

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

G. CĂLINESCU
ENIGMA OTILIEI
VOL. II

LITERA

CHIȘINĂU 1998

CZU 859.0-31
C14

Textul prezentei ediții a fost reprodus după:
G. Călinescu, *Enigma Otiliei*, Colecția *Lyceum*. Prefație de Ov. S. Crohmăniceanu, Tabel cronologic de Cornelia Țepeș. Editura Albatros, București, 1976

Coperta: *Isai Cărmu*

ISBN 9975-74-010-3

© LITERA, 1997

XIII

St[nic[se l[sase t`r` t acas[de Olimpia, dar ciuda i se zugr[vea pe fa\[.]ns[era un om incapabil de a brutaliza pe cineva =i chiar de a se impotrivi voin\ei cuiva. Din acest[pricin[, se credea bun la suflet, =i era]ntr-adev[r, at`ta vreme c`t]l stap`nea sentimentul. Din p[cate, sufletul lui era labil =i cuprins de o dorin\[ vie de schimbare =i avu\ie. Pe Olimpia o ]nconjura cu cele mai mari aten\ii. ]i dedica o dragoste etern[, pentru ca apoi s[ se plictiseasc[ =i s[ viseze o alt[ femeie, mai istea\[, ]nduio=`ndu-se totu=i asupra sor\ii Olimpiei, dup[eventual un divor[, =i fagaduindu-=i de-a face o desp[r\ire de o noble\ e nemai-pomenit[, a=a]nc` t “]nt`ia lui mare dragoste” s[nu suferi nimic, =i am`ndoi s[ r[m`n[prieteni. Bine]n\eles, aceste medita\ii St[nic[nu le facea]n fa\ a Olimpiei, =i unele u=oare insinu[ri se izbir[de ne]n\elegerea]nc[p[\`nat[a femeii. St[nic[se socoti atunci un martir ne]n\eles.

— Iubita mea, zise el pe drum,]nconjur`nd mijlocul Olimpiei, =tiu, sunt un distrat, te neglijez. Spune-mi verde ]n fa\[, os`nde=te-m[, iubirea mea.

— Drag[, obiect[Olimpia cam acru, sunt m[ritat[, avem o cas[, de bine de r[u, eu]n\eleg s[stau la casa mea. M[\ii mereu pe drumuri, toat[ziua la mama. Ce vrei,]n definitiv?

St[nic[deveni deodat[misterios =i diplomat.

— Iubirea mea, a=a e dac[nu stai de vorb[cu mine. Eu]\i ap[ri interesele tale, m[zbat pentru ele. Stau acolo ca s[observ, ca s[iau m[suri.

— Ce m[suri s[iei? Tata \i-a dat casa =i ni=te bani, asta e totul, =i nimic mai mult. Mama e =i mai]nc[p[\`nat[ dec`t el. Ea are]n cap pe Titi =i pe Aurica, =i nu mai po\i scoate nimic de la ea.

— Da, da, oamenii nu sunt eterni, =tii, nu vreau s[te m`hnesc, ipoteza e]ndep[rtat[,]ntr-o zi o s[moar[=i ea. Eu vreau s-o]nv[\s[-i fac[bine interesele, s[-i consolideze averea, la care,]ntro-zi, poate s[ai =i tu parte.

— Las[, c[mama =tie s[-i fac[mai bine interesele dec`t crezi. +i apoi, e=ti avocat, =tii asta. S-a f[cut act dotal, acum nu mai am nici un drept.

— Nu m[ ]n\elegi. E mo= Costache, care posed[avere =i n-are deocamdat[nici un mo=tenitor legal, afar[de voi. Acolo ai dreptul, indirect, fire=te.

Olimpia p[ru interesat[, dar v[zu lucrurile]n negru.

— E la mijloc nebuna aia de Otilia, nu cred eu c[mo=u are s-o lase a-a, pe drumuri.

— Dar eu ce fac? zise cu aer jignit St[nic[. Eu observ, trag \vele.

— Mai bine \i-ai vedea de afacerile tale. M-am plictisit s[at`rn de u=a altuia.

St[nic[=i Olimpia ajunser[=i intraser[ ]n casa lor, =i Olimpia]=i aruncase blana de vulpe pe marginea unui scaun =i se dezbr[ca, obosit[. Dormitorul ar[ta un interior improvizat =i neglijat, de oameni care nu fac gospod[rie. Nici o mobil[nu se potrivea cu alta. Olimpia]=i scosese =i rochia =i, r[mas[ ]n jupon,]=i]nnoda p[rul]n jurul capului. Pieptul =i spatel r[m[sese goale, viguroase. St[nic[,]ntr-un elan de sentimentalism, veni tiptil =i o s[rut[ap[sat pe um[r.

— Ah, protest[Olimpia, las[-m[, sunt foarte obosit[.

St[nic[, contrariat, d[du alt[ie=ire sentimentelor lui.

— Olimpia, comoara mea, poate nu m[mai iube=ti. (Olimpia]=i arunc[ghetetele din picioare, dup[ce desf[cuse nasturii cu un ac de cap.) E perfect explicabil. Ce sunt eu? Un nimic, un ratat! Ce \i-am adus eu? Nimic. Tinere\ea ta, frumuse\ea ta meritau omagii mai mari. Dar m[sacrific. M[dau]nd[r[t din fa\va viitorului t[ua, ca =i c`nd n-a=

fi fost (Olimpia se)ntinse pe spate =i c[sc]. Spune-mi un cuv`nt =i e=ti liber[. }i r[m`n un sclav ve=nic recunosc[tor, fiindc[, orice ai zice, tu ai fost)nt`ia mea mare dragoste =i vei fi unica. (Olimpia puse picior peste picior pe deasupra plapumei, privind )n gol peste t[bliia patului.) A, sau poate nu vrei desp[r`ierea, de ochii lumii, nu m[dispre\vie=ti p`n[ acolo )nc`t s[nu m[suferi)n fa\ a ochilor t[i. Dar po\i =i a=a s[fii fericit[. Poate iube=ti pe cineva, spune-mi ca unui frate...

— Ce? zise aspru Olimpia, privindu-l fix.

St[nic[se f`st`ci pu\in.

— Zic, poate iube=ti pe cineva, aspiri, m[rog, la altcineva, s-au mai v[zut cazuri. Eu sunt om inteligent, suntem oameni moderni, am`ndoi. Ne c[ut[m fiecare fericirea care ni se potrive=te, f[r] s[ o stric[m pe asta de azi. Eu sunt un om preocupat, inapt pentru tine. )i redau libertatea. Ne )nt`lnim, st[m la aceea=i mas[, ie=im)n lume, nimeni nu =tie nimic, cine ce=are cu noi. E s[n[tos, e inteligent.

— Cum adic[,)ntreb[rar =i ironic Olimpia, eu)mi iau un amant, tu)i iei o amant[=i ne facem casa loc de)nt`lnire?

— Exagerezi. N-am vrut s[spun asta. E=ti)n drept s[iube=ti frumuse\ea, luxul, pe care eu nu)i le pot da.

— +i s[-mi iau atunci un amant, care s[-mi fac[lux, =i tu s[tr[ie=ti de pe urma lui, nu?

— Olimpio, frumuse\ea mea, f[cu St[nic[, urc`ndu-se )n pat, m[ atingi )n ad`ncul sufletului. Sunt legat de tine pentru vecie, uniunea noastr[va fi pild[de constan\[=i lealitate. Las[-ma s[muncesc pentru tine, s[-\i fac un altar demn de frumuse\ea ta. Ai s[vezi tu cine e St[nic[!

— Sufl[-n lamp[, ordon[Olimpia.

St[nic[oft[=i se execut[. G`ndul lui mergea departe de vorbe. Se g`ndea la Otilia =i se)nvinov\ea c[nu =tiuse cum s-o ia, medita la Georgeta. S-o ia de nevast[pe aceasta din urm[nu era o afacere, deocamdat[. I-ar fi stricat rela\iile. Mult mai bine ar fi fost s-o m[rite cu generalul s[u, m[car de form[, cu altul, ca apoi s-o lanseze el.

Ideea asta i se]nfpise]n minte. Georgeta m[ritat[=i apoi v[duv[era o perl[. Trebuia distrus[odat[situa\ia aceea incert[de artist[. St[nic[se]ntoarse cu spatele la Olimpia, care f[cuse la fel, se]nf[=ur[bine]n plapum[=i adormi aproape numaidec`t.

C`nd peste c`t[va vreme Felix se duse din nou la Georgeta, afl[lucruri nea=teptate.

— Uite, vezi]sta, f[cu Georgeta, ar[t`ndu-i un portret al ei]n creion, cam chinuit, plat, dar corect, academic, ghici, cine mi l-a f[cut?

Felix nu putu s[ghiceasc[, fiindc[acea u=oar[intui\ie de ordin stilistic]i era]mpiedicat[de ra\ionament.

— Domnul Titi Tulea, simpaticul dumitale v[r sau a=a ceva.

— Dar de unde-l cuno=ti?

— Ah, nu =tii, zise Georgeta, e o poveste]ntreag[. Mi l-a adus aici tam=nesam St[nic[. Nu =i nu, s[-mi fac[portretul. E un mol`u, care te prive=te fix =i ]nghite mereu, de te=apuc[ capul. A venit nu =tiu de c`te ori, s[racul, p`n[ a terminat dr[cia asta. Nici nu seam[n[! Ce, a=a b[tr`n[sunt eu? }ncepuse s[m[cam]ndese mu\e=te, s[m[apuce de m`n[. Am r`s grozav. N=a= dormi cu ursul]sta]n cas[, s[m[tai. Dar pare de treab[, s[racul, ce zici?

— Da! confirm[Felix.

— Si e de familie bun[, nu?

— Sigur!

— }n sf`r=it, nu m[intereseaz[! Numai, nu =tiu cum s[scap de el. M[jenez s[-l bruschez, mi-e mil[chiar, m[prive=te cu ni=te ochi! Doamne, sunt o fat[bun[!

— +i ce vrea?]ntreb[Felix, cu un]nceput de egoism.

— Ce vrea? Dumnezeu =tie. }mi]nchipui eu ce-ar vrea el, dar asta nu se poate. Fii pe pace.

De fapt, Titi]i pierduse iar[=i lini=tea. Suna]n fiecare zi aproape la u=a Georgetei, sub un pretext oarecare, =eeda pe scaun z`mbind proste=te, f[r[ s[-i spun[ nimic, ]ncerca s-o trag[ de m`n[. }i aducea desene]nr[mate =i i le b[tea]n perete. Georgeta, fat[cu gust, le scotea numaidec`t, dar se repezea s[ le pun[ la loc c`nd]i auzea venind.

Chestiunea devenea cam plictisitoare. Georgeta se hot[ar] s[-l] roage pe St[anic] s[ ] pun[ ] odat[ ] cap[ ]t jocului. St[anic], auzind asta, s[ri] n[ ] sus.

— E-ti o nerecun[sc]toare, nu-*i* d[ ]i seama c[ ] eu *\i* vreau binele, cu sacrificiul fericirii mele, fiindc[ ] idealul vie*\i* mele ar fi s[ ] fii nevasta mea. +tii tu cum te iube=te b[iatul] [sta? Nebune=te. O s[ ]-mi spui: e a=a =i pe dincolo, bleg (recunosc), nu frumos, nu de=tept. De acord. { sta e tocmai omul care-*i* trebuie. Generalul nu te ia de nevast[ ], c[ ] nu-l las[ ] rudele. } pun sub interdic*\ie*. Mai multe sco*\i* de la el a=a. C`*t* ai c`=tiga s[ ] fii m[ ]ritat[ ]! Madam Tulea. Admirabil. B[iatul] [sta? Numaidec`*t* te ia de nevast[ ]. }*i* garantez eu consim*\m`ntul* rudelor. Faci nunt[ ] n regul[ ], intri n r`*ndul* oamenilor, =i pe urm[ ], dac[ ] nu-*i* place,]l la=i]n plata lui Dumnezeu.

— Cum o s[ ] fac una ca asta? Am scrupule. Nu-s a=a infernal[ ]. Dac[ ] m-a= m[ ]rita,]n*\eleg* s[ ] r[ ]m`*n* m[ ]ritat[ ], bine]n*\eles*, cu condi*\ia* s[ ] nu-mi fac[ ] via*\a* prea auster[ ].

— P[i, tocmai asta e. Titi e un b[iat de zah[r, un om nul, artist, trece prin lume orbe=te. Las[-m[ ] pe mine s[ ] te pilotez. Ai s[ ] m[ ] binecuv`*ntezi*.

Georgeta]=i b[ ]tea joc]n fond de Titi, dar omul i se p[ ]rea bl`*nd*, de treab[ ]. Ideea de a se m[ ]rita o ]nfl[ ]c[r[ ] subit. F[ ]cu generalului c`*teva* aluzii glume*\e* la posibilitatea de a se m[ ]rita cu el, dar acesta o lua galant de b[ ]rbie =i-i spuse:

— Meri*\i* mai mult dec`*t* un reformat ca mine.

Poate c[ ] St[anic] avea dreptate. M[ ]rit`*ndu*-se, intra ]n alt[ ] lume. Putea apoi s[ ] divor*\eze*, dac[ ] nu se ]n*\elegeau*, cu consim*\m`ntul* chiar al lui Titi. Cu aceast[ ] fantezie]n cap, primi pe Titi mai afabil. Acesta, =tiind pe dinafar[ ] lec*\ia*]nv[ ]*\at*[ ]n cealalt[ ] scurt[ ] c[ ]snicie, declar[ ] solemn c[ ] dore=te s[ ]-i dea numele.

— Cum?]ntreb[ ] amuzat[ ] Georgeta.

Titi repet[ ]]n sudori.

— Dar p[ ]rin*\ii* dumitale ce zic?

Acum Titi, sigur pe bun[voin\`a Aglaei,]=i propuse s[nu mai fac[lucrurile]n tain[.

— P[rin\`ii mei aprob[.]ns[trebuie s[te vad[.

Georgeta r`se. Inteligen\`a]i spunea c[face prostii, un sentiment ciudat]i d[dea br`nci ]n aceast[ combina\`ie fals[. Se l[s] dus[ ]ntr-o bun[zi de St[nic[=i Titi la Aglae. Felix nu =tia absolut nimic. Simion o primi cu m`inile deschise =i-i zise apostolic:

— Fii binevenit[pe muntele Olivierilor!

Fata, surprins[,]ntreb[din ochi pe St[nic[, dar acesta o trase]nainte. Aglae o privi de la cap p`n[ la picioare cu o aten\`ie ostentativ[, ca spre a nu se p[c]li,]n schimb Aurica fu entuziasmat[:

— Vai, zise ea, ce frumoas[sunte\`i, domni-oar[. Mam[, o s[fie fericirea lui Titi.

Aglae o cercet[, o]ntreb[de toate,]i f[cu aluzii clare la necesitatea ca nora ei s[fie o fat[de treab[, nu o dezam[at[, iscodi de are zestre. St[nic[f[cu minuni de prezen\` de spirit, min\`ind, lu`nd vorba din gura Georgetei, ]nflorind: generalul deveni “unchiul general”, =antanul, “teatru”. Georgeta era un fenomen de cumin\`enie, o artist[extraordinar[, care]mpreun[cu Titi ar fi dat familia tipic[de arti=ti. Georgeta se c[i c[venise, dup[at`ta interogatoriu, de=i o ciudat[ mul\`umire o cuprindea s[se vad[luat[ ]n serios,]mbr[\`i=at[ ]ntr-o familie, s[rutat[ pe obraz. Juca o pies[ inedit[. Titi zise cu posomor`rea aceea care era prevestirea unei]nc[p[\`n]ri de bou =i pe care Aglae o cuno=tea a=a de bine:

— Mam[, eu vreau s-o iau pe domni-oara Georgeta.

— Drag[, zise Aglae, nu eu m[m[rit, el se]nsoar[.]i placi, treaba lui. S[fi\`i feric\`i, asta e esen\`ialul. Nu]ntreb cine e=ti =i de unde vii.

Era]n indiferen\`a ei un ac care atinse pe Georgeta, hot[r`t[tocmai prin asta s[fac[tot ce-i sta]n putin\` s[ scape de condi\`ia ei dint`i. Dup[ acest[ ]ntrevedere, St[nic[ ]ntre\`inu flac[ra]n am`ndou[p[r]vile. Georgeta, zicea el]ntr-o parte, are trusou, ceva parale (ceea ce era adev[rat) =i pe generalul protector. Titi, spunea el dincoace, va avea cas[de locuit =i va primi =i el o sum[de bani, ceea ce iar[=i era

adev[rat. Aglae se obi=nui at` t de mult cu ideea, ]nc` t, de=i aflese, nu se =tie cum, ceva de Georgeta, fu c`=tigat[ cauzei. Era m` ndr[c[va avea “artist[“]n familie. Titi era un b[iat cuminte, care asculta pe mama. La cea mai mic[insinua\ie despre onestitatea Georgetei, r[spundea]n\epat[:

— Mai bine a=a, fat[care a iubit =i a schimbat =i s-a potolit acum =i \ine la cas[, dec` t stricate de astea cu masc[de mironosi\e. Mie-mi place. Eu n-o]nvinov[\esc pe ea, ci pe b[rba\ii care se \in de capul fetelor frumoase.

— Mam[, aprob[Aurica extaziat[, frumoas[e! De ce nu m-am n[scut =i eu a=a?

Era decis[s[ia lec\ii de frivolitate de la Georgeta. Astfel,]n vreme ce Georgeta era]mbiat[de via\a casnic[, familia Tulea glorifica pe demimondene.

}n cele din urm[, Felix afl[combina\ia din chiar gura lui St[nic[.

— Titi al dumitale,]i spuse acesta, d[o lovitur[. O ia de neva-st[pe Georgeta. Fat[fain[!

Lui Felix i se f[cu negur[ ]nainte ochilor =i se-ntreb[singur de ce. }n definitiv, nu iubea pe Georgeta =i n-avea cu ea dec` t leg[turi care nu-i oblig[ pe nici unul la nimic. }n lipsa Otiliei, ]ns[, pusese ]n Georgeta ceva din puterea lui de prietenie pentru femei. I se p[ru odios ca o fat[ inteligent[, fie =i u=oar[ ca Georgeta, s[ arunce ochii asupra lui Titi. Era ca =i c`nd ar fi stabilit o compara\ie]ntre Titi =i el. Felix se sim\i umilit,]n=elat din nou]n sentimentele lui fa\ de femei. Se scrut[bine =i=i m[rturisi c[-i era ciud[pe Titi, c[era gelos =i invidios. }=i zise la]nceput c[era cuminte s[nu se amestece]n chestiunea aceasta. Dar apoi, reprezent`ndu-=i noua situa\ie, v[zu c[ e mai grea. N-ar fi putut da niciodat[ ochii cu Titi =i ceial\i f[r[ a avea un sentiment de complicitate. Georgeta fusese amanta lui =i f[r[ ]ndoial[ c[ ar fi continuat s[ fie =i mai departe, fiindc[ nu =i-o putea ]nchipui pe fat[ f[c`nd acum pe austera. C[s[toria]i ap[ru din toate punctele de vedere absurd[, =i necazul lui viril]=i g[si numaidec` t un aliat]n obliga\ia de a deschide ochii Georgetei. Dup[ce o]nvinov[\i pe fat[de discre\ie

culpabil [(aceasta se ap[r] spun`nd c[nu era nimic sigur, numai vorbe de-ale lui St[nic]), o]ntreb[:

- +tii bine care e situa\ia lui Titi, ce fel de om e?
- Nu! }mi }nchipui c[nu e criminal. M[sperii.
- Titi a mai fost c[s]torit.

Georgeta r[mase cu gura c[scat]. Combina\ia lui St[nic[,]n aparen\ [ ]n favoarea sa, ap[rea acum ca o manoper[de a c[p]tui un june bleg, care sta pe capul p[rin\ilor.

- Auzi dumneata! Spune-mi tot, Felix.

Felix]i povesti f[r[exager[ri, dar cu o r[ceal[ironic[inten\ionat[, toat[istoria lui Titi. C[s]toria cu Ana,]nc[p[\`n[rile sale, maniile (printre care nu uit[leg[natul), supunerea la instruc\iile Aglaei, convingerea lui c[Simion era nebun =i c[un factor ereditar ap[sa =i asupra lui Titi. Toat[fantezia matrimonial[a Georgetei, care se \inea numai de o vanitate de fat[cu via\ neregulat[, se spulber[. Georgeta]ncepu s[r`d[cu lacrimi.

— Felix, zise ea, orice om are un g[rg[une. Eu, Georgeta, fat[cu libertate de g`ndire =i capabil[s[sucesc capul la trei generali deodat[, m[ritat[cu un desenator? Dar e absurd. Felix, e-ti prietinel meu. Pe St[nic[am s[-] dau afar[.

}ns[nu-l d[du, at`t de nevinovat p[rea la fa\ c`nd intr[pe u=[chiar]n acea zi. Mirosise parc[ ]n aer schimbarea.

- Ascult[, St[nic[, tot mai sus\ii s[m[m[rit cu ursul t[u?

— Eu? Cum desconsidera\i bunele mele sentimente! M[uitam la tine =i la Felix. Ce tinere\e =i frumuse\e! V[invidiez. Iubi\i-v[, bucura\i-v[de via[, da\i-le dracului de prejudec[\i. +tii de ce-am venit? Am venit s[te]ntreb fr[\e-te, vrei cu dinadinsul s[-] iei pe Titi? Ei s-au prins, o iau]n serios. Eu am f[cut o glum[, acolo, dar sunt dator s[te previu. Titi [sta nu e cum]l vezi, e ca un cat`r. Soacr[-mea, nici ea nu e sf`nt[. E o onoare pentru mine s[-]mi fii cumnat[,]nt`i de toate]ns[vreau s[-] fiu un prieten. Nu e a=a, domnule Felix?

- Uite ce e, amice, zise Georgeta,]ntoarce-o cum vrei, c[nu te

mai ascult. Spune-i pretendentului c[eu nu m[m[rit, iar soacrei c[sunt o...

Felix]i f[cu un gest de repro= din ochi. G[sea c[face abuz de cinism. St[nic[zise:

— A=a]mi consum eu sufletul, din bun[tate. Inten\iile mele sunt oneste, dar po\i gre=i =i face r[ul, c[p[t`ndu-\i du=mani.

St[nic[se plimb[de c`teva ori prin cas[, ridic[ capacele la c`teva cutii-bibelouri, privi pe fereastr[, apoi, neg[sind nimic de spus, zise bun[ziua =i plec[.]n u=[se]ntoarse]ns[brusc:

— D[-mi dou[zeci de lei, zise Georgetei, ca s[te vad[Dumnezeu.

Georgeta lu[un napoleon dintr-o cutie =i-l arunc[. St[nic[ ]l prinse din zbor.

— Am sufletul u=urat,]ncheie el, ie=ind pe u=[. Azi am f[cut o fapt[bun[!

]n acea sear[, Georgeta pretinse ca Felix s[r[m`n[la ea. R[mase, dar satisfac\ia b[rb[teasc[ ]i fu alterat[de un sentiment l[untric c[a devenit o sec[tur[.]n pat, Georgeta]l stimul[mereu s[vorbeasc[despre el. Voia s[=tie inten\iile lui, planurile de viitor. Aceste]ntreb[ri, cam asem[n[toare cu acele ale Otiliei,]i aduse aminte c[tr[deaz[o imagine scump[.]ncerc[s[uite, vorbind Georgetei despre n[zuin\ele lui.]i spuse c[voia s[ajung[un doctor mare, om de =tiin\[, c[universitatea avea s[-i fie un mijloc de a putea lucra. Voia s[descopere ceva, s[dezlege o enigm[=tiin\ific[, s[contribuie la progresul medicinei.]i vorbi]nfl[c[rat de datoria genera\iei lui de a face o munc[constructiv[, de triste\ea]n care se afl[c`nd vede c[ numele rom`nesc nu r[sun[nic[iri]n cultura universal[. Era capabil de sfor\ri supraomene=ti.

Georgeta]i]inea m`na pe um[r, ]nc`ntat[c[un b[rbat o crede,]n sf`r=it, apt[de convorbiri serioase. Era o fat[destul de sprinten[la minte =i cu multe lecturi, de un caracter,]ns[, vag literar =i artistic,]n limba francez[. Avea replica prompt[, =i generalului]i pl[cea s[stea de vorb[cu ea. Dar nu ie=ea din frivolit[\i.

— Entuziasmul t[u]mi place, zise Georgeta.]n via[\ ]ns[mai sunt

=i alte bucurii. Mai t`rziu are s[ \i se urasc[ de at`ta studiu =i ai s[vri s[tr[ie=ti. Eu te v[d f[c`nd o c[s[torie str[lucit[, cu o fat[ bogat[, intr`nd]n politic[, ajung`nd deputat =i poate =i mai departe. Un b[iat inteligent ca tine p[trunde oriunde.

Felix fu dezam[git de platitudinea g`ndirii Georgetei, dar nu f[cu nici o observa\ie. I se p[ru dintr-o dat[banal[.

— De ce m[prive=ti a=a?]l]ntreb[Georgeta.

— Te privesc... a=a... }n sf`r=it, e firesc s[ te privesc c`nd vorbesc.

— Parc[ai vrea s[-mi spui ceva.

— Vezi c[, se hot[r] deodat[Felix, eu trebuie s[plec. Am uitat s[-\i spun c[am lucr[ri grabnice m`ine, trebuie s[m[prepar pentru examene.

Ideea de a sta o noapte]ntreag[la Georgeta]l chinuia. Totul i se p[rea fals =i c[uta un pretext s[fug[.

— Ascult[, Felix, ai curajul =i spune-mi drept! | i-e fric[s[r[m`i la mine, crezi, cum s[zic, c[n-ar fi convenabil.

— Nu, nu, protest[Felix,]ncurcat, e a=a cum]\i spun eu.

Se]mbr[c[repede, intimidat de privirile Georgetei, care-l contempla,]n prada celei mai vii]ndoieli. Gestul era cam]gnitor, dar]=i d[dea silin\ a s[cread[c[Felix nu min\ea. Ideea c[un t`n[r ar fugi de ea i se p[rea, de altfel, absurd[.

C`nd Felix ie=i ]n sal[, ]nso\it de Georgeta, d[du ochii de un individ ]n v`rst[, care z`mbea gale=, sco\`ndu=-i m[nu=ile. Nu auzise nimeni c`nd venise.

— Oh, generalul!]ip[Georgeta.

— *Oui, mon enfant, c'est justement ton général!* Te mir[? Am v[zut lumin[. *Ce n'est pas de ma faute...*²

Felix deveni alb la fa[, ceea ce géneralul, mereu z`mbitor, observ[ numaidec`t. Era un b[tr`n simpatic, cu must[\i albe,]mbr[cat foarte

¹ Da, feti\o, este chiar generalul t[u (fr. — n. red.).

² Nu e din vina mea... (fr. — n. red.).

Îngrijit, în haine de culoarea tabacului. În cap avea un melon, =i în jurul gâtului o mare cravată de mătase, neagră, cu trei derivații.

— Acesta-i tînărul dumitale prieten? Sunt încântat. Mi dai voie, generalul Părescu.

+i generalul bătuștelele militare-te, =i, înclinându-se, întinse mână, ceremonios, lui Felix.

— Oh, zise el, fără nici o ironie, cu o sinceră părere de rău, sunt vinovat, n-am avut de lucru. V-am deranjat. Domni-oara Georgeta e o =trengărie, nu-mi comunică exact orele când primește.

Georgeta fugi, fericită de întorsătură lucrurilor, să =i arunce o rochie pe ea.

— Cum ai zis că te cheamă, tinere? Întrebă generalul.

— Sima!

— Care Sima?

— Fiul doctorului Sima, din Iași.

— Care a fost în armată?

— Da!

— Dar l-am cunoscut pe Iosif, pe tatăl dumitale. Ei, ce întimplare!

Generalul îl privi mai atent pe Felix, îl apucă de braț =i îl puse încântat. Lui Felix, apucatul stă de braț =i se fusesse nesuferit. Otilia, Georgeta, bărbăni, femei, toți îl luau de braț, ca pe un copil mic.

— Dragul meu, te felicit, răsese generalul, nemaigând să spună.

Umpluse anticamera cu efluvii de parfum. Felix făcu un gest de plecare.

— Vai de mine, protestă generalul, nu trebuie să pleci. Te-am deranjat. Coborîndă.

— Trebuie numai decît să plec, sunt așteptat, zise desperat Felix.

— A=a? se miră, politicos, generalul. +tii, adăugă el, domni-oara Georgeta e o fată excelentă, merită prietenia noastră. Faci bine că vii s-o vezi. Se plictisește. Noi, bătrâni, pricepi, venim din amor propriu, ca să fim văzuți de alții. Numai dumneavoastră, tinerii, aveți arta de a le distra.

De-i b[tr`nul nu punea nici o mali`vie]n vorbele sale, Felix ar fi intrat bucuros]n p[m`nt.

— Vino, drag[domni=oar[,vrea t`n[rul s[-\i spun[bun[seara.

Georgeta reap[ru]mbr[cat[, =i cei doi jucar[comedia desp[r`irii solemne. }n vreme ce Felix alerga ca un nebun pe sc[ri, generalul intr[ ]n salonul Georgetei =i se a=ez[pe un scaun.

— Admirabil t`n[r; zise el c[tre Georgeta. S[ nu-l strici, =i te rog s[ nu-l mai pui ]n situa`ii de astea penibile, re\in`ndu-l la orele c`nd pot veni eu. Bietul b[iat!

Georgeta se l[s[pe genunchii generalului.

]n vremea aceasta, Felix mai mult fugea dec`t mergea. Sufletul lui era r[scolit ca de o furtun[ mare. Venise la Bucure=ti cu g`nduri de munc[, cu ambi`ii mari, g[sise o fat[ a=a cum o visase, ]i jurase iubire =i stim[ pe toat[ via`a, =i acum ajunsese s[doarm[noaptea la o individ[suspect[. Fire=te, Georgeta era frumoas[, dar nu era dec`t o prostituat[ de lux. Probabil, g`ndi,]=i b[tea joc de ingenuitatea lui, voia s[guste senza`ii proaspete. De aceea umblase s[ se m[rite cu Titi. El, rivalul lui Titi! Situa`ia era scandaloas[. Dar apoi ru=inea]nt`lnirii, pe aceea=i sal[, cu generalul! Dac[ acesta l-ar fi insultat, atacat, ar fi fost cel pu`in m`ndru c[ se bucur[ de o favoare disputat[. Dar =i generalul, =i el erau ]ncurca`i de]nt`lnire, de unde rezult[ c[ pentru am`ndoi era compromi[toare. Felix]=i exager[situa`ia, socotind-o ca o dec[dere moral[, =i ]=i f[g[dui o cur[ de ascetism. Avea s[ se ]nfunde ]n c[rvi, s[ dea examene str[lucite, s[-i arate Otiliei cum =tie el s[ se ]in[ de cuv`nt. Examin[din nou =i cazul Otiliei. Plecase, e adev[rat, dar n-avea nici o dovad[c[-l tr[dase. Fata scrisese, avea s[se]ntoarc[, poate]n cur`nd, ce semnifica`ie putea s[aib[o plimbare de o lun[, dou[ ]n str[in[tate? A=a se purta Otilia de obicei, =i dac[mo= Costache nu f[cea mare caz, cu at`t mai pu`in era el]ndrept[it s[b[nuiasc[lucruri grave. De at`tea ori, b`rfelile]i aruncase]ndoiala]n suflet, =i, cu toate acestea, se]ncredin`ase c[ nimic nu fusese adev[rat. Era sau nu a=a cum vedea, Otilia ]nf[=i=a nu mai pu`in femeia lui ideal[. Trebuia s[cread[ ]n ea, iar dac[fata i-ar fi dezmin`it mai t`rziu iluziile, era]ndatorat s[-i

cultive imaginea, în gol, ca o simplă posibilitate a existenței. Trebuia să fac neapărat acest exercițiu de statornicie =i devotament, spre a =i controla =i exercita puterea sufletească. Trebuia să rămân cast până când fapta cea mare a existenței lui se va împlini. Ajuns acasă, Felix urcă tiptil scările de din dos, blestemând treptele care scârțiau, =i se dezbracă numaidecât. În pat =i aduse aminte din nou de Georgeta, fiindcă venea din alt pat, dintr-al fetei. Imaginea sântoasă, lucioasă, cu dinți de porțelan a Georgetei răsede de toate planurile lui austere. +eada cu panglica cămășii puțin căzută =i cu o mână albă pe umărul său =i spunea: “Vezi ce ingrât e-ti?! |i-am oferit ceea ce mulți ar dori, călcând o avere în picioare sau stricându-mi viitorul. Am făcut din tine, student =i timid, un bărbat care se poate mândri cu amanta sa. Ei, =i ce dacă am =i alți amanți? Asiduitățile generalului sunt o dovadă că nu sunt o fată comună, oarecare, ce =i vinde grațiile. Cu cine măi văzut, =i cine îi s-a lădat că mă are? Fac =i eu ce fac atâtea, dar pe față, cu artă, având avantajul de a fi frumoasă. Otilia ta nu stă cu brațele de gâtul lui Pascalopol, nu se lasă întreținut de el? Tot ce s-a făcut mare în lumea asta, prin femei ca mine s-a făcut. Curtezanele, nu femeile de treabă, au stimulat geniile. Eu îți dau dragostea =i toate bucuriile, fără nici o obligație, fiindcă tu =ții că sunt curtezană, =i îți îngădui, fără blam, să mă plătzești oricând. Nu fi prost! Înveleg stimatea pentru Otilia, iube-te-o, slăve-te-o, asta e cu totul altceva. E-ti doar medicinist! De ce să fii absurd, să arunci bucuriile pe care îți le dau eu, pentru că iube-ti pe Otilia? Asta înseamnă, dimpotrivă, să îți încerci simțurile, să te gânde-ti la ea cu impuritate, să crezi că o idolatrizezi, =i în fond s-o dore-ti. E-ti tânăru, treci prin criză erotică. De ce-ți închipui că fugi Otilia? Orice fată inteligentă intuie-te tulburările ei. A fugi fiindcă |i e frică de tine =i te iube-te. Pascalopol e altceva, e un om în vârstă, inofensiv, ca generalul meu. Eu nu te iubesc, fiindcă nu vreau să mă leg de nimeni, fiind o fată frivolă, |mi e-ti simpatic numai, |mi satisfac, prin tine, nevoia ce-o am de a sta de vorbă cu un tânăr de vârstă mea. Generalul mă aprobă. El nu e supărat! N-ai văzut cum te privea? Astfel de scene sunt pentru ace-ti bătrâni, care ne întrețin, o

garan\ie c[nu ne b[g[m mai milt]n sufletul lor. +tiu, ai s[zici c[e=ti un profitor al lui, un... (=tii cum \i-am spus). De ce? Eu nu-\i dau bani! Eu sunt t`n[r[, dorit[de to\i. Scrupulele tale nu vestesc un doctor mare. Un doctor trebuie s[vad[via\ a cu ochi lipsi\i de prejudic[\i, =i, ca s-o vad[a=a, trebuie s-o cunoasc[. Tu trebuia s[faci Literele. E=ti un naiv poet.”

Felix]=i v`r] capul]n plapum[=i]ncerc[s[sugrume cu]ntunericul vedenia sup[r]toare. Pentru a o izgoni, se ag[\ cu voin\ de o imagine purific[toare. Numele “Isus” r[s]rindu-i]n minte, aruncat de scurta apari\ie]n penumbr[a lui Simion, se str[dui s[-l cultive. Dar asocia\ia interioar[lu[forme care-l]ngrozir[. Noua umbr[alb[se]ndrept[c[tre cealalt[, care a=tepta r`z`nd =i mai sarcastic, =i totul se amestec[grotesc. Felix scoase capul la aer =i deschise bine ochii, ca s[scape de r`njetele viselor. Prefer[atunci s[ ]nfrunte treaz problema =i ajunse la]ncheierea viril[c[dac[Otilia]nf[\i=a f[r]]ndoial[aspira\ia sufletului s[u, Georgeta putea s[-i fie o prieten[, f[r] nici un neajuns pentru cealalt[. Avea s[fie doctor, om serios, nu se c[dea s[ajung[la excese mistice. }ns[leg[turile cu Georgeta deveneau cam primejdioase pentru demnitatea lui, dac[Titi continua s[umble dup[Georgeta; chiar]ng[duin\ a mai mult sau mai pu\in ironic[a generalului era st`njeni-toare. Se g`ndi s[ ]ncerce o renun\are, m[car provizorie, la]nt`nirile cu fata. Cu c`t se hot[ra mai tare, cu at`t]ns[, o dorea mai mult pe Georgeta, fa\ de care se sim\i,]n orice caz, vinovat de brutalitate, fiindc[fugise]n acel chip]gnitor pentru amorul ei propriu. Fuga aceasta, medit[el, medical, dovede=te o timiditate boln[vicioas[, o ineducare a voin\ei. Trebuia s[ ]nve\ea se]ndep[rta de Georgeta]nfrunt`ndu-i frumuse\ea, =i-n orice caz ]i era dator o repara\ie. Decise, dar, s[ rup[ ]n politica cu fata, dup[ ce =i va cere scuze de la ea pentru plecarea precipitat[ (un g`nd ascuns]i =optea chiar c[putea s[-i dovedeasc[o singur[dat[c[-i pre\uia farmecele fizice), =i cu aceast[hot[r`re ]nchise iar ochii mai ]mp[cat, ]s`ndu-se de ast[dat[,]n toat[voia, resemnat, prad[chem[rilor Georgetei, care]n clipa c`nd adormi se numea Otilia.

Mo= Costache]l rug[, a doua zi de diminea\[, s[se duc[la Aglae, pentru a-i cere ni=te chei de la casa din strada +tirbey-vod[. Felix consim\i cu p[rere de r[u.

— Ce vrea cu cheile? N-are chei?]ntreb[Aglae, agresiv, ca =i c`nd Felix ar fi fost vinovat cu ceva.

Acesta ridic[din umeri. Privi cu nepl[cere a=ezarea]n cerc a tuturor celor de fa\[, c[ci se aflau acolo Aglae, nelipsi\ii St[nic[=i Olimpia, Aurica =i Titi. Acesta din urm[, a=ezat la o m[su\ l`ng[ fereastr[, copia ]n acuarel[ un desen dintr-o carte ilustrat[ =i ar[ta o aten\ie ]ncruntat[, prin care se sim\ea obligat s[ nu mai remarce pe noul-venit. Felix sim\i ]n aer o curiozitate insult[toare =i o du=m[nie ]mpietrit[ =i ar fi ie=it numaidec`t pe u=[afar[, dac[nu s-ar fi sim\it]ndatorat s[a=tepte cheile. Aurica trase prima]mpu=c[tur[, pe nepreg[itite.

— Titi, zise ea, e foarte sup[rat, s[racul, c[domni=oara Georgeta, prietena dumitale, s-a purtat a=a de ur`t cu el. I-a trimis vorb[c[n-are chef de c[s]torie =i altfel de expresii ordinare. Curios. P[rea o fat[foarte distins[. Dumneata ce zici?

]ntrebarea era at`t de ]nc[rcat[ de sub]n\elesuri, ]nc`t Felix c[ut[s[=i scape privirile din ochii reci ai Aurichii.

— Hei, interveni Aglae, sarcastic, nu fata e de vin[, e de vin[cine a]nv[at-o s[fac[asta! Las', c[=tim noi...

— Cine a]nv[at-o?]ntreb[automat Felix.

— Domnule Felix, zise mios Aurica, vezi cum e=ti? Parc[dumneate nu =tii?! Noi am aflat precis c[Georgeta face asta pentru dumneata. Noi nu zicem nimic, poate \ii la ea, dar nu trebuia s[-l]ncurce pe bietul Titi.

Titi]n`nuia pensula, cu ochii ]n h`rtie, din ce]n ce mai nervos. Felix r[mase]nm[rmurit de insinuarea Aurichii, trebuind totu=i s[-i recunoasc[o m[sur[de adev[r.

— Eu, zise el,]ncurcat, nu am nimic cu domni=oara Georgeta, abia o cunosc...]nt`mpl[tor... e o eroare la mijloc... cine v-a spus asta?

— Cine ne-a spus?]ntreb[Aglae,]n\epat. Uite cine ne-a spus! Vorbe=te domnule!

+i cu m`na ar[t[pe St[nic[. Acesta st[tuse tot timpul cu ochii r[t[ci\i pe pere\i=i f[cea acum lui Felix ni=te semne mute de disculpare.

— Am spus... adic[am auzit... n-am zis chiar c[Domnul Felix. }n sf`r=it, ce s[mai }nvinov[im pe unul=i pe altul... trebuia s[m[asculta\i pe mine =i s[nu v[}ncurca\i cu o individ[ca Georgeta. Aia e o...=tie toat[lumea.

Un bubuit nea=teptat se auzi dinspre fereastr[. Titi b[tuse cu pumnul }n mas[=i se ridicase }n picioare, galben ca ceara.

— Nu e adev[rat, dumneata mi-ai spus c[l-ai g[sit pe Felix acolo =i au r`s de mine. Otilia e o t`rf[, care a dormit cu Felix =i acum doarme cu Pascalopol. Nu dau voie, }n\elegi...

Titi b[tu din nou }n mas[, risipind h`rtiile. Indignat, Felix d[du s[se scuze:

— }mi pare r[u c[vorbe=ti a=a de Otilia.

— E o t`rf[! url[ ca un nebun Titi, b[t`nd cu pumnul }n mas[.

— Este vina mea, ad[ug[Felix, c[stau de vorb[cu Domnul Titi, care }i }ng[duie s[spun[astfel de neadev[ruri.

Asisten\ a p[ru impresionat[de sup[rarea lui Felix, numai St[nic[ ]i f[cea semne desperate cu m`na s[tac[din gur[, cu aerul de a-i zice: “E un secret mare la mijloc, nu pot s[\i-l explic”. Olimpia spuse:

— Nu v[lua\i dup[gura lui St[nic[! A=a se amestec[el }n toate!

Felix d[du s[ias[, dar, trec`nd pe l`ng[m[su\ a lui Titi, acesta f[cu un gest de nervozitate din bra\. Crez`nd c[ Titi vrea s[-l loveasc[, Felix ridic[ =i el un bra\ }n fa\ a pieptului. }n gesticula\ia sa, Titi se propti gre=it pe covor =i alunec[ pe spate peste mas[, r[sturn`nd-o. Aceast[scen[accidental[fu interpretat[de cei de fa[, care, privind piezi=, nu observase bine pe cei doi, ca o }nc[ierare. St[nic[s[ri numaidec`t s[ prind[ bra\ele lui Felix, }n vreme ce Aglae ridicase =i \inea str`ns pe Titi, care striga c`t ]l \inea gura: “Otilia e o t`rf[, a=a s[=ti\i!” Felix fu sc`rbit =i de conflictul }n sine, dar =i de falsa interpretare a accidentului. }n vreme ce Aurica =i Olimpia }ncercau s[-l potoleasc[, f[r[s[fie nevoie (“Dar nu te sup[ra a=a, domnule Felix! Copil[rii! Nu

=tii c[Titi e nervos?"), sup[rat de-a binelea,]mpinse pe St[nic[=i ie=i din cas[. Pe urma lui, St[nic[se \inea cu pa=i mari.

— Scumpule, iubitul, degeaba e-ti sup[rat pe mine,]i strig[acesta]n mers =i]ncerc`nd s[-l prind[ de bra\, ai dreptate, pune-te ]ns[ ]n locul meu! Nu le-am spus nimic. Or fi b[nuit ei ceva =i dau acum vina pe mine. Pot eu s[ contrazic pe soacr[-mea? Femeie b[tr`n[! Dumneata e-ti inteligent, pricepi! Eh, eu, s[fiu ca dumneata, n-a= pune la inim[fleacurile astea. Mi-a= vedea de treab[, =i pace. Ei =i ce dac[a zis c[tr[ie-ti cu Otilia? E un r[u? Norocul dumitale!

— Domnule St[nic[, zise exasperat Felix, d`nd s[intre]n cas[la el, las[-m[ ]n pace!

— Iar te-ai sup[rat? se mir[nevinovat St[nic[. Vezi cum e-ti, nu =tie omul cum s[te ia.

Felix tr`nti u=a =i se urc[ repede la el ]n odaie. St[nic[ st[tu pu\in pe g`nduri]n fa'a u=i, ezit[, apoi o lu[ ]n v`rful picioarelor, deschise bini=or u=a gotic[ =i intr[ prin fa\ la mo= Costache. Felix ]l z[rise ]ns[ de pe fereastra geaml`cului.]=i lu[atunci p[ ]l[ria =i, d`ndu-se jos tiptil, ie=i pe poart[ =i plec[ ]n ora=. Era enervat =i descurajat peste m[sur[, =i toate vechile planuri de fug[ ]l n[v]lir[. Cursurile ]l distrar[ pu\in, =i c`nd se]ntoarse acas[, primi cu recuno=tin\ acest sfat, =optit, al lui mo= Costache:

— S[nu te mai duci *pe acolo!* E mai bine a=a!

St[nic[vorbise,]ntr-adev[r, b[tr`nului, ]nflorind lucrurile =i d`ndu-le colori de dram[.

— Domnule, zisese, tinerii, c`nd iubesc, iubesc! A=a eram =i eu. Felix al dumitale. a=a zice lumea, ar tr[i cu Georgeta. Fat[fain[, n-am ce zice, brava lui! Dar nu-i spui c[Titi s-a]ndr[gostit de ea =i a vrut s-o ia de nevast[... A adus-o aici, la soacr[-mea, pe onoarea mea, totul era gata. Ce-a fost, ce n-a fost, fata nu mai vrea acum. Lumea zise c[n-o las[Felix! O fi, o fi! Fata e frumoas[, e dat[dracului. Cum]i spun. N-a mai vrut. Dar =i Titi, violent, nici nu-\i vine s[crezi, c`nd ]l vezi a=a bleg. Eu, c`nd i-am v[zut fa\[-n fa\[, am sfeclit-o. Hait, zic, acum se-nt`mpl[ceva! +i-ntr-adev[r, domnule, nici n-am b[gat de seam[

c`nd au s[rit unul la altul! Titi ]=i ]ncle=tase m`na]n p[rul lui Felix, Felix]l str`ngea de g`t. Comèdie mare! Pentru o femeie, pentru o femeie frumoas[nu-i vorb[. Mo= Costache, ascult[-m[pe mine, c[-s avocat, pentru o femeie se fac crime, se str`ng de g`t fra`ii]ntre ei, se fac r[zboaie. Femeia, asta-i discordia lumii.

Mo= Costache se plimb[sumbru =i coco=at prin odaie, sug`nd cu ]nd[r[tnicie un muc de \igar[ =i privind, din c`nd]n c`nd, cu ne]ncredere =i dispre\ pe St[nic[. Nu credea o iot[din ce-i spunea.

— Ce-ave\i cu b[iatul [sta, zise el]n sf`r=it, de nu-l l[sa\i]n pace? Nu v-a f[cut nimic! Nu trebuie s[-i spune\i vorbe grele nici lui, nici Otiliei. Copii orfani! P[cat!

St[nic[prinsese aceast[tem[=i o dezvoltase:

— }mi pare r[u c[-mi spui astea! Eu nu respect orfanii? Eu]nsumi, m[vezi, am fost orfan de mic copil =i cunosc rana asta, s[n-ai pe nimeni de aproape. Eu nu-l respect pe Felix? Dar \in la el ca la un frate mai mic, =i inten\ia mea e s[-i ajut pa=ii]n lume, s[-l pilotez. }n chestia Georgetei, ce s[spun, e pu\in-pu\in vinovat. Eu i-am spus: “Amice, nu te v`r[ cu stricata aia, e o fat[ nefast[”. C`nd a venit s[cear[cheile, i-am f[cut semn s[fie prudent fa\ de Titi.

— Ei, zisese mo= Costache, ner[bd[tor, mi-a g[sit cheile?

— Le caut[soacr[-mea. Dar, d[-mi voie, ce faci cu ele, c[doar ai un r`nd... Vinzi casele cumva? C[ de ]nchiriat, acum a trecut timpul. Bine faci c[ le vinzi, tot mai bine e s[ ai banul ]n pung[, dar trebuie s[ fii cu ochii ]n patru, s[ pui un samsar bun. Cam c`t ceri, a=a, ca s[m[orientez?

— Nu v`nd nimic! zisese scurt mo= Costache.

}n fond, St[nic[mirosise bine, b[tr`nul voia s[ v`nd[=i casele astea, precum voia s[v`nd[ tot. Acest imobil vechi ]l cump[ruse chiar de la Simion, cu mul\i ani ]nainte, c`nd acesta avusese nevoie de bani spre a pl[ti unele datorii ajunse la scaden\. Aglae n[d[jduia c[, cel pu\in, dac[a consim\it la aceast[v`nzare, casele]i vor fi l[sate tot ei, pentru Aurica sau Titi. Cererea cheilor (avea un inel cu dublete de

chei ruginite, uitat prin pod) o iritase. Costache le cerea fiindc[chiria=ii pierduse multe chei =i n-ar fi vrut s[cheltuiasc[bani pentru facerea altora.

— Nu vinzi? r[spunsese St[nic[. Nu e r[u nici a=a. Banul fuge, imobilul e o valoare sigur[. Cu c` t stau s[ m[ g` ndesc, }i dau dreptate. S[nu vinzi. +i s[m[consul}i pe mine c` nd vrei s[}ntreprinzi ceva. +tiu eu, cunosc chi}ibu=urile, sunt avocat, }i fac toate gratis. }mi dai acolo, o nimica toat[, pentru deplas[ri.

}ntors }n sinedriul din casa Aglaei, St[nic[}ncepu s[tune:

— Mam[-soacr[, se petrec lucruri suspecte de tot! De ce m-am temut eu, nu sc[pa}i. Mo= Costache a v` ndut restaurantul, acum umbla s[ v` nd[, cu siguran}\[, =i casele din +tirbey, m` ine o s[ v` nd[tot. Ce faci atunci, adic[ce facem, fiindc[}mi dai voie s[}mbr[\i=ez interesele fetei dumitale, Olimpia? B[tr` nul e sf[tuit de cineva, nu face el de capul lui toate astea. Vinde tot, preface }n bani =i d[cui vrea.

— }l dau pe m` na parchetului, strig[Aglae. Un om care vinde toate }ntr-o zi nu e }n toate min}ile.

— }ac[o idee, zise St[nic[, cinic. }l punem sub interdic}ie, ca incapabil de a se administra. Numai, vezi dumneata, nu sunt la mijloc mo=tenitori direc}i, a c[ror succesiune s[fie primejduit[, =i mo= Costache nu url[, nu bate pe nimeni =i nici nu arunc[banii la joc. De g[sit, se g[sesc totdeauna oamenii care s[certifice tot ce pofte=ti, dar te duci dumneata, ca sor[, s[declari c[fratele dumitale e nebun!

— M[duc! zise furioas[Aglae.

— Te duci, dar nu te crede! Vine Otilia, vine Felix, vine Pascalopol, e}etera =i declar[c[totul e calomnie. Asta merge cu babe imbecile, dar cu mo= Costache nu, este mai =iret dec` t credeam. Te faci de r` s, prinde necaz pe dumneata =i nu-}i las[nimic prin testament.

— Face el testament? se }ndoi Aglae.

— Trebuie s[fac[! Dac[vinde tot, nu mai r[m` ne alt[ solu}ie dec` t s[te iei bine cu el, =i mai ales cu Otilia!

— Eu cu Otilia? Niciodat[!

— Atunci, treaba dumitale!

— +i de ce Otilia, m[rog, e averea Otiliei? Crezi c[Otilia renun[la avere? De ce-i st[ea pe cap?

— Aici e gre=eala dumneavoastr[de tact. Otilia face ochi dulci lui Pascalopol, =i Pascalopol Otiliei! Ei =i? De ce v-a[i sup[rat, m[rog, =i a[i]nceput s[-i]mpunge\i? Vroiai dumneata s[te m[ri\i cu Pascalopol? Dac[nu, atunci ce te prive=te pe dumneata pe cine ia Otilia? Pe mine, ca om cu viziunea larg[, ca avocat al intereselor dumitale, chestiunea m[ ]nc`nt[. Pascalopol e bogat, e b[tr`n, prin urmare]=i d[=i c[ma=a de pe el ca s[ ]pun[m`na pe Otilia, care umb[ dup[ avere. Mo= Costache e zg`rcit =i e vesel, la r`ndul lui, s[ nu-i dea nimic fetei. +i atunci ]=i cloce=te singuri banii, p`n[ce,]ntr-o bun[zi, gata, c[nu suntem nici unul eterni, =i r[m`i dumneata mo=tenitoare unic[! A=a, ce-ai f[cut? Te-ai certat cu mo= Costache, l-ai ambi\ionat, =i omul se r[zbun[. S-au mai v[zut zg`rci\i care mor pe o rogojin[=i las[averea pe la aziluri, la stat!

Aglae]ng[ ]beni deodat[.

— Da, da, la stat! o sperie St[nic[

— Trebuie s[fie nebun!

— Asta e singura nebulie pentru care statul nu-l v`r[la balamuc.

Argumenta\ia lui St[nic[impresion[mult pe membrii acestui consiliu neoficial de familie. Aglae l[sase capul,]mbl`nzit[.

— Mam[, zise lene= Olimpia, el cam are dreptate,]ntr-astea nu-i prost!

— Am dreptate, domnule, confirm[zgomotos St[nic[, plimb`n-du-se cu pa=i mari prin cas[, c`nd n-am eu dreptate?

— +i ce vrei s[fac acum?]ntreb[Aglae, ironic. S[cad]n genunchi]n fa\a Otiliei, s[m[rog de ea s[m[ierte?

— A=! Otilia nu e ranchiunoas[. Te faci c[nu e=ti sup[rat[, c[ai uitat, =i te duci]n cas[la mo= Costache, frate, de! +i mai ales nici o]n\ep[tur[lui Pascalopol. S[-i]ndemn[m s[se ia, s[-i felicit[m. Pascalopol te pup[c`nd aude c[-i lauzi pe Otilia, =i lui mo= Costache]i pare =i lui bine de combina\ia asta.

St[nic[se plimb[de c`teva ori]n lungul =i latul od[ii, apoi fu tr[snit de o idee:

— +tii ce? Am o idee admirabil[. Avem adresa Otiliei la Paris. }i scriem coala o carte po=tal[ca =i c`nd nimic n-ar fi, spun`ndu-i =i de mo= Costache c[e bolnav. Fata e sensibil[.

— Scrie\i voi! Eu nu scriu!

— Scriem noi, dar isc[le=ti =i dumneata.

St[nic[,]ntr=adev[r, compuse aceast[carte po=tal[:

“Scumpa noastr[Otilia,

Am aflat cu nespus[bucurie c[te afli la Paris, unde ai tot dreptul s[te recreezi acum, c`t e=ti t`n[r]. Ne era foarte dor de tine =i de Domnul Pascalopol. Ne lipse=ti foarte mult. Dac[te-am sup[rat vreunul cu ceva, nu lua]n seam[, c[ci b[tr`nii sunt totdeauna mai cu necazuri. Mo= Costache nu spune, dar sufer[ f[r] tine. Felix, ca tinerii, are cu ce se distra, el uit[ mai repede. Noi am fost foarte nec[ji\i cu mo= Simion, care e tot bolnav. De acum, cu b[tr`nii nu te po\i a=tepta la altceva. S[veni\i cu bine, c[ci v[a=teapt[cu dor ai vo=tri

St[nic[, Aglae, Olimpia, Aurica, Titi”

St[nic[puse pe to\i s[isc[leasc[. Dinadins insinuase sub\ire indiferen\a lui Felix, ca s[apropie =i mai mult pe Otilia de Pascalopol, =i f[cuse aluzie la destinul b[tr`nilor, ca s[arunce]n sufletul fetei grija de mo= Costache. Pe plic scris: “Domni=oarei Otilia Pascalopol”.

— N=are s[se supere?]ntreb[Aurica.

— Ei, a=! Zi-mi mie St[nic[Ra\iu, deputat, =i vezi c=am s[m[sup[r. Trebuie s[fim psihologi.

St[n[c[lu[cartea po=tal[=i ie=i cu ea s[mearg[ ]n ora=. }n antreu observ[c[afar[ploua. L[s[cartea po=tal[pe m[su\[=i se]ntoarse s[cear[o umbrel[. }n acest timp, Simion veni ho\e=te l`ng[ m[su\[, privi scrisoarea pe am`ndou[p[r\ile, apoi, v`r`nd degetul]n gur[, trase l`ng[ semn[turi o dung[ de saliv[ =i isc[li gros cu un creion chimic: “Isus Cristos”. St[nic[ lu[ mai t`rziu cartea po=tal[, o puse]n buzunar =i-o arunc[la cutie f[r] a o mai privi.

XIV

Ceea ce-l]ntuneca pe Felix, d`ndu-i oarecare doz[de mizantropie, era indiferen\ a tuturor, chiar a colegilor de universitate, pentru orice atitudine intelectual[, pentru orice]nfl[c[rare ce n-avea un scop imediat, terestru. La Ia=i,]n internat, discuta cu aprindere cu colegii, chiar]n pat, dup[stingerea luminii, probleme pe care c`teodat[ nu le ]n\elegea nimeni bine, dar care ]i ]mb[ tau, d`ndu-le m`ndrii de filozofi. Problemele erau formulate ]ndeosebi ]n chipul ]ntreb[ rilor (ce e via\ a? ce e moartea?), a=a cum le ]nt`lneau prin bro=uri. Unul pusese o dat[problema: “ce e femeia?” =i to\i se str[duir[s[dea solu\iile cele mai extravagante, nimeni nu f[cu nici cea mai mic[glum[indecent[=i nici m[car vreo aluzie la problema sexualit[\ii. Erau unii care puneau m`na pe reviste =i=i scoteau din ele teme necunoscute celorl\ \i, pe care le dezlegau cu solu\ii tot din revist[, spre ciuda colegilor de disput[, care voiau s[=tie de unde furaser[ideile. }ntr-o noapte, discutar[despre Dumnezeu. Afar[ploua cu g[leata =i tuna, =i unii din b[ie\i, mai frico=i =i mai pu\in dialecticeni, tremurau de fric[=i chiar se]nchinau pe sub p[tur[,]ncredin\ \i c[o astfel de discu\ie poate fi primejdioas[pe a=a vreme. R[spunse c`te unul cu idei de manual, ]nflorite (studiau pu\in[ istorie a filozofiei, abia ]n clasa ultim[): Dumnezeu este cauza dint`i =i scopul din urm[. Prin el, noi ne explic[m tot ce]ntrece puterea noastr[de explica\ie =i d[m un sens vie\ii. Un b[iat de pop[zise c[Dumnezeu “e o dogm[care nu se discut[” =i c[“noi trebuie s[credem]n tot ce e absurd”. }n sf`r=it, cel care st`rnise discu\ia str`mb[din buze dispre\ uitor.

— Spune tu, m[, atunci, dac[e=ti mai de=tept! se sup[rase b[iatul de pop[. Ia te uit[la el! Ce te str`mbi a=a, parc[tu =tii!

— M[, zise filozoful, Dumnezeu sunt eu, tu, p[m`ntul, cerul, tot ce exist[ pe lume. Toate fac parte din Dumnezeu, dec`t c[noi suntem m[rgini\i pe loc =i]n timp (asta se zice “[n timp =i spa\iu”), pe c`nd Dumnezeu e nesf`r=it!

Nimeni nu r`sesese de aceast[ solu\ie u=or de caricaturizat, r[m`n`nd to\i tulbura\i. Afar[fulgera. Numai unul]ntrebasese incredibil:

— De unde ai luat tu asta, c[n-ai inventat-o tu?!

Feciorul de pop[f[cuse aceast[obiec\ie, care multora le p[ruse foarte]ntemeiat[:

— Bine, m[, noi socotim pe Dumnezeu ca fiind de o bun[tate nesf`r=it[, opus r[ului, adic[diavolului, care e un r[zvr[tit, t[g[duind pe tat[l nostru din ceruri. P[i, dac[lumea toat[e Dumnezeu, atunci se cheam[c[=i uciga=ul e o p[rticic[din Dumnezeu, =i ce face, face cu voia lui. Se poate a=a ceva? E=ti un “eretic”.

Fiul de teolog spusese aceast[vorb[cu mare orgoliu, dar cel[lalt filozof recunoscuse sincer ignoran\la lui:

— Vezi c[eu nu m-am g`ndit la asta. Trebuie s[fie =i aici o socoteal[. Eu, unde am citit, am aflat c[filozofia asta se cheam[panteism.

Atunci se hot[r`r[ cu to\ii s[ ]ntrebe pe profesorul Dumbrav[, ]n care aveau mai mult[ ]ncredere, fiindc[ era sf[tos, bl`nd =i dispus la problem[. Era un b[tr`n cu p[rul tare =i negru, cu b[rbu\la maiorescian[=i care vorbea cu accent moldovenesc excesiv.

— Domnule Dumbrav[, se ridicase unul din ei (era]n clasa a VI-a), colegii mei v[roag[, prin mine, s[ne explica\i ce este Dumnezeu.

Dumbrav[r[mase]nm[rmurit.

— Da ci, bre, voi v-a\i z[rghit? Valeu! D-ap[i ave\i r[bdare, bre, p`n[ la anul macar, c`nd v-o veni mintea. Ci v[rai, s]m[bat cu p[rintele? Totu=i le schi\ase c`teva aspecte ale problemei.

Felix]=i aminti acei ani =i se sim\i trist;]n el clocoteau idealuri mari, probleme =i energii. Otilia]i pl[cuse de la]nceput, pentru aerul ei de intelectual[blazat[, care nu vrea s[spun[ce =tie, =i]n acela=i timp pentru sub\irimea ei delicat[, botticellian[. Ei, Felix i se putea dedica, consacra. Otilia i se]nf[\i=ase de la]nceput ca o finalitate, ca

un premiu, mereu dorit =i mereu am`nat, al meritului lui. Voia s[ fac[ ceva mare din cauza Otiliei =i pentru Otilia. Dep[rtarea de fat[ nu-l sup[ra ]n sine, ba ]ntr-un fel ]i convenea, fiindc[ gusta, ca un c[lug[r, bucuria de a se ]nf[\i=a mai t`rziu Otiliei perfec\ionat suflete=te. }l sup[ra]ns[c[plecase cu Pascalopol. Asta]ntuneca pu\in figura Otiliei. Fecioara Maria este venerat[de to\i =i nu e a nim[ ]nui. O fat[care prime=te omagiile unui om]n v`rst[ =i se plimb[ cu el ]n str[in[tate e suspect[ de aspira\ii comune, de obtuzitate pentru marile sacrificii b[rb[te=ti. Ar fi vrut-o pe Otilia c[lug[ri\], refuz`ndu-se tuturor. Atunci ar fi r[mas =i el ascet]n onoarea =i adorarea ei. Pe Georgeta, Felix n-o dispre\uia. }=i m[rturisea chiar c[-i place =i c[o dore=te. }l sup[ra]ns[c[, fiind mai redus[intelectualice=te dec`t Otilia, nu c[zuse]n cap[tul de jos al valorilor feminine. Ar fi dorit o Georget[frumoas[ca =i aceasta, dar de un cinism mai accentuat, mai incon=tient. Ar fi voit-o c[zut[, r[t[ ]t[ ], ca prostituatele din romanele lui Dostoievski, care]n abjec\iune mai au o lic[rire de con=tiin\ moral[. Atunci i s-ar fi sacrificat invers dec`t Otiliei, salv`nd-o, ridic`nd-o p`n[la el, vindec`nd-o trupe=te =i suflete=te. A=a, Georgeta ]l irita pu\in. Era ]nc`nt[toare de frumoase\e =i s[ ]n[toas[tun, imoral[, dar cu luciditate, cu principii burgheze =i bun-sim\ . Nu numai c[n-avea nevoie de salvatori, dar]l privea pe Felix matern,]ngrijor`ndu-se de studiile =i reputa\ia lui, acord`ndu-i favoruri din caritate. Raportul acesta era insuportabil, cu at`t mai mult, cu c`t,]n ochii fetei, Felix credea c[z[re=te o sclipire de ironie. R`dea oare Georgeta ]n sine de naivitatea lui Felix, care o privea ca pe o sf`nt[, sau, dimpotriv[, era mai onest[dec`t]i]nchipuia, =i atunci ea observa cu mali\ie orient[rile lui]n lumea femeilor?

Felix sim\ea, mai mult dec`t nevoia fiziologic[=i psihologic[de a avea femei =i de a le iubi, necesitatea de a discuta despre femei, de a-si g[si un punct de vedere metafizic,]n care =[=i ordoneze via\a sentimental[. }l plictiseau eternele apostrofe =i insinu[rri triviale ale colegilor: “Te-am v[zut cu o dam[bine”, “Ai dat o lovitur[“, “Faci ceva?”, “Sper c[nu e numai platonice!”

B`ntuit de astfel de g`nduri, mergea]ncet de-a lungul Cheiului

D`mbovi\vei, c`nd]l opri cu bra\ele larg deschise colegul Weissmann. Vorbea pu\in cu el, abia]l cuno=tea de fapt, totu=i nu r[mase deloc surprins de familiaritatea studentului.

— Ce mai faci!]l]ntreb[Weissmann. Te plimbi g`nditor, e=ti pierdut]n contempl[ri. Faci poezii?

— A=! protest[Felix.

— +i de ce s[nu faci? Crezi c[eu n-am f[cut? Ce, e ru=ine? Am f[cut caiete]ntregi de poezii, eram a=a de sentimental]ntr-o vreme!

— Publici?]ntreb[Felix.

— Ce s[public? Le-am citit unui prieten al meu, b[iatul cel mai inteligent de pe lume, cel mai delicios; el mi-a citit pe ale lui, =i eu le-am aruncat pe foc pe ale mele. B[iatul]sta are cel mai mare talent, e mai tare ca Heine.

— Cum]l cheam[?

— Cum]l cheam[? Barbu Nem\eanu! Trebuie s[-l cuno=ti, e de pe acum un poet celebru.

Felix m[rturis[c[nu-l =tie, ceea ce mir[pe Weissmann, care nu=i lu[totu=i aere de suficien\].

— Amice Sima, pe b[iatul]sta trebuie s[-l cuno=ti numaidec`t, este cel mai mare poet contemporan. }i fac eu cono=tin\. Am s[-\i aduc revistele]n care public[el, s[-\i dai =i dumneata seama. De ce s[te privezi de o asemenea be\ie lyric[?

Weissmann vorbea cu un antuziasm extraordinar =i gesticula, oprindu-se din c`nd ]n c`nd =i rezem`ndu-se de balustrada cheiului, spre a demonstra mai bine =i a-i declama unele versuri, persuasiv, ]n =oapt[, tr[g`ndu-le cu m`na din gur[ =i sug`nd din buze voluptuos, ca dup[mu=carea unei piersici. }i puse lui Felix repetate]ntreb[ri, dac[nu cunoa=te cutare sau cutare poet rom`n sau str[in, =i Felix trebui s[ recunoasc[ ru=inat c[ nu era at`t de informat.

— Ascult[o poem[delicios[:

*Il est d'étranges soirs où les fleurs ont une âme,
Où dans l'air énérvé flotte du repentir;*

*Où sur la vague lente et lourde d'un soupir
Le coeur le plus secret aux lèvres vient mourir
Il est d'étranges soirs où les fleurs ont une âme,
Et ces soirs-là, je vais tendre comme une femme.¹*

Weissmann declama prelung, c`nt`nd aproape, apropiindu-se =i dep[rt`ndu-se de urechile lui Felix, a=a cum fac violoni=tii \igani]n Ungaria =i Austria.

— Cum? Nu-\i place, poate?! A=a un poem minunat! Cred c[=tii de cine e! Cum, nu =tii?! E de Albert Samain, cel mai mare poet francez, mai mare dec`t Lamartine. E o celebritate.

De Samain Felix auzise =i=i aduse chiar aminte c[v[zuse]ntre c[r]ile Otiliei un volum destul de vechi, *Au jardin de l'Infante*. Dar nu-l citise fiindc[nu-l atr[sese p`n[ acum poeziile. }l interesau romanele care ]nf[\i=au cazuri de energie viril[, de tenacitate ]n ambi\ie, biografiile oamenilor mari, ]n genere toate c[r]ile care tratau despre problema educ[rii voin\ei. }n anul acesta ]nt`i de facultate citise pu\in[literatur[=i foarte multe c[r]i de medicin[. Mai mult dec`t risipirea, prefera profunditatea ]ntr-un lucru hot[r`t. Acum,]ns[, sufletul]i era sonor. Declama\ia lui Weissmann, care oprea]n loc pe trec[tori,]i pl[cea =i se decise]n g`nd s[citeasc[acas[pe Samain.

— Ai iubit vreodat[?]]ntreb[brusc studentul, dup[ce-l aruncase inutil prin poezia ruseasc[, prin Nekrasov =i Balmont.

— Cred c[da! r[spunse dup[pu\in[ezitare Felix.

Weissmann]l privi incredul, apoi se porni, cu obi=nuita frenezie, pe confesiuni.

— Ca mine n-ai iubit! E imposibil. Eu am iubit fenomenal, a=a cum

¹ "Sunt stranii seri]n care =i florile se-anim[
Prin aerul sensibil c`nd trec p[ri de r[u,
+i c`nd pe valul unui suspin]ncet =i greu
Cuv`ntul cel mai tainic pe buze-abia se stinge.
Sunt stranii seri]n care =i florile se-anim[
+i-n serile acelea merg bl`nd ca o femeie" (fr. — n. red.).

numai o dat[un om iube=te]ntr-un secol. Am material sufletesc s[fac bucuria unui poet mare. Am iubit o fat[extraordinar[, un adev[rat]nger, o fat[nervoas[, impresionabil[, o fat[,]\i zic, al c[rei suflet vibra ca o vioar[scump[sub arcu=ul unui Enescu, o adev[rat[Marie Bashkirtseff. Am petrecut cu ea ceasuri divine, ne-am topit]n be\ia sf`nt[ a c[rnii. Apoi am vrut s[ ne sinucidem am`ndoi. Ne-am]nchis]n cas[=i-am dat drumul la gaz. Fata s-a speriat la sf`r=it =i a \ipat, =i atunci a venit o m[tu=[a ei cu vecinii =i au spart u=a.

— +i de ce a\i vrut s[v[sinucide\i?

— De ce am vrut s[ne sinucidem? =opti tainic =i grav Weissmann. Tu nu cuno=ti durerea c[rnii, disperarea de a fi ajuns pe culmile be\iei, de unde nu mai e nici o fericire posibil[? C`nd ajungi o astfel de culme, imediat te n[v]le=te ur`tul. Ne-a fost sil[de via\[, am vrut s[prelungim clipa]n eternitate.

Lui Felix Weissmann i se p[ru cam prea teatral de subtil, dar seriozitatea cu care]=i f[cea tragedii strict gratuite]l]nc`nta. I se rede=teptau]n suflet emo\iile nop\ilor de disput[de la Liceul Internat.

— M[ ]ntrebi de ce am voit s[ne sinucidem? continu[Weissmann. Tu ai citit Weininger, marele Weininger, cel mai teribil g`nditor contemporan?

Felix trebui cu ciud[s[m[r]turiseasc[c[nu citise nici pe Weininger =i fu umilit de pu\inele lui cuno=tin\e =i uimit de informa\ia colegului.

— N-ai citit? Te-ai privat de cel mai delicios festin al intelectului. }i fac eu rost de cartea lui; =tiu eu de unde s[\i-o cumperi cu un rabat inimaginabil. C`nd ai ceva de cump[rat]n materie de c[r\i, spune-mi mie, =i-\i cump[r mai ieftin ca oriunde.

— Cine este acest Weininger?]ntreb[Felix plin de curiozitate, dorind sincer s[se informeze.

— Weininger? Weininger este cel mai grozav critic al femeii, din care cauz[s-a =i sinucis. Dup[el, femeia este numai sexualitate, pe c`nd b[rbatul e sexual numai temporal. La ea sexualitatea e ]ntins[ pe tot corpul. Eu =i iubita mea, care prin excep\ie avea un suflet viril de intelectual[, am r[mas ]nsp[im`nta\i c`nd am citit cartea, =i ea

mi-a dat ideea s[ne sinucidem, sc`rbit[de realitate, care contrazicea idealul ei.

— Vreau s[citesc această[carte! zise Felix.

— Vrei se cite=ti *Geschlecht und Charakter*? Admirabil. D[-mi un franc =i \i-o procur eu.

Felix \i d[du francul. Merse[r c`t[va vreme t[cu\i unul l`ng[altul, fiindc[Felix, de=i iubitor de discu\ii, se sim\ea stingherit s[fac[m[rturisiri. I s-ar fi p[rut o necuviin\ s[pomeneasc[numele Otiliei, =i chiar al Georgetei, fa\ de un altul, =i chiar s[fac[oric`t de mici aluzii la existen\a lor. Ca s[ nu par[ plictisit, \ntreb[ pe Weissmann cum tr[ie=te, ce scopuri urm[re=te, dar se c[i numaidec`t, av`nd sentimentul c[cere altuia indiscre\ii pe care el nu ar voi s[le fac[. Weissmann nu p[ru deloc contrariat =i se porni pe confesiuni f[r[nici o umbr[de ru=ine:

— Tr[iesc ca un c`ine, ca un desperat. Am pe capul meu trei surori mici =i o m[tu=[ b[tr`n[, pe care trebuie s[le \ntre\in eu, =i st[m cu to\ii \ntr-o odaie mizerabil[, un fel de camer[de vizitii, deasupra unui grajd, unde ne suim pe o scar[de lemn mobil[. Eu trebuie s[pl[tesc chirie, eu trebuie s[g[sesc de m`ncare.

— +i cum faci?

— Cum fac? Fac ce pot. Asist pe un dentist, fac injec\ii ieftine pe la lucr[tori, sunt redactor la o gazet[socialist[, traduc c[r\i pentru un editor, dau lec\ii particulare, asta fac. Eu sunt un proletar care a=teapt[m`ntuirea clasei mele prin dialectica istoriei.

— E=ti socialist?

— Eu socialist? Ce e aia socialism? Toate spiritele mari f[r[prejudec[\i, din lume, cuget[ca mine. Eu sunt socialist =tiin\ific. Sus\in colectivizarea mijloacelor de produc\ie =i moralizarea dragostei prin eliminarea venalit[\ii: dragoste neconstr`ns[.

Felix, cu toate c[era lipsit de prejudec[\i, sim\i o stingherire \n fa\ a acestor formule. \n sufletul lui se sim\ea burghez =i admira lini=tea, independen\ a autoritar[=i rafinamentul lui Pascalopol.

— Crezi, întreb[el, c[la noi sunt potrivite astfel de reforme?

— Nu cuno=ti chestiunea, ripost[Weissmann. A demonstrat-o la noi cel mai mare critic rom`n.

— Maiorescu?

— Ce Maiorescu? Maiorescu e un pigmeu, Maiorescu e ceva ca degetul mic de la un picior al lui Brandes. Eu]i vorbesc de Dobrogeanu-Gherea, cel mai mare critic rom`n, care a scris despre G. Co=buc un articol excep\ional, *Poetul \[r/nimii*. Trebuie neap[rat s[-l cite=ti.

Weissmann vorbea cu at`ta pasiune =i convingere, c[ trec[torii ]ntorceau capul. Felix nu-i ]mp[rt[=ea nici o idee, dar era ]nc`ntat de frenezia lui ideologic[, a=a de absent[la alii.

— Am s[mai stau un an, doi]n Rom`nia, unde nu pot s[ g`ndesc liber, p`n[ ]mi m[rit surorile =i plasez pe m[tu=a la vreun cumnat, =i apoi m[expatriez. M[duc]n Fran\.

Felix]i m[rturis[=i el avea de g`nd s[ plece la Paris, pentru a=i des[v`r=i studiile, dar c[sim\ea ca o datorie de onoare s[se]ntoar[apoi]n \ar[, spre a contribui la progresul ei. }]]ntreb[dac[pe el nu-l mi=ca la fel acel obscur devotament pe care]l are orice om pentru p[m`ntul]n care s-a n[scut.

— Tu po[i s[vorbe=ti a=a, fiindc[e=ti cre=tin. Eu sunt evreu, suspectat]n sentimentele mele patriotice. +i dac[am s[-i spun c[=i mie]mi r[scole=te sufletul doina rom`neasc[, ai s[ m[ crezi? Mi-e team[ c[ n-ai s[ m[ crezi nici tu. Mul\i ne atribuie exclusiv obstina\ia de a vedea peste na\ii, de a preg[ti r[sturn[ri. Mirabeau, Danton, te ]ntreb eu, au fost evrei, au lucrat ei contra patriei franceze? To\i cei care cuget[ la binele de m`ine al omenirii =i v[d peste prezentul]ngust sunt califica\i nepatrio\i de c[tre privilegia\ii prezentului. Eu sunt patriot rom`n, ]ns[ ]n numele \[r/nimii =i al proletariatului, al[turi de orice bun rom`n care nu exploateaz[. Azi,]n societatea burghez[, to\i cei care g`ndesc ca mine, evrei sau cre=tini, f[r] deosebire, sunt tr[d]tori. Ce-s eu de vin[c[frecventez spiritele cu viziunea viitorului? Am sau n-am eu dreptate?

— Poate ai dreptate, zise Felix, logic vorbind. Dar sufletul meu nu

poate dep[=i datele experien\ei imediate. E tot una cum mi-ai spune c[e zadarnic s[iubesc o fat[, fiindc[peste at`ia ani va fi b[tr`n[=i va muri. Eu iubesc pe cea de acum, singura care exist[pentru mine, ira\ional.

— Sofism, sofism, e=ti un escroc al logicii! vocifer[Weissmann gesticul`nd, gata s[ dea n[val[ cu alte argumente. Felix ]ns[ ajunsese aproape de cas[ =i trebuiu[ s[ se despart[. Weissmann ]l ]ntoarse din drum, ]i privi hainele, le pip[i stofa cu m`na =i se ar[t[nemul\umit, de=i costumul lui Felix era foarte bun, numai pu\in cam gros pentru anotimp.

— Vrei s[por\i un costum elegant, cum poart[numai Demetriad de la Na\ional? D[-mi costumul]sta vechi =i dou[zeci de franci, =i eu]i procur un costum nou, cum n-ai mai purtat toat[via\a.

Felix se codi, dar Weissmann]i v`r] ]n m`n[o adres[pe o carte de vizit[.

—]ine asta, parc[ce pierzi? C`nd ai s[te decizi, ai s[te duci =i-o s[-\i par[bine!

— S[-mi aduci pe Weininger!]i strig[de departe Felix, f[c`ndu=i un semn amical cu m`na.

Ajuns acas[, intr[de-a dreptul]n odaia Otiliei =i c[ut[poeziile lui Samain. Le r[sfoi, se l[s[pe un scaun cu ele]n m`n[, apoi se-ntinse pe sofa. Atmosfera aceea vapoaroas[, m[t[soas[ ]l umplea de]nfior[ri noi. Nu-i pl[cea]n fond poezia, o g[sea prea pre\ioas[, dar pricepu prin ea reveriile Otiliei, tumulturile ei t[cute de fat[. Pe marginea mesei z[ri un degetar =i o p[pu=[de stof[. Din paginile volumului c[zu un mic ac de p[r ondulat =i o panglic[verde. Otilia]i ap[ru ca o fiin\ fragil[, suferind la o muzic[prea tare, ca o floare respir`nd]n]ntuneric umiditatea. O fat[care citea astfel de fluidit[ ]i nu putea fi o fiin\ diabolic[, ci contemplativ[, victim[a oric[rei mi=c[ri pasionale prea tari, dependent[de cel care ar fi fascinat-o. Ur] pe Samain. Se duse]n odaia lui =i lu[de o carte medical[ ]n care se vorbea tocmai de conforma\ia femeii =i autorul sublinia, cu oarecare patetism, destinul ei de pasivitate. Felix]l c[ut[ ]n zilele urm[toare pe Weissman =i nu-l l[s[p`n[nu c[p[t[pe Weininger. }] citi cu pasiune, dar am[r[ciunea

acelui original sinuciga= nu-l contamin[. Dimpotriv[, r[mase cu convingerea =i mai]ntip[rit[c[femeia e o fiin\ slab[, victim[a fiziologiei ei, orientabil[dup[b[rbat, care trebuie s-o ocroteasc[=i s[-i]mprumute personalitatea lui. Contactul cu Weissmann =i cu problemele sale dezv[lui lui Felix o latur[care-l ru=in[. Da! Citise multe lucruri pentru v`rsta lui, ]ns[ d[use cu prea mult orgoliu aten\ie numai preg[tirii tehnice. Nu=i cercetase sufletul, nu=i pusese probleme, fusese un animal ambi\ios. Via\a avea aspecte multiple =i era st[p`nit[de legi interioare, sub ap[sarea c[rorora orice om]=i avea iertarea lui. Fusese un]nfumurat egoist, mul\umit c[are o stare, necunosc`nd nici o mizerie, purt`ndu-se cu lumea rece. Desigur, Titi era un b[iat mediocru, dar avea =i el un suflet. } umilise prin preten\iile lui savante =i-l jignise]n amorul propriu, purt`ndu-se indiscret]n afacerea cu Georgeta. Aglae era rea, du=m[noas[, dar fiindc[ ]=i iubea copii. Cu Pascalopol se purtase f[r[nici o delicate\e, de=i n-avea nici un drept asupra Otiliei.]ndeosebi, Felix]=i scruta[atitudinea lui fa\ de cele dou[fete =i se g[si profund vinovat. Pe Otilia o urm[rise,]nainte de a se]ncredin\ a c[fata]l iube=te, compromi\`ndu-i, agrav`ndu-i situa\ia, iar pe Georgeta o vexase pur =i simplu. Era =i ea o fiin\ ca toate fiin\ele, care voia s[aib[un c[min =i s[fie stimat[. Chiar dac[nu era dec`t o fat[ u=uratic[, nu se c[dea s[ fug[ ]n chipul acela la= din patul ]n care ea ]l primise cu at`ta v[dit[sfial[, cu un respect care-l m[gulise. Ea]l iubea, f[r[ ]ndoial[, =i-l socotea mai presus de ea. Felix se hot[r] ca, pe dat[ce=i va fi trecut examenele, s[fac[unele lecturi de documentare mai general[ ]n domeniul vie\ii =i s[se scruteze mereu, spre a=i surprinde =i sugruma orice impulsione orgolioas[, =i orice cruzime fa\ de al\ii. Ca s[nu uite,]=i lu[caietul =i scrisse neted:

“Voi c[uta s[fiu bun cu toat[lumea =i modest, =i s[-mi fac o educa\ie de om. Voi fi ambi\ios, nu orgolios.”

Felix, dup[mult[lupt[cu sine]nsu=i, ajunse la concluzia c[“trebuie” s[se duc[la Georgeta, spre a repara impresia de r[ceal[pe care o l[sase fetei. } tulbura]ns[faptul c[sila pe care =i-o f[cea]l

bucura l[untric. Lua deci drept hot[r`re ceea ce nu era dec`t sl[bi-ciune? +i apoi, nu cumva nu mai iubea]ndeajuns pe Otilia? C[ut[s[se analizeze sincer =i crezu c[descoper[acest[dualitate. Pe Otilia o iubea cast, o voia ca pe o viitoare so\ie, Georgeta]i era trebuitoare fiziologice=te.]l tulbura, o dorea, dar nu se temea c[ar putea s[se]ndragosteasc[de-a binelea de ea. Se duse deci la Georgeta, care-l primi cu o pl[cerere]ntristat[. I se p[ru chiar curios lui Felix c[o fat[a=a de jovial[=i deliberat[ ]n tot ce face, exprim`nd prin perfec\iunea de mare p[pu=[ de por\elan femeia crud[, indiferent[, e at`t de preocupat[de cazuistica moral[.

— Domnule Felix,]i zise ea,]mi pare sincer r[u de Titi. N-am vrut deloc s[-l fac s[suferi. Dumneata nu]n\elegi c[e perfect absurd ca eu...?]n sf`r=it, e ridicol. E de vin[numai St[nic[. Dar sunt =i eu vinovat[, c[m-am jucat. Generalul a aflat, tot St[nic[trebuie s[-i fi spus, cum are obiceiul, =i mi-a f[cut aluzie. Nu din gelozie,]nchipuie=i, din bun[tate. E un om bun.

Lui Felix i se p[ru ciudat[=i acest[bun[tate a unor oameni cu o situa\ie moral[at`t de independent[. Se g`ndi =i la Aglae, =i la Pascalopol =i=i f[cu mintal socoteala c[fiin\ele dezlegate de c[tu=ele familiei, trecute prin toate pl[cerile vie\ii, sunt mai]ng[duitoare.]n tot cazul, fu]nduio=at de judecata Georgetei =i o privi lung.

— Ascult[, zise aceasta, eu am preten\ia de a fi frumoas[, seduc[toare, =tii, nu sunt]ng`mfat[, dar o femeie ]=i d[ seama numaidec`t de felul cum e privit[de b[rbai. +i, apoi,]n tagma mea sunt de o castitate aproximativ[, pot s[inspir turbur[ri romantice. M-am]ntrebat: e=ti un timid, sunt eu lipsit[de interes pentru un om cult? Spune-mi drept, nu m[sup[r! De ce fugi de mine?

Sub imperiul hot[r`rii lui disciplinare, Felix se apropie de Georgeta =i-i s[rut[ m`na.]n fond, era tulburat =i se temu c[nu va fi consecvent. Sim\i c[o for\ natural[, imperioas[cere ca rela\ii de acest fel cu femeia s[devin[normale. Georgeta]i v[zu obrazul]nro=it =i ochii vinova\i =i-l lu[de b[rbie (]n sine, Felix fu iar]nciudat).

— Ce curio=i sunte\i voi, tinerii,]ndr[zne\i =i plini de ascunzi=uri!
De ce-ai fugit atunci?

— Trebuie s[ ]n\elegi c[e jenant pentru mine s[lipsesc noaptea de acas[. Mo= Costache e un om b[tr`n, merit[respect. Apoi, Otilia...

— O iube=ti, nu?

Felix g[si o deosebit[mul\umire s[se m[rturiseasc[=i i se p[ru chiar foarte firesc ca s[=i dovedeasc[astfel prietinia fa\ de Georgeta:

— O iubesc, intra-dev[r.

Georgeta]l str`nse repede de un bra\ =i-l s[rut[.

— Dar la mine ce cau\i atunci, a=a iube=ti tu pe Otilia?

Felix se d[du]napoi, dezarmat de argument. Georgeta redeveni serioas[.

— Nu, zise ea, glumesc, desigur. Iube=ti]ntr-adev[r pe Otilia =i o fericesc. Nu faci o crim[dac[vii la mine, oric[rui b[rbat]i e]ng[duit asta.

— Nu-i a=a? se prinse Felix de precept. De Otilia sunt legat de mult, din copil[rie. +i pe tine te iubesc... altfel. N-am avut nici o inten\ie rea atunci,]ng[duie-mi s[repar gre=eala.

— Ah, r`se Georgeta, ce =iret e=ti! Vrei iar[ =i s[-]l tr[dez pe generalul cu tine? Ei bine, am s[ fac =i asta, fiindc[ sunt o fat[ bun[ =i, de altfel, am prins sl[biciune pentru tine, dar f[r] manifest[ri casnice. Ai dreptate, ]n definitiv, ]ns[ afl[ c[ ]n cele din urm[ devin primejdioas[. Un t`n[r s-a sinucis din cauza mea! Iube=te-m[pe furate, nu te z[p[ci!

Pe Felix, acest[moral[ ]l sup[r] iar[=i, lucru pe care Georgeta]l remarc[. Fata se a=ez[pe genunchii lui Felix =i-i]nconjur[g`tul cu un bra\.

— Sunt o proast[c[-\i fac at`ta moral[, iart[-m[, inspi ri at`ta respect,]nc`t am devenit pedant[. La drept vorbind,]mi placi, asta-i principalul! F[cum crezi!

Ca un fulger trecu prin mintea lui Felix iar[=i imaginea Otiliei. Hot[r`rea de a-i fi absolut credincios ]i ]nt`rzia spontaneitatea pl[cerii de a se sim\i al[turi de Georgeta, apoi se sim\i profund ridicol ca]n asemenea]mprejurare s[stea s[mai c`nt[reasc[sentimentele. Se

l[s[cu totul]n voia sim\urilor, =i at` t el c` t =i Georgeta fur[feric\i]n acest joc care avea savoarea primejdiei, f[r[a fi propriu-zis amenin\ai. La plecare, Georgeta]l privi pe Felix cu o simpatie ad`nc[=i-i =opti cu un gale= repro=:

— Felix, s[nu te]ndr[goste=ti de mine! Fii impertinent, a=a trebuie s[fie un b[rbat! | i-o spun pentru binele t[u.

Felix se sim\ea fericit. Era absurd s[t[g[duiasc[acest lucru. Se sim\ea mai ales ocrotit de toate]mprejur[rile =i de oameni ca de o conjura\ie a favorii. Otilia]i p[stra un g`nd de departe =i el avea voluptatea de a o iubi, Georgeta]i d[dea cu mari ging[=ii ceea ce era]n puterea ei. Era]ns[nemul\umit de el]nsu=i, de aceast[lupt[ ]l[untric[ ]ntre impulsurile momentane =i nevoia congenital[de a=i face un program]n via\. DAC[se va duce mereu la Georgeta, va fi un profesor, lipsit de orice capacitate de ascez[ ]n numele unei iubiri mai pure, dac[nu se va duce, va fi un ridicol cazuist, timid. Otilia =i Georgeta =edeau foarte bine laolalt[, lucrul era]lmpede, cu toat[ ]nd[r[tnicia de a g[si vreo antinomie. Mai degrab[ ]l sup[r[facilitatea rela\iilor lui. Parc[nu el cucerise pe Georgeta, ci ea]l cucerise pe el. +i Otilia]l privise ca pe un factor de a c[rui ini\iativ[nici nu se c[dea s[se informeze. Felix avu]n treac[t ideea, pe care n-o]s[s[se dezvolte din pudoare, c[spre a=i controla voin\ a =i capacitatea lui de a urm[ri un scop ar fi trebuit s[ ]ncerce s[cucereasc[experimental o alt[fat[, inaccessibil[.]ns[examenele]l absorbir[cu totul =i c` t[va vreme uit[=i de Otilia, =i de Georgeta.

Pe c`nd citea un curs, str[duindu-se s[ memoreze pagin[ cu pagin[, mo= Costache, dup[ ce d[du c`teva t`rcoale prin fa\ a od[ii lui, cr[p[ u=a =i ]i v`r]]n[untru capul lui ca o bil[.

— Nu-nu-nu te-te duci nic[ieri azi?]ntreb[el.

— Nu. Am de]nv[at. Dar de ce? Ai vreo trebuin\ de ceva?

— Nu. Am zis c[e frumos afar[, e soare, \i-ar face bine s[mai iei aer. Eeee]ntunerice aici!

— }i mul\umesc, zise Felix. Am s[ies m`ine. Azi vreau s[citesc cursul.

Mo= Costache scoase capul din]ntredeschiz[tura u=ii =i d[du s[plece. Ezit[ ]ns[, =i dup[c`teva t[rcoale ]l v`r] din nou.

— Nu-nu-nu ie=i din odaie, nu-i a=a? Pe jos e ur`t, fa-fac ni=te repara`ii.

— Nu ies! r[spunse Felix.

— Bi-bine faci! se b`lb`i mo= Costache, vesel.

De=i]ntreb[rile b[tr`nului erau cam f[r[ rost, Felix nu le lu[ ]n seam[, dar r[mase cu sugestia vremii frumoase. ]ntr-adev[r, i-ar fi pl[cut s[ se plimbe pu`in la +osea, s[-=i mai consolideze prin odihn[terminologia]n memorie. De jos se auzi un huruit ca de mobil[t`r`t[pe du=umea =i apoi b[t[i de ciocan.]=i arunc[ochii prin ferestrele geaml`cului =i v[zu c[ ]n curte nu era nimeni. U=a de la odaia Marinei era ]nchis[ cu lac[tul, ceea ce ]nsemna c[ b[tr`na nu era acas[. Mo= Costache ap[ru deodat[ ]n curte cu un ciocan]n m`n[. Privi ]nspre poart[, ]n fundul cur`ii,]n toate p[r`vile, uit`nd s[arunce ochii]n sus, apoi se]ntoarse, c[lc`nd ]n v`rful picioarelor chiar pe p[m`nt, ca un ho`. Se auzir[din nou huruituri =i sc`r`ituri ca de lungi cuie trase greu cu un cle=te. Felix se decise s[plece]n ora=. Tot trebuia s[m[ ]n`nce undeva, de vreme ce Marina nu era acas[. Se d[du jos pe scar[ f[r[ s[ fie auzit. ]n sufragerie ]ns[ fu oprit ]n loc de o scen[ pe care n-o a=tepta. Marele bufet era dat la o parte, iar mo= Costache =edea ]ngenuncheat ]n fa`a unei g[uri]n du=umea, f[cut[prin scoaterea unei buc[ ]i de sc`ndur[. ]n ea, Felix z[ri, f[r[ s[ vrea, o cutie de tabl[ de-ale Regiei, ]n care luceau monede, =i un pachet cu h`rtii, dup[toat[aparen`], bancnote. B[tr`nul se silea, cu m`inile tremur[toare =i pline de sudoare, s[ pun[ repede deasupra bucata de sc`ndur[. Felix voi s[se strecoare]nd[r]t pe u=[f[r[a fi v[zut, dar du=umeaua trosni sub pa=ii lui, =i mo= Costache s[ri galben]n picioare cu ciocanul]n m`n[:

— Ci-ci-cine e? Nu intra!

— Eu sunt, mo= Costache! Am venit s[-]i spun c[m[duc]n ora=. Dac[voiai s[repara dulapul, trebuia s[-]mi spu`mie, s[-]i ajut.

Felix min`ise inten`ionat, dar mo= Costache]l crezu sau se f[cu c[-] crede.

— Nu-nu nu-i nimic. S-a rupt pu\in o sc`ndur[,]l repar eu, c[m[pricep.

Felix se strecur[pe u=[cu ochii]n tavan, ca s[dovedeasc[b[tr`nului c[ nu vede nimic. Pe dat[ ce ie=i, auzi cheia r[sucindu-se ]n broasc[. Ie=it ]n strad[, ]ntoarse instinctiv privirea =i v[zu c[ mo= Costache p`ndea la fereastr[s[vad[dac[a plecat. B[tr`nul ]i f[cu un semn de adio cu m`na, ca s[fie sigur c[pleac[.

— Imprudent b[tr`n,]=i zise Felix, dac[afl[St[nic[, e un om mort.

St[nic[nu afl[, dar extraordinarul lui sim\ pentru tot ce se petrecea]n umbr[pe raza intereselor lui]l f[cea nelini=tit =i c[ut[tor ca o pisic[ ]n preajma unei fripturi. Felix nu=i putea da seama,]n definitiv, ce urm[rea St[nic[, =i nici acesta nu i-ar fi putut explica]ntr-un acces de sinceritate. St[nic[nu urm[rea nimic special, a=tepta numai,]nfrigurat, lovitura care s[-i schimbe cursul vie\ii. Aceast[relativ[gratuitate a activit[\ii lui]l f[cea fecund]n idei =i ascu\it]n intui\ii, ca pe un adev[rat artist. St[nic[era pretutindeni,]ntreba de toate, d[dea sfaturi]n toate direc\iile, era frate, p[rinte, consilier pentru oricine,]nduio=`ndu-se de propriile lui improviza\ii sentimentale. Felix ]l surprindea adesea privind pe fereastr[ ]n odaia lui mo= Costache sau cotrob[ind prin cas[. Totdeauna ]ntorcea astfel vorba, ]nc`t indiscre\ia lui p[rea un lucru firesc =i ne]nsemnat. Felix]l g[si]ntr-o zi chiar]n odaia lui.]l v[zuse bine cum scootoce=te prin camer[, dar, c`nd intr[, St[nic[ =ede pe un scaun l`ng[mas[=i contempla atent o pagin[dintr-un tratat.

— E foarte interesant[chestia asta, zise el, b[t`nd cu degetele ]n carte, ca =i c`nd era limpede c[pentru carte venise. C`nd termin examenele, s[mi-o dai =i mie s-o citesc, vreau s[m[informez =i eu. Stiin\va exact[, asta a fost pasiunea mea. N-am avut p[rin\i...

Felix]l privise totu=i a=a de surprins,]nc`t St[nic[sim\i nevoia de a mai da o]ndrept[\ire prezen\ei lui acolo:

— Domnule, m[uitam la Marina asta, a]mb[tr`nit r[u, s[ra. +tii c[ le e cam rud[ dumnealor! Ai dracului oameni! S[-\i fie rud[, =i s-o faci servitoare. +i nici nu-\i ]nchipui ]n c`te familii bune, m[-n]elegi, exist[porc[ria asta! O sor[nemaritat[, o m[tu=[, a=a pu\in mai cretin[,

spal[rufele celorlal\i gratis. S[zic c[Marina nu prea face cine =tie ce treab[, dar, oricum gratis, e o afacere. Eu a= lua-o bucurosi, s-o scap din mizeria asta, dar te las[dumnealor? Culmea, nu vrea nici ea. Domnule, Marina asta trebuie s[aib[parale, pe onoarea mea, asta i-a]mprumutat o dat[lui mo= Costache dou[mii de franci. Unde dracului i-o fi \in`nd? Cunosc o familie care \inea o decrepit[ de asta numai pentru c[ =tia c[ are bani. C`nd a murit]ns[, n-au g[sit nimic. +tii de ce? Ia s[v[d dac[ai fler!

Felix ridic[din um[r.

— Avea amant, puiule, avea amant un coco=at, cu care f[cuse =i doi copii admirabili, cel pu\in ca ten. Nu =tiu ce]nv[\a\i dumneavoastr[la medicin[, dar coco=a\ii fac copii albi, planturo=i, cu pieli\va ca de chiparoas[=i crin, ca de plant[\inut[ ]n pivni\. Mor]ns[matematic dup[un an. Ei, eu m[ ]ntreb la cine r[m`ne Marina dac[, doamne fere=te (lucrul e inevitabil), moare Costache? Cine se p[c[le=te sau se procopse=te? }n locul dumatiale, eu a= pip[i terenul, a= trage-o de limb[(am v[zut c[Marina \ine la dumneata), s[v[d ce bani are. Dumneata ai putea s-o iei foarte bine, ca student ai]n ea o comoar[, f[r] nici un ban, pentru pu\in[\uic[. +i pe urm[, =mechere, r[m`i cu banii. Dar e vorba, are, sau nu are? Dumneata ce zici?

— Niciodat[, r[spunse Felix, nu m-am g`ndit la asta, =i chestia mi se pare inactual[, bine]n\eles pentru cel interesat. Ar trebui s[moar[mo= Costache, apoi ea, sunt pea multe evenimente de a=teptat. Mi se par foarte solizi.

— Bine, bine, noi lucr[m cu probabilit[\ile. Ia s[presupunem c[eu, care am experien[, =i dumneata, la care \in ca la un frate mai mic, facem un pact. Dumneata observi, eu pilotez, apoi]mp[r\im beneficiile. Evident, e o loterie, dar o loterie cu toate numerele c`=tig[toare. Trebuie numai r[bdare. Numai cu asta nu tr[ie=ti, dar dac[ mai joci =i la alte loterii de astea, poate veni vremea c`nd toate s[se trag[deodat[. Atunci trebuie s[fii preg[tit. Dumneata e=ti doctor, pentru numele lui Dumnezeu, =i =tii. Ce e via\va? Vax. Ai trecut de o anumit[v`rst[,]ncep bete=ugurile: ba un reumatism, ba o gut[, ba inima, ba

rinichii. }ntr-o bun[zi, pac, =i nu pic[unul, ci to\i de v`rste apropiate. E statistic, e =tiin\ific. Ieri l-a pocnit pe Simion (se cur[\ la sigur, fac prinsoare), m`ine pe mo= Costache, =i nici ceilal\i n-o s[tr[iasc[o mie de ani. E r`ndul nostru, al tinerilor, s[ ne a=ez[m la masa vie\ii. Da, dar trebuie s[ fim preg[ti\i, s[ nu l[s[m lucrurile de azi pe m`ine. B[tr`nii sunt =ire\i, escroci, \i-o spun eu, ca avocat, au du=m[nie declarat[ pe mo=tenitori. Un b[tr`n care toat[via\ a n-a =tiut s[se foloseasc[de averea lui, gelos pe tineri, face farse, de pild[, las[averea la o biseric[sau la alte institu\ii =i mai neprev[zute. E frumos ca Otilia s[-i fi consumat aici tinere\ea =i apoi s[r[m`n[ pe drumuri, tocmai c`nd e mai]c`nt[toare =i are nevoie de lux?

— Nu cred eu c[mo= Costache n-are s[aib[grij[de ea, spuse Felix, pu\in atins.

St[nic[ ]i surprinse momentul de sl[biciune.

— E]n stare, e]n stare, nu-\i face iluzii, b[tr`nii au psihologia lor. E de datoria dumitale, dac[ zici c[ o iube=ti pe Otilia, s[ pui um[rul s[ cre[m aici o atmosfer[ s[n[toas[, pentru ca succesiunea, c`nd o fi, s[se deschid[ ]n mod echitabil. Ori vrei s[pun[m`na soacr[-mea pe toate, pe averea]n fond a Otiliei? Dumnezeu =tii c[restaurantul a fost cump[rat de mo= Costache cu zestrea nevestei lui? Era, de fapt, dreptul fetei.

Felix f[cu un gest de protest la injusti\ie. St[nic[atac[problema mai ad`nc:

— E din partea dumitale o fapt[de moralitate. Fata asta dulce, delicioas[trebuie ferit[de primejdii, de ispite. F[r] nimic =i nimeni pe lume, =tii ce face Otilia, ce e]ndrept[\it[s[fac[? Se arunc[ ]n bra\ele lui Pascalopol, asta face! +i-i d[ ]u dreptate.

St[nic[,]ncredin\at c[a pus punctul pe i,]nchise cu zgomot tratatul de medicin[. Felix se]ntunecase mai mult, iritat de reducerea]n chestiune a cazului Pascalopol.

— Ce pot s[fac eu? zise el plictisit. Nu pot =i n-am c[derea s[

m-amestec. }n cur`nd voi fi major, =i prezen\`a mea }n această[cas[va trebui s[ ]nceteze.

— Nici nu trebuie s[faci nimic. S[ai numai]ncredere }n mine, s[-mi u=urezi misiunea, s[m[l[=i s[fac fericirea Otiliei =i a dumitale. Eu a= voi s[-l ajut pe mo= Costache, s[-l]nv[\` cum s[ fac[ bine lucrurile. Nu vezi ce prostii face? A v`ndut dou[imobile p`n[ acum, cu sume mari. I-a primit banii }n m`n[, stiu sigur asta, doar am vorbit cu cump[r]torii. Ei bine, ce-a f[cut mo= Costache cu banii? I-a pus la banc[? Nu cred! }i]nchipui c[eu n-am colindat peste tot? B[tr`nii, domnule, nu depun banii! Ei vor s[ fie siguri de ei, s[ -i aib[ ]n lab[, de aceea =i v`nd. Vor s[-i manipuleze, s[p[c]leasc[pe mo=tenitori. B[tr`nii]ngroap[, amice. Eu fac prinsoare cu dumneata c[mo= Costache a]ngropat undeva banii. Dar unde? Asta-i chestiunea. N-ai mirosit nimic, nu b[nuie=ti nimic?

— Nu, nici nu m-am g`ndit la a=a ceva!

St[nic[ ]l scrut[ne]ncrez[tor =i r`se tactic, cu capul l[sat pe um[r.

— Ho\ule, nu z[u! Nu-mi prea vine s[te cred. Am ajuns la convingerea c[e=ti fin de tot. La dame, cel pu`in, e=ti maestru. N-am f[cut]n doi ani cu Georgeta ce-ai f[cut dumneata }n cinci minute. {=tia care au succes la dame se pricep =i }n lucruri b[ne=ti, contrar p[rerii comune. Dar s[zic c[n-auzi, nu vezi. Eu te]ntreb a=a, s[v[d, dumneata cum judeci? Unde s[-i fi ascuns?

— }n cas[nu cred c[-i vine, zise Felix, dintr-un sentiment de solidaritate cu b[tr`nul. Avarii]ngroap[banii prin gr[dini.

— Ei, asta }n pove=ti, nu pe aici pe la ora=. Crezi c[eu nu m-am plimbat prin gr[din[? Nici eu n-a= crede c[-i vine }n cas[. }ns[s[=tii c[aici sunt ascunzi=uri pe care numai el le =tie =i soacr[-mea, ascunzi=uri de cas[veche. Ai s[vezi c[b[tr`nul nu face iarna foc, s[ -l tai, }n cutare sob[, ceea ce ]nseamn[ c[ -i e fric[ s[ nu-i ard[ b[netul ascuns prin apropiere. }n definitiv, treaba lui, vorba dumitale, cum ]=i a=terne, a=a doarme. Eu, unul, n-am nici un interes. M[ ocupam =i eu, a=a ca filantrop, pentru binele lui, =i pu`in =i pentru Olimpia. Am, ca s[zic

a=a, un mandat moral, s[ap[r interesele genera\iei noi fa\ de cea veche.

Fiindc[Felix d[dea oarecare semne de plictiseal[, St[nic[se ridic[=i chiar trecu pragul, dar se]ntoarse din nou.

— Ceea ce vrusesem s[-i spun, tocmai aia nu \i-am spus. Te invit[Iorgu m`ine sear[la nou[la restaurant. Vine =i mo= Costache. Are omul o fat[c[reia]i rupe turta, =i a g[sit pretext ca s[dea o mas[cunoscu\ilor,]n vederea c[a devenit proprietar. Mai mult pentru asta. Tocmai dumneata, care ai mijlocit, ca s[zic a=a, afacerea, =i mo= Costache sunte\i eroii serii. Vin =i eu, nici vorb[.

— Nu cred c[am s[pot merge!

— Refuz nu se poate. Am ordin s[te aduc. Mai d[-le dracului de examene! Mi se pare c-o s[-i ar[t o fat[fain[.

]ncredin\at c[a aruncat argumentul suprem, St[nic[ie=i pe u=[maiestuos.]ntr-adev[r, Felix se duse la restaurant, fiindc[mo= Costache \inu neap[rat s[fie]nso\it, =i apoi pretindea c[trebuie s[ ]nchid[casa peste tot cu cheia, fiindc[a aflat c[umbl[ni=te ho\i care se introduc prin case =i a=teapt[acolo, ascun=i, p`n[ c`nd pleac[lumea.]n “=ambrul”]n care Iorgu oferea, plin de mul\umire, masa, Felix avu surpriza =i nepl[cerea s[ ]nt`lneasc[ ]ndivizii cei mai pu\in acordabili. Venise Georgeta, generalul, Olimpia =i chiar Titi, adus s-o ]nso\easc[, explicau ceilal\i, pe Olimpia p`n[la sosirea lui St[nic[, =i s[fac[portretul lui Iorgu. Era =i Veissmann, studentul (care]l[muri pe Felix c[f[cea dantura familiei pe un pre\ absurd de avantajos). Nevasta lui Iorgu era o femeie gras[, enorm[, cu fa\ sever[, hindenburgian[, =i p[rul ro=cat adunat]ntr-un coc ridicol de ascu\it. P[rea binevoitoare, cuviincioas[=i de origine german[. Fata, care da pretext s[rb[torii, nu era de fa\]. Fusese culcat[de mult. Mai participau c`teva figuri necunoscute, un frate al lui Iorgu, un ofi\er cu r`s]nc`ntat, ostentativ optimist, o sor[ a doamnei Iorgu, doi b[rbai maturi, corect ]mbr[ca\i, dar cu aere de fl[c[i b[tr`ni. Unul se prezentase ca maestru caligraf, =i Iorgu comunicase asisten\ei c[arta musafirului const[ ]n a face inscrip\ii, a fi=e liste de m`ncare,]n felurite caractere. Situa\ia lui Felix

fu din cele mai penibile. A s[ruta m`na Georgetei fa\ de Olimpia =i de general i se ar[ta ca o opera\ie desperat[. }ns[ at`t Georgeta, c`t=i generalul avur[ purt[rile cele mai cordiale. Georgeta ]l primi cu aclama\ii, =i generalul voi cu orice chip ca Felix s[ se a=eze l`ng[el. Titi nu d[du nici un semn de sup[rare. F[cu el]nsu=i un salut din m`n[ lui Felix, cu obi=nuitul aer placid =i timid, p[r`nd a fi uitat cu des[v`r=ire incidentul. C`t despre Olimpia, ea nu f[cu nici o dificultate moral[, ocupat[s[admire multele br[\[ri ale doamnei Iorgu, care]=i scotea greoi =i cu mult[amabilitate bijuteriile, spre a face pl[cere musafirilor. Totu=i, Felix era tulburat. Titi se afla exact]n fa\ a lui, de cealalt[parte a mesei, cu ni=te buc[\i de h`rtie de bloc, pe care ]=i propunea, probabil, s[ treac[ la nemurire agapa. S[ stea de vorb[, cu o familiaritate pe care nu =i-o putea reprima, cu oric`t[sfor\are la ipocrizie,]ntre privirile lui Titi =i ale generalului, i se p[ru lui Felix un chin nou. }n ochii lui Titi nu citi dec`t o mahmur[, enigmatic[ lips[ de g`ndire. Generalul fu]nc`nt[tor ]n chipul cel mai jenant. }=i v`r`se un bra\ dup[acela al Georgetei, =i altul dup[al lui Felix =i f[cea leg[tura de unire]ntre ei, vorbindu-le]ncet:

— *Mon jeune ami!* zise, am a=teptat s[te mai v[d, =i nu te-am mai]nt`lnit. P[cat! Munce=ti mult,]mi]nchipui. }ns[, te rog eu, nu exagera. Ai timp. Ce zici,]ntreb[el pe Georgeta, munce=te mult?

— A=a cred! r[spunse Georgeta.

— Vezi? repro=[generalul. Totu=i e frumos, e foarte frumos ce faci! Nu e nevoie]ns[s[-i p[r[se=ti prietenii pentru asta. Domni=oara Georgeta mi s-a pl`ns, sunt dator s[-i spun, c[ai neglijat-o. *Est-ce qu'on néglige une beauté comme ça?*²

— Generale, e=ti un galant incorigibil, am gust s[te s[rut.

— *Faites, faites*³, aprob[acesta, m`ng`indu-=i must[\ile terminate

¹Tinere prietene (fr.—n.red.).

²Po\i r[m`ne indiferent la o asemenea frumo\e? (fr.—n.red.).

³Nu te sfii... (fr. — n.red.).

în bil[. Apoi se m[rturisi la urechea lui Felix: E o fat[delicioas[, o fat[bun[, plin[de virtu[ile antice.

— Papa! repro=[Georgeta]n glum[.

— Zic virtu[î, corect[generalul,]n sensul de perfec[iune. E femeia perfect[, total[, nu o matroan[, pentru Dumnezeu!

— Va s[zic[, noi suntem matroane, bieteale femei m[ritate! crezu Olimpia c[trebuie s[obiecteze, pentru]ntre\inerea convorbirii.

— Oh, madam, deloc. N-avem dreptul s[calomniem femeile]nainte de a le cunoa=te posibilit[ile.

Georgeta fu cam]ngrijorat[de aceast[conversa[ie, ce putea degenera]n alterca[ii cu o femeie ca Olimpia, =i, ca s[ ]nl[ture r[spunsul generalului, lu[o buc[\ic de =vai\er =i-l v`r] cu v`rful degetelor]n gura acestuia. Generalul prinse =vai\erul =i,]n treac[t, s[rut[=i degetele Georgetei. Fata se preg[tea s[-i mai astupe gura cu o alt[bucat[, f[c`nd =i ea la fel, ]n scopul stimul[rii, c`nd sosi St[nic[. Primejdia era]nl[turat[.

— S[m[ierta[i c-am]nt`rziat, dar de-abia am sc[pat de socru-meu. Olimpia, ce s[-i spun, iubitul t[u tat[ e imposibil. A aruncat pernele pe fereastr[, a sf`iat cear=afurile, a f[cut un t[mb[l[u grozav.

— Ce are?]ntreb[madam Iorgu.

St[nic[r`se.

— Are g[rg[uni, madam Iorgu, ce s[aib[? I-a intrat]n cap c[duhul sf`nt, prigonit de oameni, s-a ascuns ]n cear=afuri, =i se sup[r[ c`nd ba[i cu b[\ul plapuma =i celelalte. Ast[-sear[n-a vrut s[se culce, fiindc[rufele n-aveau duh, fiind sp[late cu le=ie =i persecutate. M-a v[zut pe mine cu batista asta =i striga zor-nevoie c[duhul sf`nt s-a ascuns]n ea =i s[i-o dau s[doarm[pe ea. De-abia l-am potolit.

— De ce nu-l duce]ntr-un sanatoriu? observ[madam Iorgu.

Ofi\erul r`se zgomotos.

— Ce sanatoriu? Balamuc! Nu =i-a f[cut injec[iile.

Aceast[ie=ire neghioab[f[cu pe to[i s[tac[, din respect pentru Olimpia, care]ncruntase spr`ncenele. Felix re\inu totu=i banala

calomnie cu injec\iile, =i un ra\ionament]i str[b[tu repede, obscur prin minte.

— Hai mai bine s[ne veselim,]ndemn[St[nic[. Toat[lumea s[tr[iasc[, =i]n special eroii serii, am numit pe iubitul nostru conu Iorgu cu familia sa =i pe simpaticul meu mo= Costache et compania. Ce g`ndi\i dumneavoastr[? Conu Iorgu a devenit proprietarul celui mai rentabil local de noapte, iar mo= Costache a ]ncasat parale bune. Spune drept, mo= Costache, erau noi h`rtiile, frumoase? Unde le-ai ascuns?

— Unde le-am ascuns eu, nu le g[se=ti dumneata! glumi cu mali\ie mo= Costache.

— Doar nu le-ai depus la vreo banc[, s[dea faliment. S-au p`rlit mul\i.

St[nic[examin[fa\la lui mo= Costache, spre a-i surprinde reac\iunile, dar acesta]ngi\ea de zor, cu l[comie aperitivele.

— E bine s[fii bogat, dar e bine s[fii =i s[rac. Fiecare stare cu avantajele ei. Azi, dac[ai bani, nu =tii ce s[faci cu ei. La b[nci nu sunt siguri, acas[te prad[ho\ii, s[-i cheltuie=ti te]mboln[ve=ti, s[nu-i cheltuie=ti, la ce-i mai ai?

— De asta, se vede, observ[Olimpia ironic, nu faci tu avere, ca s[nu-\i ba\i capul!

— S[=tii c[da! zise St[nic[, pref[c`ndu-se c[ o ia ]n serios. Nici nu =tii ce se poate ]nt`mpla! Iat[un caz tragicomic. Unul are c`teva sute de mii de lei pe care nu vrea s[-i depun[ la banc[ =i-i \ine ]n cas[. I-a pus pe undeva prin sob[, sau ]ntr-un dulap, ]ntre dou[ sc`nduri, a=a ceva. Spune dumneata, mo= Costache, unde se \in banii de obicei?

— Unde nu-l taie capul pe tic[losul de mo=tenitor!

To\i r`ser[, iar St[nic[, ]n g`ndul lui, f[cu pe b[tr`n pezevenghi.

— }n sf`r=it, i-a pus pe undeva prin cas[, unde po\i doar s[-i pui, ]n pivni\[, ]n pod, sub saltea etcetera. Ei, =i servitoarea a =ters parchetul cu benzin[, uit`nd s[deschid[geamurile, un chibrit aprins a c[zut pe du=umea, =i vaporii de benzin[au luat foc, =i toat[casa a fost scrum]n dou[ceasuri, cu bani cu tot. Morala: Nu pune banii de unde nu po\i s[-i sco\i imediat.

St[nic[ ]ncerc[s[fixeze]n ochi pe mo= Costache, care continua a p[rea nep[s[tor,]ns[m`nca cu o repeziciune cam nervoas[, evit`nd s[ridice privirea.

“S[=tii,]=i zise St[nic[detectivistic, c[l-am prins pe mo=. }i are]n cas[banii!”

— Domnule, zise el tare, sunt oameni care str`ng o avere ]n l[zi, =i nu prind de veste c`nd moneda iese din circula\ie, r[m`n`nd ca tinichea goal[. Dar o s[ias[acum o lege, am auzit eu, teribil[. Statul are nevoie s[circule capitalurile. Dac[le \ii]n lad[, frustrezi societatea de posibilit[\ile]nchise]n ele. Ei bine, statul te for\ează s[declara ce parale ai, chem`ndu-te s[ preschimbi bancnotele. Nu le-ai aduci, treaba dumitale, ]i pierzi, dac[ ]ns[ ]i aduci, atunci e=ti obligat s[ ]mprumu\i statul cu at`t, contra titluri.

— E=ti de=tept dumneata! Cine a inventat legea asta? zise mo= Costache cu o indispozi\ie abia acoperit[.

St[nic[deveni elocvent:

— Asta e o metod[clasic[de a pune m`na pe paralele particularului. Numai un r[zboi s[vin[, cum se aude, =i nu te-ntreab[nimeni dac[-\i convine ori nu. Dar dac[m-ai]ntreba pe mine cum s[te aperi, eu \i-a= spune.

— Cum?]ntreb[mo= Costache, sarcastic, dar m`nc`nd mereu.

— Trec`nd-o asupra mo=tenitorilor, ]n c`teva p[r\i, ca s[nu atingi minimul impozabil. Sau, dac[vrei, le la=i obliga\iunile statului, =i dumneata m[nci banii.

Mo= Costache era gata s[declare sup[rat c[“n-are nimic”,]ns[ ]orgu se afla]n fa\ a lui ca cea mai bun[dovad[c[promise bani. Se mul\umi s[glumeasc[:

— C`nd e=ti t`n[r, n-ai bani, =i c`nd e=ti b[tr`n, dac[i-ai str`ns, te p`ndesc rudele!

— Asta a=a e! aprob[generalul. De aceea eu am hot[r`t s[-i cheltuiesc cu tinere\ea.

Zic`nd acestea, str`nse de bra\ pe Georgeta =i pe Felix, dar mai mult pe cea dint`i.

— *Mon général*, prinse ocazia Georgeta, c`nd]mi cumperi o blan[?

— }ntrebarea e improprie! r[spunse galant generalul. Cump[r]tura e de mult f[cut[! Vrei s[spui, c`nd s[te]nsolesc ca s[\i-o alegi!

Olimpia privi pe Georgeta cu invidie =i cu o curiozitate infinit[, ca =i c`nd aceasta ar fi fost un animal apocaliptic.

Printr-o fireasc[asocia\ie, convorbirea]ncepu s[se desf[=oare asupra copiilor, pentru care p[rin\ii str`ng bani priv`ndu-se de toate bunurile, ca apoi ei s[=i risipeasc[.

— Noroc c[am fat[, zise madam Iorgu, fetele sunt mai cumin\i!

— Pe fete nu trebuie s[le m[ri\i? observ[Olimpia. Uneori e mai greu ca cu b[ie\ii. +tiu asta din familie.

— N-o silesc s[se m[rite! Dac[are noroc, m[rite-se, dac[nu, e bine =i a=a!

— Perfect, zise Weissmann, va practica iubirea liber[, pentru pl[ceria proprie.

}n afar[de Georgeta, Felix =i generalul, care pufnir[de r`s, ceilal\i privir[uimi\i la Weissmann. Olimpia]ndeosebi]l contemplant[ca pe un monstru.

— Cum, \ip[aproape St[nic[, s[\ii fata nem[ritat[? E o crim[dubl[ ]mpotriva vigoarei na\iei =i a economiei. Cum, s[stea fata steril[, s[piar[na\ia rom`neasc[, s[scad[popula\ia? +i cu averea ce faci? }n definitiv, ea e numai un]mprumut al societ[\ii, care trebuie restituit...

— Bravo! aprob[Weissmann. Trebuie restituit comunit[\ii.

Weissmann fu iar[=i contemplant cu mirare.

— D[-mi voie, corect[St[nic[, nu umbla cu socialisme de ale dumitale. Bunurile trebuiesc redat[societ[\ii prin m`inile copiilor, ca s[se foloseasc[=i genera\ia nou[.

— Ba\i c`mpii, St[nic[, zise Olimpia, asta e de la sine]n\eles c[copii au s[mo=teneasc[.

— Fire=te, f[cu voluminoasa doamn[Iorgu.

Iorgu]nsu=i se aplec[ ]nspre locul unde =edeau generalul, Felix =i Georgeta =i m[rturisi cu un gest generos din m`ini:

— }i las fetei avere]mp[r]teasc[! Mititica!

St[nic[auzise.

— Nu m-a\i]n\eles, strig[el, dac[m[ ]mpiedica\i s[vorbesc! Nu e de-ajuns s[-i l[sa\i fetei avere, trebuie s-o m[rita\i, ca de avere s[se foloseasc[=i altul.

— O m[rit[m, o m[rit[m, zise]mp[ciuitor Iorgu.

—]ntrebarea este, cu cine o m[ri\i?

— Eu a= vrea ofi\er sau doctor, zise madam Iorgu.

— Doctor, s[ri St[nic[, uite doctor! =i]ntinse m`na spre Felix. Lucica are opt ani acum, peste =ase ani e nubil[, =i atunci dumnealui este tocmai doctor proasp[t. B[iat fain.

At` t Iorgu, c` t =i nevasta lui privir[cu simpatie =i modestie la Felix, care g[sea scena foarte penibil[=i blestema]n g`nd limbu\ia lui St[nic[. Olimpia]ns[p[rea nemul\umit[, =i pe Felix]l surprinse asem[narea ei cu Aglae.

— Fata dumneavoastr[, zise ea, cu o mali\ie molatic[, trebuie s[aib[aspira\ii mai]nalte, un magistrat, un ofi\er superior.

St[nic[pufni de r`s, f[r[s[explice cauza. Iorgu,]mp[ciuitor,]nchise discu\ia:

— Ce-o fi, nu ne uit[m, s[fie numai t`n[r de isprav[, s[munceasc[, cum am muncit =i eu, care m-am ridicat de jos. }ns[, ce s[vorbim acum degeaba, c[fata e mic[. Mai bine s[bem]n s[n[tatea ei =i a tuturor.

Chelnerii, mobiliza\i la spatele invita\ilor, umplur[paharele =i to\i b[ur[. Generalul se ame\ise de-a binelea, p[str`nd totu=i dignitatea. Voia cu orice chip s[vad[rela\iile]ntre Felix =i Georgeta mai cordiale.

— M[rog matala, insist[el pe l`ng[ Felix, care se sim\ea jenat, Georgeta e o perl[, e o fat[ adorabil[, pe care \iu s-o cultivi, te invit s-o cultivi. }mi datore=ti aceast[ fine\e. Predau ]n m`nile dumatiale o pupil[scump[.

]n tot acest timp, mo= Costache, mul\umit c[sc[pase de insinua\iile lui St[nic[, m`nca harnic =i bea mereu, sug`ndu=i buzele groase,

privind numai în farfurie. Madam Iorgu, c[ă]z[ă]nd cu ochii asupra lui, crezu de datoria ei s[ă] fie amabil[ă]:

— Domnule Giurgiuveanu, am auzit c[ă] ave[ai] o fat[ă], domni=oar[, s[ă] v[ă] tr[ă]iasc[, s-o vedem m[ă]ritat[ă]. Unde e acum, de ce n-a[ai] adus-o?

Mo= Costache morm[ă]i ceva, cu gura plin[, în imposibilitate de a articula. St[ă]nic[ă] lu[ă] cuv[ă]ntul în locu-i:

— Otilia? Unde e ea acum, n-are nevoie de noi. E la Paris.

St[ă]nic[ă] spusese ultimele vorbe triumf[ă]tor, rotindu=îi privirile asupra întregii asisten[te]. Inocent[, madam Iorgu întreb[ă] pe Olimpia:

— Studiaz[ă]?

Olimpia f[ă]cu o str[ă]mb[ă]tur[, pe care St[ă]nic[ă] o remarc[ă].

— Studiaz[ă] muzica, zise el, f[ă]c[ă]nd totu=îi cu ochiul spre grupul din jurul generalului.

— A=a? exclam[ă] madam Iorgu, f[ă]r[ă] s[ă] întuiasc[ă] jena celorl[ă]l[ă]i. Trebuie s[ă] cheltuie=ti, domnule Costache, multe parole... cu între[ă]i-nerea.

Mo= Costache b[ă]lb[ă]i ceva în paharul de vin pe care tocmai îl ducea la gur[ă]. St[ă]nic[ă], f[ă]c[ă]nd iar=îi cu ochiul, explic[ă]:

— Are burs[ă]. A remarcat-o un profesor, care a st[ă]ruit pentru specializare=îi a condus-o personal, nota[ai] bine, personal, la Paris.

— Foarte frumos! aprob[ă] madam Iorgu.

Ofi[er]ul, imprudent, intr[ă] pe nea=teptate în vorb[ă]:

— Parc[ă] plecase cu unul Pascalopol, mo=ier mare. A=a auzeam vorbindu-se, doar o cunosc pe duduia, fat[ă] superb[ă].

Felix se sim[ă] în[ă]bu[it]. Georgeta voi s[ă] salveze situa[ia]:

— Sunte[ai] informat gre=it, domnule locotenent. Otilia mi-a fost coleg[ă] de conservator. Este o pianist[ă] excep[ti]onal[ă].

Olimpia, care d[ă]dea mereu semne de plictiseal[, încerc[ă] s[ă] rezeze discu[ia]:

— Nu în[e]leg de ce ne pierdem vremea cu astfel de nimicuri. Otilia nici nu ne este rud[ă], nu e fata lui mo= Costache, e o...

N-apucase s[ă] sf[ă]r[ă]easc[ă]. Mo= Costache, înro=indu-se brusc, b[ă]lb[ă]i violent:

— S[-s[-s[nu spui prostii, de-despre fa-fa-fata mea!

St[nic[ ]=i]nsu=i indignarea b[tr`nului:

— Vezi ce comedii faci, iubito? Cum po`i s[ spui asemenea pr[p]stii, c`nd nu cuno=ti lucrurile? A=a e, o scuz[St[nic[fa\ de ceilal`i, c`nd o fat[e crescut[ ]n idei gre=ite =i]n du=m[nii. Familiile dumnealor nu prea se au bine, m[ ]n\elegi, =i de aci toat[povestea.

— Er[u c`nd nu e unire ]n familii, zise madam Iorgu, mereu placid[ =i nepricep`nd situa`ia.

Felix fu foarte deprimat de aceast[scen[care]l atingea direct, de=i cei de fa\ nu se g`ndeau o clip[ c[ el ar fi ]n cauz[. Atunci ]=i d[du seama c[ tot ce privea pe Otilia ]l preocupa, cu toate sfor\`rile de indifere[n] pe care]ncerca s[le fac[. Georgeta]ns[observase asta de la]nceput =i,]mpreun[cu ea, din fine`e =i din experien`\, =i generalul. Am`ndoi se str[duiau s[atrag[pe Felix, folosindu-se =i de Weissmann,]ntr-o convorbire str[in[de obiectul conflictului:

— Am auzit, domnule Felix, c[la balamuc, vorbea Georgeta, sunt bolnavi foarte interesan`i. Mi-ar pl[cea s[v[d o dat[.

Weissmann interveni:

— Te duc eu, domni=oar[. Optzeci la sut[din bolnavi provin nu din infecta`ii sanguini, ci din cei morali. Constr`ngerea,]n materie erotic[, zdruncin[creierul. Dumneata, care e=ti o fat[f[r[prejudec`i, dispun`nd liber de posibilit`\ile dumitale sexuale, ai s[ vezi dezastrele societ`\ii burgheze.

Georgeta, de=i cam]ncurcat[de libertatea de limbaj a lui Weissmann,]l ascult[ ]n interesul lui Felix, f[r[s[-i pese de ochirile celorlal`i, aprobat[ de z`mbetul cordial al generalului. Felix era,]n chip]nvederat, distrat. Generalul g[si c[ar fi potrivit ca Felix s[se retrag[=i, cu aprobarea recunosc[toare a acestuia, cei trei se ridicar[. Mo= Costache declar[posac c[vine =i el. Familia Iorgu se ar[t m`hnit[:

— Puteai s[stai, m[car la pr[jituri.

]ntr-adev[r, chelnerii aduceau pe t[vi lungi de argint mormane de pr[jituri =i de fructe. Pe fa`a lui mo= Costache se d[du o scurt[lupt[

de tonuri, apoi l[comia]nvinse, =i b[tr`nul r[mase pironit pe scaun. Georgeta =i generalul conduse pe Felix pe strada pustie, \in`ndu-l fiecare de un bra\ =i silindu-se,]ntr-un chip care]n alt[ ]mprejurare ar fi fost comic, s[-l]nvioreze. Generalul p[rea afectat:

— Feti\ a mea, dar t`n[rul nostru mi se pare c[e]ndr[gostit.

— A=a mi se pare =i mie, confirm[Georgeta]n =oapt[, cu grija unei mame de a nu de=tepta copilul.

— O! dar atunci e]ngrozitor! Te invit s[ai grij[de d`nsul.

Felix sim\i nevoia de a r[m`ne singur, ]=i lua r[mas bun de la cei doi, care-l p[r[sir[ cu cele mai atente ging[=ii. Apoi o lu[ ]nainte cu o necesitate ne]nfr`nt[de a merge; str[b[tu toat[Calea Victoriei, pustie, =i se]nfund[ ]n +osea, p`n[ la Hipodrom. Pe m[sur[ ce mergea =i obosea, sufletul i se calma =i ]ncepea s[ aib[ o viziune mai obiectiv[ a lucrurilor. Adunarea la restaurantul lui Iorgu ]i ap[ru de o hibriditate caricatural[. Mo=Costache, avarul care v`nduse localul, m`nca la masa cump[r]torului. St[nic[ =i Olimpia, hiene avidе de mo=teniri, f[ceau pe morali=tii. Georgeta, curtezan[, =i generalul, stricat b[tr`n,]l ocroteau pe el, care avusese leg[turi cu Georgeta. Polite\ea, mai mult, delicate\ea lor erau indiscutabile. Se vede c[numai oamenii f[r[legi]n via\ erau]n stare s[perceap[situa\iile fine. Totu=i, ce penibil[postur[! +i]n mijlocul acestei adun[turi, el suferea =i se indigna de calomnierea Otiliei, care plecase]ntr-adev[r]n Fran\ a,]ns[nu pentru studii, cum pretindea, cu onctuoas[perfidie, St[nic[, ci ca s[se plimbe cu mo=ierul Pascalopol, a=a cum afirma necioplitul locotenent. Mo=Costache se ar[ta atins de ponegrirea Otiliei, dar el]nsu=i nu o ajuta cu nimic s[=-i clarifice situa\ia, ba chiar o]mpingea, lacom, la combina\ii cu Pascalopol.]n aceast[societate, mai de treab[era tocmai aparent teribilul, cinicul Weissmann, care, limit`ndu-se la orori verbale =i la paradoxuri, le f[cea totu=i mici =i discrete servicii medicale. Obosit, Felix se l[s[ pe o banc[. Aerul se ]nvine\i, apoi se albi, =i lucrurile c[p[tar[ contururi. Un h`r`it monoton de t`rn se auzi pe undeva, =i dou[faetoane de l[ptari matinali se]ndreptar[spre ora=. Se f[cuse

diminea\a. Sufletul lui Felix se umplu de elanuri =i hot[r`ri mari. Experien\a lui nu se pref[cu ]n deprimare, ci ]ntr-o mare voin\ de a se ridica deasupra tuturor. }=i puse ]n g`nd s[fac[astfel]nc`t s[ nu depind[ de nimeni, s[ nu fie silit s[ suferi trivialitatea nim[nui. N[d[jdului orbe=te c[ Otilia se va p[stra m`ndr[, p`n[ ce el va fi liber de el ]nsu=i, ca atunci, plin de m[rinimie =i f[r[ nici o r[splat[, s[-i ]ntind[ m`na. Lini=tit de aceast[hot[r`re, se ridic[de pe banc[=i se]ndrept[spre ora=ul care]ncepea s[fiarb[.

XV

Simion devenise at`t de sup[r]tor, ]nc` t Aglae se hot[r] s[scape de el. Propriu-zis, ea nu prea credea]n nebunia lui =i-l trata ca =i c`nd el s-ar fi pref[cut, ca s[-i fac[ei zile negre. Ideea de a-l interna]ntr-un sanatoriu fu respins[cu indignare:

- Cu ce s[-l]n]n sanatoriu? Are el vreo avere?
- Are pensia, observ[St[nic[.
- Ce-ai zis? Pensia? Dar eu, copiii cu ce tr[im?

}n realitate, Aglae avea destul[avere, str`ns[ din chiar banii lui Simion, privat sistematic de orice pl[ceri. St[nic[ propuse ]n cele din urm[, cu oarecare pruden[, de a v`r] pe Simion]ntr-un ospiciu, de=i, zicea el, s-ar putea afla c[b[tr`nul are avere (]ns[ el avea s[ fac[ rost de un act de paupertate), =i apoi solu`ia ar putea s[nu convin[, fiindc[e penibil s[se =tie c[ai un so\ la ospiciu etc.

— +i ce, zise Aglae, acru, eu l-am adus]n halul]sta? S[se duc[unde l-au adus faptele lui.

}ntr-o duminic[, totul fu preg[tit ca Simion s[fie scos din cas[. Weissmann se oferise s[ ]ndeplineasc[delicata]ns[rcinare, dup[ce ospiciul fusese prevenit. B[tr`nul avea s[ fie plimbat sub un pretext oarecare, dus apoi la ospiciu, ca spre a-l vizita, =i l[ ]sat acolo. Iste\ul medicinist studiase bine chestiunea, convers`nd de c`teva ori cu Simion, =i=i alc[tuise ]n cap c`teva scene posibile. Aglae str`nse ]ntr-un geamant[ na=c`teva lucruri de]mbr[c[minte, pe cele mai rupte, =i acum a=tepta]n sufragerie sosirea lui Weissmann. Mai milt din curiozitate dec`t din simpatie, to\i ai casei, St[nic[, Olimpia, Titi, Aurica, se adunaser[ ]n aceea=i ]nc[perre, pe canapea =i pe scaune, de-a lungul pere\ilor, =i priveau ca la un spectacol. Din c`nd]n c`nd,

deschidea u=a cu o curiozitate avid[, lipsit[de orice ru=ine, Marina, plin[pe m`ini de f[in[, a=a cum ie=ise din buc[t[ria casei vecine. Simion, cu ochii exalta\i, sl[bit =i cu barb[ crescut[ ]n s[geat[, =eeda la mas[ =i sorbea lacom dintr-o cea=c[ cu lapte. Dup[ ce sf`r=i de b[ut, privi]n fundul ce=tii, mirosi, apoi zise:

— Aici a fost o\et.

Aglae se sup[r[:

— E=ti nebun? Ce o\et? Dac[era o\et nu-l beai! De unde p`n[unde o\et?

— Lui Isus, lumea]i d[s[bea o\et. Cu asta m[hr[nesc eu de c`nd au ap[rut semnele.

Ochii lui Simion ar[tau]ngrijorare =i suferin\[,]ns[Aglae nu tr[da nici un fel de mil[=i nu arunca nici o vorb[bl`nd[spre a-l potoli. Dimpotriv[, fu din ce]n ce mai iritat[:

— Slava domnului, te-am hr[nit ca pe un tr`ntor, cu ce-a fost mai bun, ani de zile, f[r[nici o bucurie din partea ta, =i acum vii s[-mi spui c[ ]i-am dat o\et. O\et s[fie]n inima du=manilor.

— S-au ar[tat semnele! repet[, mai tare, Simion.

— Ce semne, tat[-socrule?]ntreb[St[nic[, cu inten\ii psihiatrice, f[c`nd cu ochiul celorlal\i. Cine =tie, poate dumnealui are dreptate. Trebuie s[-l ascult[m.

Simion ar[t[cu degetele desc[rnate]nspre barb[.

— Domnul mi-a dat barba lui.

— Mai bine te-ai fi tuns pu\in, dec`t s[stai]n halul]sta.

— Eu s[m[tund? zise Simion violent, s[rind de pe scaun. Nimeni s[nu se ating[de Domnul Isus.

Aglae]l privi cu mare dispre\, ceilal\i cu felurite grade de placiditate. Numai St[nic[p[rea aci distrat de spectacol, aci str[b]ut de mil[.

Cuprins de agita\ie, Simion]ncepu s[se plimbe prin cas[, gesticul`nd =i privind la hainele lui. Nasul]i era]nro=it ca de ger, =i mucozit[ ]ile se prelingeau pe must[ ]i. Vorbi repede:

— Ereticii]mi fur[banii, s-au unit to\i s[-mi chinuie hainele, uita\i-v[la pantaloni (erau scur\i) cum mi i-au decolorat, mi-au b[ut

hainele pe cruce. Cristos a fost izgonit din lume, au omor`t pe Cristos, lumea a r[mas f[r Dumnezeu, ]mi scriu ucenicii =i nu-mi da\i scrisorile, asta e scandal, am s[ reclam ]mp[ratului Cezar, mi-a\i furat m[nu=ile, Cristos s-a f[cut iarb[ =i-l m[n`nc[g[inile (ni=te g[ini se vedeau]n curte), unde e pardesiul meu?...

— Eu \i-am furat banii, strig[Aglae,]n culmea ciudei, eu?

— Mam[,]ncerc[Olimpia s-o potoleasc[, nu te potrivii!

— Las[-m[ ]n pace, drag[! Eu i-am furat banii? Banii i-ai risipit cu stricatele, s[m[ierte copii [=tia, ele te-au adus]n halul]sta. N-ai haine? Dar ce, eram s[-\i fac eu haine? din pensia ta p[c[toas[? Al\i oameni de v`rsta ta alearg[, muncesc, nu stau ca tr`ntorii. Am copii mari =i nu i-am pus la casa lor. Tocmai c`nd s[ ]ngrijesc =i eu de b[tr`ne\ea mea, c[nu mai sunt a=a t`n[r[ cum am fost odat[, ]mi faci zile fripte? Mi-am m`ncat tinere\ea cu tine, tic[losule!

Aglae]ncepu deodat[s[pl`ng[, din nervozitate, cu sughi\uri ascu\ite, ca =i Aurica alt[ dat[. Apoi ]=i =terse brusc ochii =i lu[ o min[ =i mai du=m[noas[ ca ]nainte. Pe buzele lui St[nic[ flutur[ un z`mbet:

“Mare cutr[, soacr[-mea asta! g`ndi el. Cum sare capra, sare =i iada. A=a ar fi ]n stare s[ fac[ =i iubita mea Olimpia, dac[, doamne fere=te, a= fi bolnav =i b[tr`n. Familie sc`rboas[!”

— Mam[, continu[el tare, de ce-\i strici s[n[tatea? Fii rezonabil[! Uite, suntem noi]n jurul dumitale, sunt eu. Conteaz[pe mine, ca pe un fiu devotat. Vom face cum va fi mai bine.

Simion, uit`nd furia dinainte, zise, bine dispus =i profetic:

— Cur`nd, =i nu m[ve\i mai vedea. M[duc unde m-a=teapt[armatele de]ngeri s[m[ ]mbrace cu haine de aur!

Titi]ncepuse, s[se legene, rezemat de sob[, iar Aurica, la fereastr[,]=i t[ia cu foarfecele piel\vele din jurul unghiilor.]n sf`r=it, Weissmann sosi cu o tr[sur[, pe care o l[s[ s[ a=tepte ]n poart[. Anticip`nd]n mod imprudent planul de capturare a lui Simion, Aglae zise:

— Simioane, uite, a venit Domnul doctor. S[te duci cu dumnealui

s[te vad[, s[-\i dea ceva s[te faci bine, =i pe urm[te]ntorci acas[. V[duce\i tu tr[sura!

Simion f[cu o s[ritur[de maimu\[:

— Ce doctor? Eu nu sunt bolnav. Eu sunt cel mai s[n[tos om. Eu sunt Omul =i nu voi muri]n vecii vecilor. Cel ce se-nchin[mie =i tat[lui meu, acela se va m`ntui.

— Papa, g[si cu cale Olimpia s[intervin[, Domnul]\i vrea binele, de ce s[nu mergi?

Toat[inimi\ia ira\ional[a lui Simion pentru Olimpia se rede=tept[:

— Nu vorbesc cu dumneata! S[nu-mi zici papa, c[nu te cunosc. Nu e-ti fata mea! Copiii mei sunt cei ce m[urmeaz[=i se]nchin[mie.

— Eu]\i sunt fiu adev[rat, fiindc[cred]n]nv[\turile dumitale! zise Weissmann.

Simion]l privi cu interes, dar]=i relu[iar]=i preumbl[rile prin cas[, ca un c`ine prudent, dup[ce a mirosit un individ. Olimpia, jignit[, l[s[s[se vad[ ]n ochii ei toat[verzimea urii. Aglae cl[tin[din cap, agasat[:

— A=teapt[birjarul, pentru numele lui Dumnezeu, o s[m[coste o groaz[de parale!

Weissmann o examin[pe furi= =i se putea ghici uimirea lui fa\ de o astfel de nesim\ire. Prudent =i politico din fire, nu- =i tr[d[sentimentul l[untric =i medit[repede asupra mijloacelor oportune pentru a scoate pe b[tr`n din cas[.

— Domnule profesor, zise el foarte ceremonios, doamnele au glumit, f[r[ ]ndoial[, sau e la mijloc o eroare. Eu nu sunt doctor =i n-am venit s[v[consult. De altfel, s[n[tatea dumneavoastr[mi-este cunoscut[, vorbe-te toat[lumea. Am venit atras de reputa\ia dumneavoastr[de... de]nv[at... de...

Simion se opri din mers =i sorbi vorbele lui Weissmann, privindu-l, de=i la drept vorbind pupilele,]n neputin\ de a se concentra, erau risipite]n gol. Cuv`ntul “profesor”, respectul studentului ]l m[guleau. ]ns[ Weissmann folosise titlatura la ]nt`mplare, ne=tiind de fapt ce profesiune avea Simion.

— A auzit lumea de]nv[\[turile mele?]ntreb[serios Simion.
 — Dac[a auzit, m[-ntrebi? Dar cine nu cunoa=te pe marele, pe marele... (Weissmann nu-i cuno=tea numele.)

—...profet Tulea, suger[St[nic[.

— Exact! confirm[studentul.

— +i ce dore=te lumea de la mine?]ntreb[m[re\ Simion.

— Ce dore=te? S[ie=i]n lume, s[luminezi opinia public[, s[aduci pe r[t[ci\i pe calea ceea bun[.

Simion se mai g`ndi c`tva, apoi se]mpotrivi:

— Nu merg. Misiunea mea pe p[m`nt s-a sf`r=it. Am b[ut fiere =i o\et, am fost r[stignit]n hainele mele, acum trebuie s[m[ ]nt`lnesc cu]ngerii.

— Domnule Tulea, se rug[Weissmann, eu de ce-am venit? }ngerii te a=teapt[. Pe cinstea mea. M-au trimis pe mine cu tr[sura, s[te chem. Prive=te caii!

Simion arunc[ochii r[t[cit pe fereastr[=i privi caii costelivi,]nfrumuse\`a\i de birjar cu c`te o floare la ureche.

— Au aripi?]ntreb[el.

— Cum s[n-aib[, domnule Tulea? Au c`te dou[sprezece aripi fiecare.

Simion se plimb[din nou nedumerit prin odaie,]n a=teptarea anxioas[a celorla\i, apoi se]nc[p[\`n[iar[=i:

— Nu merg! }ngerii trebuie s[vin[aici s[m[ridice de-a dreapta tat[lui. Nu m[ ]n=ela\i dumneavoastr[pe mine. Diavolul e =iret, ia felurite chipuri.

Weissmann se sc[rpin[la ceaf[, contrariat. Se pip[i la buzunarul din spate al pantalonilor, unde avea o cutie "Record", cu sering[=i fiole de morfin[, apoi lu[la o parte pe St[nic[=i-i =opti ceva la ureche,]n vreme ce Simion]i observa foarte alarmat. Trecur[am`ndoi ]n odaia ]nvecinat[, de unde se ]ntoarser[ peste c`teva minute. Weissmann \inea]n m`n[ sering[ cu morfin[, iar St[nic[ o bucat[ de vat[ ]mbibat[ cu alcool, al c[rui miros se r[sp`ndi]n odaie.

— Domnule Tulea, maestre, zise dulceag studentul, =tiu eu un

mijloc ca]ngerii s[vin[mai cur`nd. }\\i facem o mic[ ]n\\ep[tur[ ]n bra\\, ne]nsemnat[, cu asta, =i numaidec`t ai s[sim\\i lucruri minunate.

Simion se d[du]napoi, cu oroare. Din fericire, St[nic[avu un cuv`nt nimerit:

— }mi pare r[u c[te por\\i a=a, zise el cu pref`cut[ dezam[gire, mi se pare mie c[ nu e=ti ceea ce pretinzi. Isus a fost ]n\\epat pe cruce cu sul\\a, =i dumneata nu te la=i ]n\\epat cu un ac. Ce fel de sf`nt e=ti?

Surprins de argumentare, Simion se opri locului f[r[replic[, =i Weissmann]i trase haina cu repeziciune =i-i f[cu injec\\ia]n[inte ca b[tr`nul s[ se dezmeticeasc[. St[nic[ ]i =terse locul ]n\\epat cu vat[, ]n vreme ce Semion, repede ame\\it, privea curios spre propria-i m`n[:

— Nu cumva vre\\i s[=mi fura\\i m`na, cum mi-a\\i scurtat hainele?! zise el b[nuitor.

— Nu! protest[amabil Weissmann.

}mb[tat de stupefiant, Simion se l[s[pe un scaun, privind tulbure]nainte a lui. P[rea foarte fericit.

— Ei, cum te sim\\i acum?

— M[simt bine, foarte bine, simt s[n[tatea]n trupul meu.

— Nu \\i-am spus eu? zise Weissmann, privind pe fereastr[ ]nspre tr[sur[, al c[rui birjar, impacientat, plesnea din bici. G`nde=te-te mai bine! Norodul te a=teapt[, de ce nu vrei s[ mergi? De altfel, orice sf`nt se retrage c`t[va vreme ]n pustiu, ]ntr-o chilie, ca s[ se purifice. Dac[ vrei, te ducem ]ntr-o m`n[stire adorabil[, unde vei putea medita absolut singur. Nu vin acolo dec`t]ngeri]mbr[ca\\i]n alb, diminea\\a la nou[=i seara. Acolo este locul dumitale, maestre!

— +i e pustiu?

— Pe onoarea mea! Mai pustiu ca-n Thebaida.

Un cap zb`rlit se lipi de fereastr[. Era Marina, care spiona de afar[. Simion, exaltat, se l[s[ luat de bra\\ de St[nic[ =i Weissmann, care-l suir[ iute ]n tr[sur[, ca s[ nu se r[zg`ndeasc[. Nimeni din cas[nu ar[t[vreo emo\\ie deosibit[. Aglae privea]nciudat[c[scena se prelunge=te prea mult, Olimpia nu=i descri\\ise nici acum fruntea

str`ns[ de necaz. Titi se leg[ na l`ng[sob[, iar Aurica]=i]ngrijea atent m`inile. Birjarul d[du bice cailor, =i roatele se rostogolir[ pe caldar`m. Atunci Simion]ntoarse capul]napoi =i, ca =i cuprins de o subit[emo\ie, strig[, ar[t`nd cu degetul:

— Uite salc`mul ce mare s-a f[cut!

— Las[, zise St[nic[speriat, c[-l vedem c`nd ne-ntoarcem. +i f[cu semn birjarului s[ m`ne repede.

R[mas[singur[, Aglae]=i puse un =or\ dinainte, mobiliz[pe Aurica =i pe Olimpia, precum =i pe servitoare =i]ncepu s[scoat[afar[toate lucrurile din camera lui Simion. Str`nse patul =i-l arunc[ ]ntr-o magazie, arunc[ pe foc toate h`rtiile pe care le g[si, resturile de]mbr[c] minte le zv`rli la gunoi, cur[\] pere\ii =i du=umelele, apoi f[cu un fel de odaie de primit.

— Uite, aici s[sta\i voi c`nd veni\i pe aici, zise ea Olimpiei. Am mai limpezit casa, c[se f[cuse grajd.

Din ziua aceea, Aglae nu mai aminti niciodat[numele lui Simion =i nici nu dete vreodat[semn c[regret[lipsa lui. Peste c`teva zile venise Weissmann s[-i comunice c[ ar fi nimerit s[ trimit[ b[tr`nului unele lucruri =i bani. Ea declar[mirat[c[i-a dat tot ce trebuie. Atins, studentul]i aminti c[cheltuiese c`iva franci cu tr[sura, ceea ce era adev[rat, fiindc[St[nic[spusese c[n-are bani =i c[Aglae va pl[ti pe dat[ce i se va cere. Aglae,]ns[, deveni ne]ncrez[toare.

— Curios, zise ea, mie ginerele meu mi-a spus c[s-a pl[tit tot. Am s[-l]ntreb =i, dac[n-a pl[tit, cu pl[cere.

Vexat, Weissmann plec[f[r] s[mai insiste. Felix, c[ruia]i povesti aceste lucruri, fu at`t de ru=inat, ]nc`t recurse la o minciun[. D[du zece lei colegului, sub cuv`nt c[ ]ntr-adev[r St[nic[ ]i d[duse ace=ti bani amintind numele lui Weissmann, dar el ]n grab[ nu \inuse minte explica\iile aceluia. Weissmann z`mbi cu]ndoial[.

— Accept, zise el, istoria ta, fiindc[n-am un franc]n buzunar. Dar s[=tii c[cucoana pentru care arunci zece lei nu merit[astfel de sacrificiu. C`t despre b[tr`n, te vestesc c[nu mai face dou[parale.

Are paralizie general[. +i m[car n-o are interesant[. Tot ce poate fi mai tipic, din punct de vedere clinic. Era s[mi-l dea]napoi.

Dup[plecarea lui Simion, Aglae]=i schimb[deodat[manierele. }ncepu s[se]mbrace din ce]n ce mai modern, s[mearg[ ]n ora= dup[cump[r]turi, s[cheme]n cas[prietene. Lucru ciudat. Pe Aurica =i pe Olimpia nu le mai privi cu ochi buni. Toat[aten\ia ei fu]n direc\ia lui Titi, c[ruia]i cump[r] haine noi,]i d[du un ceas de aur; confiscat demult de la Simion, =i chiar bani de buzunar. Pretindea acum s[ias[ ]n ora=]mpreun[cu el =i, pentru]nt`ia dat[ ]n via\[, se duse la cinematograful ]n sala “Minerva”, unde se reprezenta *La tour de Nesle*=i o comedie cu Rosalia. Reprezenta\ia nu-i pl[cu, afirm`nd c-o sup[r]ase la ochi. Laud[ ]n schimb *Fata aerului*, pe care o v[zuse odat[la teatru =i]ns[rcin[pe Titi s[-i comunice dac[se va mai juca vreodat[. Dup[reprezenta\ie]l invit[la “Carul cu bere”, unde cu mult[demnitate comand[bere, dup[ce d[du o mul\ime de recomand\ii inutile chelnerului. Vederea altor grupuri de oameni mul\umi\i]n jurul meselor]i produse invidie, ceea ce =i m[rturisi lui Titi.

— Uite, lumea petrece! A=a trebuia s[fac =i eu c`eram t`n[r]. Cu cine s[te]n\elegi]ns[? “El” mergea dup[stricatele lui, =i eu]mi b[team capul cu voi. Ce-a fost a fost. Acum vreau ca m[car tu s[tr[ie=ti altfel, s[m[bucur =i eu pe l`ng[ tine, fiindc[ fetele, odat[ m[ritate, ]=i v[de de b[rba\ii lor. Trebuie s[ m-ascu\i pe mine, dac[ vrei s[ te fac om. ]i-ai f[cut mendrele, ai gre=it o dat[, acum cred c[ te-ai s[turat. S[ m[ la=i pe mine s[-\i g[sesc o fat[ bun[, cu avere, fie =i mai ]n v`rst[. Chiar mai bine]n v`rst[. Azi banul e tot. Cu cartea nu faci nimic. S[-l v[de pe Felix al dumitale ce-are s[fac[cu medicina lui. S-o ia pe z[p]cita de Otilia.

Dup[pu\in[g`ndire, Aglae]=i corect[impresiile:

— Dac[ar lua-o pe Otilia, n-ar fi prost. Dar nu se uit[ea la un studen\=i. Ei]i trebuie mo=ieri. Otilia era bun[pentru tine. E obraznic[, dar]ndr[znea\[, ur`t[ nu. Ai fi r[mas cu avere, nu glum[, de la Costache. Fiindc[ nu e=ti =i tu mai ]nfipt, mai b[rbat, cum s[-\i spun? V[ pricepe\i la altele, v[ l[sa\i p[c]li\i de c`te o nebun[, =i pe o feti=can[

ca Otilia nu =ti\i s-o struni\i. V[r`de ]n nas. Pe vremea mea, c`nd b[rbatul =i p[rin\ii se hot[rau, fata era]n=f[cat[pe sus.]n sf`r=it, acuma cu Otilia nu mai vreau eu. Frica mea e s[ nu-i lase p[ c[tosul de Costache toat[ averea pe m`nile ei. Fat[, las[c[-\i g[sesc eu, numai s[fii ascult[tor.

Titi, lipsit de pesonalitate, =i]n fond preocupat mereu de problema sexual[, ascult[cu religiozitate =i pl[cere,]nc`ntat de a=i vedea aspira\iile astfel conduse de altul. Prin nu se =tie ce mijloace, Aglae f[cu cuno=tin\va grasei neveste a lui Iorgu, care se sim\i foarte onorat[de vizitele ei, fiindc[, de=i foarte bogat[, se socotea de o categorie social[inferioar[. Madam Iorgu era afabil[, greoaie la mers, avea interior bogat, f[r[=tiin\va luxului, =i oferea pr[jituri nem\=e=ti, din care Aglae m`nca bine, cu multe laude. Feti\ei lui Iorgu, Lucica, fat[ care ]mperechea caracterele rasei germane =i ale celei eline, av`nd p[r blond]n cozi, ochi alba=tri, spr`ncenele negre, ]mbinate, =i nas drept, Aglae ]i aduse fel de fel de nimicuri, c[rorale de d[dea o valoare istoric[ prin cuvintele: "A=a purtau fetele pe vremea mea!" Titi f[ cu portretele doamnei Iorgu =i Luciei, spre ]nc`ntarea mai ales a celei dint`i. Fata, de=i m[ricic[ =i sprinten[, era lipsit[ de orice cochet[rie, p[r`nd a ignora cu des[v`r=ire c[ pe lume sunt dou[ sexe. M`nca cu pl[cere, r[spundea cuviincios la]ntreb[ri =i fugea, din c`nd ]n c`nd, afar[, s[rind dintr-un picior pe altul. Aglae se interes[bine asupra v`rstei =i tuturor condi\iunilor fetei =i]ntr-o zi expuse doamnei Iorgu acest[idee:

— Madam Iorgu, eu,]n locul dumitale, la treisprezece ani a=m[rita-o. C`nd o fat[ trece de optsprezece ani, oric`t de frumoas[=i de bogat[, e primejdie s[-\i r[m`n[pe cap. Sunt p[vit[.

Era limpede, oric`t de absurd s-ar fi p[rut, c[ prin capul Aglaei trecea aceea=i idee care str[b[tuse, ]n chip de glum[ semiserioas[, prin capul lui St[nic[. Oricum, ipoteza aceasta ap[ru Aglaei ca prea ]ndep[rtat[, fiindc[ la casa ei ]ncepu s[ primeasc[ tot felul de cucoane b[tr`ne care profesau, neoficial, pe\itul =i c[rorale prezent[cu mare satisfac\ie pe Titi.

— Mam[, zise]ntr-o zi Aurica, tu e=ti mai ocupat[s[-l]]nsori pe Titi dec`t s[m[m[ri\i pe mine!

— Da' ce, vrei s[te arunc eu de g`tul b[rba\ilor? De acum]ncolo f[ce vrei, numai s[nu-\i sco\i vorbe.

Aurica sughi\ [iar [=i repede]ntr-o batist[, dar se ref[cu numaidec`t =i=-i continu[mai departe automatismele ei erotice.

C[Aglae dorea s[reia leg[turile cu mo= Costache, nu mai era nici o]ndoial[. St[nic[fu instruit s[ ]nceap[tratativele.

— E ur`t, zise acesta lui Costache, ca fra\ii s[ se certe ]ntre ei. +tii dumneata, vorbe=te lumea. +i-apoi la v`rsta asta! O m`n[ spal[ pe alta, =i am`ndou[obrazul. Doamne fere=te, ai nevoie de ceva, de un ajutor, vine o boal[. Fire=te, suntem noi, nu te l[s[m noi, n-avea grij[, dar cine, mai mult ca o sor[, poate s[ghiceasc[trebuin\ele unui frate? Sup[r]ri trec[toare, fleacuri. Pentru ni=te copii nu face s[ ]mpinge\i lucrurile prea departe. Poate gre=eala nu e de partea dumitale, de acord. Eu spun chiar: gre=eala e a soacr[-mi. Nu trebuia s-o jigneasc[pe Otilia. Dar vezi =i dumneata. E singur[acum, nec[jit[, mo= Simion bolnav, g`nde=te-te]nsu\i.

Mo= Costache contempl[ironic pe St[nic[=i zise,]n sf`r=it:

— +i... =i ce dore=te de la mine? Nu st[bine unde st[?]

Aceste cuvinte deconcertar[pe St[nic[. Tem`ndu-se ca el ]nsu=i s[ nu se strice cu b[tr`nul pentru o chestiune la care nu \inea deloc, schimb[pe dat[vorba.

Aglae opri pe Felix]n drum, de=i acesta, dup[incidentul cu Titi, nu mai c[lcase]n casa ei, d`nd a]n\elege c[e sup[rat. }l]ntreb[de s[n]tate, se mir[inocent c[nu mai vine pe la ea, se inform[asupra activit[\ii lui, asupra s[n]t[\ii lui Costache, ceru l[muriri dac[el =i Costache m[n]nc[bine =i au toat[ ]ngrijirea din partea Marinei.

— Vezi, zise ea,]n chip surprinz[tor, Otilia era ea cam distrat[, dar cu vorba ducea casa. Nu v-a scris nimic?

}ntr-o zi, ap[ru]n casa lui Costache chiar Aurica. Cu dulceg[rii =i moliciuni]l vesti c[Aglae ar dori s[-i spuie “ceva”, rug`ndu-l s[treac[dincolo, dup[-amiaz[.

— Spune! zise b[tr`nul.

— Apoi, eu nu =tiu, se ap[r[Aurica, mama vrea s[-\i vorbeasc[.

— S[-\i spun[ce vrea, =i vedem noi! r[spunse, clipind din ochi, b[tr`nul.

Aglae]ncepu s[fie preocupat[de s[n[tatea ei, g[si c[are reumatisme =i manifest[ri artritice =i afl[c[un tratament cu iod, acum c`nd era cald, ar fi fost foarte nimerit, mai ales injectabil. Madam Iorgu, care f[cea astfel de injecc[ii, ]i dest[inui c[ Weissmann, de=i t`n[r, f[cea injecc[iile bine =i ieftin. I-l recomandase chiar un doctor, care se sluzea de serviciile lui. Aglae fu silit[s[cheme pe Weissmann, prin Felix, =i s[-i pl[teasc[cheltuielile cu tr[sura.]l convinse totu=i s[se mulumeasc[numai cu cinci franci, fiindc[, zise ea, e=ti t`n[r, e ca =i c`nd te-ai fi plimbat cu birja =i ai f[cut =i un bine unui b[tr`n bolnav. ]n convorbirea cu Weissmann, care profesional aducea vorba =i de Simion, Aglae, evit`nd numele acestuia, se exprima]n a=a fel]nc`t s[ se ]n\leag[ cum c[ ]ntre b[tr`n =i ea nu e nici un raport. Dac[Weissmann se oferea s[vad[pe Simion, Aglae spunea:

— Cum vre\i!]\i faci pomana[cu un nenorocit.

Concep\ia ei]n privin\la lui Simion, pe care i-o descoperi Weissmann, era c[“dec`t a=a, mai bine moartea”, sau ]n variant[: “mor tineri ]n prim[vara vie\ii, =i pe un nenorocit nu-l culege Dumnezeu de pe p[m`nt”.

— Domnule, zise Weissmann lui Felix, pe care-l \inea de bra\,]n vreme ce am`ndoi se plimbau,]ntr-o luminoas[diminea\ de iunie, la +osea, a=a o femeie rea ca m[tu=a dumitale, s[nu te superi, n-am v[zut.

— Nu e m[tu=a mea. Nici n-a= putea spune ce grad de rudenie este]ntre mine =i ea. Aproape nimic.

— Este baba absolut[, f[r[cusur]n r[u, pot s[jur. B[rbatul ei]nnebunea =i f[r[infec\ie. Acum e fericit, fiind]nconjurat de ingeri. +i [sta nu e un caz particular. A=a se va]nt`mpla]n chip necesar, subliniez, ne-ce-sar, cu oricine se]nsoar[. C[s]toria monogamic[, alunec[Weissmann]n paradoxuri]n care credea, este o institu\ie fals[, contra

naturii. Zoologia ne]nva\[c[masculul nu se fixeaz[nic[ieri, dec` t pentru o scurt[ perioad[. Un b[rbat cu o singur[ femeie este un emasculat de fapt. C`iva ani, p`n[ la treizeci de ani cel mult, c`nd femeia are]nc[nevoi sexuale, nevasta e o fiin\[care poate fi gra\ioas[=i supus[. Apoi femeia, contrar credin\ei comune, devine frigid[=i autoritar[. Sexualitatea disp[rut[las[ ]n locu-i, ca focul care se stinge, un fum greu de derivate: ambi\ii sociale, iubiri inegale de copii, avari\ie. Cei mai mul\i b[rba\i a=a-zi=i de ac\iune nu sunt dec` t involuntare victime ale nevestelor, ajunse la v`rsta c`nd femeilor le cresc must[\i =i p[r pe picioare, semn al regresiunii secre\iilor interne. Pe cea mai delicios[ fat[ ]\i dau voie s-o iube=ti, dar, dac[ vrei s[\-i r[m`n[ne=tears[ ]n amintire, fugi de ea.]n antichitate, numai curtezana era cu adev[rat respectat[. Iubita mea, de care \i-am vorbit =i care era o fat[inteligent[, adic[cu inteligent\[viril[, =i-a dat seama de dezastrul care o a=teapt[=i a vrut s[ne sinucidem. Orice femeie care iube=te un b[rbat fuge de el, ca s[r[m`n[ ]n amintirea lui ca o apari\ie luminoas[. Domni-oara Otilia trebuie s[ fie o fat[ inteligent[. Dup[ c`te mi-ai spus,]n\eleg c[te iube=te.

Lui Felix, numele Otilia]n gura altuia, precum =i convorbirea]n jurul chestiunilor intime]i displ[ceau, de aceea l[s[capul]n jos.] distra aprinderea cu care Weissmann debitase teoria lui antimatrimonial[, dar, spirit prudent, nu credea]n ea. Vioiciunea colegului] surprinsese la]nceput, ca =i lectura lui, =i]n fa\ a unei a=a de violente activit[\i teoretice se sim\ise inferior. Acum]ns[, dup[un examen atent, avu sentimentul c[Weissmann spunea banalit[\i.]i m[rtruris delicat aceast[impresie:

—]n fond, spui cu vorbe mai de spirit ceea ce se spune a=a de des]n glum[: s[nu te-nsori cu femeia pe care o iube=ti. M[ ]ntreb dac[ai dreptate. A=a-zisa mea m[tu=[Aglae este astfel din familie. +i fratele ei, mo= Costache, tutorele meu, este tot a=a de avar =i de lipsit de sim\ familial. Ceea ce m[surprinde este c[pe to\i, aici]n Bucure=ti,]i v[d lipsi\i de solidaritate de s`nge. ]n familia ]n care m[ aflu, unul p`nde=te pe cel[lalt, =i-l cred capabil pe fiecare, pentru bani, de cele mai mari m`r=[vii. Nu pot s[\-mi]nchipui iubirea f[r[apropierea statornic[ ]ntre

cei care se iubesc. C[dragostea degenerază]ncetul cu]ncetul,]n altceva, admit. Dar exist[un instinct al c[s[toriei, fiindc[to\i fac teoria dumitale, =i]n cele din urm[se c[s[toresc.

Weissmann l[s[bra\ul lui Felix =i s[ri]naintea lui:

— M[-nsciu]n fals]mpotriva observa\iilor dumitale. Bunul-sim[a ceea ce spui acuz[eroarea fundamental[, abil ascuns[. Sunt deprinderi]nr[d[cinat care iau lucrul instinctelor. Ia s[se retrag[legea din domeniul erotic, =i s[vezi cum dispare =i instinctul!

Acum Weissmann, iubitor de discu\ii aprinse, a=tepta replica.]ns[Felix n-avea gust de disput[. Vigoarea vegeta\iei, senin[tatea cerului]l duceau cu g`ndul ]n alt[ parte. Se ]ntreba pe unde se afl[ acum Otilia, ce f[cea, ce g`ndea. Sufletul se dezvoltă a=a de lini=tit]n Felix,]nc` t mania lui Weissmann de-a face teorii ]l mira profund. O iubea pe Otilia, f[r[ ]ndoial[. Dar nici prin g`nd nu-i trecea s[examineze temeinicia sentimentului]nsu=i, s[-i dea seama dac[merit[sau nu s[iubeasc[o fat[. Prin educa\ia =i citirile lui de p`n[aici]n\elesese c[iubirea e un sentiment care se]nf[ptuie=te la to\i oamenii]n acela=i chip: prin c[s[torie. Vorbele lui Weissmann i se p[rur[calambururi din *Furnica*. Felix avea]n sufletul lui un fond de gravitate. Se desp[r\i sub un pretext oarecare de Weissmann =i se]ntoarse acas[, unde se]nchise]n odaie. Discu\ia]i rede=teptase amintirea Otiliei. Singura]ntrebare era dac[Otilia]l iube=te sau nu, lucru de care se]ndoia din ce]n ce mai mult, dar c[el iubea pe Otilia =i c[era drept s-o iubeasc[, orice s-ar fi]nt`mplat, dup[zece-dou[zeci de ani]n virtutea degener[rii caracterului feminin, n-avea nici o]ndoial[. De aceea, ca s[-i ateste sie=i solemnitatea sentimentului, lu[tocul =i scrise]n caietul lui:

“Iubesc pe Otilia.”

Apoi]ncepu s[se plimbe prin odaie. Arunc`ndu=i ochii pe fereastr[ care d[dea ]n curtea vecin[, v[zu o scen[ care-l intrig[. Aglae, ]mbr[cat[, ie=i pe u=[ cu mult[ discre\ie =i se indrept[ spre poart[. Pu\in dup[ ie=irea ei din cas[, Aurica, tot ]mbr[cat[, cr[p] u=a =i urm[ri cu ochii pe mam[-sa. C`nd aceasta ie=i pe poart[=i se pierdu dup[

case, Aurica alerg[repede]nspre poart[, unde a=tept[c` tva. Apoi, ]n acela=i chip, porni =i ea pe strad[. Felix deduse c[ Aurica urm[rea pe Aglae. De la St[nic[, venit a doua zi cu aere misterioase ]n odaia lui, Felix afl[ sensul urm[rii. St[nic[ ]nchisese u=a cu precau`ie =i vorbea lui Felix ca =i c`nd ar fi fost vorba de vreo problem[important[pentru toat[lumea. Iat[despre ce era vorba: Aglae avea unele bijuterii, br[\[ri de aur]ndeosebi, cam demodate, dar,]n orice caz, de o valoare material[indiscutabil[. Aurica le socotea,]ntotdeauna, ca destinate ei. De la o vreme, Aglae g[sea c[ ]n cas[sunt o mul`ime de "boarfe" care ]ncurc[ od[ile. V`ndu unele mobile, o m[=in[de cusut =i era pe cale s[scape =i de altele. Aurica `inea la toate lucrurile din cas[ ca fiind, virtual, zestrea ei. ]mpu`inarea lor o umplu de spaim[. Se sim`i p[r[sit[, tr[dat[, =i pl`nse ceasuri]ntregi pe]nfundate. Aglae n-avea nici un fel de ostilitate]mpotriv[-i. Dar, pe de o parte se socotea st[p`n[ pe avutul ei =i era agasat[ de rolul de simpl[ depozitar[ a bunurilor copiilor, cum voiau s-o priveasc[ ceial`i, pe de alt[parte, avea ideea c[unei fete]i ajunge s[aib[o cas[=i o zestre oarecare,]n bani, restul privind pe eventualul so\. }ncercase s[-i v`re ]n cap Aurichii c[ "b[rba`ii" vor acum lucruri moderne =i c[toanele sunt f[r] rost. Aglae g[sea c[Titi are mai mult[nevoie de asisten`a ei, fiindc[ femeile sunt f[r] cap =i n-ar fi fost ]n stare s[-l mai fac[ s[ tr[iasc[ via`a din casa p[rintesc[. Toat[str[duin`a Aglaei fu de a-i da de pe acum lui Titi tot ce putea s[-i dea, schimb`nd destina`ia bunurilor. }n colocvii numai cu Titi, vestise c[ avea de g`nd s[-l]nsoare cum vrea ea, cu o femeie care s-o asculte, s[stea]mpreun[cu ea,]n care caz ar fi contribuit larg la existen`a lor, administr`ndu-le totodat[gospod[ria. Titi gust[aceste propuneri, devenind discret fa\ de ceial`i, spre ciuda Aurichii =i Olimpiei, care ]ncepur[ s[-l urasc[ =i s[-l b`rfeasc[.]nsu=indu=i aceste sentimente, St[nic[le comunic[lui Felix:

— Domnule, s[=tii c[mutul]sta se procopse=te! Soacr[-mea are parale, nu glum[, am mirosit eu! +i =tii dumneata c`t e de prost Titi? Fenomenal! E imbecil, completamente idiot. M-am interesat eu, n-ai grij[. N-are absolut nici un talent. S[ nu te superi c[-`i spun, dar to`i

recunoa=tem inteligen\ a dumitale, to\i te laud[. Fa\ de dumneata, Titi e ca un g`ndac puturos l`ng[un cal de ras[.

Indignarea metaforic[nu]nc`nt[pe Felix, care era plictisit de a se ocupa de probleme cu totul str[ine de con=tiin\ a lui. St[nic[urm[rela\iunea:

— +i cum]\i zisei: soacr[-mea str`nge bani. Mi se pare mie c[ vrea s[ cumpere o cas[ pentru Titi, s[-l instaleze cu nevasta pe care i-o g[si-o =i s[ stea =i ea cu ei. Ei bine, Aurica, b[nuind-o, a urm[rit-o =i i s-a p[rut c[ m[-sa umbl[ pe la bijuterii s[ v`nd[ceva. Atunci a desf[cut, cu un ac de cap]ndoit, scrinul, unde =tia c[sunt br[\rile =i a v[zut c[lipesc. A fost scandal mare, s[nu spui nim[nui. Aurica a pl`ns, a \ipat, soacr[-mea a p[lmuit-o c[umbl[la scrin, =i celelalte. Acum s-au]mp[cat. Foarte bine. Cine =tie ce]nvoial[au f[cut]mpreun[?!]ns[, eu acum vin s[te-treb: frumos e asta? Dar Olimpia, ale c[rei interese le prezint, nu are nici un drept? Actul dotal e fleac. Conven\iunea tacit[a fost ca Olimpia s[aib[partea ei din averea m[-si. A=a se]nt`mpl[ c`nd te]nsori din sentiment. Pe mine sentimentul, bun[tatea m-au omor`t. Dar am s[fiu forte de aci]nainte, nu mai admit nici o sl[biciune. Nu se \ine angajamentul, o redau pe Olimpia c[minului p[rintesc.

Felix, ne=tiind ce atitudine s[ia fa\ de aceste ie=iri, pentru el indifferente,]ntreb[ca s[se afle]n vorb[:

— +i acum ce faci?

St[nic[se uit[ ]n toate col\urile od[ii, de=i era de prisos, apoi =opti la urechea lui Felix:

— Vreau s-o]nduplec pe soacr[-mea s[-mi dea, cu titlu de]mprumut, ni=te bani. Am]nv[\at-o pe Olimpia s-o atace, sub cuv`nt c[trebuie s[fac[imediat avort. Bani]mprumuta\i]ntre rude sunt bani arunca\i. Mai repar pu\in din pierdere.

]n cele din urm[, Felix sc[p[de St[nic[. Cum acesta fumase tot timpul, odaia era plin[ca o p[dure,]n care cea\ a a c[zut pe sol. Deschise geamul, =i fumul ie=i]n suluri, consistent. Mucurile de \ig[ri strivite]n farfuria c[lim[rii]mpu\eau h`r\iile. Felix le arunc[ ]n sob[.

Ca s[respire pu\in =i s[-i odihneasc[spiritul, se d[du jos. }n loc s[ias[afar[, fu ispitit s[intre }n odaia cu pianul. Toate erau cum le l[sase Otilia. Notele risipite pe du=umea, pe capacul instrumentului =i chiar pe pupitru erau acoperite cu o bur[de praf. Ni=te flori uscate erau aruncate pe pian, de c`teva luni. Felix ridic[ capacul de pe claviatur[ =i se preg[tea s[ ]nfig[ un deget, c`nd auzi glasul lui St[nic[. Acesta se afla acum al[turi =i cuv`nta lui mo= Costache:

— Pe onoarea mea, l-a l[sat ca pe un c`ine. N-are nici c[m[=i pe el. }mi crap[ obrazul de ru=ine, fiindc[, ce vrei, sunt ginere. M-am ]nt`lnit cu un intern. M[car dumneata, ca cumnat, ai putea s[-i trimi\i, acolo, o sut[de lei, s[speli ru=inea familiei. Eu ce-am putut am dat. D[-mi-i mie, c[trec eu pe acolo.

Felix]n\elese c[St[nic[vorbea de Simion. Mo= Costache fu auzit morm[ind:

— Auzi ru-ru=ine, cu pensia lui.

— Nu-i a=a? se auzi glasul lui St[nic[. +tiam eu c[dumneata e=ti omul lui Dumnezeu =i ai s[-i dai.

— Asta am s[v[d eu, trimit eu pe Felix, n-ai grij[dumneata.

— Eh! f[cu St[nic[, dezam[git.

Lui Felix]i fu fric[de putin\ca ca St[nic[s[spun[despre el o vorb[care s[-i displac[. Pentru a]n[bu=i orice prostie a acestuia, Felix]nfipse m`inile ]n clape =i ]ncepu s[ descifreze o pagin[ din *Folies d'Espagne* de Arcangelo Corelli. Prins asupra faptului, St[nic[ ie=i din odaia lui Costache =i plec[, dup[ ce f[cu mu\e=te, cu m`inile, un semn de repro=c[tre Felix c[i-a stricat combina\ia. Felix continu[s[c`nte bucata l[sat[ deschis[, ]nainte de plecare, chiar de Otilia. }n odaia ]nalt[ =i aproape goal[, pianul r[suna, f[c`nd ecouri prin unghere. Se]nsera. Felix =i-o aminti pe Otilia st`nd cu un picior ]ndoit sub trup pe scaun, scuter`nd mereu p[rul blond peste urechi =i arunc`nd furtunos degetele sub\iri deasupra clapelor, ]n vreme ce cu glasul ]ng`na fraza muzical[. }ncerc[s[dea m`inilor alergarea aceea, spre a=i]nsu=i starea de spirit a fetei, dar nu fu]n stare. Nu era un pianist prea bun. Trase repede capacul peste claviatur[. R[sunetul coardelor interioare se mai

auzi pu\in, ca scuturarea unui brad]nc[rcaat cu chiciur[, apoi totul se ispr[vi]ntre-un chi\c[it u=or, =i Felix avu uimirea de a constata c[din direc\ia pianului fugea m[runt un =oricel speriat. "Am gonit geniul pianofortelui", g`ndi el, =i p[r[si odaia.

Ie=ind]n ora=, Felix vis[mai mult dec`t oric`nd la Otilia, cu o vag[presim\ire c[ceva trebuia s[se]nt`mple. Prin asocia\ie ]=i aminti de Georgeta. Ideea de a se duce la aceasta i se p[ru acum cu des[v`r=ire absurd[. Ciudata familiaritate a generalului,]ng[duin\ia lui insistent[, toate i se p[reau tulburi =i degradante, iar situa\ia de a fi comp[timit de Georgeta =i de general c[iubea pe Otilia i se]nf[\i= ca rizibil[ ]n cel mai]nalt grad. Nu, n-avea s[se mai duc[la Georgeta. Chiar dac[Otilia]l uitase,]=i datora lui]nsu=i un act de purificare. Trebuia s[se dovedeasc[ ]n stare de statornicie =i devotament, a=a]nc`t, tr[dat de Otilia, s[aib[amara satisfac\ie de a fi mai presus de ea.

St[nic[vestise, solemn, c[, gra\ie protec\iilor, va fi numit spre toamn[ ]n magistratur[, deocamdat[pe undeva prin provincie. Se plictisise, zicea, de incertitudini =i mizerii =i voia s[scape de familie.]n provincie avea s[=-i fac[o mic[gospod[rie, avea s[se bucure de lini=te. Dup[el, marile cariere]ncepuser[totdeauna]n mediu provincial. Acolo, concuren\ia e mai mic[, meritul iese mai repede]n eviden\].]n capital[, lupta e mare, geniul s[fii, =i e greu s[p[trunzi. E mai bine, cum spune]n\elepciunea popular[, s[fii capul cozii dec`t coada capului. Da, dec`t el nu]n\elegea s[=-i fac[meseria superficial, ca orice rom`n. Superficialitatea e o boal[ na\ional[, de aceea nu progres[m. Unui magistrat i se cer cele mai variate cuno=tin\ve, psihologice, =tiin\ce politice, medicin[. Mai ales medicin[. St[nic[ ceru lui Felix un tratat, ceva, zise, sintetic, ca pentru un magistrat care vrea s[=-i des[v`r=easc[cultura general[. Felix]i d[du un compendiu de psihiatrie, asta credea c[-l intereseaz[, destul de vechi, unde]ns[autorii atingeau mereu problema responsabilit[\ii. St[nic[ ]l r[fsofi, deveni savant]n convorbiri cu Aglae =i restul familiei, dar lui Felix]i m[rtrurisi c[e un cal prea b[tr`n ca s-o]nceap[=col[re=te. Lucrurile astea, fu el de p[rere, trebuie s[le culegi vii, din gura profesorului.]ntr-o zi, Felix

avu uimirea =i nepl[cerea s[-l vad[pe St[nic[la un curs pe care-l asculta cu mare devo\iune. Venise cu Weissmann. Bine]n\eles, St[nic[nu st[rui]n capriciul lui,]n care nu era nici o inten\ie serioas[, dar f[cu cuno=tin\ cu c`teva studente =i studen\i, din ani mai ]nainta\i, prin indivizi pe care se vede c[-i cuno=tea mai dinainte. Afecta acum a se sim\i bine printre tineri =i a=i c`tiga prin ei timpul pierdut]n ariditate. Astfel]ntr-o dup[-amiaz[, pe c`nd Felix era]nchis]n odaie =i citea, se trezi cu St[nic[:

— Vino=nceoace, domnule, \i-au venit musafiri.

Felix auzi,]ntr-adev[r, un amestec de r`sete feminine =i masculine, jos]n curte, =i fu cuprins de oarecare sil[.]ntreb[cine este.

— Haide, domnule, nu fi s[ ]lbatic, mai t`n[r sunt eu dec`t dumneata. Au venit colegii s[te vad[. E Weissmann, mai sunt ni=te domni=oare, ai s[vezi. }mbrac[-te repede =i vino.

St[nic[plec[jos, l[s`nd pe Felix foarte intrigat. Dac[ ar fi putut s[ sar[ pe fereastr[, ]n curtea vecin[, ar fi s[rit. Nu invitase niciodat[ pe nici un coleg acas[ =i nu=i ]nchipuia cine putea s[ fie. Auzi c`teva note de pian. Cineva]ncerca st`ngaci, de nerecunoscut, c`teva m[suri din bucata lui Corelli, care se]ncepea cu un adagio, apoi, renun`nd, c[dea ]n *C`t te-am iubit*, c`ntat cu un singur deget. Pe pianul Otiliei, asta i se p[ru lui Felix o profanare. }n cele din urm[, cobor`. Auzi r`sete ]n odaia pianului, unde fuseser[ to\i pofti\i, =i distinse chiar glasul r[gu=it al lui mo= Costache. Puse m`na pe clan[, cu]ndoiala]n suflut.

— Uite-l, domnule, tr`mbi\ St[nic[, “v[rul” meu s[ ]lbatic! }mi pare r[u!

Felix arunc[o privire =i v[zu pe Weissmann l`ng[ un perete, pe un alt ins slab, cu pleoape prea l[sate peste ochi, =i trup osos, pe un scaun, apoi o domni=oar[ la pian, care continua s[ c`nte dintr-un deget *C`t te-am iubit*, =i o alta a=ezat[ pe pervazul lat al ferestrei deschise, juc`nd picioarele]n sus =i-n jos. Domni=oarele erau mai degrab[ur`te, cu figuri]ndr[ ]zne\e, cea de la fereastr[oaches[=i cu b[rbia ascu\it[=i gras[, cea de la pian sub\ire,]nalt[, dar cu membre dezvoltate,

c[rnoase. Felix nu-i cuno=tea =i privi z[p[cit]nspre mo= Costache, pe care St[nic[ ]l \inea locului de bra\ ]n pragul celeilalte u=i, care d[dea spre interiorul casei.

— Cum, se scandaliz[St[nic[, nu cuno=ti pe domni=oarele, pe Domnul?

— A=a cred, c[nu-i cunoa=te, spuse timid Weissmann, dumnealor sunt]n ani superiori.

St[nic[privi]ngrijorat la mo= Costache, c[tre care se vede c[afirmase c[musafirii sunt prieteni de-ai lui Felix =i rectific[repede:

— Ce-are-a face anul? Dumnealor, zise el c[tre mo= Costache, merg de-a valma. Las[-i s[glumeasc[.

Renun\`ndu-se la orice explica\ie, cei de fa\ se purtar[ unii cu al\ii ca =i c`nd s-ar fi cunoscut. Felix nu-=i putea]nchipui ce-l determina pe St[nic[s[-i aduc[ ]n cas[astfel de in=i. Nu era probabil nici o explica\ie, afar[de acea obi=nuit[, c[St[nic[era nevindecabil]n a se amesteca]n toate =i a provoca cele mai absurde situa\ii, ca s[stea de vorb[cu toat[lumea =i s[afle toate.

— Fuma\i, nu e a=a?]ntreb[St[nic[, =i apoi tot el r[spunse: Cum s[nu fuma\i?

Se pref[cu c[se caut[prin buzunare, apoi se scuz[:

— Sunt =i eu un boem]n felul meu! Am crezut c[am, dar n-am!]ns[“unchiul” meu are un tutun tare, teribil! Numai nu-i pentru domni=oare.

— +i de ce s[nu fie pentru domni=oare? zise studenta de pe fereastr[, b[l]b[nind picioarele =i relev`nd un glas gros.

— Auzi, scumpe unchiule? strig[St[nic[. D[-ne, te rog, pu\in[mahorc[de-a dumitale. A venit tinere\ea, studen\imea, trebuie s-o s[rb[torim. E]n joc onoarea nepotului dumitale =i iubitelui meu v[r, Felix.

Mo= Costache se f`st`ci, vru s[spun[ceva, dar St[nic[nu-l l[s[:

— Nu te deranja, c[=tiu eu unde-l \ii.]n chesea, pe scrin!

Disp[ru numaidec`t pe u=[. Costache, alarmat, voi s[alerge =i el dup[St[nic[, dar fu oprit de glasul domni=oarei de la pian:

— Dar pentru cine îi dumneata pianul [sta? Dumneata c`nî?

R[gu=it de]ngrijorare, b[tr`nul r[spunse cu glasul s[u cel mai stins:

— C`nt[fata mea!

— Aha! va s[zic[ai o fat[! Mare?

— Domni=oar[, =opti pe ghimpi Costache, cu ochii la u=[.

— Ce curioas[extinc\ie a vocii ai dumneata! observ[domni=oara de la fereastr[, s[rind]n picioare. Se vede c[fumezi prea mult. Ia deschide pu\in gura.

Prins prea repede cu comanda, b[tr`nul deschise gura,]n care domni=oara privi.

— De altfel, mi se pare, zise ea, c[are =i o irita\ie a amigdalilor. Nu vi se pare?

To\i se str`nser[ ]n dreptul gurii lui Costache =i privir[. B[tr`nul fu salvat de Marina, care ap[ru pe u=[:

— Mi-a spus St[nic[, zise ea, mahmur[ca]ntotdeauna, s[fac cafele. C`te cafele s[fac?

— Ce cafele? se sperie mo= Costache.

— F[=i dumneata mai multe, vreo zece,]ntrerupse domni=oara de la pian pe b[tr`nul ]nspaim`ntat.

Acesta]ncerca m[car o rectificare a num[rului:

— De ce zece?

— Ei, mo=ule, s[ri domni=oara oache=[, nu fi econom la cafea!

Felix fu foarte r[u impresionat de acest[scen[, =i-l blestem[ ]n g`nd pe St[nic[ cu toat[ violen\ a de care era capabil. St[nic[, ]n odaia ]n care se juca c[r\i, descoperise numaidec`t cheseaua, din care scosese un pumn bun de tutun =i-l ascunse]n buzunarul pantalonilor, ad[ug`nd =i c`teva foi\ e “Job”. }nt`rzie, ]ns[, inten\ionat, ca s[ scooteasc[ prin odaie. Trase de m`nererele sertarelor, care erau]ns[ ]nchise, se uit[pe dedesubtul mobilei,]ntoarse un tablou pe dos, mai medit[, c[ut[apoi s[vad[dac[masa n-avea vreo cutie a mesei,]n care se aflau c[r\i de joc =i fel de fel de nimicuri, bine a=eazate, privi repede =i gr[bit, lu[numai un creion ro=u =i albastru, neascu\it,]mping`nd iar =i cutia la loc.

“Al dracului mo=, murmur[el, cum seam[n[cu soacr[-mea! De unde are el at`tea creioane ne]ncepute? S[-i fi cerut, nu \i-ar fi dat.”

Reap[rut]n odaia cu musafiri, St[nic[ ]mp[r]i, generos, tutunul din chesea, oferind, parc[ ]n deriziune]n cele din urm[=i lui mo= Costache, care, vizibil nec[jit de dispersiunea tutunului s[u, lu[ultimele fire =i=i f[cu o \igar[mai groas[dec`t a tuturor.

— Va s[zic[, unchiul dumitale, zise medicinista de la pian, are o domni=oar[.

— +i ce domni=oar[ ]nc[! declam[St[nic[. Domni=oara Otilia este o frumuse\e rar[. S[sper[m c[ ]n cur`nd vom face nunt[.

— Nunt[, cu cine?]ntreb[medecinista de la fereastr[.

— Cu dumnealui, dac[d[Dumnezeu, zise St[nic[, ar[t`nd cu m`na spre Felix =i f[c`nd cu ochiul spre b[tr`n. Felix se posomor] at`t de tare, ]nc`t musafirii r`ser[de el zgomotos.

— Nu pricep ce spui dumneata, zise domni=oara de la pian,]ntre dou[fumuri de \igar[, spui c[dumnealui e nepot =i domni=oara e fiic[. Ce fel de c[s]torie e asta?

St[nic[, prins asupra contradic\iei, c[ut[s[se strecoare:

— Be\i cafeaua, c[se r[ce=te,]nt`i, =i s[-l]s[m pe v[rul meu Felix, c[e ru=inos. E aici un caz de rudenie pe care nu pot s[vi-] explic.

Domni=oara de la pian r[ ]sfoi notele Otiliei, d`ndu-le =i cu piciorul, spre necazul lui Felix:

— Ce de mai note muzicale, =i tot lucruri preten\ioase! Domni=oara dumitale nu e deloc frivol[.

— E pianist[mare, domnule, protest[St[nic[, studiaz[la Paris.

Domni=oara se uit[distrat[la el, apoi]ncepu s[c`nte r[u, cu intermiten\e, *Songe d'automne*. Colegul uscat se aplec[ familiar peste um[rul c`nt[re\ei =i=i lipi, cu concursul acesteia, obrazul de obrazul ei. Cealalt[domni=oar[se d[du jos de pe pervazul ferestrei =i]ncepu s[valseze.

— Dansezi?]ntreb[ea pe St[nic[.

— Tinere\e, tinere\e, parc[sunt iar student! exclam[St[nic[, privind semnificativ spre mo= Costache =i se prinse]n vals cu studenta.

Aceasta]ntreb[pe b[tr`n peste um[rul lui St[nic[:

— Mo=ule, nu mai ai o`igar[?

B[tr`nul, ]nsp[im`ntat, bulbuc[ochii mari, ner[spunz`nd, apoi la o]ntoarcere a fetei se strecur[pe u=[=i disp[ru.

— Unde e mo=ul?]ntreb[aceasta f[r] tact. Ce, mo=ul e sup[r]cios?

]nsu=i St[nic[ ]=i d[du seama c[limbajul acesta era cam prea nepotrivit, =i f[cu semn domni=oarei s[tac[.]i spuse mai]ncet:

— Unchiul meu e cam bolnav, nu trebuie s[-l sup[r]m.

— De bolnav, e bolnav, n-ai grij[dumneata, replic[fata, nep[s]-toare. Are un g`t congestionat, ceva de speriat! Mult n-o duce a=a.

— Crezi?]ntreb[St[nic[mai mult interesat dec`t speriat sau scandalizat de cinismul fetei.

— Dumneata, domnule Felix, zise domni=oara de la pian,]mi faci impresia c[nu te sim\i bine cu noi. E-ti cast, nu suferi tov[r]=ia femeilor?

— Ba da, ba da! spuse automat Felix.

— Ce vorbi\i, s[ri St[nic[, v[rul meu s[nu suferi femeile?! Phii! E un cuceritor de marc[. Dac[v-a= spune eu ce are el la activul lui, v-ai schimba opinia.

— Bolnav ai fost vreodat[?]ntreb[serios domni=oara de la pian.

To\i izbucnir[ ]n r`s (e drept, St[nic[mai pu\in),]n vreme ce Felix r[mase]nm[rmurit, nevoind s[ ]n\eleag[.

— Vai, drag[, ce ochi face! spuse autoarea spiritului c[tre ceilal\i, ca =i c`nd Felix ar fi fost un intrus amuzant]n propria lui cas[. *Il faut absolument le deniaiser!*¹.

Propozi\ia francez[ ]jigni =i mai mult pe Felix, fiindc[presupunea din partea domni=oarei presupozi\ia c[el nu]n\elegea. Ur] numai dec`t pe to\i =i tremur[ de m`nie, mai ales c[v[zu cum Domnul, dup[o

¹ Trebuie s[-l "ini\iem", neap[rat! (fr.—n.red.).

scurt [cercetare cu ochii, strivi mucul de \igar [ ]n farfurioara sfe=nicului pianului. Domni=oara]ncerc [la pian *Tu ne sauras jamais*.

— Micule, zise ea]ntorc`ndu-se c [tre tip, ce dulce e bucata asta!

Cei doi se s [rutar [f[r [jen [, prelung =i ostentativ.

— Voi v [s [ruta\i? se mir [cealalt [domni=oar [. Asta e tr [dare, domnule Ra\iu, zise =i ea lui St [nic [.

Acesta se prezent [ofi\ere=te, foarte emo\ionat, =i probabil s-ar fi pretat falselor demonstra\ii de libertinaj ale fetei dac [n-ar fi auzit tr`ntitul unei u=i. Felix fugise din odaie.

]ntr-adev[r t`n [rul suferea. Avea impresia c [ profanase un sanctuar, c [ batjocurise imaginea Otiliei. I se p [ru c [ aude, pe c`nd trecea prin apropierea ferestrei deschise: “Dar n-am =tiut c [se sup[r]!” Era a=a de surescitat,]nc`t nu =tia bine ce s [ fac [ . Porni cu capul gol pe strad [ . ]n urm [ , sim\i pa=i =i se auzi chemat de Weissmann. C`nd fu l`ng [el, acesta]i spuse foarte]ncurcat:

— Eu n-am nici o vin [,]i jur pe iubirea mea. Eu nici nu-i cunosc pe dumnealor dec`t din vedere. Domnul St [nic [ne-a adunat. Ne-a spus a=a, c [e]ngrijit de triste\ea ta, c [ai suferit mari decep\ii]n dragoste =i vrea s [te distreze, s [te in\ieze]n adev[rata via\ student\easc [.

Felix se rug [de Weissmann s [-l lase singur, =i el se plimb [pe str [zile singuratice din cartierul Antim, ie=ind apoi]n strada Rahovei, p`n [ ce se lini=ti. C`nd se]ntoarse, nu mai era nici un student]n odaia cu pian. Sus,]n odaia lui, g [si pe St [nic [. Individul]ncepuse s [-l agaseze.

— Iubite domnule Felix, zise acesta pompos, te rog s [prime=ti scuzele mele cele mai solemne. De aceea am a=teptat aici. Ai avut dreptate, perfect [dreptate. Pe tipi i-am expediat numaidec`t, le-am dat a]n\elege c [aici nu e ce cred dumnealor. Eu]nsumi,]i m [rturisesc, am fost indus]n eroare. Mi-au spus c [te cunosc, c [a=a =i pe dincolo. Dac [=tiam, nu-i aduceam. Dar, domnule (se scandaliz [el), ce stric [ciune, ce lips [de cre=tere! Asta e noua genera\ie! P [i, domnule, pe vremea mea fetele erau sfinte! Olimpia s [se maimu\reasc [ ]n halul [sta?! Am adorat-o, am cultivat-o, =i nu m-am apropiat de ea dec`t c`nd mam [-sa mi-a]ncredin\at-o cu m`nile ei (]n realitate fusese,

precum =tia =i Felix, altfel). Astea sunt intelectuale! Ru=ine! Nu-i vorb[, intelectual[este =i Otilia, dar ce fat[, ce ging[=ie! Eu, c`nd tot glumesc c[ o iei pe Otilia, ]n fond ]mi tr[dez o dorin\[ I[untric[: s-o iei odat[ cu adev[rat. Da, domnule, dumneata e=ti t`n[rul curat la suflet, =i ea e un crin. Lua\i-v[=i fi\i ferici\i!

Felix sc[p[cu greu de St[nic[. Acesta trecu =i la Aglae, =i denatur[lucrurile dup[metoda lui, ad[ug`nd (ca s[se r[zbune c[i se stricase combina\ia cu studenta) c[Felix e un b[iat bun, dar nesociabil. Apoi]=i aduse aminte de verdictul medicinistei =i ad[ug[:

— Apropo! +ti\i c[am pus pe doctori\[s[-l examineze pe mo= Costache, mi-a venit mie o idee. Ei bine, e bolnav r[u, s[racul, nu v[uita\i pe dinafar[. Dac[m-a= lua dup[doctori\[, apoi atunci e grav de tot (St[nic[spuse “grav” cu intona\ia cu care ai zice “stra=nic”),]l pierdem =i pe el, s[racul, fire=te, dac[nu-l]ngrijim. Eu zic c[ar fi bine s[v[ ]mp[ca\i.

— O s[v[d eu ce fac =i cu el! zise Aglae g`nditoare, desf[c`nd capacul ceasului de aur =i pocnindu-l iar [=i la loc.

XVI

Oroarea lui St[nic[ ]mpotriva studentelor nu era chiar]n totul simulat[.]n fond, el era un sentimental cu instincte casnice, bucuros de a se vedea]nconjurat de o numeroas[familie. Din p[cate, sentimentalismul lui familial se complica cu o mare l[comie de a=] face o situa]ie prin familie, de a mo=teni, de a c[p[ta.]n ascenden\ a lui se aflau, pe c` t se putea ghici, albanezi veni\i de-a dreptul de peste Dun[re =i numi\i, mai dulce, “arn[u\i” sau, cu totul eufemistic, “macedoneni”.

— Mo=ii mei au fost negustori, oameni de ac\iune, de la ei am eu groaza de a sta pe scaun, la un birou. Jos func\ionarismul!

Raza opera\iilor acestor mo=i se deducea din vorbele lui St[nic[a fi fost Oborul. El vorbea c` teodat[, cople=it de amintiri, de cuptorul plin cu p`ini, de =uri cu saci de gr`u, de cai, de harabale, de c`mpul lui Eliade. Se putea presupune, f[r[greutate, c[p[rin\ii =i mo=ii lui fuseser[brutari. Apoi r[m[sese orfan, el =i cu mul\ii lui fra\i, =i pomenea de un mare morar, cu nume tot balcanic, care i-ar fi crescut. Ba chiar lui personal i s-ar fi f[cut propuneri str[lucite.

— Domnule, unchiu-meu a vrut s[m[trimit[la Paris, cu copiii lui, s[fac =oala acolo, =i n-am primit. Prostie. N-am vrut s[m[ ]nstr[inez, fiindc[aveam suflet curat. Unde mai sunt]nc[o dat[copil, c-a= =ti acum ce s[fac! Eram om =i jum[tate azi, ce mai vorb[, eram bog[ta=!

Adev[rul este c[St[nic[avea sim\ familial =i c[familia lui]mp[rt]=ea acest sentiment. Din numele pe care le pronun\ a reie=ea c[avea]nc[fra\i =i surori]n num[r mare, precum =i numeroase rude de a doua categorie.]n convorbirea lui, expresiile “unchiu-meu”, “m[tu=[-mea”, “mo=u-meu”, “sor[-mea” ap[reau cu nota fanatismului. De s[rb[tori, St[nic[arunca la cutie un pachet de feliicit[ri =i primea

el]nsu=i un morman. }n cas[la el,]ns[, nu venea nici o rud[. Pentru ce? Olimpia dovedise un caracter acru =i declarase de la]nceput c[e s[tul[de rude. Astfel, St[nic[nu fusese]n m[sur[de a o prezenta multelor sale rubedenii, ceea ce]l jigni]n ad`ncul sufletului. Lipsind această formalitate de deferen\[, rudele lui, surori, fra\i, unchi, m[tu=i, cumna\i =i cumnate, refuzar[ s[-l viziteze, f[r[ ca totu=i s[-i fac[ vreo aluzie oric`t de pu\in mali\ioas[asupra Olimpiei, =i amintind mereu]n chip cordial,]n coresponden\[, =i de ea. Poate c[unele dintre rude ar fi consim\it]n cele din urm[s[-i calce]n cas[, dar St[nic[rezista el]nsu=i =i nu invita, ceea ce pentru educa\ia excesiv formalistic[a familiei lui era decisiv. De fapt, lui St[nic[ ]i era ru=ine s[-=i publice c[s[toria =i, oric`t el ]nsu=i ar fi fost f[r[ prejudec[\i, s`ngele vorbea]n el ca]n to\i ceilal\i. Iar pentru to\i ceilal\i, c[s[toria unui b[rbat trebuia s[fie condi\ionat[numai de avere. Fetele, ca s[u=ureze pe p[rin\i, puteau s[se m[rite =i mai r[u, dar un b[rbat ca St[nic[, cu carte, niciodat[. Acest punct de vedere, devenit disciplin[, pact al neamului, era sus\inut cu]nd[r[tnicie, mai cu seam[de femei. Prin urmare, St[nic[,]n ciuda sincerit[\ii sentimentilor lui pentru Olimpia, la]nceput, fie =i sub form[nestabil[, se sim\ea vinovat de a fi c[lcat regula =i se temea s[ ]nfrunte ochii ironici ai rudelor. Casa pe care o luase de la Simion era o d[r[p]n[tur[. Prin avere se]n\elegea]n familie lucruri fabuloase. Nu to\i]n familie erau boga\i, unii erau chiar cu des[v`r=ire sc[p]ta\i sau de o condi\ie mai mult dec`t modest[, mul\i erau]ns[bine situa\i, mari industria=i sau mo=ieri, sau,]n sf`r=it, ]n posturi de comand[ bine retribuite, mai degrab[ ]n mari ]ntreprinderi dec`t la stat. Erau printre ei magistra\i, politicieni, dar nici un ofi\er. De serviciul militar c[utau printr-un straniu atavism s[scape to\i. Lucru notabil, indiferent de situa\ia lor material[, rudele se aveau bine]ntre ele =i nu se dispre\uiu. Cei boga\i veneau m[car o dat[pe an]n casa celor s[raci,]n ora=ruda cu mari rela\iuni]=i l[sa tovar[=ii de convorbire =i]ntindea m`na rudei cu haina roas[, mic impieगत. St[nic[ era foarte m`ndru de rudele lui =i circula, cu =tirea sau f[r[=tirea Olimpiei, de la unul la

altul. } opreau la mas[oriunde se ducea =i, cum rudele lui erau foarte numeroase, ar fi putut m`nca dou[ luni ]n =ir gratis, f[r[ s[ intre de dou[ ori ]n aceea=i cas[. Astfel se explic[ necesitatea pe care o sim\ea St[nic[ de a sta de vorb[ cu mult[ lume, de a trece de la o familie la alta, de a afla tot ce se petrece peste tot. De=i s[rac, St[nic[ nu avea grija viitorului, cu at`tea rude solidare. E drept c[acestea nu-i d[deau bani dec`t foarte pu\ini, f[r[ =tirea Olimpiei, fiindc[ ]n genere ele nu admiteau ca unii s[ tr[iasc[ pe socoteala altora. Perfect egali ]n evenimentele capitale ale vie\ii, na=tere, nunt[, moarte, anivers[ri, unde se adunau ]n num[r considerabil, \ineau s[ r[m`n[desp[r\i\i prin avere. Dar averea nu le d[dea orgoliu. Dimpotriv[, cei bogai\i doreau ca cei s[raci s[se procopseasc[=i le c[utau mijloace, f[r[s[-i sileasc[. Familia avea cultul ini\iativei personale. Dac[St[nic[ar fi dorit s[-i g[seasc[o meserie mai sigur[, ar fi c[p[tat-o f[r[ ]ndoial[.]ns[el se mul\umea cu mediocritatea lui liber[=i sigur[,]n a=teptarea unei lovituri. Rudele nu-i cultivau lenevia,]ntre\in`ndu-l, dar socoteau foarte legitim[a=teptarea lui de a=i face o situa\ie mare =i neprev[zut[. Familia lui St[nic[avea foarte mult[asem[nare cu familiile domnitoare din Europa. Din acelea fac parte regi =i ofi\eri s[raci,]mp[r[tese =i obscure so\ii de con\i provinciali. Regii]n activitate dau rudelor numeroase un ajutor ne]nsemnat, c`teodat[, care nu le scoate din mediocritate, dar le onoreaz[apartamentul s[rac cu vizita lor =i le acord[cu prisosin\[atributul de “unchi” sau de “v[r”. +i acolo meseria lucrativ[e socotit[ca o eroare, iar leg[turile de familie se pun la cale dup[un examen colectiv. Situa\ia aceasta are avantajele =i dezavantajele ei. De pild[, spre a se putea c[s[tori cu Olimpia, St[nic[a trebuit s[se pun[ ]n conflict cu familia, dar aceea=i familie]i d[dea siguran\aa pe lume.

La St[nic[,]lcomia =i versatilitatea nu obtenebrau observa\ia moral[. C[un b[tr`n trebuie s[ moar[ =i s[ lase averea t`n[rului, asta]n\elegea foarte bine. Ba chiar avea o list[de rude, care, prin decese sistematice, puteau s[-l pun[=i pe el]n m[sura de a mo=teni, de=i din cauza prolificit[\ii familiei el r[m`nea o rud[ve=nic colateral[. Dar s[

arunci în spital un bătrân sau să privezi un copil de succesiune, asta îi se pare o infamie. Aglae era pentru el o “viperă”, iar Olimpia pierduse mult în ochii lui prin indiferența arătată față de accidentalul lui Simion. +i purtarea lui moș Costache, care strica orice previziune, îl irita. Când era în joc interesul lui, Stănică găsea, nu-i vorba, argumente suplimentare. Dacă din înțelesurarea lui Simion ar fi tras un profit, ar fi susținut că se făcuse “tot ce era uman posibil” =i că acum trebuiau apărute “legitimele drepturi ale copiilor frustrați de uzul bunurilor ce li se cuveneau”. Când teodată se înduioșea la gândul absurd că moș Costache putea să-i lase =i lui ceva, =i atunci admira “jertfa oamenilor vechi”, care se privează de bucuriile vieții ca să facă cu puțin “înălțarea tinerilor”.

O problemă începuse să devină pentru Stănică, de la o vreme, Olimpia. Dacă o iubea sau nu, este greu de spus, întrucât lui Stănică îi lipsea expresia mai analitică a sentimentelor. Din purtările lui nu se puteau desprinde decât emoții =i o concepție. De bună seamă că atunci când se căsătorise cu Olimpia fusese emoționat. Încercase în mândria lui untrăcit de-a face un gest necugetat, romantic, în dauna intereselor lui. Nu mersese până la căsătorie, fiindcă, =i zisese că, după atâta sacrificiu, se cădea să judece matur =i să apere existența “fiului său =i a mamei fiului său”. A urmat ceea ce =tim. Când vorbea de dragoste, de căsnicie, Stănică era totdeauna emoționat exterior. În fundul sufletului, simțea o inexplicabilă plictisală, o vină imensă, nedeterminată. La drept vorbind, gestul de a se căsători cu Olimpia nu era romantic decât momentan. Stănică crezuse că face un calcul de maestru care nu se uită la bunurile imediate, ci la cele ce pot decurge mai târziu. Informațiile lui, despre moș Costache Îndeosebi, erau strălucite. Nu aflase însă despre Otilia decât că de o fetiță crescută de mil, dimpotrivă, i se spusese că toată averea era destinată fetelor Aglaei.

Stănică devenise romantic prin eșec =i acum era trist, așa de trist, încât i se pare că încearcă toate emoțiile prin care trece un mare izbit de soartă. Gândul obscur de a se căsători cu Olimpia =i a încerca o altă lovitură, de data asta bine controlată, cu ajutorul rudelor, îl mai

invadase adesea. Nu aproba nici temperamentul Olimpiei. N-o putea]nvinova\i de nimic,]ns[admira\ia lui era pentru femeia sprinten[, sociabil[, pe care o]n\elegea ca pe Otilia, =i ar fi scuzat-o ca pe Georgeta. Ar fi vrut o femeie care "s[-l]mping[". A sc[pa de Olimpia]nsemna divor\ul. S[dea]ns[divor\ f[r[motiv era, dup[concep\ia lui, o "canalierie". Olimpia era "mama]ngera=ului lui mort". Imposibil. "Nu se]ntemeiaz[o patrie f[r[fidelitate conjugal[". A=a spunea el fa\ de lume. }n schimb,]ntrevedea desp[r\irea]n dou[chipuri pe care =i le prezenta cu pl[cere =i consolare mental. Se]ntorcea acas[=i g[sea pe Olimpia]n bra\ele unui individ. Scena]l zguduia,]l mi=ca chiar]n imagina\ie. Antipatia lui, visa el, de acolo venea, din presim\irea c[Olimpia este o nemernic[. El, omul de viitor, c[ruia i se f[cuse propuneri str[lucite, f[cuse idealism, luase "din dragoste" o fat[f[r[nimic, cu rude mizerabile, pun`ndu-se ]n conflict cu propria lui familie, ca apoi s[ fie terfelit. Ipoteza aceasta era frumoas[ ]n imagina\ie. Din p[cate Olimpia, placid[, nu-l ]n=ela. St[nic[ ]ncerca pentru o clip[ remu=carea de a b[nui o so\ie at`t de pur[. A doua ipotez[pe care o visa era ca Olimpia, ghicindu-i nemul\umirea, s[-l cheme =i s[-i]n[acest discurs: "St[nic[, tu nu e=ti f[cut pentru via\a asta. |ie-\i trebuie o femeie de lume, cu bani, care s[te ajute]n carier[. C`t[ vreme am avut copilul, am t[cut. Acum ]ns[ v[d c[ nu mai merge. Nu vreau s[ te am pe con=tiin\]. M[ retrag cu Aurica. Pu\inul c`t]mi trebuie s[tr[iesc am." Tot]n]nchipuire, St[nic[ ]ncerca s[protesteze patetic: "Nu, nu, nu se poate s[te las. Tu e=ti mereu mama copila=ului nostru, a lui Reli=or. Doar dac[tu nu e=ti fericit[cu mine! Atunci, fire=te, m[sacrific, m[dau]nd[r]t din fa\ a norocului t[u. Nici a=a nu-\i]nchipui c[te voi p[r]si. Nu,]mi fac o datorie sf`nt[ s[-\i dau =i mai departe, de la distan\[, ocrotirea mea. "At`t de mult]nduio=au pe St[nic[aceste fic\iuni,]nc`t se sim\ea bun la suflet, victima chiar a bun[t\ii lui. Liberat prin aceste dou[ ipoteze de Olimpia, f[cea apoi planuri m[re\, fie c[ noua nevast[ era o femeie "consumat[", fie c[, mai b[tr`n[, avea o considerabil[avere. Nici Georgeta nu-i displ[cea. Era frumoas[, cu rela\ii care erau mai degrab[folositoare dec`t dezonorante, cu

putin\e admirabile de a-l]mpinge. Fire=te, Georgeta contrazicea conceptul lui de femeie sf`nt[, dar dac[ ]n fundul nem[rturisit al sufletului tocmai calitatea de curtezan[ cu trecere ] atr[gea, la lumina con=tiin\ei ]=i zicea c[ face o fapt[ minunat[ : “ ar ]n ]\a-o pe Georgeta p`n[la el”.

Toat[ciuda lui St[nic[venea din faptul c[Olimpia nici nu-l]n=ela, nici nu-i propunea s[divor\eze, dimpotriv[,]] privea ironic =i b[ ]nuitor, =i, noaptea cel p`in,]] urma]n toate escapadele lui.

]n ziua c`nd calendarul ortodox pr[znuie=te pe sf`nta martir[Agripina (zi de lucru de altfel), St[nic[ ]=i aduse aminte c[are o m[tu= Agripina, la care obi=nuia s[treac[o dat[pe an. Ca s[se mai smulg[din preocup[rile-i grele =i ca s[ia un contact tonic cu familia lui, f[r[s[spun[nimic Olimpiei, porni chiar de diminea\ ]n ora= =i se urc[ ]n tramvaiul cu cai din Calea Rahovei, care mergea pe Calea Mo=ilor. Se d[du jos la Bariera Mo=ilor =i se]ndrept[spre +oseaua Mihai Bravul, spre strada Fund[tura Vaselor. Trecu printre butoaie noi =i alte ustensile de dog[rie, scoase]n fa\ a pr[v]liilor, printre mormane de rogojini, pe dinaintea pr[v]liilor cu l`n[ =i pl[pumi, =i intr[ ]n Fund[tur[, ocolind prin strada Vaselor =i strada Ma=inii, ca s[ se g`ndeasc[mai bine ce felicitare s[ ] fac[b[tr`nei. Atunci =i-aduse aminte c[ nu i-a adus nimic. Se c[ut[ prin buzunar, unde g[si c`\iva franci, str`mb[ din gur[ =i se ]ntoarse spre Barrier[. Acolo dibui o simigerie, intr[ ]n ]ntru =i ceru o pung[ cu alune americane pr[jite =i c`\iva covrigi usca\i, cu susan, dintre aceia]n forma unui inel de lan\, care se sf[r`m[ ]n gur[. Aceste produse ale cuptorului pl[ceau cu deosebire m[tu=ii Agripina. St[nic[ se ]ntoarse din nou ]n strada Fund[turii Vaselor, de ast[ dat[ pe drum neocolit, =i se opri ]n fa\ a dou[ case f[r[ etaj, destul de mari =i cu tencuiala scorojit[, st`nd de o parte =i de alta]n fruntea unei ogr[zi enorme, ca dou[corpuri de gard[ ]n fa\ a cur\ii de onoare a unui palat imperial. Una din case, cel pu\in, cu aer de p[r[sire, de=i]nc[ ]mpun[toare, se ghicea c[fusese pr[v]lie, din cauza obloanelor trase. Forma ferestrelor =i un pervaz lat de lemn]n fa\ a lor, ca o tejghea, dovedeau c[fusese o brut[rie.]ntre cele dou[case, ar fi trebuit s[fie

un gard, dar nu era dec`t o poart[ ]n aer, ]ntr-o parte. Curtea avea ]nf[\\i=area unui han cu case de jur ]mprejur, vechi =i cu ]nc[peri ce se ghiceau prea mari. Latura din fund a patrulaterului avea o tind[ pe st`lpi de lemn, pref[cut[ ]n geaml`c. Curtea era plin[ de butoaie, de doage, de sc`nduri scurte de stejar, de papur[, fiindc[ ]ntr-o parte =eeda un dogar. Erau =i c`teva c[ru\\e \\r[ne=ti cu coviltir. }ntr-un col\\, un individ potcovea un cal prins ]ntre trei bare ]n chip de uluci. Un fel de bolt[ fusese ref[cut[ =i folosit[ ca potcov[rie. St[nic[ ]=i aduse aminte c[, pe c`nd era copil, curtea era plin[de c[ru\\e pentru p`ine. M[itu=a Agripina era sora mamei lui =i era m[ritat[ dup[ un brutar. Toat[ curtea era proprietatea ei, =i el se juca cu copiii Agripinei, verii lui, ascunz`ndu-se prin unele od[i care slujeau ca depozit de f[in[=i gr`u. Lucr[torii le d[deau voie s[ ]ntre ]n sala unde dospea aluatul, =i le f[ceau mici p`ini pentru fiecare. Lui St[nic[ ]se p[ru chiar c[miroase a cuptor.

“Te pomene=ti, g`ndi el, c[ a luat cineva brut[ria =i scoate p`ine!”

Constat[ ]ns[c[miroseau covrigii din buzunarul lui.

“Cum zboar[averile! murmur[el, nemul\\umit. Toate astea erau ale Agripinei, =i acum ea st[cu chirie]ntr-o odaie a caselor ei. Am avut rude putred de bogate, =i eu sunt un p`rlit, c`nd puteam s[fiu milionar.”

Ceea ce murmurase St[nic[era adev[rat. Agripina v`nduse casele ca s[-i creasc[progenitura, =i acum tr[ia din ajutorul pe care i-l d[deau cu regularitate copiii =i chiar celelalte rude. Din casa ei]ns[nu voise s[ias[.]i pl[cea la Obor.

Ajuns]n fundul cur\\ii, St[nic[v[zu dou[tr[suri luxoase. C[ut[cu ochii prin curte =i descoperi unul din vizitiii particulari.

— A venit =i v[ru-meu Panait, m[i Vasile?

— A venit numai con[\\a, explic[vizitiul.

“Sigur,]=i zise St[nic[, e bine c`nd ai copii ajun=i sus.”

Panait era directorul unei mari fabrici de zah[r =i senator sub regim conservator. St[nic[se urc[pe trepte]n geaml`c, deschise o u=[=i p[trunse]ntr-o s[li\\ ]n care mirosea grozav a n[ut =i a cafea pr[jit[.

Apoi b[tu pu\in]ntr-o u=[, enorm de]nalt[=i vopsit[a=a de demult,]nc` t se b[ =icase de usc[ciune, =i intr[. Atunci v[zu acest lucru, care pentru el de altfel nu era o surpriz[, c[ odaia, mai ]nalt[ dec` t ad`nc[, era plin[ de lume. Se duse ]nt`i la un fotoliu cu speteaza foarte]nalt[, pe care =eeda o b[tr`n[ cu fa\ a p[trat[, ]ns[ cu b[rbia ascu\it[ ca un supliment triumphiular. B[tr`na avea pe cap o scufie]mpodobit[cu jeuri, iar un ochi]l avea stricat de albea\[, din care pricin[privea piezi= =i z`mbea]n permanen\].

— S[rut m`na, m[tu=[, o firtisi tare St[nic[, s[rut`ndu-i efectiv m`na ridicat[ ]n acest scop, cele dorite =i s[ne]ngropi pe to\i.

— Ba s[m[fereasc[Dumnezeu! Dar ce miro=i a=a a p`ine cald[? Parc[ sunt pe vremea c`nd scoteam cuptorul!

— Ei, ce miroase? zise St[nic[cu umor.]i-am adus covrigii tradi\ionali. Ce poate s[-\i aduc[un p`rlit ca mine, ajuns la covrigi? Uite =i alune.

B[tr`na lu[ covrigii, foarte ]nc`ntat[, =i]ncepu s[ron\ ]ie monoton.

— Ia s[v[d, cine mai e pe aici? continu[St[nic[ridic`nd capul.

Pe un pat b[tr`nesc, ]nalt =i lat, cu multe suluri =i perne, dar f[r[ t[blii, ca paturile \[r[ne=ti, =eedeau ]ngr[ m[dite vreo cinci fete de v`rste felurite, de la cincisprezece la dou[zeci de ani. Fetele erau]mbr[cate bine, chiar luxos, iar dup[fa\ ar[tau a duce o existen\ f[r[griji. Erau nepoate de ale Agripinei, fiice a feluri\i copii, to\i foarte boga\i, cresc`ndu= =i copiii cu guvernant[. ]ns[ copiii nu se ru=inau s[ vin[ la Agripina, unde de altfel p[rin\ii ]i obligau s[ fac[ m[car o vizit[ anual[. Fetele r`deau =i m`ncau n[ut, amestecat cu alune, dintr-un fel de grea cup[de aram[.

— Ce faci, Lili, ce mai faci, Lucia, ce faci, Lica?]ntreb[familiar, f[c`nd semn cu m`na, St`nic[, satisf[cut.

— Bine, unchiule! Dar dumneata n-ai mai venit pe la noi.

— Nu pot, drag[, se posomor[St[nic[, via\ a mea trece prin momente decisive, Ori, ori...

— Tu totdeauna treci prin momente decisive. A=a e=ti tu, cu gura

mare. De c`nd te-ai]nsurat, te-ai]nfundat nu =tiu pe unde, la soacr[-ta. Vino s[-i fac[Costic[un loc la fabric[.

— Nu m[fac eu, drag[, slug[, la v`rsta asta. Poate d[Dumnezeu =i d[u o lovitur[.

Persoana c[reia]i vorbea St[nic[era o cucoan[mai degrab[t`n[r[, dar bine hr[nit[, ]mbr[cat[ cu lucruri scumpe, care nu speriar[ pe avocatul nostru. Doamna, dimpotriv[, t[cu, ca s[ nu-l supere. Hot[r`t, St[nic[avea autoritate]n familie.]n mirosul de n[ut, el distinse efluviile unui parfum.

— Cine miroase a=a a parfum? Tu? se adres[el doamnei bogate, care-i era veri=oar[. Cu ce dai?

— Uite cu ce dau! =i doamna scoase din s[cule\ o sticlu\ ca un bloc de cristal.

— Ad-o ncoace! comand[St[nic[=i, pun`nd m`na pe sticlu\, o vars[pe hain[.

— St[nic[,]ip[doamna, e-ti nebun? Cu asta se d[numai pu`in.

St[nic[ ]ns[voia s[se bucure o dat[=i bine de be`iile parfumului scump.

— Ce v[pas[, zise el ironic, v[juca`i cu banii. Mama ei de via\! C`nd oi da de filon, m[scald]n =ampanie. Da`i-mi ni=te bani, c[mi-am cheltuit ultimele resurse pe covrigii tantei Agripina.

Agripina asculta mul`umit[ discu`ia =i ron\`ia.

— C`t s[-i dau, St[nic[?]]ntreb[veri=oara.

— Ce s[-mi dai? Am zis =i eu, a=a. Parc[tu ai bani? B[rbatu-t[u te]vine din scurt. S[-i v[d geanta.

St[nic[lu[ ]ntr=adev[r geanta, privi]n ea, mi=c[admirativ din cap, lu[c`teva piese pe care =i le strecur[ ]n buzunar =i=apoi ]napoie geanta veri=oarei, decret`nd:

— Nu minte, are!

Pe un scaun =eeda,]n apropierea unei ferestre]nalte ce d[dea]nspre p[limar =i curte, =i care revela grosimea extraordinar[a zidului, un domn bine]mbr[cat, cu o perl[ ]n cr[vat[. Era ceva mai]n v`rst[ dec`t St[nic[=i amintea pu`in pe Pascalopol, f[r[ s[ aib[ fine`ea

aceluia. Era proprietarul unei mori, milionar =i senator. St[nic[v[z`ndu-l, ]i f[cu semn flutur[tor cu m`na =i-l]ntreb[foarte familiar:

— Ce faci, m[Toadere?

Interpelatul nu se sup[r[=i r[spunse simplu:

— Bine, St[nic[, dar tu?

St[nic[f[cu semn cu m`na c[ e dezastru =i privi c[tre ceilal\i din odaie, f[c`ndu-le salut[ri cu m`na, f[r[s[-i mai onoreze cu vorba.

— Ascult[, m[tu=a Agripina, zise St[nic[, privind prin odaie, tot nu te mai descotorose=ti de vechiturile astea?! =i]ncepu s[examineze odaia.

Zugr[vit[cu mari flori de un verde-]ntunecos,]nvechit, odaia, prea mare, p[rea goal[. La fereastr[erau c`teva ghivece cu cercelu=i, rezema\i de c`te o sc[ricic[de a=chii. Cea mai mare parte din peretele de la r[s[rit era acoperit[de icoane de toate m[rimile,]n fa\ a c[rora at`rnau, cu s`rme legate de tavan, trei mari candelale de biseric[. Peretele din dreptul patului era acoperit cu dou[imense rame care colectau mul\ime de fotografii format vizit, de nuan\ cafenie,]n genere f[cute de Waber =i de Gerstl. }n =iruri egale, ca ni=te fronturi, erau de fa\ acolo to\i membrii numeroasei familii. St[nic[, aplec`ndu-se asupra patului =i sprijinindu-se cu m`nile de umerii fetelor, examin[cu aten\ie un cadru, p`n[ce descoperi ceea ce c[uta.

— Uite, Lili, zise, [la sunt eu!

+i ar[t[un b[ie\ a= cu pantaloni scur\i, trec`nd de genunchi, cu surtuc de om matur, cu p[rul lins, desp[r\it printr-o c[rare lateral[,]ns[cu capetele inegale, parc[smulse. P[rea un b[iat timid, cur[\el.

— Erai dr[gu\, unchiule! zise fata.

— He-hei, se m`ndri St[nic[, eu am fost ceva]n via\ a mea!

Peretele dimpotriva ferestrei era acoperit, p`n[ sus, cu un raft ca acelea pe care se pun p`nile]n brut[rii. S-ar fi zis c[Agripina]l scosese chiar din pr[v[lie, dac[lemnul gol n-ar fi fost mascat de buc[\i de ca=mir vechi =i de broderii grele. Rafturile erau pline cu vase, pahare, ustensile de buc[t[rie chiar, c[rora]ns[vechimea lor =i materialul le d[deau aerul unor obiecte de lux sau cel pu\in de muzeu. }ntr-adev[r,

crati\ele erau ni=te tingiri mari de aram[, cu capace conice ca ni=te scuturi. Numeroase t[vi de aram[, puse una]ntr-alta,]n ordinea m[rimii, ibrice, c[ni, bizare piuli\e, toate de aram[sau alam[, f[ceau din raft o vitrin[de muzeu. Erau acolo, a=ezate]n vrafuri, farfurii cu fine desene negre]n tu=, sem[n`nd cu ni=te litografii. O serie ]nf[\i=a un soi de p[uni zbur[tori, amestec`ndu-se cu fluturii]n foile unor trandafiri. Marca de serie a acestor farfurii era "Asiatic Pheasan". Unele farfurii]ntinse, de servit, frumoase ca ni=te dantele, reprezentau]n[untru un lac pe care trecea o barc[cu ornamente rococo, dus[, cu =ase v`sle lungi de galer[ =i, ]n acela=i timp, cu o pr[jin[ vene\ian[, de c`\iva marinari]n costume engleze=ti, stil 1820. }n barc[se afla un pavilion chinezesc. }n loc de nuferi, pe lac cre=teau trandafiri. Barca se]ndrepta spre o f`nt`n[rococo,]n marginea c[reia, pe o scoic[, =eeda un Neptun]ntunecat,]ncoronat ca un rig[de c[r\i. }n fund, se z[reau o peluz[englezeasc[=i un castel. O statuie,]nf[\i=`nd un ins cu redingot[, ridica m`nile spre paji=te. Un pode\ vene\ian ducea de la peluz[c[tre o insul[, unde se ridica o biseric[de cel mai pur stil gotic anglican. Marca de serie era "Fountain Scenery". C`teva cuvinte arabe dedesubt r[maser[ nedescifrate de St[nic[. Erau =i altele ceva mai noi =i mai st`ngace,]ns[tot a=a de ciudate. }n locul trandafirilor, at`rnau ciucuri de flori verzui de laur. Pe o lagun[ trecea un fel de gondol[ ]nc[rcat[ cu marinari, p[r`nd ni=te piei-ro=ii =i av`nd unelte de pescuit. De jur]mprejurul lagunii se ridicau creste mari de mun\i]nz[pezi\i, poate ni=te fiorduri. Nori grei se]ngr[m[deau]n jurul lunii pline. Iar pe o insul[, o mare biseric[gotic[cu turnuri moscovite]=i]n[\a vitraliile albite de lun[=i zidurile negre]n mijlocul unei vegeta\ii luxuriante,]n ciuda r[celii de Septentrion a priveli=tii. Alte farfurii erau a=a de]nflorite cu albastru-intens de Prusia,]nc`t ap[reau ca ni=te enormi iri=i. Recipientele de b[ut ale Agripinei erau =i mai curioase. St[nic[ ]ncepu s[ le c`nt[reasc[ ]n m`ini.

— Uite, a=a se f[ceau lucrurile alt[dat[! constat[ca =i]n anul cel[lalt,]n aceea=i]mprejurare.

Agripina nu mai avea un serviciu]ntreg de crist[l]rie, dar avea unele exemplare din toate. Avea, de pild[, pahare grele, ca f[cute

dintr-un singur bloc =lefuit pe c`teva laturi, pahare groase cu pere\ii g[uri\i de ochiuri mari ]n chipul fagurelui, cupe de cristal, cu coad[, asemeni unor bombe, t[iate ]n flori =i gr[tare, aduc`nd aminte de fructul ananasului, p[r`nd mai degrab[ oper[ de bijutier dec`t de sticl[r. Cele mai frumoase =edeau pe o baz[masiv[de cristal, t[iat]n ovule clasice, se sub\iau apoi =i se redeschideau ca un crin. Rozete de cristal pecetluiau cele opt zone. Apoi, desene fine ro=ii poleiau tot paharul, contur`nd t[ieturile =i desf[=ur`nd festoane de trandafiri caligrafici. St[nic[nu se mul\umi numai cu c`nt[rirea paharelor, ci le =i mirosi. Agripina se slujea de pahare ca de ni=te borcane, pun`nd]n ele, dup[cum]i venea la]ndem`n[, \inte, sfoar[, stafide, nuci cur[\ite. Paharele mirosite de St[nic[acuzau enibaharul =i scor\i=oara. O chesea mare cu capac de sticl[ce s-ar fi putut zice sculptat[, =i care sem[na cu o urn[funerar[, era plin[de cui=oare.

— M[tu=[Agripino, zise St[nic[, a= m`nca m`ncarea aia pe care ne-o f[ceai dumneata c`nd eram copil, m`ncarea aia greceasc[, cu enibahar.

— Ce m`ncare? zise Agripina, m[rind pupila unicolui ochi valid.

— Ei, ce m`ncare? Iei carne tocat[, f[r[ vine, =i f[r[ miez de p`ine sau ou, ca pentru c`rna\i de vac[(St[nic[f[cu buze lacome), pui frumu=el usturoi t[iat buc[\ele, sare, piper mult, boia de ardei, enibahar pisat, chimion =i pu\in[ap[s[fiarb[.

— Nu ap[, St[nic[,]ntrerupse doamna bogat[, zeam[de sup[=i gr[sime.

— Exact. Am pus-o eu pe nevast[-mea, dar n-a f[cut nimic. Pentru asta se cere s[ai]n instinct, s[te na=ti cu sentimentul enibaharului.

Fetele de pe pat str`mbar[din nas.

— Ce, s[ri St[nic[, face\i mofturi? +ti\i voi ce e mirodenia? A\i m`ncat voi p[tl[gele vinete cu scor\i=oar[?

— Vai! se scandalizar[fetele.

— Ba e bun, zise Agripina. St[nic[\ine minte. Buncii no=tri a=a g[teau, numai cu untdelemn, cu mirodenii =i]n tingiri de aram[cositorite. +i m`ncau mai mult pe=te =i carne de oaie. P[tl[gelele a=a

se fac: cure\i vinetele de pieli\[, ca de obicei, le dai]n und[, le scurgi de ap[, le toci, le pr[je=ti]n untdelemn, pui =i pu\in[ceap[tocat[m[run\el, pe urm[le a=ezi]n tingire cu ap[, sare, piper, ce-i trebuie, p[trunjel, scor\i=oar[=i unt de nuc[(cum se m`nca odat[), =i ]n[cre=ti cu zeam[ de l[m`ie. +i la=i s[fiarb[.

— +i pe urm[, adaug[St[nic[cu apetit, presari pe deasupra tot scor\i=oar[pisat[!

— A=a m`ncam noi, b[tr`nii!]ncheie simplu Agripina ron\ind alune americane.

St[nic[ ]=i continua ancheta prin rafturi. Se uita acum la ce=tile de cafea, multe =i desperecheate. Una plin[de stafide o de=ert[pe g`t. Cele mai delicate aveau forma unor boluri de ceai chinezesc, erau mici =i zogr[vite cu ramuri sub\iri, ]nflorite. Neav`nd m`ner, erau v`r`te ]n ni=te picioare ovoluide de aram[, c[p[t`nd astfel]nf\i=area unor candelae.

— M[tu=[, zise St[nic[, ce faci cu at`tea ce=ti, d[-mi =i mie dou[, s[le \in ca amintire, s[ar[t =i eu urma=ilor cum bea lumea cafea alt[dat[.

Aceasta era formula tipic[cu care St[nic[ ]mpu\ina rafturile Agripinei. F[r[s[a=tepte r[spunsul, el =i strecurase ce=tile]n buzunar. Agripina f[cu o invita\ie enigmatic[:

— De, St[nic[, cum crezi =i tu! Astea le mai am =i eu, =i pe urm[nu mai am din ce bea!

— S[fii dumneata s[n[toas[, o]ncuraj[St[nic[, b[g`nd repede]n buzunarul umflat]nc[dou[ce=ti.

St[nic[s[rut[m`na Agripinei, f[cu semne de diferite nuan\ele celorla\i =i d[du s[ ias[. Toader declar[ c[ merge =i el, =i c[-l duce cu tr[sura p`n[unde vrea. Avocatul accept[, se sui]n tr[sur[, al[turi de Toader, =i primi al[turi de el, aproape]n bra\e, =i pe Lili, fata lui Toader =i nepoata lui,]n jurul mijlocului c[reia]ntinse bra\ul, de altfel de prisos, ca =i c`nd ar fi voit s-o sus\in[s[nu cad[. Vizitiul de cas[plesni u=or biciul pe deasupra cailor, =i tr[sura se rostogoli dulce, fiindc[avea ro\i cu pneuri. Era un vehicul elegant, c[ptu=it cu velur maron,

prev[zut cu saltele moi de divan garnisite cu broderie. P[rul fetei,]nfoiat]n chip florentin pe umeri,]=i arunca unele fire pe obrazul lui St[nic[, g`dilat ]n mod pl[cut. La ]nceput, St[nic[ str`nse talia fetei automatic, indiferent, acum]ncepu s-o palpeze mai atent cu v`rfurile degetelor, simul`nd jocul barabanei.

“O feti\[, o sc`rb[, g`ndi el, =i ce =olduri, ce talie! Domni=oar[de m[ritat]n regul[. Serie nou[. A=a e c`nd huzure=ti. Hr[nite bine, plimbate, cum s[nu creasc[?”

— C`\i ani ai tu, Lili? ]ntreb[ el tare, str`ng`nd-o acum cu bra\ul, oficial.

— +aisprezece!

— Ia taci! se mir[St[nic[. E=ti bun[de m[ritat.

— Chiar vreau s-o m[rit, spuse Toader lini=tit.

— Serios? s[ri St[nic[.

— Ce te miri? E destul de mare. +i mam[-sa tot la v`rsta asta s-a m[ritat. I-am dat at`ta educa\ie c`t[trebuie unei femei, =i acum s[m[lase lini=tit s[v[d =i de ceilal\i copii.

Nu era o concep\ie original[.]n toat[familia lui St[nic[fetele se m[ritau foarte tinere, cu b[rba\i desemna\i de cei b[tr`ni. C`nd o fat[ajungea la v`rsta de paisprezece ani, vorbea ]n mod liber de m[riti=. At`t de tradi\ional[era aceast[norm[,]nc`t nici o fat[ nu se sim\ea nefericit[, dimpotriv[, orice ]nt`rziere o nelini=tea. Fetele]n\elegeau trebuin\ a c[s[toriei, nu se]ndr[gosteau nebune=te =i iubeau numai=dec`t pe b[rbatul ales pe calea ra\iunii. Nu sufereau de altfel nici o constr`ngere =i, dac[nu le pl[cea un t`n[r, ]l refuzau f[r[ nici o discu\ie. Luau ]ns[ parte, ]mpreun[ cu familia, la procesul de alegere, ]=i d[deau p[rerea, o ascultau pe a altora, a=a cum faci c`nd cumperi o stof[scump[.]n acest chip, toate se m[ritau cu oameni boga\i sau]n stare s[devin[, prefer`nd aproape cu stricte\e marii industria=i, marii restauratori sau hotelieri, magistra\ii care aveau =i mo=ie, mai rar un ofi\er, de la colonel ]n sus, niciodat[ un profesor, niciodat[ un intelectual. Fetele erau umblate prin str[ ]n[tate, vorbeau c`te o limb[str[ ]n[, =tiau s[se conduc[ ]n lume =i erau]ncredin\ate de valoarea

clasei lor, nu citeau]ns[nimic, nu aveau nici un fel de cuno=tin\ e artistice sau literare. Orice intrare pe domeniul acesta era socotit[,]n chip tacit, ca o dovad[de prost-gust, de proast[origine, =i individul imprudent era privit cu mirare, de la picioare spre cap, spre a i se descoperi semnele mizeriei. De aceea,]n numeroasa familie, femeile, de la douzeci =i cinci de ani]n sus (c[ci domni=oare de v`rsta aceasta nu puteau exista), erau mai degrab[antipatice, prin suficien\[burghez[=i total[, impertinent[mirare]n fa\ a cui dep[=ea mijloacele intelectuale sau era sub mijloacele lor materiale. St[nic[ ]nsu=i nu le cam]nghi\ea, fiindc[, de=i el nu avea prea mari]nclina\ii intelectuale, afecta totu=i a fi "boem", om ratat "de prea mult[sim\ire =i dor de ce e frumos]n va\[". Fetele, de la paisprezece la nou[sprezece ani,]ns[, erau toate dr[gu\ e =i simpatice, fiindc[, pe de o parte, prin educa\ie, dep[=eau nivelul fetelor obi=nuite, iar pe de alta, nefiind intelectuale prin tradi\ie, erau modeste. Lili, de pild[, cu p[rul ei c[zut]n cascade pe umeri, cu p[l[ria de paie larg[, cu ochii ei negri, uni\i prin]mbin[tura spr`ncenelor, prin tenul m[sliniu, grecesc, era cu adev[rat gra\ioas[. Era un fel de Otilie oache=[, care]ns[prevestea c[avea s[evolueze spre burghezie.

St[nic[mai pip[i pu\in pe Lili, l[s`nd tamburinarea dinspre coaps[ ]nspre genunchi.

"Hm, coment[el mental, ce nepoat[plinu\[am! Ferice de tic[losul care-o s-o ia. +tiu c[am rude frumoase! Cu a=a familie, m[pot m`ndri!"

— Ei, continu[iar =i tare, ai pus cumva ochii pe cineva, juc[m la nunt[?

Lili ascult[aceste vorbe lini=tit[, cu naturale\ e, doar cu o not[de mul\umire. Toader explic[:

— N-am g[sit p`n[ acum, dar o s[ g[sim. Mi-au dat a ]n\elege c-ar lua-o vreo doi oameni cu stare, de treab[, dar sunt cam ]n v`rst[. M[g`ndesc =i la asta. O fat[ de =aisprezece ani nu st[ bine l`ng[un om de patruzeci =i cinci. S-a cam dus obiceiul [sta. Mi-a spus doctorul de cas[c[n-ar cam fi potrivit, =tii, pentru progenitur[.]n\eleg ca fata s[fac[copii.

— Ai perfect [dreptate, aprob[St[nic[, str`ng`nd iar m`na, nu e bine b[tr`n, dar nici t`n[r de tot. A=a ]n floarea v`rstei, c`nd e omul cu entuziasm =i cu experien`\[, a=a ca mine, Toader.

St[nic[nu g`ndise nimic extraordinar spun`nd aceste vorbe, dar apoi fu str[b[tut de o idee insidioas[. “Ce mai nevest[,]=i zise, ar fi ”o fat[ca asta” (evit[ ]nadins, din scrupul, preciziunea), grecoaic[de-a noastr[, s[n[toas[, f[r[maimu\[reli. +i ce mai avere are fata asta! Ah, Doamne, de ce m-ai f[cut unchi?!”

— Nici nu ne g`ndim, urm[ Toader, numaidc`t la un om cu avere.]i dau zestre destul[. Mai bine un t`n[r s[rac, dar care s[vrea s[munceasc[, s[-l]n eu din scurt, s[-l introduc]n mor[rit. Face el avere.

Precum se vede, Toader admitea “*le jeune homme pauvre*”¹, numai]n bran=a mor[ritului =i industriilor agricole.

O idee fulger[scurt prin creierul lui St[nic[, pe care]ns[n-o exprim[: “Oare mitropolitul-primat nu poate s[dea dezlegarea de c[s[torie]ntre o nepoat[=i un unchi, vorba vine unchi, c`nd sunt ]n joc interese mari, p[strea for\ei unei familii, consolidarea s`ngelui?]n definitiv, ce dac[e fata copilului surorii mamei? Ei =i? Dar s`ngele ei nu s-a ]nstr[inat prin alian\va p[rin\ilor? ]n familiile domnitoare asta e ceva curent. D[-le dracului de prejudec[\i, de-aia scade natalitatea. Cu asta =i cu paralele ei eu a= popula patria, a= face Rom`nia Mare.”

St[nic[str`nse peste bra\ele s`nului fetei =i-i zise cu aer p[rintesc:

— Vezi, Lili, cum e-ti? Ai ajuns fat[de m[ritat, =i pe la unchiul t[u nu treci s[-l rogi s[se intereseze de viitorul t[u. Am =i eu rela\iile mele, experien\va mea.

Ideea de a pune la cale viitorul fetei]nduio=[at`t de brusc pe St[nic[, ]nc`t]l f[cu s[deteste numaidc`t g`ndul nem[raturisit dinainte. “Sunt un p[c[tos,]=i zise, auzi la ce m[g`ndesc! N-am dec`t o scuz[, c[n-am avut parte de ceea ce meritam.”

St[nic[ ]l[s m`na jos, cast, =i zise cu tain[lui Toader:

— M[Toderi\[, ce nu mai arunca\i =i voi rugina? Tot moar[, tot

¹T`n[rul lefter (fr. — n. red.).

mo=ie, tot fabric[de zah[r. Numai avere =i avere. Mai sunt pe lume =i alte bunuri, morale, m[-n\elegi. Lumea evolueaz[, se sub\iaz[. S[dai tu perl[de fat[pe m`na unuia care st[ ]n t[r`e! M[, am un b[iat unic, un giuvaer, ru=inos ca o fat[mare, de=tept, de viitor, b[iat de familie bun[, b[iatul, m[rog\ie, al doctorului Sima. Cine n-a auzit de doctorul Sima? Face =i el medecina, =i e]n anul al treilea (St[nic[min\i inten\ionat). Are =i avere bunicic[. M[, s-au speriat profesorii de el, scrie c[r\i, are s[fie cel mai mare doctor. { la ajunge sigur la Universitate =i la Academie. M[, =i e frumos, de pic[. S[am fete, i-a-da dou[deodat[. Tu =tii c`t c`=tig[un doctor mare? Colosal! +i ce face? Te-ascult[n\el ici, n\el colo, =i-\i ia banii. Pe urm[, cinstea. Madam doctor Sima, profesor doctor Sima. }nal\i nivelul familiei, c[m-am plictisit tot de mo=ieri =i de directori de fabrici. S[d[m, ceara m[-si, un Eminescu. E tocmai ce-\i trebuie \ie, un doctor.

— Pe nev[zute nu pot s[m[pronun\! zise cu comic[gravitate Lili.

— +tii c[-mi plac! P[i c`nd l-oi vedea, pici jos. { la suce=te mintea fetelor ]ntr-un minut (St[nic[ sim\i c[ se contrazice =i atenu[), vreau s[ zic suce=te f[r[ s[ fac[ nimic, c[ e b[iat serios. Primejdia e s[ nu vrea el, dar am ]ncredere ]n gustul lui fin. C`nd te-o vedea, nu se poate s[nu-i plac. +tii, b[iatul [sta e pu\in sub conducerea mea moral[, eu]i dau directive]n via\[, a=a c[m-ascult[, se las[sugestionat. Hai s[provoc[m o]nt`lnire...

— N-ai dec`t, zise Toader, n-are ce strica.

St[nic[ ]ncrunt[spr`ncenele ]n chip de ad`nc[medita\ie, apoi zise hot[r`t:

— S-a f[cut.]n cur`nd ave\i =tiri de la mine. Opre=te, m[, c[m[dau jos.

Tr[sura tras[de cei doi cai lucio=i ajunsese]n dreptul bisericii Sf`ntul Gheorghe. St[nic[ ]ntinse m`na spre tovar[=ul de c[l]torie =i zise gr[bit, f[r[timiditate:

— M[Toderi\[, d[-mi repede ceva parale, c[nu prea am procese. S[beau =i eu din diurna unui senator.

Toader scoase repede o h`rtie mototolit[pe care o \inuse preg[tit[

=i i-o d[du z`mbind, f[r] str`mb[tur[de nepl[cere =i f[r] emfaz[. St[nic[o lu[, s[ri jos, f[c`nd cu m`na la cei doi, =i se-ndrept[spre Lipsyani, f[r] alte ceremonii. De-abia dup[o sut[de metri de mers, scoase h`rtia din buzunar =i o privi. Era o bancnot[de o sut[de lei. St[nic[visase absurditatea de a primi o mie de lei.

— Poftim, zise el cu pofid[, arunc[suta, cum a= arunca eu o b[ncu\]. Bani nemunci\i.

St[nic[cump[r] pr[jituri de la o cofet[rie =i porni spre cas[. }nv`rtindu-se cu mintea tot }n jurul ideii de c[s[torie, se }nfl[c[ra de Olimpia. M`na pe care o retr[sese cu sentimentul vinov\iei de pe Lili voia s-o }ntind[legal spre nevast[-sa. Credea c[o }n\elege. }n s[r]cie, marile sentimente nu se pot dezvolta. Olimpia era =i ea femeie, avea nevoie de lux, de rochii, de bl[nuri. E adev[rat c[nu era vina lui =i c[o femeie trebuie s[aib[zestre, }ns[nici vina ei nu era vina c[avea p[rin\i denatura\i. C`t[ deosibire }ntre fetele din familia lui =i cele din familia Tulea! S[r]cia te face posac, acru. Biata Olimpia! O tr[sur[ s[ fi avut =i facea din ea regin[. Cu aceste sentimente generoase, St[nic[ intr[ pe poarta “propriet[\ii” lui, }nl[tur`nd, pe c`t cu putin\[, privirile de pe fa\ada str`mb[, culcat[pe-o r`n[, a casei. Voi s[ }ntre }n marchiza de lemn, aplicat[ ca o gheret[ peste u=a principal[, dar se r[zg`ndi =i merse spre fund, unde era buc[t[ria. }i era foame =i voia s[=tie ce se g[te=te. Buc[t[ria era }nchis[, goal[. Pe fereastr[v[zu ma=ina de g[tit, f[r] foc. Sim\i o prim[nemul\umire. Intr[pe dindos }n sufragerie, unde constat[c[masa era nepus[. Pe Olimpia o g[si }n dormitor, }mbr[cat[ca de ora=, uit`ndu-se }n oglind[.

— Bau! f[cu St[nic[, cu voin\] optimist.

Olimpia }l privi lini=tit[, aproape senin[. St[nic[}i }ntinse pachetul de pr[jituri:

— Uite, iubito, mi-am permis o mic[aten\ie. Nu te uit[St[nic[.

— Ce-ai adus acolo? }ntreb[Olimpia.

— Ce-\i place \ie, pr[jituri cu crem[.

— Bine-ai f[cut! aprob[Olimpia f[r] exagerare.

Cuprins de un val de sentimentalitate, St[nic[se a=ez[}n spatele

ei, cu fa\va spre oglind[, scoase capul must[cios de dup[coafura ei =i o str`nse de mijloc.

— Olimpia mea scump[, tot ce v[d m[ ]nt[re=te =i mai mult]n convingerea c[nimic nu e mai]nalt ca misterul c[s]toriei. Iubirea etern[, pentru care p[r]se=ti familie, boga\ii, onoruri.

— M[str`ngi prea tare, repro=[moale Olimpia.

— Te str`ng ca s[ sim\i c[ ai ]nd[r]tul t[u un ap[r]tor dezinteresat, devotat, pe so\ul t[u, pe tat[l] fiului t[u. Pe cine altcineva po\i conta? Iubita ta mam[, =i soacr[ mie, vinde tot ce are ]n cas[, vrea s[ petreac[ =i s[ nu mai r[m`n[=i altuia un cap[t de a\]. Socru-meu abia \i-a dat baraca asta, ca s[ne asigur[m un ad[post, sub demnitatea ta. Dar n-avea grij[, nu cer dec`t un pic de iubire, =i las' c[-\i realizez eu toate dorin\ele tale. Rudele? }i dau voie s[ le dispre\uie=ti, s[ rupi definitiv cu ele. Ce-ai avut =i ce-ai pierdut? Am`ndoi, prin iubire, facem un bloc.

St[nic[str`nse]nc[de un grad cercul bra\elor =i s[rut[pe Olimpia pe lobul unei urechi.

— +i, barim sunt proaspete pr[jiturile? C[de obicei le iei st[tute! observ[ea, f[r] schimbarea glasului.

— }mi pare r[u. Le-am comandat special pentru tine. Numai pentru tine, comoar[scump[. Uite, \i-am cump[rat de la anticar patru ce=ti de cafea antice, noteaz[bine, de-ale str[mo=ilor, pe care am pus de mult ochii. Vreau s[str`ngem de pe acum lucruri de pre\ pentru c[minul nostru cel nou.

C`nd St[nic[vru s[s[rute pe Otilia =i pe obraz, aceasta ar[t[pu\in[plictiseal[:

— Drag[, m[-n\epi cu must[\ile. Las[-m[pu\in, c[sunt sup[rat[!

— Dar ce ai? se alarm[St[nic[, a=a faci tu totdeauna, la bucuriile =i durerile tale eu nu particip niciodat[.

Olimpia desf[cu pachetul de pr[jituri, lu[o bucat[=i]ncepu s-o m[n`nce]ncet.

Ce faci, scumpo, }i strici apetitul. Nu mergem la mas[?

— N-am g[tit nimic, servitoarea e dus[la mama. M[n`nc[=i tu pr[jituri.

— Dar ce s-a]nt`mplat, drag[? observ[ St[nic[, ]n sf`r=it, cam iritat, d`nd drumul Olimpiei.

— S-a]nt`mplat c[Titi iar a fugit de acas[. Unde, =i cu cine, =tie Dumnezeu!

— Nu m[-nnebuni! exclam[St[nic[, l[s`ndu-se pe pat, plin de toate volupt[ile senza\ionalului.

+i lu`nd =i el o pr[jitur[, ]ncepu s-o m[n`nce, cl[tin`nd mereu din cap.

XVII

Felix vis[ ]nspre ziu[diguri lungi, pe care se sp[rgeau mari valuri, debut`nd cu urlete =i scurg`ndu-se sf[r`mat cu zorn[itul unei grindini de sticl[. Apoi apele se retraser[ cu totul, t`r`toare ca fumul, =i l[sar[ descoperit fundul m[rii, care se vedea plin de creste inegale. Cobor`ndu-se din zbor asupra lor, Felix v[zu c[v`rfurile de st`nc[erau de fapt turla de biserici]n care se cl[tinau clopote de toate m[rimile, sco`nd valuri de sunete, mai apropiate sau mai ]ndep[rtate. Clopotni`ele se pref[ur[ ]n dansatori, acoperi`i din cap p`n[ ]n picioare de zurg[l[i,]n fa`a c[rora Otilia se ]nv`rtea cu ni=te castaniete]n m`n[. Felix =tia c[ doarme =i viseaz[, =i se silea s[ opreasc[ mai mult fiece metamorfoz[. Deodat[, ]ns[, ochii ]i fur[ lovi`i de sulii de lumini, =i se recunoscu]n patul lui, de=i nu rupsese toate leg[turile cu visul. Curios, valorile de sunete r[sunau mai departe, alc[tuind frazele din *Folies d'Espagne* de Corelli. Felix]=i str`nse =i mai tare ochii ca s[ se bucure de vis, ]ns[ sim`i]n picior r[ceala t[bliei patului. Printre genele obosite de at`ta str`ngere silnic[, se z[reau contururile camerei decolorate de prea mult[lumin[. Sim`i c[ era treaz =i valul de sunete e o realitate. S[ri din pat. O m`n[u=oar[, furtunoas[execut[partea *allegro moderato*, sco`nd picur[turi vitroase. Inima lui Felix b[tu s[ se smulg[ din loc. M`na aceasta obi=nuit[cu fraza clasic[, exercitat[la muzic[ ]nalt[, pasionat[ ]n geometrie, era numai a Otiliei. }=i apuc[lucrurile s[se]mbrace, =i de nervozitate =i le puse pe dos,]nt`rziind opera`ia. }n cele din urm[, de bine, de r[u, fu]mbr[cat. F[r[s[se mai spele, cu p[rul v`lvoi, alerg[jos pe sc[ri, apropiindu-se de sursa din ce]n ce mai sonor[de armonie. U=a od[ii cu pianul era dat[de perete. }n]ntru, ghemuit[pe taburet,]mbr[cat[ ]ns[ca de ora= =i cu p[l]ria

pe cap, Otilia]n persoan[ ]=i leg[na moale m`inile pe deasupra claviaturii, ]mb[tat[ de sunete, subliniind c`te o m[sur[cu *pan, pan, pan*.

— Otilia! strig[aproape f[r[voie Felix.

Sunetele murir[deodat[, =i taburetul, printr-o mi=care brusc[, se suci pe ax[ ]nf[\i=ind-o pe Otilia st`nd turce=te.

— Felix! r[spunse fata =i s[ri]n picioare.

T`n[rul se apropie exaltat de ea, =i Otilia ]ntinse bra\ele spre el. C`nd m`inile ]i atinser[ umerii, fata se opri pu\in intimidat[ de timiditatea lui Felix. Apoi ]l s[rut[ u=or pe un obraz, u=or pe un altul =i, ]n cele din urm[, pe gur[. Mo= Costache scoase o clip[ capul pe u=[ =i fugi. Otilia ]l \inea str`ns pe Felix la oarecare distan\[ca s[-l poat[privi bine:

— Felix, mi-era dor de tine. Ce-ai f[cut tu at`ta vreme?

Otilia merse]nspre taburet, rea=ez`ndu-se pe el =i tr[g`nd dup[sine =i pe Felix, care se l[s[jos pe covor, cu capul]n poalele ei.

— Felix, uit[-te la mine, ce-ai f[cut]n lipsa mea? +i fata, apuc`ndu-l de b[rbie,]i ridic[ ]n sus capul.

Felix]=i re]nfund[obrazul]n poalele ei. Era cople=it de emo\ie, dar devenit mai matur acum, mai capabil de a=i analiza sentimentele, se scul[=i f[cu recapitularea lini=tit:

— Otilia, ce eram s[fac? Te-am a=teptat. Eu am crezut c[tu m[iube=ti, am avut]ncredere]n tine, =i de aceea c`nd ai plecat pe nea=teptate cu... cu...

— Cu Pascalopol, preciz[r`z`nd Otilia.

— Da. C`nd ai plecat, am fost am[r`t. Nu te-am uitat niciodat[, toate g`ndurile mele au fost numai pentru tine,]ns[eram demoralizat. Plecarea ta, trebuie s[recuno=ti, era ciudat[, nu mi-ai explicat niciodat[nimic. Cu toate c[o speran\[absurd[ ]mi spunea altfel,]n ultima vreme nu credeam c[ai s[mai vii.

— Ce prost e=ti!

— Eu am crezut]n tine, am fost devotat cuv`ntului dat (aici Felix avu un scrupul =i se opri pu\in). Poate am gre=it o clip[, sunt gata s[-\i

m[rturisesec, dar n-a fost nimic serios. O eroare, mai pu`in dec`t at`t, o desperare, fiindc` tu nu-mi scriai nimic.

Otilia r`se.

— +tiu eroarea, te iert solemn!

— Ce =tii? De unde =tii?

— Ei, mi-a spus St[nic[! Nu =tiu cum a aflat c[vin, =i azi-noapte a fost la gar[cu un buchet mare de flori. Bine]n\eles, mi-a spus lucruri pentru o s[pt[m`n[. Mi-a spus =i de o aventur[a ta cu Georgeta,]ns[tu =tii c[eu pot deosebi ce e adev[rat de ce e palavr[ ]n vorbele lui St[nic[. N-am crezut nimic.

— Era totu=i adev[rat, p`n[la un anume punct.

— Ah, Felix, r[m`i mereu un copil! Nu poate fi nimic adev[rat din punctul de vedere care ne prive=te. |i-am spus c[te iubesc, nu sunt d[da ta.

Otilia]l trase pe Felix de o m`n[, a=a cum =eeda cu genunchii pe taburet, ]l s[rut[, apoi cu cealalt[ m`n[zdr[ng[ni fantezist pe pian,]ncheind:

— Va s[zic[, totul e]n regul[!

Dup[pu`in[ g`ndire, Otilia zise:

— Apropo, am primit o scrisoare foarte caraghioas[de la tanti Aglae et compania,]ns[cineva semna]n ea: Isus Cristos. Probabil,]n b[taie de joc. Cine s[fie? Pe Titi nu-l cred]n stare de astfel de originalit[.]i.

Felix fu de p[rere c[nu putea fi dec`t Simion, care devenise, ]ntr-adev[r, M`ntuitorul. Otilia se ar[t[profund impresionat[de nenorocirea b[tr`nului, fricoas[chiar.

— Felix,]ntreb[ea, e posibil ca cineva s[ ]nnebuneasc[a=a, dintr-o dat[?

Felix asigur[c[nu, =i c[Simion era, propriu-zis, bolnav organic. Otilia p[ru convins[=i ad[ug[:

— A=a spune =i Pascalopol.

T`n[rul se]ncrunt[:

— Otilia, zise el, eu n-am nimic cu Pascalopol, dimpotriv[,]i sunt

chiar]ndatorat. E un om a=a de simpatic,]nc` t nu mi s-ar p[rea deloc nepotrivit ca o fat[ca tine s[-l iubeasc[.

— Aha! f[cu ironic Otilia.

— }ns[, recunoa=te =i tu, c[totul e ciudat=i c[cea mai tare credin\[=ov[ie=te. Te-ai dus la Paris =i ai stat at`ta vreme cu Pascalopol. }n ce calitate? }l iube=ti? A crede asta]nseamn[s[nu mai cred]n vorbele tale. }n tot cazul, el trebuie s[te iubeasc[. Pentru mine, Otilia, ai]nceput s[devii o enigm[. +i Pascalopol, =i eu suntem]ndrept[\i s[credem c[ne iube=ti =i, totu=i, nimeni nu =tie sigur. Te rog, Otilia, spune-mi sincer, nu m[face s[suf[r! De ce te duci mereu cu Pascalopol, de ce te por\i cu el]n a=a fel]nc` t s[-i treze=ti speran\ele?

Otilia se r[sucise]ncet pe taburet =i c`nta la pian, f[r[s[r[spund[.

Felix l[s[capul peste claviatur[, cu b[gare de seam[, ca s[nu r[neasc[degetele]nc[p[\`nate ale Otiliei, =i ]ngenunchind l`ng[ea,]i cuprinse picioarele.

— Otilia, te rog, e adev[rat ce spune lumea, c[te-ai logodit cu Pascalopol?

Fata se uit[bl`nd =i lung, cu ochii ei alba=tri,]n ochii lui Felix, =i spuse simplu =i lini=tit:

— Nu e adev[rat, Felix. Acum e=ti mul\umit?

— Ar trebui s[fiu mul\umit, =i totu=i, este ceva care m[las[ ]n]ndoial[. Va s[zic[, tu e=ti capabil[s[dai unui om ca Pascalopol credin\ a c[-l po\i iubi, f[r[s[fie adev[rat.

— Pascalopol, zise Otilia, pu\in cam iritat[, nu crede c[-l iubesc. El se poart[cu mine a=a cum s-a purtat de c`nd eram mic[, de cinci ani. Mi s-ar p[rea curios s[fie altfel. Am venit acas[vesel[, =i m[ ]ntristezi din nou.

— Otilia, regret[Felix, iart[-m[, n-am voit s[te sup[r. |i-am spus cu sinceritate ce-am g`ndit]n lipsa ta.

— Felix, implor[Otilia, de ce nu vrei tu s[fii cuminte? Am at`tea s[-\i spun! Haide cu mine sus.

+i fata, apuc`ndu-l de m`n[, ca de obicei,]l trase =i]ncepu s[alerge cu el pe sc[ri]n sus.

În odaia Otiliei, pe pat, erau deschise două geamantane noi. Fata aruncă cu furie toate lucrurile de deasupra, spre a găsi ceva, și în sfârșit scoase un morman de cravate și unul de fotografii. Cravatele le aruncă pe toate în jurul gâtului lui Felix, care însă n-avu vreme să le admire, fiindcă Otilia îi trecea, una câte una, fotografiile, în care erau fixate momentele mai tipice ale petrecerii ei în Franța. Curios, Pascalopol lipsea sistematic din aceste scene, ceea ce se explică, spunea Otilia, prin faptul că fotograficul era chiar Pascalopol. Bucuria intimității le fu tulburată de apariția lui Stănică.

— Ei, zise el triumfător lui Felix, nu îți-am spus eu că are să se întâmple ceva extraordinar în curând? He, hei, Stănică e totdeauna bine informat. Ți-ai c-am făcut pe detectivul. L-am găsit pe Titi.

— Unde e?

— E acasă, îl tratează soacră-mea cu zeamă de lămâie.

Stănică povesti scurta odisee a lui Titi. Nu fusese decât o banală escapadă. Titi se întâlnise cu Sohachi, care îl bătuse pe umeri amical și-i făcuse teoria obiectivității. Între ei, zise el, nu putea fi nici un conflict. Ce fusese între Titi și soră-sa, nu-l interesa. Sunt lucruri care se întâmplă des, fără ca prin asta să se rupă legăturile dintre prieteni. Ei, în definitiv, n-aveau decât păreri bune despre el, și chiar Ana, "pe onoarea mea", a regretat că s-au certat. Cum? Un bărbat cu o femeie, care au trăit împreună o vreme, trebuie să-și scoată ochii? Sohachi reînvia amintirile de coală, ce plăceau atât de mult lui Titi, îl trată cu vin și-l amețea atât de bine, încât îl duse acasă la ei, la fostul lui cămin. Acolo, culmea, după ochii chiar cu Ana, care îl primi foarte jovial. Era mirat din nou, dar soțul avea casă în oraș. Acum avea să vină și el aici să-și ia. Titi se sperie, însă tot îl asigură că nu e nimic, că, dimpotrivă, noul său zăcesc: cum se face că nu cunosc eu pe Domnul Tulea, fostul tău bărbat? A= fi onorat, am auzit că e pictor de seamă și băgat de familie bună. Ana merse până acolo încât, în grabă, oferi lui Titi câteva mici atenții de ordin erotic, de care acesta era atât de lipsit de mult vreme. Veni și soțul, se arătă încântat și generos, comandă de băut, se scandaliză la ideea că Titi să plece așa de repede și, când

dup[o noapte de b[utur[, constatar[c[s-a f[cut ora patru diminea\a, to\i sf[tuir[pe Titi s[r[m`n[ p`n[se face bine ziu[. So\ul disp[ru, =i Titi avu, pentru dou[ore, iluzia c[este iar c[s[torit. Ce urm[rea Ana? St[nic[pretindea c[sunt la mijloc planuri infernale. }n fond, se pare c[nu era nimic altceva dec`t o lips[de \inut[moral[, de mic[burghezie, amestecat[=i cu speran\a ascuns[de a trage un mic folos. Dup[ce se desp[r]ise de Titi, Ana }ncepuse s[se slujeasc[de amintirea lui ca de o distinc\ie. Fiindc[auzise vorbindu-se de Otilia, de mo=Costache =i de ceilal\i cu nuan\ de respect burghez, se sim\i datorare s[explice lumii c[-i cunoa=te, doar a fost c[s[torit[cu Domnul Tulea, dar a fost nevoit[s[se despart[prin bun[}n\elegere, fiind interese mari de mo=tenire, care nu se pot spune. Ana invent[fel de fel de absurdit[\i }n privin\a asta. Noul so\, care era un om de aceea=i mentalitate, }i b[tea }n strun[. Erau to\i oameni pentru care orice cuno=tin\ era pre\ioas[, fiindc[po\i s[te lauzi c-o ai, =i a c[r]or unic[petrecere }n via\ era de a vizita azi pe unul, m`ine pe altul. Soha\chi ar fi socotit cuno=tin\ =i pe acela cu care s-ar fi b[tut, dup[ terminarea conflictului, at`ta sociabilitate era }n el. Odat[, c[lcat pe picior, }njurase pe drum pe un individ, care r[spunsese =i el cu mult[culoare argotic[. Soha\chi uit[incidentul, dar \inu minte figura, =i }ntr-o zi apuc[pe individ de bra\, vorbi cu el, }l invit[}ntr-o bodeg[mir`ndu-se mereu de unde-l cunoa=te. Chestiunea se l[muri, dar rivalii efemeri r[maser[ prieteni. Familia Soha\chi era, cu toate ridic[rile prin profesii, }nc[ de structur[ mahalageasc[, recalcitrant[ la r[ceala protocolar[, }nc`t e foarte cu putin\ ca numai acesta s[fi fost tot misterul re\inerii lui Titi. }ns[Aglae, pu\in complicat[suflete=te, dar cu purt[ri de familie veche, fu implacabil[. Pe Titi nu-l }nvinov[\i deloc c[acceptase invita\ia, ci blestem[pe Ana =i toat[stirpea ei c-au }ndr[znit s[ame\easc[un b[iat slab, sc[pat de sub ochii “mamei lui”. }l sui pe Titi care, }n fond, satisf[cut fiziologic=te, se sim\ea bine, }n pat, }i puse }n jurul capului felii de cartof, }i d[du tisane =i-i recomand[ca, alt[dat[, s[fie mai prudent. Aglae luase }n st[p`nire des[v`r=it[pe Titi, av`nd aerul de a spune c[, f[r] ea, Titi e un nefericit.

Otilia r`se =i]ntreb[ce fac ceilal\i. St[nic[ ]i comunic[cum c[to\i o iubesc superlativ =i regret[c-au jignit-o, =i mai ales]i transmise dorin\A Aurichii de a o vedea. Otilia n-avea nici un fel de fiere =i uita repede r[ut[\ile altora. Consult[din ochi pe Felix =i zise c[niciodat[n-a fost sup[rat[, ceea ce determin[pe preagr[bitul St[nic[s[dispar[numaidec`t =i s-o aduc[ pe Aurica. Toat[ extraordinara revolu\ie sufleteasc[ a lui Felix, la apari\ia ca din vis a Otiliei, ]ncepu s[ fie am[r`t[de aceste]ntrevederi, care]i p[reau ceva din drepturile lui. Otilia intui nemul\umirea lui Felix =i-l m`ng`ie repede =i pe furi= pe o m`n[, ]n sensul c[ de el va avea ea grij[ mai t`rziu. Aurica intr[ ]n odaie aproape umilit[, s[rut[pe Otilia pe am`ndoi obrajii =i p[ru s[ nu mai aib[ nimic din r[utatea ei. Sl[bise =i mai tare, gropi mari, vinete ]i ]nconjurau ochii, =i era o mizerie s-o vezi vopsit[ violent pe fa\[, ca s[ par[ t`n[r]. Otilia fu pe loc]nduio=at[=i, fiindc[sim\ea lipsa p`n[ =i a r[ului dac[ se obi=nuise cu el, revederea veri=oarei o bucur[. ]i mul\umi de cartea po=tal[ =i de scrisoare, f[c`nd-o s[=i lase capul]n jos, =i atunci St[nic[=i Felix]-i d[ur[seama c[Aurica scrisese pe furi= o scrisoare Otiliei. Scoase din geamantan ni=te nimicuri, o sticlu\ de parfum, un guler scrobit de broderie (se purta atunci) =i le d[du generos Aurichii, de=i nu avusese inten\ia aceasta, =i lucrurile le cump[ruse pentru ea. Aurica]ncepu s[pl`ng[, ur`\indu= i toat[fa\A. Nu pl`ngea de c[in\[, ci din nervozitate. Dac[ s-ar fi analizat, ar fi descoperit c[ invidia pe Otilia ca ]ntotdeauna, ]ns[ acum invidia se pref[cuse ]n sentiment de ]nfr`ngere,]n casa ei. Ap[s`nd, f[r[tact, pe partea cea mai dureroas[a sufletului ei, St[nic[ ]i declam[aceste inep\ii:

— Aurica! Nu mai pl`nge, c[St[nic[vegheaz[. Viitorul t[u abia acum]ncepe. Am pentru tine ni=te partide str[lucite.

Aurica,]ns[,]ncetase numaidec`t s[ pl`ng[=i examina cu lacom[curiozitate obiectele Otiliei. Acum fu ea aceea care arunc[o vorb[nepl[cut[:

— +i c`nd sunte\i deci=i s[ face\i nunta? ]ntreb[ ]n mijlocul unui oftat cu tril, ca dup[ pl`ns.

— Nunt[? Cu cine?] Intreb[mirat[Otilia, observ`nd paloarea subit[a lui Felix.

— Cu... Pascalopol! zise, cu o real[nevinov[\ie, Aurica.

— Ah, se sup[r[Otilia, m-a\i }nnebunit cu Pascalopol [sta! Am]nceput s[-l ur[sc, s[racul! Cine v-a spus c[m[m[rit cu Pascalopol? E o vorb[f[r[sens. }nainte nu v[mira\i deloc c`nd Pascalopol m[\inea pe genunchi, =i acum, c[sunt nubil[, trebuie neap[rat s[vede\i lucruri suspecte. S-a obi=nuit cu mine =i cu noi to\i, cum ne-am obi=nuit =i noi cu el. Asta e tot. Nu m[pot lipsi de el, cum nu m[pot lipsi de papa. Dac[asta trebuie neap[rat s[duc[la nunt[, atunci nu mai =tiu ce e prietenia =i mai ales respectul. A= vrea s[descop[r c[mama]l]n=ela pe tata, c[Pascalopol e tat[l meu adev[rat. Atunci a= fi,]n sf`r=it, eliberat[. A= putea s[-l iubesc]n tihn[pe bietul meu Pascalopol, f[r[insinua\ii.

— S[fac eu cercet[ri! se oferi St[nic[.

Otilia strig[lui Felix:

— Drag[, d[-i o cr[vat[, din partea mea, ca s[nu m[mai persecute.

— Cum! s[ri St[nic[. Ai cravate?

+i smulse tot mormanul de pe um[rul lui Felix:

— Faine! Minunate! Adev[rat pariziene. Otilia fu s[rutat[, cu un \oc sonor, pe frunte.

St[nic[d[du s[fug[pe u=[cu cravatele, dar Otilia]i smulse c`teva din ele:

— Nu toate, St[nic[, ce faci? Mai sunt =i al\ii.

— Care al\ii, se r[\oi St[nic[, care al\ii? Eu pentru tine mi-am pus lini=tea sufleteasc[ ]n joc, am f[cut aici fapte mari, cu modestie,]n t[cere. Vei vedea tu ce merit de la tine! Am s[-\i spun o chestie teribil[, dar nu acum. Las[, c[Felix se duce el singur la Paris, v[duce\i am`ndoi, nu mai face\i pe misterio=ii. Am =tiri pozitive. Chestia e studiat[, hot[r`t[.

Abia seara t`rziu, Otilia sc[p[ de to\i =i, a=ezat[ dup[ modelul ei pe sofa, ]n fa\ a lui Felix, pe care-l chemase, ]i povesti toate m[runtele bucurii ale plimb[rii, mestec`nd, din c`nd ]n c`nd, c`te o bomboan[

==i d`nd ==i lui Felix. Acesta asculta ==i contempla. Otilia se rotunjise pu`in la fa`, a=a ]nc`t forma osoas[a capului ie=ea ==i mai bine]n eviden`, devenise mai lucioas[, mai feminin[, f[r] s[-i piard[ aerul copil[ resc. Ochii ]i erau mai arden`i ==i,]n genere, `nuta ei era mai sigur[. ]n vorba ==i gesticula`ia ei se citeau o st[p`nire deplin[, o maturitate enigmatic[. Cu toat[ exuberan`a fetei, Felix se sim`ea inferior. ]n ochii Otiliei mocneau judec`vi despre via` ==i despre el, hot[r`ri]ndelung meditate, ironii. Asupra unei astfel de fete, nu putea avea nici un fel de autoritate, seriozitatea ei]l paraliza. Oric`t compararea i se p[rea jiguitoare, se g`ndea la Georgeta. Acea p[rea ==i ea emancipat[, liber[ ]n mi=c[ri, protectoare ==i avea ==i ea detestabilul tic de a-l apuca de b[rbie ca pe un copil. +i, cu toate acestea,]n ochii ei se citeau o total[ne]ncredere]n puterile ei feminine ==i un respect nesf`r=it pentru b[rbat. Nimic ]n purtarea Otiliei nu era agresiv sau arrogant, gesturile ==i cuvintele ei erau pline de gra`ie,]ns[totul respira prea mult[inteligen`. Otilia tr[ia cum c`nta la pian, zguduitor ==i delicat,]ntr-un tumult de pasiuni, notate precis pe h`rtie, st[p`nite ==i justificate. Otilia p[rea c["=tie multe" ==i intimidat pe b[rbat, irit`nd pe femei, care ]n genere du=m[nesc pe orice femeie independent[ fa` de b[rbat. Mo= Costache, Pascalopol, St[nic[, Felix]nsu=i n-ar fi]ndr[znit s[contrarieze pe Otilia. O scurt[oboseal[a ochilor, o ducere a m`inilor la t`mple, ca un repro=,]mpietrea pe cauzatorul presupus al sup[r[rii ==i-i d[dea sentimentul catastrofei. C`nd Otilia ]nconjura cu la`ul delicat al m`inilor ei sub`iri g`tul lui mo= Costache, b[tr`nul r`dea cu toate liniile fe`ei, dar dac[Otilia dezaproba, oric`t de bl`nd, ceva, mergea]n v`rful picioarelor, ca ]n odaia unui bolnav. Aceast[ siguran`[izbise, din prima clip[, c`nd intrase ]n casa lui Giurgiuveanu, pe Felix, ==i o acceptase ca pe ceva ce-i lipsea, ghicind ]n ea unul din atributele maternit[`ii. Felix a=teptase de at`ta vreme pe Otilia, ==i acum, c`nd o avea]nainte, mai frumoas[==i mai binevoitoare pentru el ca oric`nd, era nemul`umit. Otilia din a=tept[rile lui se supunea]nchipuirilor, se mi=ca dup[dorin`ele lui, aceasta era independent[. C`nd

Otilia din vis deschidea gura s[spun[lui Felix c[nu-l iube=te, Felix am`na sentin\va=i o contesta, acum Otilia vorbea tare, spunea propozi\ii satisf[c toare,]ns[nu a=a netezi, cum le-ar fi dorit el.

— De ce m[prive=ti a=a fix?]ntreb[Otilia.

— Nu, nimic! protest[Felix, de=i o serie]ntreag[de nedumeriri]i muncea creierul. Otilia nu spunea lui Felix c[nu-l iube=te, ci numai se ap[ra de]nvinuirea c[nu-l iube=te. Nu da nici un curs sentimentului, nu]n forma brutal[pe care, de mult, Felix o gonise din mintea lui, ca absolut incompatibil[cu dragostea ad`nc[, dar sub chipul proiectelor, al vis[rii ]mpreun[. Felix ar fi voit ca Otilia s[ spun[: “Mai t`rziu, c`nd vom fi ]mpreun[“, ]ns[ ea nu f[cea nici un proiect de viitor. Odat[, ea d[duse a ]n\elege c[ Felix are, mai ]nt`i de toate, de]ndeplinit o misiune]n via\[, s[-i promoveze cariera,]ns[nu era acesta un motiv de a goni p[n[-i visurile. Evident, sufletul Otiliei era impenetrabil, =i, dac[ea juca con=tient o comedie, o juca cu mult[fine\ie =i gra\ie. Cu c`t Otilia s[ruta mai des pe Felix, pe frunte, pe obraz, sau u=or, ca pe un copil, pe gur[, cu c`t]l asigura c[“tu trebuie s[faci cum]\i zic eu, am eu vederile mele”, sau]i repro=a “a=a m[iube=ti tu pe mine?”, cu stilul unei infirmiere frumoase care face ochi dulci unui r[nit must[cios pe masa de opera\ie, cu at`t demoralizarea se ]ntindea pe sufletul lui Felix. Otilia nu-l iubea, Otilia se dezv[luia ca defini\ia surorii, tocmai acum c`nd se de=teptase]n el dragostea. Suflet limpede, incapabil de disimula\ie, profund]n sentimente, Felix, dup[oarecare codire, marturisii Otiliei starea lui de spirit:

— M[ ]ntrebi de ce te prive=ci! Sunt cuprins de un sentiment ciudat. Prezen\ta ta aici m[face fericit, te-am a=teptat cu]ncredere, te-am visat, dar sunt chinut de]ntreb[ri. Dac[mi-ai spune neted c[nu m[iube=ti, a= fi am[r`t cum nu po\i s[-\i ]nchipui, totu=i m-a= resemna, fiindc[ a= socoti c[ te tiranizez, f[c`nd prea mare parad[de triste\ie. Nu =tiu bine ce hot[r`re a= lua, dar \i-a= p[stra totdeauna devotamentul meu. Tu spui ]ns[ c[ m[ iube=ti! Dar de ce nu spui asta ca mine, de ce sufletul t[u nu e a=a de neted ca al meu? Nu pot s[-mi ]nchipui dragostea, dec`t sf`r=ind cu c[s[toria. Sunt de acord c[trebuie s[

a=tept, dar de ce nu-mi vorbe=ti de viitor, de ce nu m[faci p[rta= la proiectele tale? De ce taci, pentru Dumnezeu, de ce nu-mi spui limpede cum vezi lucrurile, de ce nu spui nim[nui nimic? Nu-mi trebuie de la tine dec`t un cuv`nt, =i a=tept oric`t, =i m[port oricum vrei tu.

— +i ce cuv`nt e acela?

— Un cuv`nt limpede, care s[-mi dea certitudinea c[m[iube=ti sau nu.

— Dar, Felix, pentru numele lui Dumnezeu, te iubesc, de c`te ori \i-am spus?

— Nu =tiu, nu m-am exprimat bine, v[d c[nu-mi ajunge! Te vei c[s[tori vreodat[cu mine?

— Felix, nu complica lucrurile! De ce, dac[tu singur recuno=ti c[nu e acum momentul pentru asta, s[vorbim de viitor? Esen\ial pentru tine este c[te iubesc. Sunt sigur[c[te voi iubi =i m`ine, dac[ vei fi cuminte, bine)n\eles, nu pot s[ vorbesc ]ns[ de pe acum de ceea ce se va ]nt`mpla m`ine. Poate c[ m`ine, c`nd tu sf`r=eti studiile, nu m[mai iube=ti.

— Niciodat[!

— Vom vedea. Dac[m[vei iubi, se va]nt`mpla ceea ce dore=ti.

— Deci,]mi f[g[duie=ti?

— Oh, e=ti ineducabil. Este cum \i-a= spune:]\i promit s[nu mor m`ine. +i tu, Felix, vrei s[ te faci doctor, om tare! Am avut totdeauna fric[ s[ hot[r[sc lucrurile dinainte, lucrurile care nu sunt ]nc[ ]n puterea mea. N-am zis niciodat[ : m`ine voi c`nta la pian, dar, ]n fa\ a pianului, am c`ntat. Niciodat[nu m-ai auzit spun`nd: am s[merg la Paris, =i am mers]ndat[ce mi s-a propus. Nu]n\elegi ce vreau s[-\i spun? Eu stau de vorb[cu tine, cel de acum, =i \ie]\i spun: “te iubesc”, cu tine m-a= c[s[tori, dar acum nu pot. Nu promit nimic, privesc via\ a care se desf[=oar[, de tine depinde totul.

Teoretice=te, Felix]n\elegea prea bine, dar, pentru o fat[, explica\ia p[rea cam subtil[. Tot sufletul lui, voluntar =i idealist, tr[ia]n temeiul unui program, niciodat[mul\umit cu prezentul. Putea s[fie adev[rat

ceea ce spunea Otilia, dar putea fi=i o tactic[de fat[=ireat[de a ocoli preciziunile.

— Ascult[, Otilia, s[zicem c[m`ine, c`nd c[s]toria noastr[ar fi posibil[, eu te-a= iubi la fel=i tu la fel, atunci ai primi s[fii so\ia mea?

Otilia r`se, str`nse pe Felix]n bra\ele, ca pe mo= Costache, cu sensul: “nu-\i vine mintea la cap deloc” =i zise:

— Felix, du-te =i te culc[. Mi-e somn. M`ine povestim fiecare ce-am visat.

]n ziua urm[toare, Pascalopol f[cu o vizit[quasioficial[. Str`nse viguros m`inile lui mo= Costache,]i d[du un port\igaret dintr-un lemn parfumat, se interes[de s[n]tatea lui. Acelea=i bune aten\iuni le avu =i fa\ de Felix, a c[rui min[o l[ud[. Scoase din buzunar un portefeuille mic, de marochin ro=u, =i i-l d[du.

Apoi, Pascalopol f[cu fa\ de c`te=itrei un raport am[nun\it asupra petrecerii]n Fran\a, dest[inuind itinerariul,]ngrijirile date Otiliei, micile incidente. Ai fi zis un unchi care comunic[celorlal\i membri ai familiei cum s-a achitat de]ns[rcinarea de a plimba o nepoat[. Pascalopol se mir[c[anume scrisori nu fusese primite de mo= Costache. Deoarece spusese acolo lucruri pe care aci]n Bucure=ti le =tiuse totu=i St[nic[, Felix b[nui pe dat[pricina. T[cu]ns[din gur[, fiindu-i sil[de orice dela\iune. Pentru c[afar[era cald =i adia un v`nt dulce, cu miros de salc`m, Pascalopol avu dorin\a de a sta]n chio=cul din gr[din[=i de a juca o partid[de c[r\i. El g[si c[e pacat ca rudele s[se certe]ntre ele, fiindc[acum ar fi avut-o =i pe Aglae printre ei. Otilia se oferi numaidec`t s-o cheme,]ns[mo= Costache fu ne]nduplecat. Spuse, foarte r[gu=it, punctul lui de vedere:

— Cine nu se poa-poart[bine cu fe-feti\a mea n-are ce c[uta aici.

=i r`se mul\umit, p`n[la m[selele din fund, c[tre Otilia, care s[ri pe genunchii lui =i-l]ncoron[cu bra\ele.

— Papa! zise ea,]ndrept`ndu-i unicul fir de p[r, pe care acuitatea ochilor ei ]l z[rea ]n v`rful \estei b[tr`nului.

Mo= Costache fu a=a de mul\umit,]nc`t primi s[joace c[r\i, mizind

cinstit, pe fa\, =i continu[jocul =i dup[ce pierdu. Satisfac\ia lui]nv[luia =i pe Felix, c[ruia]i]ntinse, dintr-o dat[, un fi=ic cu bani.

— A-am uitat s[\i-i dau, explic[el, e dreptul dumitale.

— Ei, Costache, nu e a=a c[Domnul Felix e un b[iat bun, cum \i-am prevestit eu?

— Buun! aprob[b[tr`nul. El =i cu Otilia sunt copiii mei.

— Tu, Costache, ai p[r\ile tale bune =i p[r\ile tale rele, zise Pascalopol. Doar te cunosc de at`ta vreme. Cine nu te-ar =ti, cum te =tiu eu, ar zise c[ e=ti indiferent fa\ de copii, =i tu, dimpotriv[, ]i iube=ti. ]ns[, vezi tu, Costache, n-ajunge s[ iube=ti un copil, trebuie s[-i faci via\a mai frumoas[, s[-i dai toate bucuriile, dac[ po\i s[ i le dai. Asta e v`rsta lor cea mai]nc[rcat[de dorin\i, =i ce-\i lipse=te acuma nu mai cape\i niciodat[. Eu mi-aduc aminte, Costache, c[, fiind copil, am vrut s[m[duc la circ, odat[c`nd se reprezenta nu =tiu ce num[r. Nu m-au l[sat, nu-mi amintesc din ce pricin[. Via\a pentru mine n-a avut ]n ziua aceea nici un ]n\eles. Apoi am fost la circ, chiar la acela=i circ, ceva mai t`rziu, =i am v[zut programul, dar nu mi-a trecut insatisfac\iunea. Prietenii mei care fuseser[ ]mi povestir[, spre ciuda mea, cu at`ta culoare reprezenta\ia la care nu asistasem, ]nc`t regretul de a nu fi v[zut-o pe aceea a r[mas nevindecat. Este, Costache, ca =i c`nd fata pe care am dorit-o la dou[zeci de ani mi-ar fi dat[, ca prin minune, acuma. E prea t`rziu. Mai pl[cut e s[-i aduci aminte fericiri trecute, dac`t ca dup[ o tinere\ve uscat[ s[ ai t`rziu ceea ce n-ai avut la vreme. Tu iube=ti pe Otilia, f[r]]ndoial[, =i ea te iube=te pe tine. }i jur aici, fa\ de ea, c[niciodat[nu s-a pl`ns. Deocamdat[, nici n-ar avea de ce. Dar, Costache, g`nde-te-te la ce \i-am spus eu odat[, de nu,]i fur pe Otilia. }mi trebuie =i mie.

Felix se]ncrunt[deodat[,]ns[Pascalopol]l v[zuse =i-l b[tu cu palma peste m`n[, ]ntinz`ndu-se pu\in peste mas[.

— Nu te speria, am respectat]ntotdeauna drepturile tinere\ii. +i dumneata]mi e=ti simpatic, ca =i Otilia.

Mo= Costache, f[r] s[se supere de bl`nda moral[a lui Pascalopol, aproba mereu cu capul =i,]n cele din urm[, f[cu cu ochiul, misterios:

— Am eu planurile mele, cu Otilia mea!

Otilia rug[at` t pe mo= Costache c` t =i pe Pascalopol s[nu= i mai fac[planuri]n privin\ a ei, pentru c[ea, zicea, nu dore= te nimic altceva dec` t s[ =i pe “papa” s[ n[ tos, =i fiindc[ era “decis[“ s[ moar[ t` n[r[,]nainte de a se ivi dezam[girile]n via\ . Ea era, dimpotriv[, de p[rere ca “papa” s[fie mai]ng[duitor fa\ de Aglae, c[ci]i era,]n definitiv, sor[. Veni vorba despre Simion, =i mo= Costache deveni, amintindu= i chestiunea, a= a de indignat,]nc` t nu fu capabil s[exprime nici o idee. Pascalopol dezvolt[aceast[teorie:

— Persecutarea b[rbatului de c[tre femeie,]n c[snicii cu copii mul\i, e un fenomen foarte frecvent. Am cunoscut multe cazuri,]ns[unul, mai cu seam[,]mi este]nc[proasp[t]n minte. C` nd eram licean =e deam ]n gazd[ pe strada +tirbey-vod[ , la un t` mplar, numit Scarlat. Strada asta, care acum e o strad[de lux, a fost, nu mult]nainte, teritoriu cu vii. T[ierea bulevardului Elisabeta a atras dup[sine deschiderea unui cartier nou, pref[c` nd ]n or[ =eni pe ni= te simpli \[ rani. Picat de la \ar[ de pe undeva, Scarlat a g[ sit aci pe ultimul vl[ star feminin al unei familii de acestea simple, care de\inea o curte mare de tot. Scarlat, fiind t` mplar, =i a f[cut spre strad[ni= te case pasabile, care se v[d =i acum, =i le= a]nchiriat. Terenul l= a t[iat]n dou[prin alt[cas[cu prisp[, pe care la fel o]nchiria mai ieftin, cu odaia, la studen\i. Coridorul acestei case cu p[limar r[spunea]n fund unde,]n plin centru al ora= ului, d[deai de o priveli= te cu des[v` r= ire \[r[neasc[. Acolo, Scarlat avea o cas[, ca pe la munte]n Muntenia, cu pridvor lat =i cu bolt[, livad[mare, neb[nuit[, de pomi, =i]n fund,]n fund de tot, pierdut[printre pomi, o magherni\ , servind de atelier. Acolo lucra el u= i, cercevele, lucruri de astea mai mult de dulgherie. Eu cred c[nu exist[cas[,]n tot cartierul Matache M[celaru,]n care lemn[ria s[nu fie lucrat[de Scarlat. Era un om simpatic afar[din cale, martir al unei soacre greoaie, al nevastei =i al copiilor. Sem[na pu\ n cu Creang[, fiind mai slab, avea un r` s s[ n[ tos, contagios =i c` teva expresii filozofice, printre care cea mai tipic[era: “bun de tot!” Erau a= a de \[rani,]nc` t m` ncau pe o m[su\ ] joas[, st` nd turce= te]n pat. Scarlat

era un martir oficial al familiei. C`nd ]i spuneai ceva care confirma această tragedie, clipea m[runt, striga “bun de tot” =i te b[tea u=or pe p`ntece, r`z`nd cu sughi`uri, cu un timbru de o nevinov`ie]nduio=[-toare, care]mi r[sun[ ]nc[ ]n urechi. Dac[a=avea o plac[de fonograf cu “bun de tot” al lui Scarlat, a`i pricepe ce fel de om era. Scarlat n-avea nici un mijloc de ap[rare, afar[ de r`sul lui =i de “bun de tot”. Era tot ce f[cea]n momentele lui cele mai critice. Intram adesea]n atelierul lui, unde]mi d[dea buc[`i de lemn =i r`ndecelele complicate s[m[joc, =i-mi spunea cu glas comic lucruri de astea: “Bun de tot!” “Cea b[tr`n[ (soacr[-sa) nu vrea s[-mi dea de m`ncare! Hi,hi,hi! Bun de tot!”

— Nu-i d[dea chiar de m`ncare?]ntreb[Otilia.

— Nu, oric`t v-a`i mira. Scarlat muncea ca un c`ine, se ]mb[ta c`teodat[la desperare, =i depunea tot c`=tigul ]n m`inile nevastei, despre care mi-aduc doar at`ta aminte c[ avea fa`a prea rumen[=i plin[de vini=oare, =i ochii aprin=i de conjunctivit[granuloas[. Avusese copii mul`i, pe care ]ns[ nu-i vedeam, fiind risipi`i, =i la care `inea cu fanaticism madam, s[-i zicem, Scarlat. Bietul t`mplar era persecutat]n chipul cel mai groaznic. M`nca numai urzici, timp de o s[pt[m`n[,]n fa`a odioasei soacre (“cea b[tr`n[“), care mu=ca lacom dintr-un c`rnat cu usturoi. Uneori, seara nu i se d[dea de m`ncare. Mi s-a spus chiar c[a murit din cauza asta. A plecat diminea`a la lucru =i a picat jos, mort, dup[ ce ceruse ]n zadar nevastei s[-i dea o bucat[ de p`ine cu ceva. Scarlat ar fi cerut,]ns[era m`ndru, fiind proprietar. S[=-i opreasc[ din c`=tig, nu putea iar =i. Nevasta se ducea singur[s[ ]nc[seze banii, sub cuv`nt c[ b[rbatu-s[u e be`iv. Scarlat privea cum i se iau banii =i nu putea spune dec`t “Bun de tot!” Era de o onestitate scandalos[. Singurul lui mijloc de a se hr[ni mai bine, cu onoare, erau pomenile. ]ns[ la pomeni, d`ndu-se mai mult vin, se]mb[ta.

— Cum]i explici enormitatea asta, ca o femeie s[chinuiasc[astfel un b[rbat?]ntreb[Otilia.

—]n modul cel mai simplu. Nevasta lui Scarlat era o femeie de jos cu o capacitate de afec`iune redus[. C`t[vreme n-au avut progenitur[,

s-a purtat normal. Apoi au]nceput s[vin[pruncii, =i nevasta a fost cople=it[de grija pentru copii, care e mai puternic[, fiindc[este instinctual[. La mam[-sa \inea iar[=i prin instinct. Ca \[ranc[de origine,]=i]ndeplinea automatic a=a-zisul sentiment, care]ns[, din cauza copiilor mul\i, o irita, o obosea. Pentru Scarlat nu mai r[m`nea nimic dec` t irita\ia. Vreau s[zic c[oamenii simpli nu pot]ntre\ine dec` t un singur sentiment, =i c[=i pe acela]]nlocuiesc cu un fel de automatism. Un om din popor nu poate fi =i patriot, =i tat[sublim totodat[, o mam[nu =i poate iubi b[rbatul =i copii. Ori iube=te pe b[rbat =i bate pe copii, ori iube=te pe copii =i bate b[rbatul. Eu am experien\[, de la mo=ie, sunt cum s-ar zice, vindecat de anume romantisme. Unul care \ine]n chip exagerat la un c`ine este epuizat suflete=te =i scoate cu\itul la tat[-s[u. Emotivitatea, delicate\ea sufleteasc[, astea sunt produse ale inteligen\ei, sunt complica\iuni superioare. Am observat c[p[rin\ii cu copii mul\i iubesc r[u copiii,]n bloc, dimpotriv[, sunt plini de afec\iune aceia care n-au deloc copii.]n sf`r=it, s[ nu generaliz[m =i s[ revenim la cazul Aglaiei. Ea a fost totdeauna o femeie potolit[, lipsit[ de curiozitate, n-a fost la teatru, n-a citit c[r\i. C`nd a]nceput s[aib[copii, ea =i uitase de Simion, =i c`nd a avut copii mai mul\i, trecea de la unul la altul. Ea e femeia-tip, de structur[ normal[, care nu poate fi ocupat[ dec` t de un singur sentiment deodat[.]n privin\ta asta, mi-aduc aminte ceva foarte nostim. Aveam o m[tu= cu copii mul\i, care, c`nd se a=eza cu dragostea la o fat[ (avea numai fete), o cople=a. Dar ]n timpul acela, era certat[ cu toate celelalte fete. C`nd se certa cu una,]n chip necesar se]mp[ca cu alta. Aglae are, dimpotriv[, sufletul mai cuprinz[tor. Ea \ine la to\i copiii ei, renun`nd numai la bietul Simion. Nu-i pretinde, dar, s[te iubeasc[=i pe dumneata, domni=oar[Otilia.

Felix nu-l v[zuse niciodat[pe Pascalopol a=a de vorb[re\]. Mo=ierul povestea,]ns[avea aerul c[face o m[rurisire deghizat[, c[=i descarc[sufletul. De altfel, acela=i sentiment p[rea s[-l aib[=i Otilia, fiindc[, relu`nd =i un vechi obicei, se a=eza[ ]nd[r\tul scaunului mo=ierului, =i-i tot scutura cu m`na umerii hainelor. Pascalopol avea aerul s[zic[: "numai eu =tiu s[iubesc, fiindc[sufletul meu e vacant, fiindc[eu

n-am iubit [nc[pe nimeni”. Amintindu-și ce-i spusese mo=ierul despre trecutul lui, Felix p[trunse pentru]nt`ia oar[, eliberat de egoismul lui de t`n[r, mica tragedie a lui Pascalopol. Mo=ierul suporta dificult[\\ile unei familii mai mult dec`t mo= Costache, ]ns[ cu riscul de a fi plictisitor. Se expunea la situa\\ii ca aceea c`nd el, Felix, determinase pe Otilia s[nu-l mai primeasc[. Ce instincte nesatisf[cute]mpingeau pe Pascalopol]n aceast[sl[biciune? Jum[tate b[nuitor, jum[tate plin de interes pentru Pascalopol, Felix]ntreb[:

— Din c`t v[cunosc, mi-am dat seama c[sunte\\i afectuos, c[iubi\\i copiii. De ce, atunci, m[car pentru asta, nu v-a\\i c[s]torit din nou?

Pascalopol privi pe Felix cu un z`mbet bl`nd, amar, ca =i c`nd ar fi ghicit o curs[ din partea t`n[rului.]n chip de ap[rare, Otilia]l]mbr[\\i= de-a binelea, cu spețeaza scaunului cu tot.

— Iubite domnule Felix, s[vezi pentru ce nu. Sensibilitatea exagerat[e legat[de unele neajunsuri. Un om sub\\ire nu iube=te numai copiii, ci un anume fel de copii, el ar vrea, bun[oar[, copiii de la o anumit[femeie, pe care o iube=te, =i ar avea sil[de al\\ii. Aglae iube=te copiii ei f[r[discern[m`nt, de=i sunt ai lui Simion, pe care ]l dispre\\uie=te. Vezi c[ dragostea fin[ e selectiv[. Cu temperamentul meu, cu educa\\ia mea, eu mi-am f[cut ]n cap un anume tip de copil pe care l-a=iubi. Cred c[ unui om de v`rsta mea o s[-i]ng[dui\\i s[fie sincer =i s[m[rturiseasc[cum c[i-ar fi pl[cut o fat[ca doamna=oara Otilia. Dac[prin c[s]toirie a=c[p]ta-o acum pe domni=oara Otilia, dar mare, fiindc[nu am timp s[mai a=tept, m-a=c[s]tori.]ns[cum nu se poate, =i domni=oara Otilia e n[scut[, profit =i eu de ocazie =i-i ar[t =i eu micile mele paternit[\\i de om ratat]n via\\a familial[. +i dumneata mi-e=ti simpatic, adaug[mo=ierul, v[z`ndu-l pe Felix cam posac.

]ns[Felix era]ntunecat dintr-o obscur[gelozie. Nu-i pl[ceau demonstra\\iile acestea de simpatie fa\\[de Otilia, nici m[car sub forma paternit[\\ii. Se temea c[,]n fond, Pascalopol acoperea cu eufemisme pasiuni de alt[natur[. Prins]n discu\\ie,]-i expuse rezerva:

— Tot ce spune\\i e interesant,]n general.]n cazul special al iubirii paterne, am oarecare]ndoieli. Iubirea dintre tat[=i copii se bizuie

Întâi de toate pe instinct, pe legătură de sânge. Fără îndoială că un om în vârstă e capabil de iubire dezinteresată pentru o fată, dar se poate să cadă în cursă, cum a făcut dea eu, crezând că iubesc ca o soră o fată care nu mi-e rudă.

Pascalopol fu a-a de izbit de această observație a lui Felix, încât tânărul se căsătorii din du-seama abia după ce vorbise de brutalitatea insinuirii lui. Moșierul bătu darabana cu degetele, oftă, întoarse capul spre Otilia și zise, în sfârșit, în chip de închiere:

— Domni-oara Otilia e singură în măsura să judece în această materie. Suntem totuși nimic altceva decât niște bieți oameni.

Felix fu a-a de mândru de ieșirea lui inconștientă, încât, profitând de un moment de neatenție din partea celorlalți, se sculă de la masă și se pierdu prin curte. La un moment dat, ieși din ogradă cu mâinile în buzunar și capul gol, și se plimbă pe strada pustie, stăpânit de umbra clopotniței mănăstirii. Se învinovățește de răutate, de lipsă de respect față de Pascalopol, de gelozie îndreptată. În planul de dezvoltare a personalității lui, pe care-l alcătuieste în minte, stă acest principiu: de a nu jigni pe nimeni și de a reacționa împotriva inimiștii prin rezervă. Purtarea lui față de Pascalopol era vulgară, prin prea marea exteriorizare a temerilor sale. Jignindu-l pe Pascalopol, o supărare, fără îndoială, pe Otilia. În orice caz, dăduse semne de nepăsare de sine. Se plimba prin întinerul profund din preajma mănăstirii, apoi, potolit și hotărât, se întoarse. Pascalopol tocmai ieșea pe poartă și se îndreptă spre trăsura care-l aștepta cu mult mai departe, fiindcă vizitiul admise și căii năntaseră treptat, după de câteva smocuri de iarbă tăiată de prin vreo grădină oarecare, și căzută, peste zi, din cotiuga gunoierului. Moșierul, văzându-l pe Felix, năntă spre el cu mână întinsă și răsădită în surprins de gravitatea acestuia.

— Domnule Pascalopol, începuse solemn tânărul, am spus mai adineauri, de altfel fără intenție, niște vorbe de care erați îndreptățiți să fiți jigniți. Vă rog să primiți scuzele mele.

— Ah, dragă, făcu Pascalopol, ce-ți trece prin gând! N-am observat nimic. Tot ce-ai spus era perfect, just, în cadrul discuțiunii. Nu te uita

la mine. Sunt uneori, f[r] voia mea,]ng`ndurat, =i asta d[impresia de sup[r]rare.

L[murirea lui Pascalopol fu at`t de fireasc[, ]nc`t Felix c[zu]ntr-alta nemul\umire de sine. Va s[zic[, se gr[bise]ntr-un exces de amor propriu =i m[rturisise mo=ierului o reac\iune pe care acela n-o b[gage de seam[. Pascalopol trecu repede de tot asupra incidentului, =i Felix avu cel pu\in sentimentul c[n-a c[zut]n complica\ii mai ridicole. De altfel, ca un semn c[luase cuvintele lui Felix]n sensul unei pove\e conven\ionale, Pascalopol]i mul\umi pentru bunele lui sentimente si-l rug[, dac[nu se sup[r], s[-l viziteze a doua zi, spre a-i spune ni=te lucruri, care, nu se]ndoia, “erau de cel mai mare interes pentru ei am`ndoi =i pentru o persoan[ la am`ndoi egal de scump[“.

Deci, Felix se duse. A=tept`nd ]n birou pe Pascalopol, auzi sunetele dulci, melancolice ale unui flaut. }=i aduse aminte c[ i se spusese c[ mo=ierul c`nta la flaut. Auzi o melodie de tip clasic, cu m[suri de menuet, cu totul abstract[, dar tocmai prin aceea mai plin[de caracter. P[rea s[fie de Mozart sau de un contemporan al acestuia, o bucat[de acelea din caiete pentru amatori. C`ntecul avea oboseli =i stingeri gra\ioase, opriri =i relu[ri de fraze. C`ntecul muri]ntr-o not[, semn c[se vestise prezen\ta lui Felix. Pascalopol ap[ru,]n m`n[cu flautul ca un sceptru de abanos =i]mbr[cat]ntr-un greu chimono de m[tase albastr[, brodat[cu balauri. Era impresionant.

Mo=ierul vorbi de una, de alta =i se vedea c[voia s[ajung[undeva f[r] s[se bage de seam[, f[r] solemnitate. Zise,]n cele din urm[, c[pentru Otilia c[l]toria fusese o necesitate, c[ ]n mentalitatea ei observase,]n lunile din urm[, schimb[ri]ngrijor[toare. C[l]toria]i lini=tise spiritul,]i redase]ncrederea]n via[. “Chiar” el, Felix, trebuia s[fie mil\umit de]mprejurarea care-i aducea]napoi o prieten[reconfortat[. De altfel, =i el, mai cur`nd sau mai t`rziu, avea s[se duc[pentru studii la Paris,]n care scop Otilia examinase toate posibilit[ile =i venise cu informa\ii utile pe care “\i le-a comunicat probabil sau \i le va comunica”. Un singur lucru]l mai]ngrijora pe Pascalopol, c[poate c[l]toria Otiliei la Paris, cu un om str[ ]n, s[nu-i

aduc[iar[=i acele nepl[ceri din partea cui nu cuno=tea lucrurile. A=a vorbi Pascalopol, risipit,]n fr`nturi, cu aerul de a nu da nici o importan[ la ceea ce spune, privind cu un ochi prin g[urile flautului, =i sufl`nd]n chip de control c`te o not[. Apoi, deodat[, ]ntorc`ndu-se spre Felix, cu o fa`n p[rinteasc[ =i hot[r`t[,]l lu[de m`ini =i-l \inu str`ns c`t dur[acest mic discurs:

— Domnule Felix, Otilia nu m-a autorizat s[-\i spun nimic =i nu =tie nimic despre ce vorbim noi aici. +tiu]ns[c[are destul[simpatie pentru dumneata. Discre\ia m[ ]mpiedic[s[fac aprecieri asupra naturii acestei simpatii. O fat[se poate dispensa de buna opinie a femeilor, dar trebuie s-o aib[pe aceea a b[rba\ilor. Ei bine,]\i dau cuv`ntul meu de onoare c[m-am purtat cu Otilia, la Paris, ca un tat[. A stat tot timpul]ntr-o pensiune, de unde veneam s-o iau, de altfel cu destul[greutate, fiindc[direc\iunea \inea, pentru renumele ei, s[controleze mi=carea pensionarelor. (Era o pensiune numai de domni=oare.) C[s-a dus cu mine, nu dumneata, care cuno=ti lucrurile, e=ti]ndrept[\it s-o]nvinov[\e=ti. Se sufoca aici. De ce-\i spun asta? Eu, pe Otilia, vorbesc sincer, o iubesc, =i poate nu m-a= da]napoi de la impruden\ia de a o lua de nevast[.]ns[fac =i eu ce pot la v`rsta mea, ca s-ajung s-o merit. Eu lupt av`nd ca arme bun[tatea, satisfacerea capriciilor tinere\ii, dumneata lup\i cu ajutorul tinere\ii. Recunosc c[arma dumitale e mai sigur[. Eu sunt un adversar (dac[pot eu s[m[numesc astfel) leal. Poate c[Otilia te iube=te pe dumneata sau pe altcineva (eu te-a= prefera pe dumneata). Ei bine, atunci demnitatea mea]mi comand[s[nu las s[planeze calomnia asupra ei. Otilia e o fat[cuminte =i a= fi m`ndru s[ am un copil ca ea. Dac[ vei fi dumneata norocosul ei tovar[= (fiindc[ nu v[d siguran\ia ferecirii dec`t]n c[s[torie), afl[de la mine c[Otilia trebuie respectat[. Se cade s-o spui =i altora.

Spun`nd aceste ultime cuvinte, Pascalopol c[p[tase, ]n chimono-ul lui, o demnitate de tragedian. Str`nse]nc[o dat[m`inile lui Felix =i-i d[du drumul definitiv. Felix vru s[ spun[ ceva, s[ se justifice, dar mo=ierul d[duse repede un curs familiar glasului =i invitase pe t`n[r

În sufragerie s[ia un vermut. Orice Încercare a lui Felix de a mai aduce vorba asupra problemei Otiliei fu infructuoas[. Plec[Înv[luit de gesturile afectuoase ale mo=ierului, Îns[tulburat. Din strad[, pe fereastra deschis[de la etaj, auzi limpede sunetele dulci ale flautului, relu`nd aria de menuet. Calea Victoriei pe por\iunea aceasta era destul de lini=tit[, =i notele se auzeau uneori clare ca-ntr-o poian[. Felix admir[ pe Pascalopol =i g`ndi c[era un om superior, vrednic de imitat. Se c[dea ca =i el s[fie la În[\imeea mo=ierului =i s[dea dovezi de aceea=i demnitate. O Îndoial[Îl chinuia. La cine f[cuse aluzie Pascalopol? Evident, Îi atr[sese aten\ia lui s[nu aib[nici o b[nuial[asupra Otiliei, Îns[vorbise de calomnie. El, Felix, nu se purtase de loc În a=a chip Înc`ts[ merite astfel de repro=uri =i nu =i-o putea Închipui pe Otilia pl`ng`ndu-se de Învinov[\iri pe care nu le f[cuse. Aluzia lui Pascalopol aluneca dincolo de ochii lui Felix, vorbea pentru altcineva. Mai mult din gesturi dec`t din vorbe, Felix Învelese s[colaboreze cu el la ap[rarea Otiliei de calomniile altora. Ale cui? Se g`ndi c[ probabil Aglae b`rfise, ca de obicei. St[nic[Îi r[s[ri În minte. Dac[exista un colporteur permanent de fleacuri, acela era St[nic[. Asta e sigur. Ce putea s[spun[Îns[mai mult dec`t putea s[ g`ndeasc[el, Felix, În clipe de pofid[? C[Între Otilia =i Pascalopol pot fi leg[turi de dragoste. Curiozitatea Îl f[cu pe Felix =iret. }=i zise c[de la St[nic[(pe care-l g[si cu u=urin\i) poate afla misterul de-a dreptul. Sentimentul lui era c[=i Îndepline=te mandatul moral, c[, afl`nd calomnia, va fi În stare s[ apere mai viguros reputa\ia Otiliei; În fond era m`nat de o gelozie pe care o credea vindec[at].

— Domnule St[nic[, zise el, te Întreb ca pe un om cu experien[, s[=mi spui drept, ce crezi dumneata, ca b[rbat, despre mergerea Otiliei la Paris?

— Ha, f[cu St[nic[, luat repede, ce cred? Ce s[cred? (St[nic[examin[repede situa\ia =i nu b[lnui nici o inten\ie mali\ioas[. De altfel, Înt`rzia Întotdeauna r[spunsul, ca s[poat[inventa.) Domnule, s[=i spun drept, vorb[mare nu vreau s[scot, p[cat nu vreau s[fac. Am avut un copil pe care mi l-a luat Dumnezeu, fiindc[poate am gre=it cu

ceva. Lumea vorbe=te, dar ce, trebuie s[te ieii dup[lume? Nu e nimic, domnule, s-o fi dus fata s[se plimbe.

— Dar ce zice lumea?

— Domnule, rea e lumea, pe onoarea mea, nu po\i s[faci un gest care s[nu fie interpretat. P[i, nici eu nu =tiu ce s[mai zic, sunt c`teodat[coinciden\e absurde, care uimesc, care zguduie. (St[nic[stinse glasul.) | i-o spun =i eu cum am cump[rat-o. Nu te oblig[nimeni s[crezi. Ei =i? =i dac[? ce, numai ea, m[-n\elegi?

Felix =i st[p`ni enervarea.

— Ce anume?

— P[i, se zice, e=ti pezevenghi r[u, parc[nu =tii! nu z[u! nu =tii nimic? totul e]n definitiv o prezum\ie, se zice c[fata, pricepi, s-a dus la Paris s[fac[, doar e=ti la medicin[, un avort, de!

Felix fu at`t de indignat, ]nc`t r[mase nemi=cat. St[nic[nu-i pricepu, sau se f[cu c[nu-i pricepe starea de spirit =i izbucni tare:

— Auzeam eu, domnule, =i nu credeam c[o femeie dup[ce na=te se face mai alb[la fa\[, mai picant[. A=a era Olimpia dup[ce a n[scut pe Relu. Ei, dar Otilia e superb[=i a=a, stra=nic[fat[.

— Porcule!]i zise Felix cu glasul sugrumat, =i-i]ntoarse spatele.

}n seara aceleia=i zile, pe c`nd mo= Costache, Otilia =i Felix se aflau la mas[ (acum m`ncau iar[=i acas[), St[nic[ ]=i f[cu apari\ia, d[du m`na cu to\i, ca =i c`nd nu s-ar fi]nt`mplat nimic =i declar[c[a venit mai cu seam[pentru Felix ca s[-i arate o mostr[de stof[de var[, fain[, de=i cam scump[.

Purtarea lui mo= Costache deveni, dup[ ]ntoarcerea Otiliei, foarte curioas[. Din b`lb`ielile lui se]n\elegea c[avea de g`nd s[ fac[ ceva pentru “fe-feti\a” lui, ]ns[ ce anume nu se vedea limpede. }n schimb, f[cea dezordine. Al[turi de odaia lui Felix, mai era una aproape goal[. B[tr`nul scoase afar[l[zile =i mobilele stricate ce se aflau acolo =i f[cu broasca bun[la u=], ca s[se]nchid[bine. Apoi]ncepu s[depoziteze]n ea tot soiul de materiale, al c[ror rost p[ru la]nceput, cel pu\in, misterios. Costache venea, de pild[, cu pungi mari de cuie de felurite m[rimi, pu\in cam ruginite =i le arunca pe du=umea, f[c`nd

purcoale pe categorii. Fa\ de cel care vedea scena, d[dea, ne]ntrebat, o explica\ie vag[, bolborosit[=i f[r[direc\iune precis[:

— Omul e bine s[cumpere, c`nd g[se=te, de ocazie! S[stea acolo.

}ntr-alt[zi, b[tr`nul veni cu o c[ru\ [ntreag[ plin[ cu cercevele, fere=ti, u=i de la vreo cas[ veche d[r`mat[.

— Papa, se mir[Otilia, ce faci cu astea? Pentru foc?

B[tr`nul ]=i frec[ m`inile, ca omul care a f[cut o afacere bun[=i nu vrea s-o dest[inuiasc[altuia, ca s[-i fac[surpriz[mai t[rziu.

— Le-am luat ieftine, de ocazie, lemn[rie bun[, cum se f[cea odat[!

Otilia r[mase surprins[, v[z`nd c[ b[tr`nul aduse }ntr-o zi doi oameni s[sape o groap[larg[ca un bazin,]n gr[dina din fa\ a chio=cului, stric`nd astfel gazonul. B[tr`nul nu d[du nici o explica\ie, ap[r`ndu-se cu satisfac\ia omului care ]=i ]ng[duie s[ scandalizeze pentru pu\in aproapele nedumerit, =tiind c[ mai pe urm[ ] va ]nc`nta cu buna lui inten\ie. }n orice caz, scopul imediat al gropii se dest[inui cur`nd, fiindc[ mo= Costache aduse c`teva c[ru\e de var =i le r[sturn[acolo. Zicea c[le-a cump[rat chilipir de la o bina care a sf`rit lucr[rile.

— Dar ce vrei s[faci, papa, vrei s[zide=ti?

— Hehehe, zise =iret b[tr`nul, fac eu ceva pentru fe-feti\ a mea!

Dup[aceea, b[tr`nul aduse grinzi mari de lemn de stejar, unele vechi, scoase de la alte case, altele noi, dar cam verzi, desigur toate de ocazie, =i le]ndes[pe toate de-a lungul gardurilor. }ntr-o zi, aduse =i c[r[mid[veche, din demoli\iuni, =i o depozit[morman pe gazonul din gr[din[, r[pind chio=cului perspectiva. Dup[toate aceste ispr[vi, b[tr`nul era nelini=tit s[ nu i se fure materialul, pe care ] ]nsemna mereu cu var. Ie=ea noaptea t`rziu sau diminea\ a]n zori =i-i d[dea t`rcoale, tres[rea la cel mai mic zgomot =i trimitea pe Felix sau pe Otilia s[ spioneze. Cu toat[ iste\ia lui, St[nic[ nu putea afla direct ce urm[rea b[tr`nul. Dup[logica lui, mo= Costache f[cea vreo specula\ie oarecare. Afl[ ]ns[Pascalopol, c[ruia b[tr`nul i se dest[inui. Mo= Costache zicea a=a: azi, banii sunt instabili, =i mai ales tinerii nu pot s[-i ]in[. Un b[rbat, c`nd ia o fat[, e mul\umit s[capete zestre o cas[

cu de toate. Casa nu \i-o poate cheltui ginerele. I-ar fi dat el cas[Otiliei, din c`te avusese, ]ns[ nu erau potrivite cu nevoile ei. Acum o s[-i fac[ una aici, pe locul gr[dinii, dar cu socoteal[ mare. Aici ]n Antim nu prea sunt pr[v[lii, ]nc` t dac[ai cas[cu pr[v[lii faci afaceri grozave. Are s[construiasc[o cas[cu pr[v[lii la parter =i apartament la etaj, a=a c[Otilia o s[aib[=i cas[gratis, =i venit da la pr[v[lii, bine]n\eles, dup[moartea lui, fiindc[acum urma s[-i scoat[ceva din cheltuielile pe care le-a f[cut cu cl[direa. Pascalopol r[mase foarte surprins de hot[r`rea b[tr`nului =i prevesti c[soarta Otiliei va r[m`ne din cele mai ]ncurcate. Cunosc`ndu-l pe mo= Costache]nc[p[\`nat =i capabil s[ fac[ iute contrariul, t[cu din gur[. ]ns[, am[r`t pentru Otilia,]i vorbi acesteia, aceasta spuse nep[s[toare]n glum[lui Felix, Marina]i auzi pe c`nd bodog[nea prin preajma lor =i astfel afl[ ]n cele din urm[ =i St[nic[. Numai St[nic[ \ip[ scandalizat, ca =i c`nd chestiunea l-ar fi privit:

— S-a ramolit, are s[v`re to\i banii]n c[r[mid[veche =i n-o s[mai g[si\i nimic. E iresponsabil, =i eu s[fiu]n locul dumitale (vorbea Aglaei) a= lua m[suri.

Aglae]l cuno=tea]ns[pe frate-s[u. De aceea privi lucrurile cu calm.

— Dac[Costache s-a apucat s[cumpere c[r[mid[,]nseamn[c[n-are de g`nd s[-i dea mare lucru Otiliei. Nu d[ el din m`n[lucrul lui, s[-l tai, doar]l cunosc. Nu-\i]nchipui c-a cheltuit cine =tie c`t pe molozurile alea. Dac[face cas[, las[-l s-o fac[. Casa n-o fur[nimeni. S[nu fac[testament pentru nebuna, de asta m[tem.]ncolo, treaba lui.

Otilia fu foarte nec[jit[c`nd afl[inten\iile lui mo= Costache. Pe ea o plictiseau toate preocup[rile de a i se face o zestre, de a i se da o situa\ie legal[. I se p[reau burgheze, umilitoare. Nu tr[ise niciodat[ ]n mizerie =i nu se temea de ea. Un instinct feminin]i spunea c[interesul cu care era]nconjurat[de b[rba\ii o va urm[ri totdeauna, iar ideea b[tr`ne\ii n-o ]nsp[im`nta. Nu =i]nchipuia c[ar putea fi vreodat[b[tr`n[, altfel de cum ar[ta acum. Era hot[r`t[s[se sinucid[pe dat[ce ar fi z[rit semnele b[tr`ne\ii.]ns[fiindc[deocamdat[ele erau de

domeniul specula\iei asupra viitorului, Otilia se g`ndea =i la acest[ sinucidere ca la un eveniment foarte dramatic =i teatral, ]n felul unei sinucideri japoneze. Ea avea scrupule =i libert[\i de g`ndire cu totul deosebite de ale lui Felix, aceasta fiind pricina pentru care t`n[rul nu le ]n\elegea. A primi daruri de la un b[rbat, a fi plimbat[ i se p[rea foarte firesc. Oric`t ar fi cheltuit Pascalopol, Otilia nu g[sea c[face o fapt[nepotrivit[, at`ta vreme c`t nu se oblig[cu nimic. Ar fi fost cuprins[de mil[s[vad[c[un t`n[r face sacrificii ca s[-i fac[ daruri, ]ns[ darurile le-ar fi primit, ca s[ nu-l jigneasc[ pe d[ruitor, fiindc[ lumea se ]mp[r\ea, pentru ea, ]n b[rba\i care fac daruri =i femeii care le primesc. Ideea de a nu =i satisface capriciile, de a nu avea m[nu =i =i ciorapi la vreme n-o ]nspaim`nta pe fat[, pentru simplul motiv c[nu putea concepe acest[situa\ie absurd[. Fiindc[mo= Costache nu-i lua aproape nimic, se obi=nuise s[=i-l]nchipuie pe Pascalopol ca pe un]nlocuitor providen\ial. Deopotriv[o sup[rau pe Otilia preocup[rile de]nzestrare, de statornicire a viitorului. Asta]nsemna pentru ea o]ncetare a omagiilor,]nlocuirea lor printr-un regim de asisten\[. Pascalopol p[trunsesse foarte bine sufletul Otiliei, fiindc[cunoscuse =i pe mam[-sa, femeie cu aceea=i mentalitate, ca descendent[a unei familii foarte bogate. Mama Otiliei]ncredin\ase, foarte ne=tiutoare, to\i banii ei lui Costache, care apoi o pusese la un regim de avar. Murise =i de triste\ea, f[r[s[ ]nvinov[\easc[pe b[rbat, pentru c[nu =i d[dea seama ce fel de situa\ie era aceea]n care se afla. Pascalopol, cunosc[tor profund al acestei st[ri de spirit, fiindc[el]nsu=i tr[ise]n astfel de condi\ii =i avea mil[mai mult de un om de familie bun[, sc[p[tat, dec`t de un vagabond nem`ncat, sim\ea datoria de a]nlocui pe mo= Costache. Felix vedea]n Otilia o fat[cu un bun-sim\ exagerat, cu o experien\[de via[, dus[p`n[ la mizantropie, dar nu era a=a. Otilia era u=uratic[, iubitoare. Era ]ns[ modest[, ]ncredin[at[ c[ orice bine ]n via\[ trebuie pl[tit cu o nefericire sau m[car cu o du=m[nie, c[ nu avea dreptul s[ pretind[ nimic. Asta o f[cea cuminte =i ridicat nebuniilor ei acel aer de l[comie feminin[ at`t de caracteristic fetelor care au prestigiu asupra b[rba\ilor. G`ndul c[mo= Costache vrea s[-i fac[o cas[cu pr[v[lii pentru specul[, o izbi pe Otilia]ntr-un chip dureros.

Ea visa viitorul ca un =ir de explozii neprev[zute. Putea s-o r[peasc[un englez s-o duc[ ]n Indii, putea s[-l roage pe Pascalopol s-o duc[ ]n Rusia, dar s[se fixeze pe jum[tate din gr[dina lui mo= Costache era odios. Ra\ional,]n\elegea planul,]ns[sufletul ei era invadat de nelini=tea copilului c[ruia i se prig[te=te plecarea]ntr-un orfelinat.

Pascalopol]ncerc[s[conving[bl`nd pe mo= Costache c[ nu era potrivit s[ cheltuiasc[ banii cu o cas[ de specul[ chiar ]n Antim. Avea doar cas[ pentru Otilia. B[tr`nul era]ns[fanatic]n deciziunea lui,]nc` t mo=ierul nu mai ]nsist[. ]n capul lui, ideea de specul[ personal[ se combina din ce ]n ce mai tare cu aceea de asigurare a viitorului Otiliei, ]nc` t aceasta din urm[aproape disp[rea. El merse p`n[ acolo ]nc` t s[propun[sub forma unui sfat p[rintesc lui Felix s[contribuie la afacere. De pild[, dac[Felix ar fi contribuit la majorat, adic[ ]n toamn[, cu suma de bani pe care o avea depus[ca fond la o banc[, atunci el, Costache, ar fi construit o cas[cu dou[etaje pentru Felix =i Otilia ca coproprietari. Bine]n\eles, Felix i-ar fi pl[tit lui terenul "foarte ieftin".]n felul acesta, ar fi avut jos venit de la pr[v]lii,]mpreun[cu Otilia, =i ar fi avut =i un apartament de locuit, pe care, cum era deocamdat[singur, ar fi putut s[=i-l]nchirieze, p[str`ndu=-i o mansard[. Pentru un doctor, o astfel de afacere era str[lucit[. Felix iubea =i respecta pe Otilia peste orice m[sur[ posibil[, dar combina\iile lui mo= Costache ]l aruncau ]ntr-o sil[ care umbrea sentimentele lui. Exager`nd,]n sensul pruden\ei, i se p[ru c[se \ese]n jurul lui o manoper[pentru a-l deposeda de avutul lui, pe care nu =i-l cuno=tea bine,]nainte de majorat. A i se propune s[fie coproprietar cu Otilia, era un mod de a i se recomanda c[s]toria cu Otilia, c[reia, printr-o abilitate a b[tr`nului, i-ar fi constituit el]nsu=i dot[. Felix se temu, =i-n parte acesta era =i adev[rul, c[mo= Costache construie=te casa cu banii lui. A se c[s]tori cu Otilia, a pune toat[energia lui la picioarele fetei, era n[zuin\ a lui cea mai]nalt[. Cu toate acestea voia s-o ia el pe Otilia, s-o cucereasc[. Mo= Costache p[rea a umbra s[scape de Otilia, =i asta era a=a de jignitor,]nc` t Felix se g`ndi c[dac[fata ar =ti c[b[tr`nul, d`ndu-i-o de so\ie, a voit s[-l p[c]leasc[, ea ar fi cople=it[

de ru=ine =i el]nsu=i n-ar mai fi fost]n stare s[suporta jena ei. Ceea ce f[cea b[tr`nul era mijloc sigur de a-i ]nstr[ina, prin ambi`ie, pe Otilia.

Mo= Costache stricase toat[gr[dina cu materialele lui, =i un copac, ap[sat prea mult la r[d[cin[de c[r[mizi,]ncepu s[se usuca. Verile sunt]n[bu=itoare =i pr[foase la Bucure=ti, =i tot colbul de c[r[mid[sf[r`mat[, luat de v`nt, umplea treptele sc[rilor, cercevelele =i orice ciubuc[rie arhitectonic[. Apoi b[tr`nul, grijuliu, nu l[s[ lucrurile pe loc, ci le mi=c[ mereu. Ca s[ nu i se fure c[r[mizile, se puse s[ le care el ]nsu=i ]n fund, f[c`ndu=i fa`a sp`n[aprins[ca o figur[de piele-ro=ie. Grinzile le a=ez[peste c[r[mizi ca s[le fereasc[pe acestea de ploaie, apoi g[si c[, dimpotriv[, grinzile au nevoie de usc[ciune =i duse pe cele mai scurte din ele]n odaia de sus cu materiale. Casa nu era prea solid[, =i lui Felix i se p[ru]ntr-o noapte c[aude p`r`ituri. Aprinse o lum`nare =i z[ri ]n perete o cr[p[tur[ lung[ =i zigzagat[ ca un fulger. A doua zi, mo= Costache, mobiliz`nd toat[familia, c[r[grinzile]ntr-o =ur[=i=i pierdu restul zilei]n examene am[un`ite ale zidului v[t[mat. Ploaia inundase groapa cu var, pe care-l stinsese, pref[c`ndu-l]ntr-un lapte murdar. Toate aceste mici dezastre nu zdruncinar[fanatismul constructiv al b[tr`nului. Te-ai fi a=teptat ca mo= Costache s[ consulte un arhitect, s[ fac[ planuri din vreme, ]ns[ nu f[cea asta. Sco`nd din dulapurile lui creionul cel mai tocit,]=i f[cea singur, pe h`rtie, un fel de schi`e. Se exprim[limpede c[arhitec`ii sunt ni=te ho`i =i c[o cas[trainic[se face cu un zidar b[tr`n, priceput, cum fusese f[cut[ =i casa ]n care sta. Un italian b[tr`n fusese chemat odat[s[vad[locul, =i b[tr`nul ]i ]mp[rt[ise fel de fel de dorin`e extravagante. Buc[t[ria, locurile de confort, el le voia]n fundul cur`ii, fiindc[ zicea c[ a=a e mai s[n[tos; ]n loc de mai multe camere, era de p[rere c[ sunt de ajuns dou[, dar mari, care s[ ocupe tot spa`iul disponibil al unui apartament. Voia tavan cu grinzi, =i,]n locul balconului, care ar fi putut s[cad[, p[limar repetat =i la etaje. Pivni`a `inea s-o fac[nu sub cas[, ci]n fundul cur`ii. Zidarul ascult[ aceste deziderate cu calm =i ]n`elegere, fiindc[era obi=nuit s[construiasc[locuin`e nu dup[ ra`iuni estetice =i arhitectonice, ci dup[instruc`iile clien`ilor. Mo= Costache

voia s[fac[jos pr[v]lii, dar pretindea c[trebuiau urcate cu cel pu'in trei sferturi de metru deasupra solului, ca s[nu intre ho\ul de-a dreptul]n pr[v]lie =i s[fure. V[zuse el o dulghean[,]n tinere\e, a=a]n]\at[deasupra p[m`ntului, c[reia i se punea ziua o scar[ de lemn ]n fa\ a u=ii. Dac[ zidarul ar fi executat planul oral al b[tr`nului, rezultatul ar fi fost comic. }ns[nu-l]nf[ptui, fiindc[mo= Costache am`na lucr[rile pentru o dat[ incert[, pe care urma el s-o fixeze, dup[ studii serioase ale pre\urilor m`inii de lucru.]n var[construie=te toat[lumea, a=a]nc` t salahorii sunt scumpi. Toamna t`rziu, ei sunt]ns[f[r[lucru =i sunt bucuro=i s[se angajeze =i pe pu'in. Mai ales mo= Costache]=i f[cea acest calcul: "Angajez un zidar maestru cu at`t pentru toat[ durata lucr[rilor, pe care le voi supraveghea eu personal. Materialul ]l cump[r eu =i nu dau dec` t unde v[d eu c[este nevoie. Arhitectul aici te fur[. Pentru partea de salahorie angajez o familie]ntreag[de \igani.]iganul vrea s[r[m`n[ =i el cu o m`n[de bani, s[aib[peste iarn[. Oric` t de bine i-ar pl[ti un arhitect, ei nu sunt ]nlesni\i, fiindc[ trebuie s[-i cumpere hran[. Eu le dau at`t la sf`r=it (=i mo= Costache g`ndea o sum[ ]nfricos[tor de minim), care le r[m`ne, ]n schimb vor avea hran[. Pun pe Marina s[ le g[teasc[ zilnic. "Mo= Costache ]ncepu s[ fac[ cump[r]tiri de alimente, care puteau s[ mire pe cei care-l cuno=teau zg`rcit. Cump[r] fasole uscat[, care vara nu se mai caut[, linte, ceap[, costi\ r`nced[, carne afumat[ (mai mult picioare, coaste =i f[lci), ]n care Marina g[si viermi mici, albi. B[t`nd cuie]n tavanul od[ii, el]=i at`rn[ alimentele, a=tept`nd campania de lucru.]n cur`nd constat[ c[ ele n-ar rezista p`n[la toamn[, =i atunci costi\ a, ceapa =i celelalte ap[rur[cu exagerat[frecven\ la mas[. Otilia, de obicei, aproape nu m`nca nimic =i privea bucatele ca pe ni-te ciudate inven\ii nepotrivite omului (numai ciocolata]i pl[cea), iar Felix]ncepu s[vin[acas[s[turat din ora=.

Mo= Costache, a=a de discret]n afacerile lui, veni la Felix cu c`teva coale de h`rtie =i felurite note de plat[=i]nsemn[ri =i-l rug[s[-i alc[tuiasc[o list[de tot ce cheltuse pentru materiale. Felix i-o f[cu, r[m`n`nd totu=i mirat de scumpetea articolelor. O c[r]mid[veche

din demoli\iuni costa aproape c`t=i una nou[. Cum mo= Costache nu ar[ta a fi omul u=or de p[c[lit, ignorant ]n asemenea chestiuni, ai fi fost ]nclinat s[ crezi c[ socoteala urm[rea s[ ]n=ele pe cineva. Dar, fiindc[ mo= Costache ]nsu=i era cump[r[torul, problema r[m`nea f[r] rezolvare. Tot St[nic[deschise ochii lui Felix, care se]ncredin\ase c[sup[rarea fa\] de acesta e lipsit[de orice eficacitate. El ar[tase, cu solide argumente, care putea fi pre\ul]ntregului material. Totul fusese cump[rat pe sume derizorii =i,]ntruc`t prive=te c[r[mida, St[nic[ se jura c[ mo= Costache a luat-o gratis. ]ntr-adev[r, se d[r`mase undeva, prin centru, c`teva case vechi,]n scopul de a se cl[di un mare hotel.]ntreprinz[torii cump[r]ase locul cu un pre\ ]n care construc\ia veche intra prea pu\in. Dimpotriv[, zid[ria]i]ncurca, fiindc[n-aveau unde s-o depoziteze =i transportarea ei i-ar fi costat parale. Ei oferir[c[r[mida gratis, cu condi\ia s[fie ridicat[numaidec`t de pe teren. De acolo trebuie s-o fi luat b[tr`nul, concur`nd doar c`\iva \igani, care luaser[=i ei c`t putuser[ c[ra cu m`na. Varul, exagera poate St[nic[, putea fi de furat. Cu bac=i= bun,]ndupleci numaidec`t un \igan, de la binalele unde se consum[ mari cantit[\i de materiale, s[\i scoat[ din groap[, peste noapte, c`teva zeci de kilograme de var. Ca s[ ]ncredin\eze pe Felix =i pe Otilia ce poate face un om]ndr[zne\ =i c[rp[nos, St[nic[se f[cu forte s[le-aduc[, de prob[, c`te ceva din toate. +i, ]ntr-adev[r, veni cu c`teva c[r[mizi]n sacul unui \igan, cu un pachet de cuie, cu clei=i alte lucruri. Le ob\inuse cu bac=i= de pe la binale. Ba chiar t`rziu de tot, ]n noaptea zilei ]n care St[nic[ f[case demonstra\ia, o \iganc[ aduse, cu de la sine putere, un lighean ]nc[rat cu var stins, gros, fiindc[, zicea, are nevoie de c`\iva gologani. Mo= Costache nu se mir[de loc de gestul lui St[nic[, pe care nu-l]ntreb[de ce aduce c[r[mid[, var =i celelalte, =i puse numaidec`t st[p`nire pe toate, dup[ce smulse lui St[nic[m[rturisirea c[n-are nevoie de ele. B[tr`nul veni din nou cu lista de materiale la Felix =i-l rug[, de vreme ce-o compuse el, s-o isc[leasc[ ]n josul paginii "ca s[=tie el cine i-a f[cut-o". Felix o isc[li, dar foarte mirat =i cu aceea=i nepl[cere cu care semnase poli\ele.

A=a precum vorbise v[rului s[u Toader, St[nic[se socoti dator s[

pun[pe Felix]n leg[tur[cu Lili, nemi]ndoindu-se c[fata trebuia neap[rat s[-i plac[.]ncerc[dar s[conving[pe t`n[r s[mearg[s[i-o arate.

— Domnule, zise el, nu anticipiez cu nimic =i nu pretind nimic. Am eu a=a un gust, o sl[biciune de unchi, ce vrei! Vreau s[vezi o nepoat[a mea, un crin de fat[, s-o contempli ca pe-o icoan[, f[r[s[-i spui o vorb[, =i s[pleci. At`t pretind. S[ vedem, e numai amor propriu din partea mea, ori fata e o f[ptur[ divin[? Ah, iubiture, s[ nu fiu ]nsurat, s[ nu fie legile omene=ti la mijloc, pe Lili a= lua-o de nevast[. S[ m[ prostern ]naintea ei, s[-i s[rut numai v`rful piciorului. Ce piei\ fin[, ce r`s, ce nevinov[\ie! +i plinu\[, colo, bine! P[cat c[ e=ti “angajat”, insinua St[nic[, c-ar fi pentru dumneata o partid[ str[lucit[. Tat[-s[u vrea s[ dea a=a pahar de cristal ]n m`inile unui t`n[r curat la suflet =i la trup, cum e=ti dumneata, de pild[. Are avere, domnule (=tiu c[ dumneata e=ti idealist!), ]ns[-\i spun, are avere. Nu pretinde de la genere nici o meserie; ]i`ine pe am`ndoi tinerii ca pe ni=te c[ ]n[ra-i ]n colivie. Oh, doamne, f[-m[ iar t`n[r! V[ru-meu are mo=ie,]l =tie Pascalopol, moar[mare mecanic[, la Obor, e senator, e putred, d[-l dracului. Eu \i-a= spune dumitale un lucru, dac[m-ai]n\elege bine. Un t`n[r s[rac, cum e=ti dumneata, ]n definitiv, c[ci prea bogat nu e=ti, cu inteligen\[, cu capacitate de munc[, e dator s[ pun[ m`na pe o fat[cu zestre, s[absoarb[ceva din averile tr`ntorilor, care n-au contribuit cu nimic pe altarul patriei. E singurul lor mod de a=i justifica existen\ a. Dumneata e=ti speran\ a \rii, savantul de m`ine, nu trebuie s[-\i irose=ti tinere\ea. Probabil c[iube=ti pe Otilia, te aprob. Nu te uita acolo la un cuv`nt sc[pat f[r[ inten\ie. Otilia e o fat[ superb[, dar e vorba, te iube=te =i ea, vreau se zic, te iube=te cu aceea=i intensitate? Se poate s[ te iubeasc[, dar Otilia e suflete=te obosit[, blazat[. Zi c[ nu exist[ Otilia pe lume, dumneata r[m`neai f[r[dragoste? Admit c[Otilia e]nc`nt[toare, dar mai sunt =i alte fete. De aceea ]i spun: las[-m[ s[ te scot ]n lume, s[-\i ar[t, f[r[ obliga\ii, o fat[ delicios[. Hei, domnule, adev[rata dragoste e totdeauna a doua dragoste. Vrei s[-\i mai spun un lucru secret, \in`nd seam[c[e=ti un

om sim\itor, delicat? }n inima Otiliei se d[o lupt[grozav[ ]ntre dragoste =i datorie: dragostea merge, nu m[ ]ndoiesc, spre dumneata, iar interesul ei e s[-l aib[pe Pascalopol ca ocrotitor, fiindc[mo= Costache n-are s[-i dea nimic, te-asigur eu, fiindc[nu-l las[soacr[-mea. }i repet: interesul =i datoria, fiindc[b[nuiala mea este c[Otilia (e=ti om serios? pot s[-\i]ncredin\ez un secret? adic[, propriu-zis, o prezum\iune serioas[?], ei bine, Otilia trebuie s[fie fata lui Pascalopol! Altfel, cum]i explici dumneata dragostea asta]ntre o fat[de nou[sprezece-dou[zeci de ani =i un om]n v`rst[? Ei, =i atunci, dumneata, dac[ar fi a=a, vii =i zdrobe=ti inima unui tat[, care nu poate s[fac[m[rturisiri. Dar s[ne]ntoarcem la nepoat[-mea. }i zice Lili. Bre, s[vezi fat[modest[, bine crescut[, ru=inoas[, cult[, dar nu]ndopat[cu fel de fel de intelectualisme de astea, care stric[femeile. }i fac o m[rturisire: Olimpia mea n-are mai nici o zestre, pot s[zic, =i e preten\ioas[foc. }n s`r=it, vreau s[ vezi fata, m-am angajat, fa\ de tat[-s[u, c[ am s[ te prezint. Fire=te, nu le-am spus nimic de chestiune. }ns[ sunt =i eu m`ndru, de, s[ar[t familiei ce rude am c[p[tat prin alian\! Dac[nu m-oi m`ndri cu dumneata, cu cine vrei s[ m[ m`ndresc? C`nd po\i s[mergi, ori mai bine s-aduc fata aici?

Felix n-avea nici o repulsie principial[fa\ de necunoscuta Lili, dar se temea de gafele lui St[nic[=i de atmosfera de vizit[pentru pe\it. Aducerea fetei acum, c`nd Otilia era acas[, nu o g[sea nimerit[. } rug[ pe St[nic[ s[ lase asta pentru mai t`rziu, fiindc[acum era]ncurcat cu examenele. St[nic[nu consim\i,]n ruptul capului, ci voi numai s[=tie c`nd e acas[ Felix, hot[r`t s-o aduc[pe fat[dincolo, la Aglae, unde]l ruga s[=-i calce pe inim[=i s[vin[, dac[va fi chemat. Ca s[scape, Felix f[g[dui, crez`nd c[ St[nic[ va uita chestiunea. Dar St[nic[ n-o uit[, =i peste c`teva zile, c`nd fu sigur c[ to\i vor fi acas[, veni m`ndru]n tr[sura lui Toader, cu Lili al[turi de el. Fata era prietenoas[, supus[=i f[r[ascunzi=uri, obi=nuit[s[fie alintat[,]nc`t primi s[vin[,]ntocmai cum ar fi f[cut o fat[liber[, din curiozitate. St[nic[o prezent[cu multe preambururi Aglaei =i celorlal\i. Lili f[cu o foarte bun[impresie, din cauza aten\iei cu care privea toate. Obi=nuit[cu bog[\ia,

ea g[sea interes]n orice lucru, oric` t de ridicol, =i, parte dintr-o modestie ]nn[scut[ familiei ridicata de jos, parte din lips[ de gust, nu f[cea observa\ii jignitoare. Aurica se extazia ]nainte ea, =i Titi r[mase prostit. Asta f[cea pl[ cere lui St[nic[, fire=te. Mai pu\in interes st`rni fetei Titi, ferindu-se totu=i de orice reac\iune. St[nic[era indiferent,]n privin\ a asta,]ntruc` t adusesse pe fat[ ]n vederea lui Felix. }n fundul sufletului dispre\uia toat[ progenitura Aglaei, =i o clip[ nu i-ar fi trecut prin minte c[ cineva ]n acea cas[ s-ar fi g`ndit la vreo nou[alian\[cu familia lui, prin Lili. Vesti dar pe Aglae c[\ine ca fata s[cunoasc[pe Felix=i c[acesta a consim\it s[vin[. Ca s[se]nl[ture orice ne]n]elegere, ajut`nd astfel =i la ]mp[care a dorit[ cu mo= Costache, era bine ca Aurica sau Titi s[ se duc[ s[-l cheme pe Felix. Titi ridic[ din umeri ]nc[p[\` nat, Aglae]i d[du ghes, =i Titi plin de rea-voin\[se ridic[ ]n sf`r=it. Ie=i ]n sal[, apoi ]n curte =i se opri. Pe Felix nu-l putea suferi din cauza superiorit[\ii care-l ap[sa =i-l ]ncurca. De c`nd urma la belle-arte, se mai vindicase de acest[antipatie, judec`nd c[el are un "talent", care-l ridic[deasupra celuilalt. Sentimentul care]i opri picioarele pe loc nu fu antipatia, ci gelozia. Era sigur c[dac[Felix va veni, cu aerele lui distinse, cu figura lui regulat[, va pl[cea fetei, a=a cum pl[cuse =i Otiliei, =i Georgetei. Titi fusese cuprins, pe dat[ce z[rise pe Lili, nu de sentimentul dragostei, ci de dorin\ a grabnic[de a o lua de nevast[. Era decis, acum c`nd vedea c[Aglae se ocup[a=a de generos de treburile lui, s[roage pe mam[-sa s[fac[tot ce-i st[ ]n putin\[s[i-o capete. Deci Titi se mi=c[greu prin curte, apoi intr[ ]ncet de tot]n odaia lui, unde se unse cu cosmetic pe p[r, ie=i din nou, f[r[grab[, trecu]n curtea vecin[, d[du un ocol a=a ca s[nu fie observat =i se-ntoarse cu]nt`rziere mare, declar`nd c[nu e nimeni acas[=i c[e aproape sigur c[Felix a plecat]n ora=. Departe de a b[nu i manopera lui Titi, a c[rui veste]nveseli pe Aglae, St[nic[se scandaliz[.

— Nu se poate s[nu fie aici! Nu se poate. Domnul Felix e un t`n[r serios. C`nd a spus o vorb[, e vorb[. Cel mult dac[s-a dus pentru pu\in timp. Aurico, du-te tu!

Aurica s-ar fi dus, fiindc[ar fi fost]nc`ntat[ca Felix s[ia pe

altcineva, a=a ca Otilia s[vad[c[nu este numai ea pe lume. }ns[se crezu datoare, fa\ de o domni=oar[str[in[, s[dea dovezi de o mare pudoare virginal[.

— Nu pot, St[nic[, s[m[duc, g`nde=te-te =i tu. Poate e singur acas[,]n odaia lui. Cum o s[intru eu, o fat[, la el?

St[nic[, nervos, ie=i din cas[=i se duse drept]n camera lui Felix, pe care-l g[si citind cursuri.

— Cum spune dobitocul [la c[nu e=ti acas[?

— Care dobitoc?

— P[i Titi, domnule. L-am trimis la dumneata s[te cheme =i mi-a spus c[nu te-a g[sit.

— N-a fost deloc aici! se mir[Felix.

St[nic[, tenebros ca]ntotdeauna, g[si c[se \ese la mijloc o conspira\ie,]n scopul de a]mpiedica o leg[tur[a=a de str[lucit[, f[r] s[=i]nchipuie serios c[Titi ar putea s[se g`ndeasc[la Lili.

Felix consim\i s[treac[dincolo, dup[ce se consult[cu Otilia, spre a=i u=ura con=tiin\va. Lili nu i se p[ru extraordinar[. O g[si foarte dr[gu\[, simpatic[,]ns[lipsit[de vioiciunea nervoas[a Otiliei, de marele stil al acesteia. Se purt[cu ea cu at`t mai amabil, cu c`t nu se temu c[tr[deaz[nici un alt sentiment mai sf`nt. Tocmai aceast[ purtare tulbur[ pe Lili. P`n[acum fata se jucase]n libertate =i vorbea de c[s]torie ca despre p[pu=i. Prin educa\ia ereditar[, sim\urile ei erau coapte de pe acum pentru dragoste, =i c[zu]n ea cu aceea=i repeziciune cu care-i c[zuse victim[Titi. Urm[rea cu ochi umezi tot ce spunea Felix,]l scruta cu supunere =i duio=ie, r`dea c`nd r`dea el =i se ]ntorcea ori de c`te ori acesta o \ntea]n ochi. }n acela=i timp Titi sim\ea le=inuri c`nd o privea pe Lili =i ur[mocnit[pentru norocosul la vorb[Felix.

Aglae f[cu tot ce-i st[tu]n putin\ s[orienteze pe Lili spre Titi =i s[sf[r` me convorbirea dintre Felix =i fat[. ]nt`i ordon[lui Titi s[fac[fetei un portret frumos, a=a cum =tie el. Lili se supuse din polite\e =i se l[s] a=eizat[ ]n semiprofil, a=a cum dorea Titi. Dar se plictisi numaidec`t =i ]ntoarse capul mereu, la orice cuv`nt al lui Felix,]nc`t Titi =terse de

c`teva ori schi\`a cu guma, p`n[ ce, v`n[t la fa\ de ciud[, o rupse buc[\`ele =i o arunc[jos.

Lili privi foarte curioas[pe Titi =i comise impruden\`a de a-i spune:

— Nu trebuie s[v[enerva\i, domnule, mai nimeni, din c`i s-au]ncercat, n-au putut s[-mi dea asem[narea.

— Eu reu=esc, de obicei, foarte bine asem[narea, scr`=ni Titi.

— Foarte bine reu=e=te, aprob[=i Aglae, ca un ecou.

Lili]ns[nu auzea nimic =i umbla cu ochii, bl`nd[ ca o oaie bolnav[, dup[ Felix. Prin limbu\`ia lui St[nic[, Lili afl[de Otilia, care venise de la Paris, =i puse]ntreb[ri lui Felix despre ea. Aglae f[cu]ncerc[ri desperate s[sf[r`me convorbirea, aduse dulcea\[, cafele. St[nic[l[uda acum zgomotos pe Otilia =i demonstr[c[numai o astfel de fat[superioar[este vrednic[de prietenia Lilieii. }n cele din urm[, St[nic[lu[pe Felix =i pe Lili =i trecu[dincolo, la mo= Costache, spre ciuda Aglaei, care nu-i putea urma. Titi,]ns[, se \inu dup[ei. Otilia f[cu cea mai bun[primire bl`ndei fete, st[tu m`ini]n m`ini cu ea, ]i c`nt[la pian, m[rindu-i vibra\`ia sufleteasc[, pe care Lili o ]ntrebuin\`a toat[spre a contempla pe Felix. Titi, uitat,]ncruntat, privea mu\`e=te pe Lili. St[nic[ l[ud[ ditirambic, c`nd pe Otilia, c`nd pe Lili, c`nd pe Felix, nemai=tiind ce spune, ca de obicei, f[c`nd pe diabolicul cu sentimentalism. }n sf`r=it, se aprinse at`ta, ]nc`t[=i aduse aminte c[Lili]i fusese]ncredin\`at[ ca un “depozit sacru” =i c[ trebuie ]nm`nat[p[rin\`ilor. O conduser[ cu to\`ii spre tr[sur[, =i Titi]ncerc[s[se a=eze c`t mai aproape, pe linia fetei. Lili plec[ bl`nd entuziasmat[de Felix, pe care-l vis[mult[vreme, =i]mp[rt[=i numaidec`t impresiile ei p[rin\`ilor, de fa\ fiind =i St[nic[, care izbucni jovial:

— Nu v-am spus eu? Felix e o podoab[, un model de t`n[r, e m`ndria mea, ciracul meu! C`nd a min\`it vreodat[St[nic[, s[racul?

Evenimentele care urmar[nu mai]ng[duir[lui Felix s[se g`ndeasc[ la Lili =i la momentele acestui scurt episod. Dar ]n casa Aglaei ura se dezl[n\`ui din nou furioas[ ]mpotriva familiei de dincolo, =i inten\`iile de]mp[care fur[din nou abandonate. Titi spusese]ntunecat, ap[sat,

ca atunci c`nd vestea c[e bolnav de inim[=i credea c[are s[moar[, c[el vrea de nevast[pe Lili. Aglae, departe de a se mira =i de a g[si această dorin\[ridicol[=i extravagant[, r[spunse ambi\ioas[:

— |i-o dau de nevast[, s[=tiu c[m[tai]n cu\ite cu Costache!

Oc[rile]mpotriva Otiliei =i celorlal\i]ncepur[mai verzi. Otilia era o “rafinat[“ cu =coal[de la Paris, care atr[gea, cu ajutorul “p[c[tosului de St[nic[, fiindc[altfel nu pot s[-i zic”, fete ca Lili pentru Felix, cu care voia s[pun[la cale cine =tie ce matrapazl`curi. }l ame\ise =i pe b[tr`n, care voia s[le fac[cas[la am`ndoi, ca s[ se dea peste cap. S-au mai v[zut femei care ]mping pe aman\ii lor spre c[s[torii bogate, ca s[ m[n`nce banii nevestelor]mpreun[cu ei. Felix era un stricat pref[cut, care =tia s[intre pe sub pielea oamenilor. To\i studen\ii de la medicin[sunt oameni f[r] ru=ine, iar Felix, auzise ea, era f[cut de tat[-s[u cu nu se =tie cine, fiindc[altfel nu se explic[de ce l-a]nut tot printre str[ini. Deciziunea ei era s[nu-l mai prind[pe Felix prin casa ei s[-i strice b[iatul. C`t[ vreme Titi a avut de-a face cu Felix, se z[p]cise. Acum, de c`nd a rupt-o, =i-a venit]n fire =i ascult[de ea, cum se cuvine unui b[iat cuminte. O dorin\[are: s[-l]nsoare pe Titi cum =tie ea, =i apoi s[-l pun[pe Costache la respect prin tribunal, ca s[vad[dac[este de tolerat ca un om b[tr`n s[-i risipeasc[ averea dup[ gustul unei fete =i al unui june, care nu-i sunt copii, nici rude de s`nge, nici nimic. O fat[ca Otilia merit[s[intre]ntr-o cas[de corec\ie, iar Felix trebuie trimis la urma lui, nu s[cheltuiasc[Costache cu]ntr`inerea lui c`t nu ia din pretinsele venituri ale acestuia.

Blestemurile acestea, aprobate cu o furie mut[de Titi, fur[produse]n intimitate.]mpotriva lui St[nic[, Aglae c[p[t] oarecare necaz, dar nu]ndr[zni s[-i fac[observa\ii, fiindc[de dela\iunile acestuia avea nevoie, =i apoi acesta era un consilier juridic, interesat personal la parte, c[ruia ea putea s[-i dest[inuie toate dorin\ele ei, oric`t de lacome. Pe care avocat ar fi putut s[-l ]ntrebe cum s[ fac[ spre a mo=teni un frate, care nu vrea s[-i lase averea? St[nic[ mirosi indispozi\ia Aglaei =i se sup[r] el. Tot necazul lui de a fi f[cut o c[s]torie s[rac] ]l str`nse de g`t acum, =i, cu o demnitate foarte distins[,]ncepu s[

ocoleasc[pe Aglae, venind ostentativ numai la mo= Costache. St[nic[sim\ea am[r[ciunile umui romantic]n fa\ a unui lac de munte,]nconjurat de piscuri]nz[pezite. El, omul bun, care aducea pe Lili ca s[fericeasc[un t`n[r, care se interesa de afacerile Aglaei, de=i vedea c[sunt “imorale”, sub demnitatea lui, el, care luase pe Olimpia pentru a]n[ ]a institu\ia c[s[toriei, a o purifica de egoism, tocmai el era privit cu nasul sus. De acum]ncolo, nu se mai sim\ea legat de nici o obliga\ie =i avea s[-i vad[serios de propriul lui viitor. Da, e adev[rat c[iubise =i poate o mai iubea pe Olimpia =i c[adorase pe Reli=or,]ns[care e scopul nostru]n via\, mai presus de sentimentalisme? S[facem fii]n dureri (St[nic[se g`ndea, fire=te, la ni=te dureri morale), s[ d[m \rii copii pentru ap[rarea grani\elor. ]ns[ nu mai putea fi nici o ]ndoial[. Olimpia nu mai era capabil[ s[-i dea alt fiu, mijloacele ei generatoare erau sleite. Se =tie c[ Napoleon =i-a fr`nt inima =i, pentru a=i asigura un successor, a divor\at de Josefina. Ei bine, avea s[fac[=i el acel gest sublim.

St[nic[nu vorbi nim[nui de divor\, dar vorbi de cazul lui Napoleon =i al Josefinei, spre a vedea cum judec[lumea gesturile sublime. Deveni devotat pentru Otilia,]i f[cu mul\ime de mici servicii, iar lui mo= Costache]ncepu s[-i procure materiale.]i aducea piroane, vopsel[rii, pensule, nimicuri dibuite, cine =tie pe unde, dar pe care b[tr`nul le primea cu mare satisfac\ie. ]l ]ntre\inu ]n preocuparea construc\iei, comunic`ndu-i zilnic pre\ul varului, al c[r[mizilor, al cimentului. Intr[prin case de cunosc\i =i semicunosc\i, ca s[afle ce se mai pune azi]ntr-o cas[modern[, “fiindc[am un unchi care construie=te”, =i dest[inui lui mo= Costache misterele arhitecturii. O cas[ ]n construc\ie, cl[dire mare, destinat[unei b[nci, prin reaua tratare a betonului, sau din alte cauze, se pr[bu=i. St[nic[anchet[foarte serios =i pasionat pe lucr[tori asupra cazului, ba chiar aduse, dup[o tratare cu \uic[, pe un salahor ce =eedea prin Antim, la b[tr`n, =i-l puse s[ fac[ teoria artei arhitectonice. Mo= Costache era foarte mul\umit s[ i se vorbeasc[ despre construc\ie, cu at`t mai mult cu c`t asta \inea locul ac\iunii]nse=i de a construi.

Era luna iulie, =i Felix, dup[terminarea examenelor, visa de-a binelea s[mearg[undeva la \ar[, de=i nu prea =tia cum. Otilia nu pomenea nimic de vilegiatur[, abia sosit[cum era din str[in[tate, mai ales c[ea, neav`nd nici o putere =i nici un ban, a=tepta totul de la ]nt`mplare, ca un copil. }nt`mplarea era de obicei Pascalopol, care plecase acum pentru c`tva timp s[vad[mo=ia. }ntr-o zi, mo= Costache invit[pe Felix =i pe Otilia s[mearg[ ]n ora=, s[se plimbe =i s[m[n`nce, =i le d[du ]n acest scop bani, at`t c`t nu scosese niciodat[din buzunar pentru atare lucruri. Spunea c[are s[aduc[un me=ter constructor s[fac[unele m[sur[tori =i c[vrea s[aib[lini=te =i s[nu-i supere nici pe ei. O trimise =i pe Marina pe la cuno=tin\ele sale. St[nic[spusesese tocmai c[ ]n acea zi pleac[la Ploie=ti, pentru un proces. St[nic[ ]ns[min\ise din pl[cere, =i veni pe la vremea pr`nzului. G[si totul pustiu, =i perdelele de p`nz[=i de =ipci trase peste tot. Avocatul se apropie tiptil de cas[,]ncerc[u=or de tot clan\ele u=ilor din fa\ =i din dos =i v[zu c[sunt]nchise. Din[untru auzi]ns[lovituri surde de ciocan. Se apropie de fereastra de unde se auzea zgomotul, aduse, tot]n v`rful picioarelor, un scaun din gr[din[, se urc[ pe el =i privi ]n[untru prin intersti\iile =ipcilor transparentelor. Apoi se d[du repede jos, puse scaunul la loc, =i fugi iar[=i, z`mbind u=or, lu`nd-o de-a dreptul spre ora=.

XVIII

Pe la sfârșitul lui septembrie, într-o zi de arămidă tardivă, cu vânt uscat necăcios, moș Costache se împletici din mers, pe când cotrobăia în curte printre cărămizile lui, și căzu moale jos. Marina îl văzu din bucătărie și-i închipui că s-a aplecat dinadins să vadă ceva. Așteptă să se ridice, dar moș Costache nărzia. Atunci Marina se apropie tiptil de locul căderii, se uită prudentă la bătrân, îl întoarse pe față și, văzându-l inert și roșu la obraz, fugi repede înspre casă, dar mereu tiptil, ca și când ar fi fost la mijloc un secret mare, și năvăli în odaia lui Felix.

— Vino repede, zise ea însoaptă, aproape satisfăcută de senzația nouă pe care o încerca după atâta monotonie, acuză jos bătrânul, mi se pare că-ai murit.

Felix sări săgetat de ceva rece și se năpusti pe scări alea de repede, încet Otilia, presimțind ceva, ieși speriată. Târziu nu putu să-i spună nimic, de emoție, deși după paloarea feței își dădu seama că ea a înțeles. Se repezi la bătrân, îl descheie la gât, ca să se aplece în treabă, și observă că respiră și gema cu ochii pe gumățele închiși, ca un om care simte o durere. Îl ridică de jos, cu ajutorul Marinei, care îl luă de-a binelea în brațe, atâta era de ușor bătrânul. Voi să-l ducă înspre dormitor, dar, când să plece, pragul, moș Costache mormăie destul de distinct:

— Acolo! acolo! în sufragerie!

În sufragerie era o canapea lată, cu margini, ca un pat. Pe ea, Felix așeză pe bătrân. Otilia își frângea înțet măștile privind sfioasă când la unul, când la altul, și tremura. Numai când bătrânul începu să mormăie iască, zise stins: “Papa!” Bolnavă edea pe spate ca un om care

a luat un narcotic greu =i nu poate s[se de=tepte. Cu ochii]ntredeschi=i, tulburi privea proste=te]n jurul lui, =i cu m`inile se silea s[ g[seasc[ ceva ]n jurul mijlocului. ]n sf`r=it, izbuti s[-i aduc[aminte:

— Che-che...

— Cheile?]n\ese Otilia. Sunt aici cheile, papa, =i-i]ntinse un inel]nc[rcat cu chei, c[ ]zut jos de-a lungul pantalonilor, dar \inut]nc[de mijloc printr-o curea.

B[tr`nul puse m`na avid pe ele, le v`r] greu sub pern[, f[c`nd sfor\ri de a]nl[tura ajutorul altuia, apoi, ca =i c`nd misiunea lui ar fi fost]ndeplinit[, se l[s]]n voia gemetelor =i somnolen\ei.

Felix]=i d[du seama c[b[tr`nul avusese un atac. Cum nu se pricepea ]nc[ ]n latura practic[ a medicinei, nu ]ndr[zni s[ ia nici o m[sur] =i fu de p[rere s[ se cheme repede un doctor. Marina fu ]ndrumat[ numaidec`t la un medic de pe aceea=i strad[. B[tr`na r[mase cam mirat[ de propunerea celor doi, cu aerul de a le spune c[ sunt ni=te pro=ti, ie=i ]n curte bomb[ ]nind, mai intr[ ]n buc[t]rie, apoi f[r] nici o grab[ trecu ]n curtea vecin[. Aglae, afl`nd accidentul lui mo= Costache, c[p]t[deodat[fizionomia aspr[a unui c[pitan de vapor care comand[ ]n timp de naufragiu:

— Aurica, strig[ea, vino repede, c[i-a venit r[u lui Costache! Chem[-i pe Titi. Trece\i dincolo, s[nu fure vreunul ceva. Marino! tu alearg[iute la St[ ]nic[. S[vie =i el, =i Olimpia =i s[aduc[doctorul pe care-l =tie el. Ah! tocmai acum l-a g[sit =i pe Costache. Sunt sf`r=it[. N-am pus nimic]n gur[de azi de diminea\].

Aglae b[u, la repezeal[, pu\in[cafea =i apoi trecu dincolo,]nconjurat[ca de o gard[de Titi =i Aurica. B[tr`nul era mult mai limpezit =i prevea numai]ngrijorat spre mobilele din cas[.

— Ce-i cu tine, Costache?]ntreb[mai mult arogant dec`t comiserativ Aglae. Te-a pus dracul s[ cari c[r]mid[, s[ faci cas[, parc[ n-aveai cas[. A=a e c`nd te iei dup[copii!

Aglae]ntoarse privirile spre Felix =i spre Otilia =i, ca =i c`nd n-ar fi fost niciodat[vreun conflict]ntre ea =i ei,]ntreb[:

— Dar voi ce face\i? Aici era\i? +i ce-ai, Costache? continu[ea,

poate de c[ldur[, c-a fost un z[duf groaznic! Ar trebui s[te sui]n pat, ce stai aici, pe canapeaua asta?

B[tr`nul gemu pu\in =i f[cu doar din cap semn c[nu vrea s[se mi=te de acolo.

— Trebuie s[te dezbraci m[car, c[te sufoc[hainele!

F[r[s[mai a=tepte aprobarea, Aglae]l r[suci ca pe un copil =i trase surtucul. Otilia se repezi s[-i scoat[ghetetele cu gumilastic, uscate =i]ncovoiate de vechime, ca ni=te iminei turce=ti. Picioarele lui mo=Costache ap[rur[ ]nf[=urate]n ni=te ciorapi de l`n[, de o grosime fabuloas[. Degetele mari t[iaser[ cu unghia v`rfurile =i ie=iser[ca dou[ghemuri de cear[.]n alte]mprejur[ri Otilia ar fi r`s, dar acum nu vedea =i nu auzea nimic, nimic. Dup[ surtuc Aglae ]i trase pantalonii, de la cap[tul de jos, cum ai scutura un sac, =i b[tr`nul ap[ru]n ni=te n[dragi largi de stamb[colorat[, lega\i jos,]n lipsa =ireturilor rupte, cu buc[\i de sfoar[.

— Poftim, observ[Aglae, cu repro=, uite ce-nseamn[s[n-ai o femeie de isprav[ ]n cas[! A=a te]mbr[cai tu alt[dat[?

Otilia dibuise]n dormitor =i g[sise o c[ma=[de noapte, de p`nz[ \[r[neasc[ grea, afar[ din cale de lung[, ]n care, v`r`t, chelul mo=Costache sem[na cu un faraon ]nf[=urat ]n p`nze de in. I se aduse =i o plapum[, =i Aglae ridicase perna s-o scuture =i s-o umfle mai bine, c`nd b[tr`nul scoase un \ip[t:

— Che... che-i-le!

— Cheile, uite-\i cheile, aici (mo= Costache]ntinse o m`n[spre ele). Ar fi bine s[mi le dai mie, s[nu \i le fure cineva!

]n cur`nd sosir[St[nic[, Olimpia =i cu doctorul Vasiliad, =i odaia se umplu de in=i. Atmosfera era]n[bu=itoare, fiindc[un miros fetid venea din partea bolnavului. Otilia deschise geamul de perete. Vasiliad consult[pe bolnav cu superficialitate,]i lu[pulsul,]l privi]n ochi. Fa\ a]i ar[ta ne]ncredere =i plictiseal[.

— Ei? Vasiliade, ce zici?]ntreb[, sugrumat de curiozitate, St[nic[.

— Deocamdat[n-am ce s[zic. S[stea lini=tit =i dac[se poate s[i se pun[o pung[de ghea\ la cap. Atacul n-a fost violent, de vreme ce

nu =i-a pierdut cuno=tin\ a. S[vedem mai t`rziu, dac[poate vorbi, dac[n-are vreo parte paralizat].

— Doamne fere=te, se-nchin[Aglae, mai bine moartea dec`t a=a ceva! Poate un om paralizat a=a s[tr[iasc[mult?

— Depinde! zise doctorul, cu aceea=i str`mb[tur[de am[r[ciune.

— Ascult[, m[, Vasiliad,]l lu[St[nic[la o parte pe doctor, fii om cum te =tiu, nu ne-ncurca cu vorba! Tu ce crezi, o duce, sau moare? S[=tim ce facem!

— De obicei nu prea scap[nimeni la v`rsta asta. Mai]i vine alt atac, pe urm[. Depinde]ns[de constitu\ie!

— A dracului e medicina asta a voastr[, se sc`rbi St[nic[, nu =ti\i nimic precis.

]n sf`r=it, Aglae se g`ndi s[execute ordonan\ a doctorului =i, fiindc[Otilia insista s[se cumpere pung[=i ghea\[,]ntreb[tare pe b[tr`n:

— Costache, unde \ii tu banii? S[-\i cump[r[m ghea\! D[-mi cheile!

Mo= Costache holb[ochii =i=i mu=c[buzele, f[r[sunet. Cu m`na str`nse =i mai tere cheile. Aglae]ntinse m`na =i d[du s[ i le apuce. Atunci, cu sfor\are eroic[, b[tr`nul se trase mai spre fundul canapelei, bomb[nind:

— Nu-nu-nu v-vreau ghea\!

— Vorbe=te! observ[Vasiliad.

St[nic[f[cu un gest de admira\ie =i de ciud[:

— E pezevenghi r[u mo=ul!]l =tiu eu. E tare de tot.

— Dar, Costache, se r[sti de-a binelea Aglae, trebuie bani de cheltuial[, de pl[tit Domnul doctor, ce, vrei s[pl[tesc eu?

B[tr`nul, atunci, dup[ ]ndelung[ nemi=care, f[cu semn cu m`na spre Felix, care se apropiase de pat, ridic[cheile =i cu mare dificultate alese una pe care o ar[t[acestuia =i, cum Felix voia s[ia tot ghemul de chei, se]mpotrivi, de unde t`n[rul ]n\elese c[ trebuie s[ scoat[ cheia de pe inel. B[tr`nul]ncerc[s[-i explice:

— +i=i-efonier...]n sa-salon... e o cutie!

]n vreme ce Felix se]ndrept[ ]nspre salon, St[nic[se mi=c[s[-l urmeze =i chiar f[cuse semn acestuia c[vine =i el. Olimpia]i stric[

socoteala, fiindc[, f[r] nici un rost =i f[r] s[intuiasc[situa\ia,]l invit[s[stea l`ng[ ea, fapt care trezi aten\ia bolnavului. St[nic[ ]=i ]nt`rzie dispari\ia, ochind mereu usa. Felix lu[pe r`nd fiecare cutie a scrinului. Una era plin[ cu cutii de chibrituri de form[ cilindric[ . Scutur`nd una din ele, constat[c[sunt pline =i c[nu era cu putin\ ca b[tr`nul s[ fi \nut bani ]n ele. Alt[ cutie era umplut[ cu \inte, printre care ]notau c`teva piroane.]n sertarul de sus, Felix descoperi]ntr-adev[r o cutie de tinichea din acelea pentru tutun,]n care se afla un morman de monede de toate m[rimile. Se g`ndi c`i bani s[ia, apoi se hot[r] s[ia cutia cu totul. Atunci z[ri sub cutie un pachet de coale scrise, cusute printr-o sfoar[ro=ie,]n chip de caiet, =i cu un titlu care-l izbi, cu toat[graba lui,]ntruc`t g[sise acolo numele s[u. Scoase caietul =i citi pe copert[ aceste r`nduri:

Cont de cheltuieli ce-am f[cut pentru minorul Felix Sima.

]nvins de curiozitate, Felix depuse cutia cu bani pe scrin =i]ntoarse paginile, oprindu-se la cea din urm[, =i v[zu aceast[socoteal[. Pagina era]mp[r\it[ ]n dou[printr-o linie cu creion ro=u, ca filele de registre, =i printr-o contabilitate empiric[,]n st`nga erau]nsemnate primiriile, iar]n dreapta cheltuielile.

Primit la 3 ianuarie a.c., lei 2.000 de la Banca "Na\ionala" dob`nda 4% asupra capitalului depe de lei 50.000.

Primit]n cursul lunii aprilie, dup[contracte, pentru pr[v]lia mare 1.000 lei pe =ase luni pentru celelalte dou[pr[v]lii c`te 800 lei pe =ase luni.

Primit chiria de la etaj unu 350 lei pe trei luni.

Primit chiria de la etaj doi 300 lei pe trei luni.

Ianuarie.

Chirie pentru camer[,]nc[lzit -----	80
Sp[lat -----	10
Dat]n m`n[pentru teatru -----	20
Dat]n m`n[pentru buzunar -----	100
Cump[rat instrument chirurgical ----	10
Adus doctor, fiind b[iatul bolnav ----	20
Haine, ruf[rie -----	120
Masa zilnic[a 10 lei -----	<u>310</u>
	680

Februarie.

Chirie pentru camer[,]nc[lzit -----	80
Masa zilnic[a 10 lei -----	280
Sp[lat -----	10

Dat]n m`n[pentru buzunar -----	120
]mprumutat -----	200
M]nu=i -----	20
Repara]iuni]n odaie -----	<u>60</u>
	770

Martie.

Chirie pentru camer[,]nc]lzit -----	80
Mas[a 10 lei pe zi -----	310
Supliment seara -----	100
Dat bani nevoi tinere=ti -----	200
Doctorii -----	20
Voiaj Ia=i pt. vederea casei -----	100
Batiste -----	30
Pardesiu -----	<u>40</u>
	880

Aprilie.

Chirie pentru camer[,]nc]lzit -----	80
Materiale pentru construc]ii -----	2142

Felix r[mase cu gura c[scat[, uimit, pe de o parte, de venitul cel mare pe care-l avea, vreo opt sute de lei lunar, sum[considerabil[pentru acea vreme, =i scandalizat, pe de alta, de socoteala]nc]rcat[. Avea un venit de ministru, =i mo= Costache]=i pusese]n cap s[-l fac[s[iroseasc[pentru mizerabila]ntre]inere tot acest venit. Nu credea s[se cheltuiasc[ ]n cas[, pentru co=ni\[, mai mult de doi lei pe zi, poate cu mult mai pu]in. O p`ine costa dou[zeci =i cinci de bani =i o para, carnea vreo optzeci de bani. Nu i se d[duese niciodat[bani de teatru, sau bani de buzunar, nu i se cump[ruse nici un pardesiu. Hainele le luase cu banii]mprumuta]i,]ns[pe poli\]. Instrumentul chirurgical fusese inventat. De asemenea boala, doctoriile, doctorul, c[l]toria la Ia=i, batistele. R`se de cuv`ntul "]nc]lzit" pe aprilie, fiindc[nu se mai f[cea foc din martie, cu tot frigul. Dar scandalul nemaiauzit erau cei 2142 pentru materiale de construc]ii. Care construc]ie? Prin urmare cuiele,]ntele, c[r]mizile vechi, grinzile, toate erau]n contul lui. B[tr`nul f[cea o cas[pe spinarea lui =i nu se =tia dac[pentru el. Ame]it

de descoperire, Felix uitase pentru ce venise aici =i c[b[tr`nul e bolnav =i se g`ndea s[fac[scandal. Contul scris cu felurite cerneluri nu era terminat. Al[turi, Felix d[du de un pache\el de h`rtii soioase, pe care erau ]nsemnate cu creion chimic felurite cifre cu o dat[ =i o justificare. De pild[: 10 mai, mas[ cu pr[jituri 12 lei; 11 mai, bani de cinematograf 10 lei; 12 mai, cuie mari 20 lei. Erau note ce urmau s[ fie trecute mai t`rziu]n cont. Era, dar, foarte adev[rat ce spunea St[nic[: b[tr`nul era un pezevenghi. Tr`nti contul la loc =i]mpinse cutia, c`nd glasul autentic al lui St[nic[se auzi]n spatele lui:

— Ai g[sit ceva, =mechere? Are parale mo=ul? Las[-m[s[m[uit =i eu.

Dup[o scurt[medita\ie, Felix]ntoarse cheia]n broasc[=i zise hot[r`t:

— N-are nimic dec`t cutia asta cu bani m[run\i. }ncolo, tot cutii de chibrituri.

— De la tutungerie, desigur, observ[St[nic[, aparent convins,]i spun eu c[are tutungerie, pe numele altuia.

Felix devenit matur prin experien\[, g[sise c[era =i ru=inos, =i primejdios ca altcineva s[=tie c`t venit are el =i cum ]l fura b[tr`nul. }n cur`nd avea s[ fie major =i avea s[ scape de toate mizeriile astea. Cu astfel de venit putea s[ tr[iasc[ ]n str[in[tate, oriunde, consac`ndu-se =tiin\ei numai pentru glorie. C`nd rev[zu pe mo= Costache ]ntins pe spate, respir`nd greu, uit[de toat[du=m[nia. Otilia avea un aer at`t de r[t[cit, p[rea at`t de str[in[ ]n acea cas[,]nc`t fu cuprins de mil[. Nu. Providen\`a avusese grij[de el =i-i d[du-se un tat[bun =i mijloace de existen\` pe care nu le meritase. B[tr`nul]i risipise venitul, dar nu se atinsese de capitalul lui. Trebuia prin urmare s[fie calm, chibzuit, acum]n aceste]mprejur[ri grele, spre a putea s[dea tot sprijinul Otiliei. Fata era m`ndr[, =i cu un cuv`nt gre=it putea s-o jigneasc[.

B[tr`nul lu[ cutia cu m`na st`ng[. Dreapta nu putea s-o ridice dec`t cu greutate, =i atunci cei din odaie observar[c[o u=oar[paralizie]i]inea acest bra\. Chiar =i un col\ al gurii avea mu=chiulatura pu`in

rupt[, c[*zut*] *ln* jos, tr[*g`nd pu`in* =i o pleoap[. Cu m`na tremur[toare, mo= Costache c[*ut*] orbe=te *ln* cutie, g[*si* o moned[ de cinci lei, o l[s[ repede din m`n[=i scoase o b[*ncu`*] pe care o *ntinse*.

— Ce vrei s[*fac* cu b[*ncu`*] ta? se r[*sti* Aglae. Trebuie parale pentru doctorii, pentru Domnul doctor.

St[*nic*] se repezi l`ng[bolnav.

— Las[, mo= Costache, c[*iau* c`*t* trebuie. Uite at`*t*, ajunge pentru ghea\ [=i pung[(=i scoase c`*teva* piese de cinci lei). Uite, Vasiliad, *li* dau zece lei, c[*doar* e=ti doctor de cas[, nu vrei s[*jupoi* lumea (St[*nic*] mai scoase *nc*] patru piese, d`*nd* numai dou[doctorului).

Bolnavul, v[*z`nd* c[*cutia* se u=ureaz[, gemu =i *ncepu* s-o trag[, izbutind s-o v`*re* sub plapum[. St[*nic*] scoase zece bani =i-i *ntinse* Marinei, c[*reia*] *si* spusese mai *ncet*:

— Du-te la farmacistul din Rahova, *ll* =ti dumneata, =i spune-i c[*l-a* rugat Domnul Ra\iu s[*-i*] *mprumute*, ai auzit? s[*-i*] *mprumute* o pung[pentru ghea\[. +i uite zece bani s[*iei* ghea\[.

ncetul cu *ncetul* to\i se a=ezar[pe ce g[*sir*], ca ni=te musafiri, uit`*nd* aproape de tot de mo= Costache. St[*nic*] zise lui Vasiliad, care f[*cuse* gestul s[*plece*:

— Stai, m[, unde pleci, parc[*te-a=teapt*] droaia de clien\i. Stai aici, ca medic al casei, s[*vezi* cum *si* merge bolnavului, doar nu suntem oricine. Te pl[*tim*] (=i mai *ncet*), nu fi prost, Vasiliade, te punem la cont.

Marina aduse ghea\ a =i o pung[, =i *ln* cur`*nd* chelia b[*tr`nului* primi o scufie r[*sucit*], c[*p*]t`*nd* o demnitate ridicol[.

— *li*-e bine a=a? *ntreb*[Aglae.

— Bi-bine! morm[*i* Costache.

— Acum ce s[*mai* facem? *ntreb*[Aglae.

— Nimic, r[*spunse* doctorul. Lini=te =i altceva nimic. Natura lucreaz[singur[.

St[*nic*] pufni *ln* r`s.

— Ave\i =i voi doctorii formule. Natura lucreaz[(*ln* =oapt[*)* pentru mo=tenitori.

Otilia se sim\ea a=a de r[u de oboeal[=i zbcium,]nc` t Felix o trase l`ng[fereastr[=i o str`nse afectuos de bra\.

— Fii tare, Otilia, sunt prietenul, sunt fratele t[u!

St[nic[, v[z`ndu-l, f[cu cu ochiul celorlal\i, cu ad`nci]n\elesuri.

— }n definitiv, mam[, zise Aurica, noi ce mai st[m aici? Trebuie s[fie ceasul trei, nimeni n-a m`ncat. Mo= Costache st[=i singur, doar e aici Otilia, e Marina, Domnul Felix.

Aglae lu[o figur[solemn[.

— Aici e casa fratelui meu, =i eu sunt unica lui sor[. Nimic nu se mi=c[aici]n cas[=i nimeni nu s-atinge de nimic. Trebuie s[st[m aici s[p[zim, n-o s[l[s[m]n cas[un bolnav f[r[sim\ire, care nu vede, n-aude, cu str[ini]n cas[.

— Aud! zise b[tr`nul a=a de stins, ]nc` t nu-l]n\eleser[to\i.

— Zice c-aude, mam[! interpret[Olimpia.

— E pezevenghi! explic[St[nic[doctorului.

— Mam[-soacr[, toate bune, dar mie mi-e foame! Vrei s[fac de veghe nem`ncat? Adu ceva aici, la botul calului. Voi n-ave\i nimic aici, nu g[ti\i? se adres[St[nic[Otiliei, care]l privi speriat[, umil[.

Nemaia=tept`nd r[spunsul, St[nic[ ]ncepu s[ caute prin dulap, tr`ntind u=ile. G[si,]mpinse]n fund, sticle cu vin]nfundate, pr[fuite, o sticl[de lichior =i un salam bine uscat, ne]nceput. Erau, probabil, daruri de-ale lui Pascalopol. To\i, afar[de Felix =i Otilia, se a=ezar[foarte bine dispu=i]n jurul mesei, iar Olimpia se apuc[s[taie tacticos salamul.

— Taie-l mai gros, protest[St[nic[, s[sim\i ce mu=ti.

Olimpia t[ie o felie groas[, pe care St[nic[o =i]nh[\[, m`nc`nd-o f[r[p`ine.

— { sta e salam de Sibiu veritabil, salam fin, de unde naiba l-ave\i, Otilio?

Fata d[du din umeri, iar Olimpia f[cu observa\ie lui St[nic[:

— Nu fi lacom, ce Dumnezeu,]l]nghi\i cu pieli\ cu tot.

— Un tirbu=on, comand[St[nic[, ca un client de restaurant.

Marina, vesel[, ca la o schimbare de st[p`n, se repezi la bufet =i scoase un tirbu=on cu v`rful pu\in rupt.

— Bine, mo= Costache, mustr[St[nic[de la mas[pe bolnav, ai dumneata a=a vinuri]n cas[=i nu \i-ai luat un tirbu=on ca lumea?

Bolnavul trona pe spate stupid, sub c[ciula de cauciuc, care, fiind pu\in spart[, l[sa s[se scurg[pe fruntea, ochiul =i un obraz al lui un fir de ap[care se prelingea apoi, f[c`nd la r[d[cina perilor stufo=i de pe piept un sm`rc. Dopul pocni =i vinul]ncepu s[g`lg`ie ro=u, ca un s`nge]nchegat,]n paharul lui St[nic[.

— Ce umbla\i cu sc`rbe de-astea mici, strig[acesta, da\i pahare de-ale mari de cristal, s[simt gustul vinului! Iiuh, ce arom[,]sta e Bordeaux veritabil, Bordeaux din cel mai fin. De unde-l ave\i, Otilio?

F[r[s[mai a=tepte r[spunsul, St[nic[turn[ ]n pahare la to\i. Convivii ridicar[ ]nt`i paharul ]n sus, cu g`ndul de a ciocni, apoi o oarecare ru=ine]i re\inu, =i b[ur[ ]n t[cere. Olimpia f[cuse un morman de felii de salam, =i comesenii luau acum pe t[cute =i m`ncau. Vasiliad]nghe\ea ca un lup, aplecat asupra farfuriei.

Aglae, z[rind pe Otilia =i pe Felix, deveni caritabil[.

— Tu, Otilio, nu m[n`nci? =i dumneata, domnule Felix? doar n-o s[ sta\i nem`nca\i?! Ce-o fi o fi, acum, s[fim tari.

St[nic[se scul[, galant, de pe scaun =i merse s[dea bra\ul fetei.

— Otilio, scumpo, f[-mi pl[cerea, tu nu vezi ce e pe noi? ce, tu crezi c[noi nu =tim ce e durerea? parc[pe noi nu ne doare c[mo= Costache a mu... vreau s[zic e bolnav? Da' las[, bun e Dumnezeu, s-o alege]ntr-un fel. Vino la mas[,]ntremeaz[-te!

Otilia f[cu cu m`na un gest de ap[rare at`t de s[lbatic,]nc`t avocatul renun\[la rolul de conduc[tor al fetei =i]ndemn[pe Felix, nu f[r[ironie:

— Spune-i dumneata, domnule, f[-o s[-n\eleag[, =tiu c[v-ave\i bine!

Otilia plec[sus]n odaia ei, iar Felix mai r[mase, nefiind]nc[hot[r`t asupra atitudinii pe care trebuia s-o ia, fiindc[ era ]ncredin\at c[ se c[dea s[ apere pe mo= Costache, c`t tr[ie=te, cu toate p[catele lui, =i

asta]n vederea Otiliei. St[nic[ ]i]ntinse, gale=, un pahar de vin =i-i zise, cu aerul unei fiin\e irezistibile:

— Domnule Felix, te rog eu, pentru mine!

Felix lu[paharul, gust[pu\in din vin =i, v[z`ndu-i culoarea de s`nge, fu str[b[tut deodat[de un g`nd: ]n cazuri de acestea de congestie se las[ s`nge. }=i spuse p[rerea c[tre Vasiliad, =i acesta, pu\in]ncurcat, recunoscu:

— Da,]ntr-adev[r; am fi putut s[-i l[s[m pu\in s`nge, dar n-am lan\et[pentru flebotomie. Dac[vre\i, trimitem servitoarea s-aduc[.

— Fugi, domnule, de-acolo, se dezgust[St[nic[, cu s`ngele. Tocmai acum la mas[! Fleacuri! Asta po\i s-o faci mai t`rziu,]ncolo, nu i-au pus ghea\ la cap? El n-are s`nge, =i vrei s[-i mai iei! Asta-i dureros, domnule, l[sa\i omul ]n pace. Auzi, mo= Costache, vrei s[-\i lase s`nge, s[te doar[?

— Daa! r[spunse limpede =i v[iet[tor b[tr`nul.

— Ei, asta-i, rezist[St[nic[, las[c[=tim noi mai bine ce-\i trebuie. Mai t`rziu,]ncolo.

Apoi St[nic[deveni nemul\umit de m`ncare:

— Frate, la a=a vin, n-ajunge usc[tura asta. A= m`nca ceva picant, ceva extraordinar, ce zici, mam[-soacr[, mirosea a varz[la dumneata azi.

— P[i, am f[cut ni=te sarmale cu varz[nou[, acrit[!

— Bravo, ura, s[vie! strig[nebune=te St[nic[; aduc`nd=]]ns[aminte de bolnav, cobor] glasul: Oare crede\i c[-l sup[r[g[l]gia?

Doctorul d[du din umeri. Aurica scoase farfurii =i tac`muri din bufet =i a=eze[ masa, lini=tit[, ca pentru un festin. Aglae d[du instruc\iuni Marinei s[ cear[ m`nc[rile de dincolo. Felix, sc`rbit, plec[ =i el sus, ]n c[utarea Otiliei. La jum[tatea sc[rii se r[zg`ndi, ie=i]n strad[=i plec[ ]nspre Sfin\ii Apostoli, unde =tia c[este o cofet[rie. Voia s[cumpere ciocolat[pentru Otilia. Comeseni]ncepur[s[m[n`nce cu poft[, clipocind furcul\ele. Odaia se umpluse de miros de varz[ acr[ =i de b`z`itul conversa\iei m[runte, care se p[rea c[tulbur[pe bolnav, deoarece se mi=ca]nspre perete.

— Oare lui mo=u,]ntreb[Aurica, cu gura plin[, nu-i d[m nimic de m`ncare?

— Nimic deocamdat[, dimpotriv[, ar trebui... (doctorul l[s[fraza]n gol).

— M`ncarea prea mult[ stric[, demonstr[ St[nic[, bine]n\eles, de la o anumit[ v`rst[. Eu]mi mai dau zece ani de via\[normal[, =i pe urm[, adio, m`ncare, adio, femei! Abstinem\[total[. C[ ]lug[rii cum tr[iesc?

— Domnule doctor,]ntreb[Aglae, am f[cut injec\ii cu iod toat[vara, ce zici, merge s[fac =i iarna?

— Nu sunt de p[rere, iarna iodul d[accidente, iodisme!

Satisf[cut[, Aglae se]ntoarse cu gura spre farfuria ei. Bolnavul, iritat de zgomot =i de mirosul de m`nc[ri, gemu. Aglae]ntoarse capul =i, cu gura plin[, zise:

— Ce ai, Costache? Te doare ceva? Aurico, du-te tu =i-i]ndreapt[punga de ghea\[.

Aurica se duse l`ng[ b[tr`n, care o privi fix, cu ochi du=m[no=i =i aproape limpezi, f[r[s[spun[totu=i nimic. Cu m`na liber[cercet[pe sub pern[=i=i trase cheile mai aproape. Dup[ce se asigur[de prezen\a lor,]ntreb[ ]ncet:

— Fe-Felix uunde-i? Fe-Felix!

— Nu =tiu, mo= Costache, a plecat!

— Las[-l pe Felix acum, interveni Aglae, ce-ai cu el? Tu stai lini=tit, acolo, ca un bolnav, s[nu-\i cad[ghea\ a de la cap.

]n timpul acesta, Felix venea aproape gonind cu pachetul de ciocolat[, medit`nd pe drum ce trebuia s[ fac[. Starea b[tr`nului i se p[rea grav[, =i situa\ia]n cas[foarte tulbure.]ntruc`t ]l privea, mai avea c`teva s[pt[m`ni p`n[la majorat =i ar fi r[bdat p`n[ atunci. Dar Otilia era du=m[nit[ de Aglae =i putea, ]n cazul mor\ii b[tr`nului, s[fie oric`nd izgonit[. ]i l[sase b[tr`nul ceva prin testament sau nu f[cuse nici un testament? +i dac[f[cuse testamentul, St[nic[=i cu toat[liota ar fi putut s[-l caute =i s[-l fure. Avea ceva bani]n buzunar, s-ar fi prezentat la tribunal]ntr-un caz fatal, lu`nd informa\ii asupra

consiliului de familie care-l tutela =i pe care nu-l aflase niciodat[=i apoi s-ar fi pus la dispozi\ia Otiliei. Care era]ns[modul de a face pe Otilia s[primeasc[asemenea ocrotire, f[r] s[se supere? G[si pe Otilia ghemuit[pe sofaua ei, mu=c`nd nervos din v`rful unei batiste de dantel[. Felix desf[cu pachetul de ciocolat[, rupse o bucat[=i-o]ntinse fetei, care o lu[ ]n t[cere =i-ncepu s-o ron\`ie. Mici lacrimi i se rostogoleau pe obraz. Ne=tiind cum s[ ]nceap[vorba, Felix]ntreb[:

— Otilia, ce g`nde=ti tu acum, de ce pl`ngi =i nu spui nimic?

— Papa moare!

— Poate c[nu, cred c[e]n afar[de vreun pericol imediat.

— To\i cei care s-au str`ns]n jurul lui n-au nici un interes s[-l scape, nu-i dau nici un ajutor.

— +i eu am impresia asta,]i m[r]turisesc. Din p[cate sunt prea novice]n medicin[, ca s[am curajul s[iau o ini\iativ[. Cuno=tin\ele mele sunt teoretice. Am putea s[chem[m un doctor mare.

— N-au s[-l lase s[vin[.

— E posibil. M-a= duce s[chem pe Weissmann. E mai mult un autodidact =i un empirist dec`t un student, fiindc[ abia e ]n anul ]nt`i, dar are o practic[de adev[rat intern. El ar vedea, f[r] s[-l b[nuiasc[St[nic[, =i pe urm[am consulta am`ndoi un doctor.

Otilia aprob[din cap, cu pu\in[ ]ncredere.

— Otilia, zise Felix, tu nu pui nici un temei]n mine. Ai spus c[m[iube=ti =i c[ai fi gata s[te c[s]tore=ti cu mine, c`nd ai fi sigur[ c[ nu-mi strici viitorul. Poate n-ar fi momentul s[-i spun acum asta, dar ]n ce chip s[-i ar[t devotamentul meu f[r] s[ te jignesc? Vreau s[-i fiu un logodnic, iar dac[ vrei, numai un frate. Am v[zut ]nt`mpl[tor c[am un venit de zece mii de lei pe an. Aproape n-a= mai avea nevoie s[muncesc, dac[n-a= fi ambi\ios. Viitorul nu mi-l strici]n nici un caz, fiindc[al[turi de tine a= munci =i mai viguros. Vreau s[ai]ncredere]n mine, s[nu te mai sim\i a=a de singur[.

— Am]ncredere]n tine, zise Otilia, dar mi-e mil[de papa. Cu el am tr[it de mic]]n aceast[cas[, =i m[-ngroze=te ideea c[toate astea au s[se sf[r]me.

— Nici eu, Otilia, nu am pe nimeni, cum vezi; de aceea a= fi vrut s[fim am`ndoi al[turi.

— Felix, zise Otilia, relu`ndu=-i vechea ei \inut[ hot[r`t[, \in la tine =i a= dori ca toate dorin\ele tale s[se realizeze. Acum nu am puterea s[-\i spun nimic \n privin\ta asta. E=ti bun la suflet =i vrei s[m[aperi, \ns[tu \nsu\i ai nevoie de un ocrotitor. Afacerile tale pot fi \ncurcate, bietul papa e un om cam \ntortocheat =i t[cut. Vrei s[te treze=ti cu cine =tie ce greu[\i?

— \i m[rtrusesc, zise Felix, c[am z[rit la mo= Costache ni=te socoteli, din care urmeaz[c[cheltuiesc cam o mie de lei pe lun[=i construiesc o cas[cu c[r[mizile din curte.

— Drag[Felix, sunt sincer ru=inat[de chestiunea asta. Te-am prevenit c[papa e un om ciudat, cu unele cusururi. +i eu am suferit multe =i sunt, din cauza asta, cum m[vezi, plin[de capricii, dar pe papa \i iubeam. M[iubea \n felul lui, cum te iubea =i pe tine. Papa a furat averea mamei =i ciupe=te din a ta, =i ne iube=te cum =tie el. Tanti Aglae nu mi-a luat nimic, dar m[ur[=te. +i tu ai nevoie de un ocrotitor. St[nic[e =iret, se v`r[ \n toate, =i aici e nevoie, pentru tine, numai pentru tine, de un om cu prestigiu, cu leg[turi. Nu te sup[ra, \i jur c[ e \n interesul t[u, nu face nici o interpretare, du-te pe furi= la Pascalopol =i spune-i s[ vin[ aici ca din \nt`mplare; te rog.

— M[duc! zise decis Felix.

Otilia \s[rut[. Felix \i lu[p[l[ria, se d[du \nceti=or pe scar[=i ie=i \n strad[prin curtea casei Aglaei, care era pustie. Pe drum trebui s[recunoasc[cum c[Otilia avea dreptate. Numai prin Pascalopol putea da lui mo= Costache o m`n[ de ajutor. Preten\iile lui de a ocroti pe fat[ erau copil[roase, dar =i tiranice, fiindc[ \ncercau s[ \nl[n\uiuie prin obliga\ie. Pe Pascalopol \l \nt`lni pe scar[, tocmai c`nd acesta pleca. Mo=ierul r[mase constatat de =tire =i invit[pe Felix \n untru.

— E r[u?] =i p[strez[cuno=tin\ta? Vorbe=te?

— E con=tient =i spune pu\ine cuvinte. Mi s-a p[rut mai mult c[se fere=te de ceilal\i.

— Bietul Costache! zise Pascalopol plimb`ndu-se \ncoace =i-ncolo.

Trebuie s[chem[m un doctor, dar s[facem a=a, s[nu bage de seam[Aglae c[ne amestec[m inten\ionat]n treburile ei. Domnule Felix, e=ti un t`n[r inteligent, ]n pragul majoratului, =tiu c[ ]ii la Otilia, ]n privin\va c[reia ]i-am ar[tat sincer atitudinea mea, te rog s[-mi aju\i s[ te ajut. Dumneata ]nsu\i, ]n cazul c`nd s-ar pr[p[di bietul Costache prea cur`nd, ai nevoie de asisten\[. Voi pune avocatul meu, fiindc[de altfel]i cunosc situa\ia. Probabil c[Costache a f[cut pu\in abuz cu veniturile dumitale, dar]n ce prive=te administrarea lor te asigur c[ ]i-a ap[rat bine interesele. Costache era pu\in cam avar;]ns[,]n fond, om de treab[. De Otilia mi-e team[. Dumneata o cuno=ti: e o fat[m`ndr[, independent[. Ea primea oarecare daruri ca de la un prieten vechi al casei, dar mi-ar fi greu s-o umilesc, impun`ndu-i-le acum. Pot eu, om]n v`rst[, s[-i insinuez c[ a= lua-o ]n c[s[torie? Acum, c`nd Otilia ar fi singur[, ar fi o dureroas[, o penibil[constr`ngere. Dumneata ca t`n[r ai fi fa\[de ea]n alt[situa\ie, fire=te...

—]ns[ ]i eu, spuse Felix, cu capul]n jos,]mp[rt[=esc p[rerea dumitale, c[acum orice aten\ie ar fi o abuzare de situa\ia ei.

— Atunci? Bine]n\eles, sper c[bietul Costache s[scape. Poate c[chiar s-a g`ndit s[-i aranjeze viitorul. S[ ne g`ndim]nt`i la un doctor. Stai s[v[d.

Mo=ierul merse la telefon, ceru pe doctorul Stratulat, care r[spunse,]i expuse cazul (se vedea din convorbire c[e un prieten intim al lui Pascalopol)]i-l]ntreb[dac[putea s[vie s[-l ia cu tr[sura pe la orele =ase.

— A=a? Perfect. Atunci viu!]ncheie mo=ierul, ag[\`nd la loc receptorul.

— Iubite domnule Felix, dumneata te duci]nainte]i te prefaci c[nu te-ai]nt`nit cu mine, afirm`nd]ns[c[tocmai eram azi a=teptat de Costache. Eu m[fac c[vin cu doctorul Str[tulat]nt`mpl[tor, ]i, dac[ vedem c[ e posibil, ]l ducem pe Costache la un sanatoriu, ca s[ fim siguri c[ e bine ]ngrijit ]i s[ sc[p[m pe biata Otilia de at`ta zbucium.

Felix plec[, cu g`ndul de a se]ndrepta repede spre cas[, spre a nu l[sa pe Otilia singur[.]i aduse aminte de Weissmann]i sim\i c[spiritul

lui s[ritor i-ar face bine. +tia c[se mutase =i =ade acum prin jurul str[zii Labirint. G[sind adresa]nsemnat[, se urc[ ]ntr-o tr[ur[=i]n cur`nd se g[si ]n stradela cu pricina, ]n care nu se aflau dec`t magherni\e cu aspect de pr[v[lii, nemaifolosite, =i o singur[curte mare ca de han vechi cu o cas[ ]n chip de potcoav[, cu etaj. P[rea un hotel sau o cas[de raport, =i era de o murd[rie]nsp[im`nt[toare. ]n mijlocul cur\ii =edeau ]ngr[m[dite mormane de gunoaie. C`inii =i copii alergau printre ele. C`te un geaml`c cu ochiuri sparte]nconjura fiecare r`nd, sus\inut pe st`lpi putrezi =i unsuro=i. Dup[oarecare dibuire, Felix urc[ni=te sc[ri de lemn murdare =i se trezi]n geaml`cul de sus ]n care se juca, alerg`nd cu mult zgomot, o droaie de copii jerpeli\i. Podi=ca r[sun[grozav la pa=i, =i coridorul mirosea p[trunz[tor a excremente. Felix ar fi voit s[plece, spre a nu fi prins de Weissmann, at`t de umiltoare i se p[rea situa\ia, ]ns[ c`teva capete ie=ir[la o u=[. O femeie t`n[r[ despletit[ ]nainta de-a binelea, ar[t`ndu=i picioarele goale. Un evreu b[rbos, mai mult b[tr`n,]i strig[:

— Intr[ ]napoi, Fany, de ce ie=i dac[tu n-ai pantofi? Ce s[-\i fac eu dac[n-ai pantofi? Ce s[caute Domnul?]ntreb[apoi b[tr`nul pe Felix, ]n vreme ce numeroase capete ap[rur[ de jur ]mprejur la u=ile =i ferestrele din geaml`c.

— C[ut[m un domn student Weissmann...

— Ha, ha, Weissmann, este, este Weissmann, st[acolo]n cap[t, cu m[tu=[, pot s-o chem, c[el acum e dus. Dar are s[vin[, sigur c[are s[vin[.

Vesel c[nu-l g[sise, Felix protest[:

— Nu e nevoie!

— Dar nici cum v[cheam[nu vre\i s[spune\i? C`nd are s[vin[, eu am s[-l anun[, sigur c[am s[-l anun\! Nu pot eu s[fac a=a un serviciu la un vecin?

— Spune\i-i c[a venit colegul Felix =i-l cheam[urgent acas[.

— S-a f[cut, zise b[tr`nul, conduc`ndu-l pe t`n[r jos. Poate ave\i nevoie s[cump[ra\i ceva, poate mobil[, poate haine, ciorapi buni, pl[ci de gramfon? +tiu eu ni=te ocazii. Orice putem s[v[procur[m.

Felix f[cu un semn de nega\ie cu capul. B[tr`nul,]ntristat, cobor] glasul:

— +tiu eu ce cau\i dumneata! Avem ni=te domni=oare minunate, ni=te prin\ese, le-au murit p[rin\ii, s[racele.

T`n[rul iu\i pa=ii. B[tr`nul, pierz`nd orice speran\[,]i strig[din mijlocul cur\ii:

— +tii c`\i st[m noi aci? Aici sunt dou[sute de chiria=i, a=a s[am eu bine, =i numai un singur closet.

}nfrico=at, Felix se urc[ ]n tr[sur[care-l a=tepta, =i f[cu semn cu m`na birjarului s[ m`ne. Se d[du jos]n strada Rahovei =i o lu[apoi pedestru =i iute spre cas[.]n curtea care i se p[ru a avea un aer cimitiros, dezolat r[suna ecoul convorbirii din sufrageria cu ferestrele deschise. Felix]i g[si pe to\i]n jurul mesei, juc`nd c[r\i =i vorbind ca =i c`nd nimic nu s-ar fi]nt`mplat, ]nv[lui\i ]n perdele mari de fum. Mo= Costache, pe canapea, ]ncepuse s[ tu=easc[, dar p[rea limpezit la fa\[, normal. A=ezat[ pe un scaun, al[turi, Otilia ]i ]ndrepta aci punga cu ghea\[, aci plapuma, ]ntreb`ndu-l]n =oapt[dac[se simte mai bine.

— Na, afurisit[carte, exclam[St[nic[, tr`ntind o figur[ oarecare, e tot ce am. A=a mi se-nt`mpl[c`nd joc cu Olimpia. Nevasta e piaz[-rea.

Vasiliad, foarte atent, mu=c`nd cu din\ii dintr-un \igaret de os, =eeda]nfundat]n evantaiul lui de c[r\i =i arunca ho\e=te numai privirile la ceilal\i.

— Lucrezi mu\e=te, ho\omanule,]l mustr[St[nic[, amical, e=ti vulpe b[tr`n[, las' c[ te =tiu eu. C`=tigi mereu, de un ceas. Ai luat banii lui mo= Costache degeaba, =i acum ne cure\i =i pe noi.

— St[nic[, nu vorbi at`t, =i joac[, dac[joci. Arunc[colo cartea, vorbi Aglae.

— Uite-o, d[-o la naiba, partida asta am pierdut-o. Barim de =trage vreun folos de unde =tiu eu. Acum to\i suntem la ordinea mamei-soacre, ea e clo=ca cu pui. Nici nu mai joc.

Aurica se v[iet[:

— Vai, dar de ce nu mai juc[m, ce vrei s[facem? Ne plictisim s[tot p[zim at`ta.

St[nic[schi\ cu buzele mai mult dec`t pronun\:

— }i p[ze=ti zestrea ta, feti\o. Mama-soacr[ne umple de bani, dac[... m[-n\elegi.

Aglae]i f[cu semn cu m`na s[ fie prudent, ]n vreme ce St[nic[ str`mba din nas, cu]n\elesul “nu conteaz[”.

Olimpia, t[cut[, grav[, mestec[c[r\ile, apoi le puse]n fa\ doctorului Vasiliad, spre t[iere. Jocul re]ncepu =i convorbirea continu[. Felix, distrat, n-o putea urm[ri, dar auzea, r`nd pe r`nd, fragmente din frazele fiec[ruia, disting`ndu-le dup[timbru, c[ci juc[torii erau ascun=i, ca zeii,]n norii de fum.

Aglae: Am]nceput s[am junghiuri reumatice, ceea ce n-aveam mai]nainte. Eu cred c[toate astea sunt din sup[rare, nimic nu]mb[tr`ne=te mai mult ca sup[rarea. Iau iod, dar nu v[d nici un folos, cu toat[ reclama. }mi spunea o dam[ s[ m[ duc la b[i, la Pucioasa. Odat[ =i odat[, c`nd oi sc[pa de necazurile astea, tot am s[m[duc.

St[nic[: Parc-a= m`nca ceva bun, ceva rar. }mi vine un miros cunoscut]n n[ri, de la bufetul [sta, =i nu =tiu ce.

Aurica: Dac[n-ai noroc, e degeaba. Po\i s[fii frumoas[, po\i s[ai zestre, po\i s[ie=i]n lume, =i b[rba\ii nu se uit[la tine. Pentru asta trebuie s[te na=ti. Mai sper =i eu c`t[va vreme =i, pe urm[, adio. Nu mai sunt nici b[rba\i cavaleri, ca]nainte, azi te invit[, ies cu tine]n lume =i apoi se fac c[nu te =tiu.

St[nic[: Am p[zit odat[un unchi trei zile =i trei nop\i]n =ir, p`n[ am picat to\i jos de oboseal[, =i bolnavul nu mai murea. C`nd ne-am scult, a patra zi, l-am g[sit rece.

Titi: Am s[-l copieez]n format mai mic =i s[-l tratez numai]n creion num[rul 1.

Vasiliad: Am clien\i care m[scoal[noaptea din somn degeaba, ca s[m[duc s[constat decesul. “Nu puteai s[a=tep\i p`n[diminea\?” zic eu. “Face\i-i o injec\ie, domnule doctor, poate se de=teapt[din le=in!”, “E mort, cocoan[, n-auzi?” Uite a=a p[\esc.

Olimpia: B[rba\ii nu pot s[stea dou[zile f[r[femei =i f[r[b[utur[. Sunt bl`nzi numai o lun[ ]nainte =i o lun[ dup[ nunt[, =i pe urm[ cad iar ]n patimile lor. +i dac[ ar fi ceva de capul femeilor dup[ care umbl[! Dar le aleg pe cele mai dec[zute, pe cele mai str`mbe. Georgeta de exemplu, ce-ai v[zut tu la ea, St[nic[, de-o ridici]n slava cerului?

Aglae: Copilul s[asculte de mama lui, fiindc[nimeni mai mult dec`t mama lui nu-i dore=te binele. Dragoste! Fleacuri! Pe vremea noastr[nu mai era asta. Dup[nunt[vine =i dragostea.

St[nic/: Socru-meu a fost bl`nd, pot s[ zic inofensiv, dar sunt unii care fac ur`t de tot. Am cunoscut un magistrat, pe care l-a apucat]ntr-o noapte. Domnule, f[cea ca la menajerie, c`nta ca p[s[rile, d[dea din aripi s[zboare =i ciugulea de pe jos. }i intrase]n cap c[e privighetoare.

Vasiliad: Azi doctorul trebuie s[se dea =i el dup[client, dac[vrea s[tr[iasc[. Clientul a auzit de cutare doctorie, a auzit de tratament cu injec\ii =i alte comedii =i, dac[nu-i dai, zice c[nu te pricepi. Reclama produselor farmaceutice ne omoar[.

St[nic/: Dac[familia mea nu s-ar fi pr[sit at`ta, v[ spun pe onoarea mea, azi a= fi milionar, =i Olimpia ar sta numai la Nisa. Am unchi =i m[itu=i foarte bogate, c`t p[r]n cap. }ns[to\i au copii =i nepo\i,]nc`t, p`n[s[-mi vie r`ndul, mai bine m[ lipsesc. S[ ai noroc ]n via\[, vorba Aurichii, asta e tot. Unul se zbate de mic, ]nva\[, ]=i umple pl[m`nul de oftic[, =i altuia]i pic[mo=tenirea de-a gata.

Aglae:]n familia noastr[, to\i au fost str`ng[tori =i au \inut la neamuri. Numai Costache nu =tiu cui a sem[nat c[a fost t[cut, secret cu rudele, de nu =tie nimeni cum stau lucrrurile lui.

Aurica: Frumuse\ea nu e totul, sunt femei ur`te care plac b[rba\ilor, e =i luxul,]ns[pentru asta trebuie s[ai bani.

Titi: Nu mai joc, m-am plictisit, ma duc mai bine s[m[leg[n.

Aglae: Olimpia, =i tu, Aurica, s[fi\i cu ochii]n patru, s[nu ia cineva vreo h`rtie, vreun lucru, nici un cap de a\[, aici eu r[spund, ca unica rud[mai de aproape.

Vasiliad: Toate]ngrijirile,]n caz de astea, de apoplexii, de tromboze,

le g[sesc inutile. Mai devreme sau mai t`rziu, bolnavul tot moare. E numai o sup[rare pentru familie, afar[ de cazul c`nd bolnavul mai poate fi utilizat pentru testare.

Olimpia: Eu cred, mam[, c-ar trebui s[-l]ntrebi dac[a f[cut vreun testament =i unde l-a pus, nu s[-l c[ut[im, ca ni=te nebuni,]n urm[.

Toat[ceast[h`r`ial[fragmentat[, Felix o auzi f[r[aten`ie voit[, privind la Otilia =i la bolnav. Ultimele vorbe ale Olimpiei ]l izbiri prin brutalitatea lor, mai ales c[ fizionomia lui mo= Costache p[rea a tr[da ]n`elegerea convorbirii. Auzi r[spunsul Aglaei:

— Taci =i tu din gur[, frate, c[te aude. Astea o s[le vedem noi mai t`rziu.

Se]nserase de-a binelea c`nd se auzir[ tropote de cai =i rostogolirea ro`ilor unei tr[suri.

— Parc[vine cineva, observ[St[nic[, cu tr[sura nu poate fi dec`t Pascalopol!

Otilia tres[ri, iar Felix, spre a]nl[tura b[nuielile, min`i, conform]nvoielii:

— Probabil, fiindc[azi]mi spuse mie c[are s[vie. Nici nu =tie c[mo= Costache e bolnav.

Pascalopol, care l[sase]n tr[sur[, inten`ionat, pe doctorul Stratulat, se ar[t[ ]n chenarul u=ii, de unde, v[z`nd pe Aglae =i lume, zise]nclin`ndu-se:

— Bun[seara, s[rut m`inile, cocoan[Aglae. Costache e aici? Era vorba s[mearg[cu mine]n ora=.

Aglae deschise gura s[vorbeasc[, c`nd, deodat[, b[tr`nul strig[pl`ng[re\: "Aaaci!" =i f[cu gestul de a se da jos din pat. C`nd]ns[puse piciorul pe du=umea, sim`i greutate =i se l[s[ iar[=i pe spate, cu o str`mb[tur[.

— Dar ce-i? Ce s-a]nt`mplat? se pref[cu Pascalopol, cu o vizibil[sil[de a se vedea nevoit s[joace comedie.

— I-a venit r[u, inform[St[nic[, b[tr`ne`e, ce vrei, congestie!

Pascalopol s[rut[m`na Otiliei, care-l privea cu o mare]ncredere =i, lini=tind-o pe aceasta din ochi, zise:

— Tocmai m[plimbam cu doctorul Stratulat, pe care-l cunoa=te Costache, era vorba s[ne]nt`lnim pentru ni=te chestiuni! Ce ]nt`m-plare! }ng[dui\i oare s[-l aduc]n[untru?

— L-a v[zut Domnul doctor Vasiliad! observ[, moale =i ostil, Olimpia.

— }n nici un caz, nu stric[un consult mai larg. Stratulat e profesor universitar. Sper c[nu v[jeneaz[, se]nclin[mo=ierul, cu excesiv[polite\e, spre doctor.

Pascalopol se duse s[aduc[pe Str[tulat,]n vreme ce Aglae f[cea semn la ceilal\i s[str`ng[ c[r\ile de joc. Figura sever[, dominatoare a doctorului intimid[ pe fo=tii juc[tori, a=a ]nc`t to\i r[maser[ ]n picioare, f[r[a mai face nici o aluzie r[ut[cioas[. Doctorul arunc[o othead[bolnavului =i una spre odaie =i zise:

— Este aici o atmosfer[imposibil[pentru un bolnav. Aci doarme de obicei?

— Nu, are dormitor. A vrut el s[fie adus]n sufragerie.

— Ei bine, s[fie dus]n odaia lui. Am s[-l consult acolo.

B[tr`nul, care auzise vorbele doctorului, f[cu iar sfor\ri s[ se dea jos din pat, provoc`nd un zorn[it. Felix =i cu St[nic[, apuc`ndu-l de spate =i de picioare, ca pe un copil mic, ]l luar[ pe sus, =i atunci se v[zu c[ b[tr`nul, cu n[dragi de stamb[=i cu p[tur[pe umeri ca o mantie regal[, \inea str`ns la subsuoar[ cutia de tinichea cu bani, iar ]n m`ini, ca un clopoe\el, inelul cu chei. Stratulat r`se, f[r[ s[ vrea, sub must[\i. Doctorul =i Pascalopol merser[, dup[ c`teva minute,]nspre odaia bolnavului, urma\i de to\i ceilal\i,]ns[Str[tulat, foarte grav, le aduse la cuno=tin\ c[pentru o consulta\ie a=a de grav[are nevoie de lini=te des[v`r=it[. St[nic[ ]nsu=i, care, fiind]n[untru, se pref[cu c[n-aude, fu izgonit, iar Pascalopol r[mase =i el afar[, pentru a nu da loc la b[nuieli. Stratulat]l chem[ ]ns[peste pu\in timp]n[untru, ca spre a-i cere informa\ii.

Situa\ia era aceasta. B[tr`nul avusese un atac de congestie cerebral[, foarte u=or, =i pu\ina jen[a bra\ului =i piciorului, care indica

ruperea unui mic vas de s`nge, avea s[ dispar[ de la sine, dac[ bolnavul ar fi avut lini=te. Fire=te, un alt atac nu era exclus, cum totu=i b[tr`nul era a=a de solid, cu toat[aparen\`a lui de sl[biciune, el putea fi evitat, deocamdat[. Doctorul =tia c[ Costache se b`lb`ie, deci nu d[duse nici o importan\[ acestui fapt, numai nu ]n\`elegea ce voia s[spun[b[tr`nul cu at`ta irita\`ie.

— Vezi dumneata ce vrea! invitase el pe Pascalopol.

— Ce e, Costache, spune-mi mie, f[r[s[faci sfor\[ri,]l]ntreb[acesta cu comp[timire.

B[tr`nul, cu o tremur[tur[ de furie a ]ntregii fe\`e, aproape comic[, zise pl`ng[tor:

— Pu-punga=i... m[-m[-m[p`ndesc s[ s[ m[ fure... s[ m[ mo=te-neasc[ p`n-p`n-n-am murit... s[-i dai afa-afar[ pe to\`i, pe to\`i, s[ nu v[d de-dec`t pe fe-fe-ti\`a mea =i pe Felix, vreau s[-i dau fe-feti\`ei mele ce-i al ei, am s[-\`i dau du-dumitale... Du-dumneata e=ti pri-prietenul meu credincios... Nu vreau s[ =tiu de sor[ =i de nepo\`i, afa-afar[din ca-casa mea!

— Costache, pentru Dumnezeu, nu te agita a=a. Ai]ncredere]n mine. Avem s[facem totul cum e mai nimerit, acum s[stai lini=tit, s[te faci bine. Vorbim m`ine.

Str[tulat fu de p[rere c[aici Costache nu avea condi\`iile unei bune ]ngrijiri =i-l sf[tui s[ mearg[ la un sanatoriu. B[tr`nul privi speriat la Pascalopol =i protest[c[n-are bani pentru sanatoriu, c[nu poate p[r[si casa. Ironia bl`nd[ a mo=ierului ]l f[cu s[ tac[ =i probabil c[, dup[ anume socoteli, ar fi consim\`it. Doctorul se izbi]ns[, c`nd ie=i afar[, de opunerea d`r[z[a Aglaei, care pretindea c[fratele ei trebuia s[stea acolo, sub privegherea ei, iar nu printre str[ini. St[nic[, dimpotriv[,]n g`ndul lui blestema ]nd`rjirea soacr[-sei, fiindc[ ]=i f[cuse repede planul ca]n lipsa de acas[a b[tr`nului s[ scooteasc[ cu de-am[nuntul toate od[ile. ]n sf`r=it, Str[tulat ridic[din umeri, recomand[lini=te]n camera bolnavului =i unele revulsive, =i plec[spre tr[sur[. Pascalopol]=i lu[ziua bun[de la b[tr`n =i de la Otilia, c[reia ]i str`nse m`na cu afec\`iune, profund, f[r[a scoate, din pruden\[, vreun cuv`nt. Era

totmai s[plece, c`nd auzi glasul lui Costache. Se apropie de patul lui, =i, b[tr`nul, dup[ce se]ncredin\ c[nu-l auzeau ceial\i, =opti]n urechea mo=ierului:

— S[-s[vii m`ine, s[-i gone=ti pe to\i, vreau s[-s[-\i dau zestrea fe-feti\ei!

— Ce zici?]ntreb[Pascalopol pe Stratulat, c`nd fur[ ]n tr[sur[.

— Accident banal, bine suportat. Am impresia c[a f[cut o sfor\are oarecare, a stat]n soare. Deocamdat[,]l cred]n afar[de pericol, dar dac[are de aranjat ceva, s[aranjeze acum. La un al doilea atac, poate muri subit.

Aglae =i cu ceata ei r[mase, fa\ de sentin\ a lui Stratulat, cu un dispre\ de loc acoperit, alimentat de altfel =i de doctorul Vasiliad, care se sim\ise jignit de ne]ncrederea cu care fusese primit[de Pascalopol =tiin\ a sa. F[cu teoria c[, dimpotriv[, un bolnav b[tr`n, cu tabieturi, nu trebuie scos din casa lui, care ]i ]ntre\ine sentimentul vie\ii. Spitalul demoralizeaz[ =i ucide, dovad[ c[ cei mai mul\i prefer[ s[ moar[ ]n patul lor. St[nic[ fu numaidec`t cucerit de teorie, cu toat[ciuda lui dint`i.

— Bravo, Vasiliade, nu te =tiam filozof! Ai cea mai perfect[dreptate. Tot un doctor de-ai no=tri, cu experien\[, se pricepe, s[racul! Parc[profesorii universitari =tiu mai mult dec`t e]n carte! Medicina e practic[, nu teorie.

]n fond, St[nic[se g`ndise c[ tot mai bine ar fi putut scotoci casa cu b[tr`nul acolo, fiindc[ar fi avut un pretext s[vin[mereu. De aceea, c`nd Olimpia, de obicei somnoroas[, molatic[,]ncepu s[ca=te =i zise: “}n definitiv, acum e mai bine, s[ne ducem =i noi la casa noastr[, c[mi-e somn”, St[nic[protest[vehement:

— Ce? S[ ]l[s]m bolnavul f[r] nici un ajutor, pe spinarea a doi copii? Cap ai tu, Olimpio? Asta e boal[dificil[, oric`nd poate s[-i vie r[u. Dac[se d[jos noaptea din pat =i=i sparge capul cumva? Datoria noastr[e s[-l p[zim, s[-l ocrotim, fiindc[e unchiul nostru, iar pe Vasiliad]l invit[s[stea =i el. E doctorul curant, a\i priceput, =i-l pl[tim.

— Stau, stau! consim\i Vasiliad.

Aglae nu f[acu nici o obiec\ie. Dimpotriv[, lu[comanda casei, ajut`ndu-se de Marina =i de propria ei servitoare. Din nou masa fu a=ezat[ ]n sufragerie, mas[ la care Felix =i Otilia fur[ invita\i, dar f[r] mult[ insisten\[ c`nd ace=tia refuzar[. Transform`nd canapelele ]n pat =i distribuind prin od[i c`teva saltele, toate camerele fur[pref[cute]n dormitoare. St[nic[vru neap[rat s[doarm[ ]n salonul cu scrinul, Aglae]n sufragerie. Servitoarea Aglaei fu consemnat[s[se culce la intrare, pe prag. Astfel, dup[terminarea mesei, care dur[foarte mult, toat[casa fu ocupat[milit[re=te de cele =apte persoane (St[nic[, Olimpia, Aglae, Aurica, Titi, doctorul, servitoarea),]nc`t nici o mi=care nu era cu putin\[ f[r] trecerea prin odaia cuiva. L[mpile r[maser[ aprinse mic=orat, peste tot. Aproape to\i adormir[ ]ns[ cur`nd a=a de ad`nc, c[ toat[ casa se umplu de sfor[ituri. Numai St[nic[ umbl[ c`t[va vreme prin curte, inspect`nd totul, trecu ]n revizie toate od[ile, apoi se ]nchise ]n salon, ]ncluind u=a cu cheia. Acolo merse de-a bu=ilea, s[ priveasc[ pe sub mobile, suspect[ orice fotoliu =i canapeaua, ap[s`ndu-le cu m`na s[ vad[ dac[ f`=`ie, ]ntoarse tablourile pe dos, cioc[ni sc`ndurile, deschise chiar u=i\ele de la sob[=i, neg[sind nimic,]ncepu s[me=tereasc[broa=tele sertarelor scrinului cu o s`rm[ ]ndoit[, pe care =i-o preg[tise din vreme. ]ns[ limbile broa=telor erau lungi =i bine str`nse]n arcuri, =i toat[me=tereala lui St[nic[fu z[darnic[. Atunci St[nic[, sup[rat,]=i scoase ghetetele din picioare =i se]ntinse pe saltea pus[jos, adormind aproape numaidec`t.

Felix izbuti s[ ]ncredin\eze pe Otilia c[e mai bine s[se culce, deoarece era necesar s[fie odihnit[a doua zi, pentru a da lui mo=Costache toat[asisten\ a posibil[. O f[cu chiar s[m[n`nce, ]n odaia la ea, ceva mai mult dec`t batoane de ciocolat[. El]nsu=i f[g[duia s[doarm[ ]mbr[cat, spre a fi gata la orice eventualitate. Ie=ind]n curte, pe la orele unsprezece noaptea, Felix se izbi, piept]n piept, cu Weissmann. Acesta venise t`rziu acas[, aflase de invita\ia lui Felix =i alergase f[r] s[ ]ntrebe asupra motivului. Lumina slab[ de prin toate od[ile ]l mirase =i se ]ntreba dac[ trebuie s[ intre =i pe unde s[ intre. Felix ]i povesti repede ]nt`mplarea,]i comunic[diagnosticul =i

recomanda\iile lui Stratulat =i-i m[r turisi ciuda lui c[ceilal\i]=i vedeau de treab[=i nu executaser[nici o prescriere. Weissmann ceru doi lei, disp[ru, se]ntoarse peste zece minute =i propuse lui Felix s[mearg[sus. Trecur[prin sufrageria]n care Aglae sfor[ia \iuit, iar Olimpia groh[it, =i se-ndreptar[spre dormitorul lui Costache. Atunci v[zur[c[b[tr`nul izbutise s[se dea jos din pat =i c[uta s[ias[din odaie,]n vreme ce Marina, pus[s[p[zeasc[, adormise, ca o vit[, pe un scaun.

— Unde vrei s[mergi?]ntreb[Weissmann. Asta nu e bine!

— Vvreau s[stau de vo-vorb[, zise sup[rat b[tr`nul, vreau s[stau]n sufragerie; ce-i aicea, dormitor public?

— Las[, c[stai de vorb[cu noi, domnule, f[cu Weissmann, vesel, eu de ce-am venit? =i-l]mpinse bl`nd pe mo= Costache ]nspre pat, unde acesta c[zu cu zorn[it, c[ci \inea mereu la subsuoar[ =i ]n m`n[cutia cu bani =i cheile.

— Pune deoparte cutia asta, te rog eu! insist[studentul.

Mo= Costache privi]ntreb[tor la Felix, apoi, ascult`nd, a=e=ez[ cutia ad`nc sub pern[, iar cheile le leg[la br`u.

— A=a-mi place, c`nd m-ascu\i! zise Weissmann: eu am venit s[ -\i fac bine, s[ execut ordinele doctorului. M`ine, dac[e=ti cuminte, po\i s[mergi s[faci chef!

— He, he! r`se mo= Costache, amuzat, desf[c`nd =tirbenia gurii.

Cei doi studen\i]ncununar[din nou pe b[tr`n cu o pung[ de ghea[, =i Weissmann, dup[ ce-i trase ciorapii gro=i din picioare, ]i puse sinapisme pe t[lp[ , ceea ce produse bolnavului g`dilituri =i bun[dispozivie.]n genere, Felix fu izbit de exuberan\a nea=teptat[a b[tr`nului, de pornirea lui de a vorbi.

—]n cazurile astea, explic[Weissmann,]ncredin\at c[b[tr`nul nu]n\elege, avem pu\in[euforie!

— Injec\ie nu-mi faci?]ntreb[deodat[mo= Costache pe Weissmann.

— De ce s[-\i fac injec\ie, dac[n-ai nevoie? Nici n-am sering[!]

— Dac[-\i trebuie sering[, zise b[tr`nul, ]nchiz`nd ochii,]\i v`nd eu una ieftin.

=i Weissmann =i Felix r`ser[, =i acesta din urm[fu]n fundul

sufletului mul\umit de manifest[rile de avari\ie ale b[tr`nului, fiindc[ asta dovedea integritatea facult[ilor mintale =i era un semn c[ b[tr`nul se va restabili, spre bucuria Otiliei. Orice]ncercare de a convinge pe b[tr`n s[ se culce fu zadarnic[, =i mo= Costache, a=a de ]nchis de obicei, avu gust de povestit =i f[cu celor doi tineri, a=eza\i pe scaune de o parte =i de alta a patului cu mari suluri de lemn, dest[inuiri din tinere\ea lui. Limba era parc[ mai dezlegat[ dec`t de obicei.

— +i tata =i mo=u-meu, zicea el, au tr[it mult. Mo=u-meu a avut peste nou[zeci de ani c`nd a murit =i nici n-a murit de moarte bun[. A mers ]ntr-o toamn[, cam pe vremea asta, dar ceva mai t`rziu, la v`n[toare spre Pite=ti, ]n sus, c[lare =i cu pu=ca la um[r. C[l[rea bine =i se \inea drept, cu toate c[ era b[tr`n. Calul a sim\it ceva l`ng[ o p[dure =i s-a speriat, =i cum mo=ul se rezemase cu m`na de un copac,]n\elegi, calul a rupt-o la goan[=i mo=u-meu a alunecat jos, lovindu-se. Tata]l ia,]l r[suce=te, b[tr`nul nu mi=ca deloc. A stat a=a vreo jum[tate de ceas, stropindu-l cu ap[, =i, v[z`nd c[nu sufl[, a crezut c[e mort =i a alergat c[lare spre sat s[cheme oameni cu o c[ru\ s[-l ia. C`nd au venit cu c[ru\ a s[-l ia l-au g[sit s[n[tos, st`nd pe un pietroi =i uit`ndu-se cu ochiul ]n \eava pu=tii, cine =tie ce i s-o fi p[rut. Tropotul calului l-a speriat, a f[cut o mi=care gre=it[ se vede cu m`na =i glonte, pac. A=a c[a murit]mpu=cat. Tata, Dumnezeu s[-l ierte, mai tr[ia mult, de=i avea =aptezeci =i opt de ani, dac[nu se l[comea. Dar]i pl[cea =oriciul de porc, crud, numai pu\in ras de peri. A t[iat odat[un unchi dinspre mam[un porc, =i tata a tot m`ncat din =orici p`n[i s-a pus nod]n g`t. Ai no=tri au venit de peste Dun[re, a=a spunea mo=u-meu, ca s[ scape de prigoana turcilor. Au fost macedoneni boga\i. C`nd au plecat =i-au v`ndut toate oile =i au f[cut parale =i =i-au cump[rat mai mul\i fra\i mo=ie mare pe l`ng[Giurgiu. D-aia le-a zis Giurgiuveanu.]ns[mo=u-meu tr[ia mai mult la ora=, =i tata s-a desf[cut de mo=ie =i =i-a cump[rat case. Hei, am avut multe case noi, c`nd eram copil am v[zut un dulap]ntreg cu chei mari, ca de biseric[, toate]nsemnate cu slov[chirilic[, fiecare de pe unde era. Un frate al lui

mo=u-meu, a=a spuneau b[tr`nii, se f[cuse haiduc =i a cutreierat mun`ii, pr[d`nd tot de la c[lug[ri, pe care nu putea s[-i suferi, apoi a trecut ]n Transilvania =i i s-a pierdut urma. Bine facea, nu? C[lug[rul! Ce face c[lug[rul? St[ =i m[n`nc[degeaba. S[-i dau eu banul muncit]n sudori de mine? Dumnezeu m[vede el =i a=a, =tie c[n-am furat de la nimeni, =i ce am este cu cinste. S[-s[-s[munce=ti, s[str`ngi. A-a-a-asta-i toat[ filozofia. Casa noastr[, eram mic c`nd a f[cut-o tata. A lucrat-o tot cu me=teri italieni =i a]mp[r`it un morman de straie, c`nd a ajuns la c[priori. Hei, hei, =i asta-i cas[trainic[, b[tr`neasc[, cu var bun =i c[r[mid[ uscat[, asta nu mai are moarte, nu ca scoicile astea de-acum, pe care le numi`i case. De ce-am cump[rat eu c[r[mid[veche? A-aia e mai bun[de zece ori dec`t asta nou[, am luat tot de la o cas[, pe care am v[zut-o eu c`nd o cl[dea, pe c`nd eram copil. Acum cincizeci de ani =edeam pe aici ca-n p[dure. Noaptea se cl[tinau pomii cu =uier, ca la \ar[. Casele erau rare =i ie=eam pe aici, ceata de copii, trec`nd prin dosul c[z]rmilor, pe unde e acum 13 Septembrie, o t[iam pe sub deal, ocolind Cotrocenii, peste =oseaua Bolintini =i ie=eam peste D`mbovi`a la Ciurel, unde ne sc[l]dam, =i pe urm[o luam prin Cr`nga=i =i ne ]ntorceam, pe partea cealalt[ a D`mbovi`ei, pe la Malmaison, tocmai pe sear[. Ne juc[m tot ]n sus, pe Rahovei, prin Jarcale`i =i prin Tutunari, sau =i mai jos, spre Veselie, unde erau tot vii, =i furam toamna struguri.]n fundul cur`ii am avut grajd pentru cai, c[ tata avea tr[ur[, dar noi luam caii =i mergeam c[lare, ocolind Bucure=tii prin vii, p`n[la Tei. Acuma, tinerii stau degeaba, nu =tiu s[petreac[. S[v[spun ce-am f[cut odat[. Ne-am dus c``iva, c[l[ri, pe Podul Calicilor, strada Rahovei de acum, =i ne-am \inut, p`n[ au ostenit caii, pe drumul Giurgiului, dup[ o grecoaic[, o fat[ care mergea cu tat-su, negustor grec, ]n c[ru\ cu coviltir. Grecul s-a pl`ns la]ntoarcere tatiei, =i de atunci nu mi-a mai dat cal. Mergeam apoi la biserici cu ceata, c`nd se d[deau artose, la Antim, la Sfin`ii Apostoli, La Mihai-vod[, =i chiar mai departe =i, pun`ndu-ne ]n r`nd, goleam]n c`teva clipe tava =i treceam la alt[ biseric[, ]nc`t ne luaser[popii la ochi =i puneau c`te un dasc[l s[ ne p`ndeasc[. Mai p[c]leam =i pe babe. Erau unele care

]mp[r\eau lum`n[ri =i noi ne ]ndesam, ghiontind pe all'ii, ca =i c`nd
 am fi fost str[ini unul de altul, iar dup[ce luam lum`n[rile femeii ne
 a=ezam pe dou[r`nduri, cu ele ]n m`n[aprinse, =i mergeam c`nt`nd
 pope=te pe nas. Tot a=a m`ncam colivele,]ns[trebuia s[schimb[m
 mereu bisericile =i s[punem din vreme c`te unul din noi s[afl[m cine
 face pomeni. Hii, =i mi-a venit un gust de pastram[! Pe atunci nu prea
 m`ncam dec`t carne de vac[, ori pas[re, ori capr[ ]n gr[simea lor.
 Mai mult seu dec`t untur[, iar sl[nina de porc o m`ncam afumat[.]n
 post f[ceam pilaf cu tah`n =i chiftele de icre. Prim[vara mergeam pe
 iarb[, la Bordei sau la Lacul Teilor. Ei, dar s[v[spun despre nunta
 mea cu r[posata nevast[-mea, cu cea dint`i, nu cu mama Otiliei. C`nd
 m-am]nsurat]nt`ia oar[, aveam numai dou[zeci de ani, =i Cuza-vod[
 nu fusese]nc[detronat. Pu\in dup[aceea a venit Carol. Eu fata n-am
 v[zut-o deloc, fiindc[pe atunci a=a era obiceiu, ca p[rin\ii sa hot[rasc
 tot, fata, zestrea. Erau preg[tite toate, masa, lum`n[ri aprinse (uitai
 s[spui c[tata f[cea =i comer\ de cear[)], popa a=tepta la altar, c`nd
 ne-am trezit]n poart[cu o cupea, =i, dup[ea, o c[ru\ acoperit[, din
 care au]nceput slugile s[descarce boccele, foteluri =i alt calabal`c.
 Asta era zestrea. Fata a adus-o soacr[-mea de m`n[, =i era numai de
 treisprezece ani, =i de mic[ce era, nici nu =tia bine ce]nseamn[
 m[riti=ul. Noaptea]nt`i a ]nceput s[ pl`ng[c[nu vrea s[doarm[
 singur[, f[r[m[-sa, =i a trebuit s[r[m`n[soacr[-mea. Pe urm[, am
 luat-o cu bini=orul =i s-a deprins, dar s[rea]ntr-un picior =i voia s[se
 joace, neb[nuind, he, he, ce urm[reasc eu. C`nd era]ns[rcinat[, c[am
 avut cu ea un copil, care n-a tr[it, se juca cu p[pu=ile. Nici n-a tr[it
 mult s[raca, la dou[zeci =i unu de ani a murit, numai dup[opt ani de
 c[snicie, =i pe urm[am stat v[duv aproape dou[zeci de ani, p`n[am
 luat-o pe mama Otiliei, care era =i ea tot t`n[r[, de vreo dou[zeci de
 ani, =i Otilia de un an, fiindc[am luat-o v[duv[,]i murise b[rbatul
 dup[un an de vie\uit]mpreun[. Nu =tiu cum s-a f[cut c[n-am avut
 noroc nici cu a doua nevast[, cu care am tr[it, s[zic, cinci ani. C`nd
 unui om i-e dat s[tr[iasc[, tr[ie=te]n ciuda doctorilor, ce-mi umbla\i
 mie cu do-doctorii. Otilia seam[n[cu mam[-sa. Tot a=a era, m`ndr[,

\inea la cas[, dar s[nu te fi amestecat]n treburile ei. +i c`nta bine la pian, clavirul de la ea a r[mas. +i cum]\i spun, a=a se f[ceau nun\ile pe atunci. Dar doctorii, =i atunci ca =i acum, nu =tiau nimic. Numai doi au fost oameni =i jum[tate, doctorul Obedenaru =i Drash. Obedenaru venea ori]n cupea, ori c[lare =i era]nm[nu=at =i cu \ilindru pe cap. Drash]ns[f[cea minuni, de-l pomenesc to\i. S[vezi cum a vindecat pe unul care credea c[-i intrase un sticlete]n cap =i-i c`nta mereu ]n ureche. I-a spus azi, i-a spus m`ine c[n-are nimic]n cap, omul nu, zicea c[are =i doctorul nu =tie, p`n[ ce Drash, f[c`ndu-se c[-l ascult[mai bine, i-a zis: "Mi se pare mie c[ai dreptate, parc[-l aud =i eu! S[vii m`ine, s[ \i-l scot". A doua zi, neam\ul a f[cut rost de un sticlete de la prinz[torii cu clei, =i, \in`ndu-l ascuns]n m`n[, l-a v`r`t pe ]nchipuit ]ntr-o odaie goal[, i-a dat un pumn zdrav[ ]n ]n ureche =i a l[sat s[ scape, pe furi=, sticletele din m`n[. "Ai v[zut cum a zburat? Acum e=ti s[n[tos." +i]nchipuitul a crezut. He, he, he, he! M`ine-poim`ine, c`nd m-oi scula din pat, m-apuc eu s[zidesc cas[, cum nu s-a mai v[zut]n Bucure=ti, cu c[r[mid[s[n[toas[=i grinzi uscate, numai s[g[sesc salahori ieftini.

B[tr`nul p[l]vr[gi a=a p`n[t`rziu dup[ miezul nop\ii, c`nd c`ntau coco=ii de rev[rsatul zorilor, apoi obosi =i adormi ]n sf`r=it cu punga de ghea\ aplecat[, ca un fes, peste un ochi. Weissmann plec[, iar Felix st[tu treaz p`n[ la ziu[ ca s[ cru\e pe Otilia. A doua zi mo= Costache p[ru absolut normal, dar sim\ea oboseal[ =i amor\eal[ ]ntr-un picior c`nd c[lca. St[nic[ ]l g[si st`nd foarte grav pe un vas de noapte, cu cutia de tinichea sub un bra\ =i cu cheile ]ntr-alt[ m`n[. Atmosfera era infect[, patul tot era pres[rat cu glomotoace de mu=tar ud.]n sufragerie se \inu un mic consiliu de r[zboi,]n care Olimpia =i Aurica fur[de p[rere c[, de vreme ce b[tr`nul este mult mai bine, m[car pentru pu\in[ vreme s[ se duc[ fiecare acas[. Aglae se ]mpotrivi, adm[\`nd doar o scurt[retragere din partea fiec[ruia. Ea]ns[=i se duse acas[s[se schimbe =i fu]napoi dup[o jum[tate de ceas, c`nd trimise pe r`nd pe Titi, pe Aurica =i pe Olimpia. Casa era ocupat[milit[re=te. Situa\ia era din ce]n ce mai sup[r[toare, =i Felix]ntrev[zu

cu spaim[viitorul Otiliei, dac[lucrurile ar fi continuat tot astfel. Cer`ndu-se b[tr`nului bani pentru cheltuiala casei, acesta refuz[sub cuv`nt c[ el nu m[n`nc[=i se mul`ume=te cu pu`in lapte “dac[r[m`ne de la al`ii”. Felix d[du el bani Marinei,]ndemn`nd-o s[ nu spun[ nimic despre asta Otiliei, fiindc[ era sigur c[ atunci fata nu s-ar mai fi atins de nimic. Aglae, pe de o parte, cerceta cu de-am[nuntul fiecare odaie, intr`nd p`n[ si-n camera Otiliei =i a lui Felix, St[nic[, pe de alta, scotocea peste tot =i cioc[nea, ]n c[utare de trape misterioase, p[zindu-se chiar de Olimpia, fiindc[, atunci c`nd aceasta intr[dup[el]n salon, se r[sti:

— Ce te `ii, frate, dup[ mine, am =i eu nevoie de lini=te, dup[ at`ta zbucium, s[-mi adun ideile.

Cum aceasta]nchidea u=a la loc, o chem[ ]n =oapt[, se uit[pu`in prin odaie =i scoase din perete o miniatur[ cu ram[ de filde=, pe care o ochise de mult, =i o v`r]]n sinul Olimpiei:

— Ascunde-o bine, s[nu te vad[soacr[-mea, [sta e un lucru de art[, trebuie p[trat]n familie!

Pascalopol veni la pr`nz =i-i g[si pe to`i inamicii str`n=i la mas[ ]n sufragerie, chiar =i pe Vasiliad, care plecase =i apoi se ]ntoarse, ca orice bun medic curant. ]ntreb`nd pe b[tr`n ce voia s[-i spun[, sau s[-i dea, acesta ]i comunic[, f[r] =optire de data asta, c[ nu poate sa fac[ nimic acum, c[ i-au pus st[p`nire pe cas[, dar c[are s[se scoale el s[fac[r`nduial[. Peste c`teva zile]ns[avea s[-i “spun[” ceva foarte important pentru fe-feti`va lui. A treia zi, c`nd ocupan`ii casei se scular[, g[sir[ pe mo= Costache ]mbr[cat, plimb`ndu-se prin curte, cu m`inile la spate =i inspect`ndu-=i c[r]mizile. Privea at`t de ur`t la to`i =i avea ]nf[`i=area at`t de normal[, ]nc`t to`i ]=i d[ur[ seama c[ e caraghios s[-l mai `in[sub regimul arest[rii. Titi, Aurica, Olimpia plecar[, Aglae mai arunc[o]ntrebare:

— Cum te sim`i tu, Costache, s[ stau aici s[-`i ajutor? Trebuie s[te]ngrije=ti, Marina asta nu se pricepe la nimic.

Mo= Costache r[spunse posac:

— N-am nevoie de nimic, las', c[are cine sa vad[de cas[!

St[nic[, dezam[git, simul[entuziasmul:

— Bravo, mo= Costache, ura, s[ ]ngropi to\i doctorii, care nu =tiu nimic. Doctorii mi-au omor`t pe]ngera=ul meu! Dumneata =i bolnav! A fost acolo o oboseal[, un pic de insola\ie. A= da tot s[am eu s[n[tatea dumitale!

}n ziua urm[toare, mo= Costache goni pe to\i din cas[rug`nd chiar pe Felix =i pe Otilia s[ plece p`n[seara. Otilia se duse vesel[, cu sentimentul c[b[tr`nul se f[cuse bine, ]nso\i p`n[la un loc pe Felix, apoi se desp[r\i =i Felix avu]ncredin\area c[fata merge la Pascalopol. B[tr`nul ]nchise u=ile =i ferestrele, trase perdelele =i, ]ntocmai ca ]n r`ndul trecut, se auzir[boc[nituri de ciocan]n sufragerie. St[nic[nu mai p`ndea la geam, fiindc[ era chiar ]n cas[. Intrase ]n odaia lui Felix, pu\in dup[ plecarea acestora =i, ]nainte de a se ]nchide u=ile, se cobor`se]n ciorapi pe scar[=i privise]n sufragerie pe gaura cheii, unde nu v[zuse mare lucru, dar putuse sa fac[unele deduc\iuni dup[natura zgometelor. Apoi, g[sind u=a de din dos]nchis[, fiindc[b[tr`nul uitase s-o descuie, se urc[ din nou ]n odaia lui Felix =i se culc[ de-a binelea ]n patul lui. T`n[rului]i spusesese c[venise de vreun ceas, sa-l mai]ntrebe de una, de alta, =i adormise. Felix nu aminti de asta b[tr`nului, nev[z`nd nimic suspect =i, chiar dac[b[tr`nul ar fi aflat, crez`nd c[a deschis u=a]nainte, n-ar fi b[nuit nimic. St[nic[fu discret de data asta, =i Olimpiei, care acum]=i luase cartier]n casa p[rinteasc[, p`n[ la noi dispoz\ii, nu-i pomeni absolut nimic de ]nt`mplare. Mo= Costache =edea acum numai]n sufragerie, a c[rei canapea o decretase pat,]mbr[cat =i]nvelit cu o p[tur[, cu cheseaua de tutun ling[el, cu cheile =i cu tinicheaua de bani.]ncuiase u=ile de la toate od[ile =i, c`nd avea nevoie de ceva, trimitea numai pe Otilia =i pe Felix, ]n care avea ]ncredere. Cu Aglae se ]mp[case, dar o privea piezi= c`nd aceasta, de c`teva ori pe zi, pretext`nd solicitudinea, venea]n cas[=i d[dea ordine. Ceilal\i veneau si ei, din c`nd ]n c`nd, trimi=i de Aglae. St[nic[,]nso\it adesea de Vasiliad, era nelipsit =i se afla prin preajm[chiar c`nd s-ar fi p[rut c[ nu este. Otilia ]l g[si ]ntr-o zi ]n buc[t[rie, b`nd cafea. Zicea c[numai Marina e]n stare s[respecte aroma cafelei ; a

soacr[-sei era infect[. Pascalopol, din tact, venea mai rar =i convenise cu mo= Costache sa-l cheme atunci c`nd are nevoie de serviciile lui. Nu voia s[ de=tepte b[nuieli ]n Aglae c[ ar urm[ri ceva, =i de aceea afecta oarecare r[ceal[ ceremonioas[ fa\ de Otilia, a c[rei lini=te mai trist[, ce e drept, dar ]ncrez[toare, ]i dovedea lui Felix c[ se=nt`inea cu Pascalopol. }n cele din urm[, Otilia]ns[=i, v[z`ndu-l pe Felix adumbrit, m[rturisi:

— Felix, am observat c[m[suspectezi! Nu e=ti cuminte deloc. Eu sunt trist[de papa =i foarte greu m=a= obi=nui cu ideea de a-l pierde. Oric`t de independent[ a= fi, ca fat[, simt nevoia unei ocrotiri. Nu m[ pricep ]n nimic, papa nu mi-a dat nici o experien\[. Tu, tu e=ti altceva. De devotamentul t[u nu m[ ]ndoiesc o clip[. Dar tu ]nsu\i e=ti f[r[ experien\[, am`ndoi avem nevoie de un prieten mai]n v`rst[, cum e Pascalopol. El n=are nici un folos din toate astea, ba]=i face =i vorbe,]ns[are autoritate, =i chiar tantei Aglae]i e ru=ine de el. Tu nu =tii cum sunt [=tia (Otilia f[cu un semn spre casa Aglaei), =i de ce m-am speriat eu. Pentru mine este indiferent, m[duc s[dau lec\ii de pian, poate m[ ]iei tu (Felix f[cu un gest de consim\ire exaltat[,]n vreme ce Otilia continua grav, f[r[a da importan\[propozi\iei), dar mi-e mil[de papa. Dac[papa ar fi bolnav, s[nu se mai poat[mi=ca din pat, =tii de ce sunt]n stare? S[-i ia toate lucrurile din cas[=i s[-l lase pe sc`ndura goal[. Tu singur, cu ochii t[i, ai v[zut cum s-au a=ezat la mas[, f[r[s[le pese de noi. Le era ru=ine deocamdat[, fiindc[nu =tiau cum au s[ ]ias[lucrurile, dar ne d[deau afar[=i pe mine =i pe tine. Tu trebuie s[ai r[bdare, s[\i se dea conturile. Cu mama lor a=a au f[cut. A fost bolnav[mult[vreme, paralytic[, =i, v[z`nd c[ nu mai moare, i-au scos toate mobilele din cas[ =i au l[sat-o singur[. Papa a mai avut o sor[, mai mic[, care a r[mas v[duv[ =i s-a ]mboln[vit de hemiplegie, se vede c[ asta e ]n familie. Neav`nd nici o avere, a fost internat[ ]n spital, unde a murit aproape de foame. Doctorii au aflat c[avea frate =i sor[bogav\i =i au silit-o s[le cear[ajutor. Ba i-au pl[tit tr[sura =i au venit p`n[la Aglae,]n curtea c[reia a fost dat[jos. Aglae a v[zut,]ns[a \ipat la to\i s[se ascund[ ]n cas[=i n-a ie=it, cu toate vaietele bolnavei.

Birjarul,]nduio=at, i-a blestemat pe to\i =i a dus-o]napoi la spital. Ca s[nu se mai]nt`mple s[ le vin[ pe cap, au ticluit o scrisoare, ca din partea unor cunoscu\i care au aflat de escapada bolnavei de la vecini, dar comunicau c[ nu mai tr[ie=te nici o rud[ de aproape =i c[ ei, ca s[-i fac[ poman[, au s[-i trimit[, din c`nd]n c`nd, c`te un pachet de alimente. +i =tii ce f[ceau? Duceau pachetul la nu =tiu cine, la Chitila, acela]l da unui cheferist, cheferistul]l d[dea unui birjar care avea pe cineva la spital, a=a c[niciodat[n-au putut s[afle la spital cine trimitea pachetul =i de unde. A=a sunt [=tia, scumpul meu. }nc`t, dac[ apelez la un prieten ]n v`rst[, cu experien\[, o fac]n interesul lui papa =i al t[ui, mai mult dec`t]n al meu. Uite, acum te rog chiar sa te duci la Pascalopol =i s[-l rogi s[vin[dup[-amiaz[, c[l-a chemat papa, cum a fost vorba.

Pascalopol veni, =i b[tr`nul puse pe Otilia =i pe Felix s[ p`ndeasc[ ]nt`i prin toat[ curtea =i apoi s[ se duc[ sus. Apoi, sug`nd un muc de \igar[, mo= Costache vorbi v[iet[re\:

— Am str`ns ni=te bani =i nu =tie nimeni, pentru Otilica, dac[eram s[n[tos]i f[ceam o c[su\] colea, poate tot i-o fac. Dar ce-i al ei e pus deoparte.

— A=a? bravo, =tiam eu c[e=ti om de isprav[! Dar cum]i la=i? +tii, tu ai s[tr[ie=ti]nc[mult[vreme, doar mi-a spus Slatulat c[n-ai nimic,]ns[vezi, de la o v`rst[oarecare, omul]=i pune lucrurile]n ordine, iat[, eu am f[cut de mult testamentul.

— Nu vreau testament, se indign[b[tr`nul, n-am murit, s[-mi fac testament, ce trebuie s[ =tie =i al\ii ce-i dau eu fe=feti\ii? Am pus trei sute de mii de lei la o parte din v`nzarea caselor. Aglae o s[aib[casa asta =i ce-o mai fi, s[nu spun[c[n-am grij[de nepo\i. O s-o aib[t`rziu, ]ncolo, c`nd oi muri =i eu, dar Otilichii vreau s[-i dau acum, s[nu =tie nimeni, dec`t eu =i dumneata. |i-i dau dumitale s[-i pui la banc[, pe numele ei,]n secret.

— Bine, Costache, =i a=a e bine, chiar mai bine, fiindc[nu se mai face discu\ie!

— A=a c[, b[tr`nul trase un fum din \igar[, fe=feti\la are zestrea ei.

— Foarte frumos! =i c`nd ai de g`nd s[-i dai la banc[? B[tr`nul f[cu un semn speriat lui Pascalopol s[tac[,]l trimise cu gestul la fereastr[, s[priveasc[ ]n curte, ceea ce acela f[cu]ns[cu obi=nuita lui demnitate.

— Vino-ncoace, =opti b[tr`nul.

Pascalopol se apropie de canapeaua pe care fusese aruncat[o saltea. B[tr`nul apuc[ un col`al saltelei dinspre perete =i-l rug[din ochi pe mo=ier s[trag[=i el. Mo=ierul trase, r[sturn`nd pu`in pe mo= Costache, care nu voia s[se dea jos de pe canapea cu]nd[r[tnicia unei clo=ti, =i descoperi un pachet de jurnal legat cu sfori,]l trase afar[=i-l d[du b[tr`nului. Acesta ]l desf[cu mul`umit, umpl`ndu=-i plapuma cu sfori de c`rpe =i cu jurnale =i scoase trei pachete de bancnote, legate =i ele cu sfori:

— {=tia sunt! murmur[b[tr`nul, examin`nd atent cotoarele, cu teama de a nu se fi rupt ceva.

— Foarte bine, Costache! M[duc la banca mea, cu care lucrez, banc[solid[, pun s[deschid[un cont discret =i-\i aduc m`ine scrisoarea b[ncii, adresat[Otiliei, ca s[nu fie nici o]ncurc[tur[.

— Nu-nu-nu! nu a-acum! protest[Costache, spre surprinderea mo=ierului. Mai am s[primesc ni=te bani =i vreau s[-i ducem odat[, poate c-o s[merg =i eu. Nu e nici o grab[. Banii [=tia]i \in aici cu mine, s[nu m[fure punga=ii [=tia, tu singur =tii unde sunt. C`nd oi vedea eu c[nu mi-e bine,]i fac semn, =i tu]i iei =i faci ce \i-am spus eu.

— S[fie cum zici tu, Costache, spuse, Pascalopol, deziluzionat,]ns[cum]i]nchipui tu c[pot eu, oricit am fi de prieteni vechi, s[vin s[-\i iau banii de sub saltea, dac[, doamne fere=te, ai fi bolnav? C`nd \i-a fost r[u, a fost aici paz[ militar[ ]n regul[. Doar cumva s[-mi dai o scrisoare c[ ai ]n depozit de la mine at`ia bani, ca s[-i pot sustrage de la... de la succesiune... +i apoi =i asta e suspect. A=a, eu nu intru deloc]n combina=ie. Doar m[fac purt[torul sumei la banc[. E mai sigur, Costache drag[, e =i mai onorabil, mai potrivit pentru delicate=ea

fetei. Cum o s-o conving eu s[primeasc[de la mine o sum[de bani, c`nd cu nimic nu pot s-o conving c[sunt]ntr-adev[r ai ei? Doar s[-i spui =i ei!

— Nu-nu-nu! fe-feti\va s[nu =tie, s[afle =i ceila\i =i s[-i spun[vorbe grele!

— Atunci?

Mo= Costache medit[c`t[va vreme, sug`nd din \igar[, apoi p[ru convins:

— Am s[\i-i dau, mai t`rziu, s[-i mai num[r o dat[, s[-mi fac bine socotelile, dar \i-i dau m`ine, poim`ine, c`nd mai treci pe aici. }i =tii unde sunt, aici sub saltea. Acum m[simt bine, sunt s[n[tos, poate g[sesc salahori, s[fac =i cas[cum =tiu eu.

B[tr`nul ]=i leg[ din nou h`rtiile]n jurnale =i sfori =i depuse pachetele sub saltea, cu ajutorul lui Pascalopol, care, dup[pu\in[vreme, nemaiav`nd nici un rost, d[du s[ plece. C`nd deschise u=a se izbi, piept]n piept, cu St[nic[. Mo= Costache izbucni:

— Ce tot p`nde=ti dumneata pe la u=i, n-am nevoie de spioni]n cas[la mine, fiecare s[stea la casa lui, ce, poate crezi c[am bani]n cas[?

St[nic[f[cu un gest jignit, privind cu]n\eles spre Pascalopol:

— Vezi cum e=ti dumneata, iubite unchiule, fiindc[pot s[-i spun,]mi e=ti ca un adev[rat unchi, am sl[biciunea asta. Adineauri picai, dar tocmai adineauri, s[v[d ce mai faci, doar oameni suntem, nu s[lbatici.]ns[vezi, eu nu m[sup[r, dimpotriv[. Vioiciunea dumitale e semn de s[n[tate. Jos doctorii idio\i! D[-te jos din pat mai bine, s[mergem la plimbare, s[-i pui oasele-n mi=care, s[bei un pahar de vin bun. Dar poate nu te]nlesne=ti, n-ai bani]n cas[, se-nt`mpl[, te-mprumut eu, cu toat[s[r[cia mea,]\i fac eu rost, doar dumneata e=ti cel mai solvabil om de pe lume.

La aceste cuvinte, aprehensiunea zugr[vit[pe fa\ a b[tr`nului se =terse]n bun[parte.

— C`nd mi-o trebui, o s[-i cer, se v[iet[ el, c[ n-am bani ]n cas[ dec`t ce-a fost]n cutie, o s[-i cer eu, dac[n-oi putea s[merg]n ora=.

În loc să răspundă, Stănic se-ntoarse spre Pascalopol și zise:

— Domnule, ce toamnă superbă, altădată pe vremea asta ningeau. Totul se schimbă, pământul este climă!

Dar moșierul făcu un semn de adio, cu bastonul, și ieși pe ușă.

În trăsura, Pascalopol medita îndelung, cu bărbia rezemată în mânerul de argint al bastonului, care înfășura capul unui ogar. Purtarea bătrânului era ca întotdeauna generoasă, sentimentală, însă plină de întortochieri avariabile, în latura materială. Se putea foarte bine întempla că Costache să moară înainte de a se fi decis să facă o situație fetei. El, Pascalopol, înveala la Otilia pământul la sacrificiu și se bucura de afecțiunea neanalizată, dar sigură, a ei. Ar fi vrut-o soție, ar fi vrut-o fiica, sau ceva între aceste două ipostaze, care să-i asigure dreptul de a o păstra. Prin capul lui Pascalopol trecea chiar și extravagantă ideea a unei căsătorii numai de formă, protectoare, cu toate libertățile pentru Otilia. Ar fi putut cel puțin ieși la braț o dată pe săptămână cu o fată adevărată. Însă cum ar fi fost cu puțină acum, în împrejurarea că bătrânul ar fi murit, să se ocupe de Otilia, fără jenă din partea acesteia și fără bătălie din partea altora? Dacă moș Costache nu-și lasă nimic fetei, el, Pascalopol, nu putea să o ocrotească și să o întrețină ca pe fiica lui, nu putea să-i facă nici măcar acele capricii pe care i le satisfăcea în calitate de vechi prieten al casei, fiindcă Otilia ar fi simțit caritatea și ar fi voit să trăiască prin propriile mijloace. Să o ceară în căsătorie, ar fi fost un mijloc nedelicat. Poate că Otilia, exasperată, iubitoare de lux, ar fi primit, în cele din urmă, dar mereu cu sentimentul constrângerii. El, Pascalopol, nu și-ar fi putut da seama atunci dacă Otilia îl iubea cu adevărat, sau numai accepta asistența lui acoperită. Numai liberă, având o zestre a ei, prietenia sau iubirea fetei era mângâietoare. Atunci o putea chema oricând în casa lui, ca și în vizită, deoarece ea n-ar mai fi avut bănuială constrângerii prin caritate. Costache vrea cu tot dinadinsul să-i dea bani Otiliei: trei sute de mii e o sumă considerabilă. Chiar și o sută de mii de lei ar fi de ajuns pentru ea, fiindcă doar avea să se mearse. O sută de mii de lei cu cinci la sută dobândă face un venit anual de cinci mii de franci, suficient pentru o

fat[ca Otilia, care poate da =i lec\ii de pian. Dar dac[b[tr`nul am`n[mereu =i moare]ntr-o noapte, =i vine Aglae =i-i g[se=te banii? "Ce om, ce om, Costache [sta!" Pascalopol se duse de-a dreptul acas[,]=i puse halatul chinezesc, ceru o sticl[de Vichy, pe care-l]ndulci cu pu\in sirop, se plimb[prin cas[, c`nt[ pu\in din flaut, cu ]ntreruperi, menuetul din *D dur-Divertimento* de Mozart, apoi trecu la registrele lui, le consult[ bine, iar se plimb[, cu m`inile la spate, lovind palmele una]ntr-alta,]n prada celor mai ad`nci preocup[ri, umplu din nou un pahar de Vichy =i trecu hot[r`t la birou,]n fa\ma=inii de scris, la care]ncepu s[bat[urm[toarea scrisoare:

"Bucure=ti, 9 octombrie 1910

Onor. Banca "AGRARA"

Loco

V[rog,]n chip *absolut confiden\ial*, s[deschide\i un cont la Banca d-v. pentru domni=oara Otilia M[rculescu, vir`nd ]n creditul acestui cont, prin debitul contului meu, lei 100.000, depozit c[ruia ]i ve\i acorda, sper, acela=i procent de 5%, ca =i depozitului meu. }mi rezerv dreptul de a v[ comunica data c`nd ve\i putea pl[ti dob`nzi sau acorda retrageri de capital posesoarei fondului, pe care nu o ve\i aviza p`n[atunci. Originea creditului r[m`ne strict secret[. Voi avea onoarea de a v[da unele l[muriri personal.

Cu deosebit[stim[,
Leonida Pascalopol"

Leonida trase h`rtia din ma=in[ =i o isc[li cu m`na, o puse]n plic, scrise adresa, apoi puse plicul deoparte. Lu[apoi o alt[foaie de h`rtie, o v`r]]n ma=in[=i scrise:

"Bucure=ti, 9 octombrie 1910

Onor. Banca "AGRARA"

Loco

Va autorizez prin aceasta, la data c`nd dispozi\iunea v[va fi comunicat[de mine personal sau de legatarul meu, s[aviza\i pe d-ra

Otilia M[rculescu de existen\ a la Banca dv. a creditului de 100.000 lei =i s[-i pl[ti\i procente sau chiar s[-i]napoia\i depozitul care]i apar\ine]n deplin[proprietate, ca fiind f[cut din sume numai]ncredin\ate mie, care]ns[ ]i apar\in de drept.

Cu deosebit[stim[,
Leonida Pascalopol”

Pascalopol f[cu alt plic, sun[feciorul,]i d[du]nt`ia scrisoare s-o duc[ la banc[ =i-i ordon[ s[ cheme pentru a doua zi pe avocat. Apoi ]=i lu[ flautul, se a=e z[ turce=te pe sofa, sub candel[, =i c`nt[cu mai mult[r`vn[Menuetul lui Mozart.

O zi, dou[dup[aceasta, mo=ierul trecea din nou pe la b[tr`n =i-l ruga s-o lase pe Otilia s[ se plimbe cu el la =osea, ca s-o distreze pu\in, dup[ at`ta]ngrijorare. Mai mult]n glum[, Pascalopol]ntreb[pe mo=Costache:

— Hei, c`nd m[chemi s[-mi dai zestrea Otiliei?

— Te chem, te chem, zise Costache, cu ochii]n jos, r[sucind \ig[ri.

— M[i, Costache, glumi Pascalopol, \ie \i-e fric[s[sco\i banii din m`n[. Tu n-ai auzit c[ oamenii care-si fac co=ciugul din via\[ sau morm`nt de veci nu mor cur`nd? Scap[-te de o grij[, tr[ie=te =i tu ca un t`n[r!

— Dau, dau, bomb[ni b[tr`nul, ce-i al ei e pus deoparte!

— Asta a=a e, zise Pascalopol, g`ndindu-se la contul de la banc[.

Costache z`mbi satisf[cut, crez`nd c[e vorba de pachetul de sub saltea.

]n tr[sur[, mo=ierul lu[o m`n[ a Otiliei ]ntre m`inile sale =i-i vorbi a=a, semiglume\, semiseros:

— Am s[-\i fac o comunicare, cu totul confiden\ial[, cu condi\iunea s[-mi f[g[duie=ti c[nu vei spune nimic nim[nui. Costache e un om de isprav[, cum m-a=teptam, =i a f[g[duit s[-\i pun[la o banc[, prin intermediul meu, o sum[de bani mai mult dec`t bunicic[. De case n-ai nevoie, de surp[turi de celea.]n chipul acesta nu te cer\i cu cocoana Aglae =i nimeni nu face nici o opozi\ie, ne=tiind de existen\ a banilor.

Mi-a f[g[duit,]ni zic, dar =tii c` t e de greoi Costache, de=i are inim[bun[. Totu=i am smuls un acout bun,]nc[o dat[te rog s[nu-i spui nimic lui, nici nim[nui, altfel strici totul, am c[p[tat de la el o sut[de mii de lei, cu]ns[rcinarea de a-i pune la o banc[pe numele dumitale. Nu te vei folosi de ei, deocamdat[, fiindc[dac[vede lumea c[ai bani, intr[numaidec` t la b[ nuieli =i-i bate capul lui Costache s[ nu-]i mai dea nimic. Dar ]i vei folosi exact ]n momentul c` nd]]i va lipsi sprijinul altora. E=ti deci o fat[independent[, cu zestre deloc neglijabil[. Ce nu po]i cump[ra cu o suta de mii de lei? O mo=ie stra=nic[. Acum pot s[-]i fac curte ca orice pretendent, ad[ug[Pascalopol, galant, s[rut` n-du-i m`na =i pe o parte =i pe alta. Acum e=ti o partid[bun[. Dac[nu m[vrei ca pretendent, r[m`n bunul prieten al dumitale de totdeauna cu care nu te sfie=ti s[ faci escapade. Po]i fi pupila mea, putem s[ ne aventur[m ]n lume, cum am mai f[cut. Nu mi-ai datora nimic, fiindc[ ai avea at`]ia bani c`]i trebuiesc pentru]ntre]inerea gra]ioasei dumitale persoane. E=ti mul]umit[?

— Bietul papa, zise Otilia,]nduio=at[, =tiam eu c[el e un om bun! Nu-mi trebuie nici un ban, dar]mi pare bine c[se g`nde=te la mine. Desear[ am sa-i c`nt la pian!

Acas[, Felix =eedea cu capul]n palme, la mas[,]n fa]a caietului,]n care scrisese, preocupat ca =i Pascalopol de problema Otiliei, urm[-toarele r`nduri:

“Am]jgnit-o pe Otilia, vorbindu-i mereu de protec]ie =i de bani. Nu trebuie s[fiu a=a de orgolios de averea mea, pe care n-am meritat-o, =i s[scot ochii lumii cu ea. Trebuie s[m[port modest, discret, spre a nu scoate]n eviden] situa]ia critic[a Otiliei. Trebuie s[-i spun adev[rul, c[am nevoie de prezen]a ei.”

XIX

— Nu =tiu ce-am s[m[fac cu Costache [sta, zicea Aglae la mas[, unde erau aduna\i to\i ai ei, inclusiv St[nic[, niciodat[n-am fost sup[rat[ca acum. Moare, doamne fere=te, m`ine-poim`ine, c[ci la altceva nu te po\i a=tepta c`nd un om a c[zut o dat[ lovit de dambla, =i eu nu =tiu deloc cum stau lucrurile lui. El a v`ndut localul lui Iorgu, ce-a f[cut cu banii? unde-i \ine? Dac[i-a pus la vreo banc[, cine-o =tie? Ori \i \ine]n cas[=i-i fur[cineva,]n z[p[ceal[. Pe Marina nu pun eu temei, e]n stare s[=i fure, am mai prins-o eu. Te f[ceai tare =i mare, domnule, zise Aglae c[tre St[nic[, c[afli toate, =i v[d c[n-ai f[cut nici o isprav[.

— Recunosc, spuse St[nic[, modest ca niciodat[, n-am putut s[afli nimic.

— Pe urm[, a= vrea s[=tiu =i eu, a f[cut vreun testament, n-a f[cut?! De unde s[-l iau eu testamentul, dac[el nu spune nimic? Dac[nu-l g[sesc sau i-l fur[cineva?

— Atunci dumneata, mam[-soacr[, zise St[nic[, fiind unic[mo=tenitoare de drept, iei tot, vreau s[zic tot ce se vede.

— L[s[-m[ ]n pace, se r[sti Aglae, ca =i c`nd St[nic[ era vinovat de lipsa testamentului, iau casa, c[ nu-mi ]nchipui c-o s[ aib[ neobr[-zarea s-o lase pe m`ini str[ine, dar banii, b[ni=orii pe care i-a cules el v`nz`nd bun[tate de acareturi, cine-i ia?

— \i ia Otilica! declar[St[nic[, imperturbabil =i cu diminutiv inten\ionat.

— Ba te rog s[la=i gluma, e]n joc viitorul, viitorul copiilor =i al Olimpiei dumitale. Dac[ai fi mai con=tient, n-ai face haz.

— Eu nu sunt con=tient? observ[cu umor St[nic]. }mi pare r[u! Eu p[zesc zi =i noapte, dar nu pot s[fac imposibilul]n definitiv, am =i eu pu\in[jen[, sunt uman, ce vrei, nu pot s[m[duc s[-i vorbesc b[tr`nului de testament =i de mo=tenire. E ca =i cum l-a=]ntreba cum vrea s[-i fie co=ciugul.

Aglae nu se l[s[de loc impresionat[de parada umanitar[a lui St[nic[=i d[du noi ordine:

— S[nu sl[b]i din ochi nici o clip[casa de dincolo. Unul s[stea tot prin curte pe l`ng[ gard, c[ doar e cald ca =i vara, =i altul s[ se duc[ din c`nd]n c`nd pe dincolo, s[ ]ntrebe pe Costache cum ]i mai este, dac[ vrea ceva. S[ b[ga\i de seam[ s[ nu ia nimeni nimic din cas[, sa nu ias[ nici c-un pache\el. S[ m[ chema\i pe mine numaidec`t. Bine ar fi s[-l trage\i de limb[pe Costache, dar fin, dac[a f[cut sau nu testament.

Titi, incapabil de subtilit[\i, se mul\umi s[se plimbe prin curtea vecin[, f[c`ndu-se c[ ia schi\e sau s[ priveasc[ pe pere\ii din od[i ca s[ copieze ]n acuarel[ un tablou ori o fotografie. B[tr`nul nu-i d[du]ns[voie s[stea dec`t l`ng[el]n sufragerie, trimi\`ndu-l cu Felix s[aleag[=i s[se]napoieze. }ntr-o zi, plictisit,]l puse s[-i povesteasc[ce-a v[zut la cinematograf, unde el nu fusese niciodat[. Titi, narator din pl[cere,]ncepu:

— }nt`i arat[ un pu\ cu roat[, pe urm[ vine o fat[ cu o g[leat[ mare, apoi apar doi b[tr`ni, un mo= =i o bab[care vorbesc]ntre ei, pe urm[arat[cum trage fata g[leata dup[ea, baba se r[ste=te la ea =i mo=ul o love=te cu un bici, apoi arat[pe fat[ ]nchis[ ]ntr-o odaie goal[, m`nc`nd un codru de p`ine, apoi e noapte =i fata deschide geamul.

— Ce-i asta, ce]nseamn[asta?]ntreb[iritat mo= Costache. A=a e la cinematograf?

— A=a e! r[spunse naiv Titi.

— Dac[e a=a, e ur`t! constat[ b[tr`nul =i nu vru s[mai asculte.

B[tr`nul nu b[nuia c[ Titi nu ]n\elegea afabula\ia filmelor =i le confunda cu o succesiune de imagini, a c[ror sintez[ nu era ]n stare s-o fac[, fiindc[ nu pricepea nici inscrip\iile ]n fran\uze=te. C`nd filmul

Îi plăcea mai mult, atunci Titi îşi procura un program cu desene sau fotografii de actori din colecţia Pathe-Freres şi le copia în pastel sau în acuarelă.

Olimpia nu ştia să vorbească bătărilor născute de Aglae, Aurica şi ceilalţi care “în foarte mult, unchiule, la dumneata”, ceea ce nu provocă din partea lui moş Costache decât nişte mormoniri incredibile. Aurica îşi vorbea de tragedia fetelor fărâşorilor noroc şi povestea întâmplarea unei fete “nici frumoasă, nici deşteaptă”, căreia un unchi bogat îi afluia zestre, înlesnindu-i mormoniri. Moş Costache tuşia violent şi supşea vigara, dar nu şia dădu nici o opinie asupra datoriei unchilor. Aglae înveleşea că marea chestiune trebuia dezbatută direct între ea şi bătărilor născute, şi într-o zi se aşeză gravă ca un judecător în faţa lui şi făcu această predică:

— Costache, trebuie să-ţi vorbesc ca soră, fiindcă văd că tu nu eşti prevăzător. De acum încolo suntem în vârstă, şi mult nu mai avem de aşteptat. Este şi viaţa şi moarte. Ce speranţă să mai am eu: ca mă înşea să-ţi lopăta (bătărilor născute se făcu palid). Omul cu cap îşi pune lucrurile în regulă, se mai îngrijeşte de suflet. Doamne fereşte, vine o moarte, ai văzut cum ai căzut jos...

— La-la-lasă-mă-n pace, lasă-mă-n pace, strigă sugrumat bătărilor născute către imposibila Aglae.

— Ce să te lasă în pace, spun ce-î adevărat! Dacă mori, nu eştie omul unde să caute banii să-ţi faci cele creştineşti. Oamenii bătărilor născute merg pe la biserică, se mai spovedesc, îşi pun bani de înmormonitare deoparte, haine curate...

— La-la-lasă-mă-n pace, că n-am murit! Pleacă de aici, că n-am murit! strigă, din nou livid, Costache.

— Degeaba te superi, ca soră sunt dator să-ţi spun ce-î bine. Tu ai avere, ai case, ai bani. Eu sunt soră şi nu ştiu de loc de rosturile tale. Unde-s actele tale de proprietate, unde ai pus banii luaţi din vânzare, ce avere ai, ce datorii, toate astea nu le ştiu. Poate şi un străin să-ţi ia tot, şi eu ca soră nu pot să zic nici pis, fiindcă n-am cunoştinţă de nimic. Gândeşte-te că ai nepoţi, e Titi care trebuie întreţinut până-şi

face un rost, iar Aurica nem[ritat], Olimpia =i ea st[ca vai de lume. Eu de unde s[le dau, c[=tii ce am. Pensia lui cela, pe care nu vreau s[-l numesc? Fleac. Datoria ta e s[la=i tot familiei tale, s[-i dai numai acolo dou[-trei mii de lei =i fetei [leia, s[aib[=i ea un ban p`n[ =i-o g[si un rost, c[ doar e fat[ mare. Nu e=ti dator tu s[ ai grij[ de o fat[ care nu e a ta. Nici nu-mi trece prin g`nd c[ai s[faci altfel,]ns[pentru asta trebuie s[faci o regul[, s[-mi spui toate socotelile tale, s[=tiu de unde s[le iau, la un caz de nevoie. Nu trebuie s[te sperie asta, fiindc[nu moare nimeni dac[pune ordine]n afacerile lui. Dimpotriv[, am v[zut oameni care s-au]mp[rt[=it, =i-au f[cut testamentul, =i pe urm[au tr[it ani de zile. Ascult[, Costache, spune-mi mie, ai f[cut vreun testament, ceva, ori te-ai g`ndit s[-l faci?

— Treaba mea dac[l-am f[cut sau nu, zise sup[rat mo= Costache.

]ncerc[rile de felul acesta r[m`n`nd infructuoase, Aglae se mul\umi, din pruden\[, s[aminteasc[lui Costache c[e foarte bine pentru un b[tr`n “s[-i vad[ de suflet din c`nd]n c`nd”.

— Vax, suflet! zise St[nic[, fa\ de to\i ai familiei, str`n=i ]n jurul canapelei lui mo= Costache ]n ziua de Sf`ntul Dumitru. Prostii, prejudec[\i, ca s[se indoape popa cu b[ncu\e. Fugi\i de-aici. Azi suntem]n secolul progresului, al luminii, r`de de astea =i copilul din albie.

Aglae se]nchin[,]n semn de protest, iar Olimpia se ar[t[v[dit scandalizat[, far[s[fie]n stare s[spun[vreun argument. Mo= Costache, morfolind \igara]n din\i, era atent =i]ncruntat.

— Ce e aia suflet,]ntreb[St[nic[cu ironie victorioas[, spune\i-mi ce e aia suflet? Sufletul e suflul, adic[suflarea, respira\ia, *anima*, cum zic latinii; suflii? ai suflet! nu mai suflii? te-am dus la gunoi. Cum adic[, puiul de g[in[pe care-l m`nca=i s[ n-aib[ =i el suflet, iar dumneata, mam[-soacr[, s[ te duci ]n rai? Ori supravie\uim to\i, de la r`m[p`n[ la om, ori nu e nimic. Dar v[ spun eu, pe onoarea mea, c[ Dumnezeu are alte treburi dec`t s[p[zeasc[sufletul dumitale. S[-\i spun[amicul (St[nic[ar[t[pe Felix) ce e omul. Pe mine, c`nd eram student, m-a dus un prieten medicinist la morga unui spital. Ce s[vezi dumneata?

Într-un fel de magherni\ cu geamuri mari erau vreo c`teva mese de brad cu sc`ndura subîire, pu\în îndoit[=i cu o gaur[la partea din mijloc, iar dedesubt o g[leat[. Un om cosea repede cu o undrea pieptul =i p`ntecele unui mort. Ma\ele erau violete ca ni=te g[itane bine împ[urite, iar coastele erau date frumusel de o parte =i de alta =i aveau seu pe dedesubt. Pe urm[ am v[zut cu ochii mei cum îl aruncau în camion. Unul îl \inea de cap, altul de picioare, îl leg[na pu\în pentru ca s[-i dea v`nt =i îl arunca deasupra, ca la abator. Asta e omul. Sufletul? Unde e sufletul? În cap? În piept? În picior? În ce e sufletul?

— Mai las-o, St[nic[, cu prostiile tale! Îl muștr[Olimpia, f[c`nd un semn cu ochiul c[ asta face r[u b[tr`nului.

Înc[p[\`nat, St[nic[izbucni cu flac[r] mai mare, ca un foc stropit cu gaz.

— S[-i spun eu unde te duci dup[moarte, c-am fost c`nd dezgropa un mort s[-l pun[ în loc de veci. Ia, ni=te oase acolo pline de p[m`nt =i p[rul, c[p[rul rezist[.

Mo= Costache, însp[im`ntat, =i trecu m`na peste cap, dar, neînt`lînd nici un fir de p[r, respir[ u=urat, ca =i c`nd ar fi fost sc[pat de moarte.

St[nic[nu st[tu mult pe pozi\ia de *ésprit fort* =i trecu la extrema opus[, c`nd fu singur cu b[tr`nul. Era limpede c[, incon=tient, tr[d`ndu=î preocup[ri l[untrice, ori inten\ionat c[uta s[-i vorbeasc[ b[tr`nului numai de moarte.

— Iubite mo=ule, are =i religia rostul ei, c[doar n-ar fi luptat pentru ea at`ia oameni superiori. Deun[zi am vorbit =i eu a=a, ca s[-i fac s`nge r[u soacr[-mei, dar, în fond, s[-i spun drept: cred. Am v[zut oameni de =tiin\[, savan\i, care merg la biseric[. A=a s[=tii: religia =i =tiin\`a merg m`n[în m`n[, =i am`ndou[descoper[cu mijloacele lor, credin\`a =i ra\iunea, puterea lui Dumnezeu. De c`nd a murit Reli=or, am meditat ad`nc, mi-am scrutat sufletul =i am dus: na\ia noastr[ s-a ap[rat cu credin\`a de turci, de t[tari =i de to\i zi=manii. Rom`nul e cre=tin ortodox. Eu sunt rom`n, deci m[rog lui Dumnezeu. +i apoi =tii ceva? Exist[for\`e misterioase, domnule, pe care nu le poate p[trunde

nici cel mai mare savant! Parc[ce suntem noi fa\[de atotputernicia lui Dumnezeu? Vax! Am v[zut oameni cu piciorul]n groap[pe care-i condamnau to\i doctorii mari =i au sc[pat cu slujb[bisericeasc[. M[bat cu pumnul]n piept c[n-am f[cut maslu pentru]ngera=ul meu. Ce vrei, domnule, cel mai mare intelectual, =i e]nfr`nt de misterul universului =i se ]ntoarce la ]n\elepciunea poporului. }n ad`ncul sufletului meu am fost totdeauna cre=tin ortodox, dar de-aici]ncolo devin practicant: am s[postesc, s[ ]n tradi\ia, s[dau exemplu eu ca intelectual, ca om luminat ce sunt, noilor genera\ii. Ascul\i, unchiule? }i comunic ceva confiden\ial. Mi-a spus un preot b[tr`n, om ]nv[\at, om sf`nt, c[nimic nu]nt[re=te sufletul mai mult dec`t confesiunea. Mister mare, dar a=a e, =i eu pot s[-\i dau =i ra\iunea =tiin\ific[. He, hei, St[nic[e profund, degeaba]ncerca\i dumneavoastr[s[-\i lua\i peste picior. Vrei s[-\i spun ra\iunea =tiin\ific[? Orice om are con=tiin\ moral[, c[ci asta ne deosebe=te de animale, care ne apas[, oricit am c[uta s[facem noi pe pezevenghii. Bun[oar[, am avere =i am l[sat pe altul s[suferi, atunci con=tiin\ a m[munce=te f[r] voia mea =i-mi intoxic[s`ngele. Dac[ ]ns[ spun duhovnicului: preasfinte, am f[cut pe cutare s[ suferi, sunt un p[c]tos, se descarc[ con=tiin\ a, se purific[ s`ngele, pe legea mea! D-aia tr]iesc babele at`ta. Apoi mi-a mai spus p[rintele =i altele, =i ]n adev[r c[ are dreptate: omul str`nge p`n[ la o vreme, dar apoi nu mai are nici un sens s[ adune. Ce-o s[ mai tr]ie=ti? s[ zic cincisprezece-dou[zeci de ani ("ca m`ine te-ngrop", g`ndi St[nic[ ]n sine). Copii n-ai, purcel n-ai, c[\el n-ai! Arunc[, domnule, banii ]n dreapta =i-n st`nga, petre ce, f[-\i poftetele, c[ci =i asta e cre=tinesc, fiindc[tr]ie=te un negustor rom`n dup[ dumneata =i te binecuv`n-teaz[. De altfel e =i o lege economic[: bog[ ]n seamn[circula\ie. Intr[ ]n circula\ie, domnule. Adic[ce urm[re=ti dumneata, hai? Ca dup[o via\[de economii, ca dup[o existen\ c[lug]reasc[s[vie soacr[-mea s[-\i ia tot =i s[petreac[cu averea dumitale? Evident, e sora dumitale, dar ea a avut partea ei, =i dumneata ai avut-o pe a dumitale. Fiecare a avut talantul lui, cum zice la Sf`nta Scriptur[. Dumneata ai fost om muncitor, de isprav[, ai sporit talantul, deci e

meritul dumitale. O s[vie Titi s[se r[stoarne picior peste picior]n fotoliurile dumitale =i-o s[m[n`nce cu femeile ce-ai str`ns o via\[ ]ntreag[prin munc[cinstit[. A=a e via\.

B[tr`nul ]n\elegea foarte bine manevrele, =i ale Aglaei, =i ale lui St[nic[ =i nu se l[sa intimidat sub raportul pecuniar. Ve=nica amintire a mor`ii]ns[ ]ncepuse s[-l]nfrico=eze. O dat[cu limpezimea creierului, disp[ruse euforia =i se]ncuibase spaima. Nu se g`ndise niciodat[la moarte, nu mersese la biseric[, n-avusese nici o convingere nici]ntr-un fel, nici]ntr-altul, deoarece sufletul tot]i fusese absorbit]n realitatea existen\ei. Mo= Costache credea]n adev[rul c[r[mizilor din curte, al tutunului, al banilor din pachet =i nu=i putea]nchipui nici raiul f[r[aceste elemente. Frica lui era obscur[, instinctiv[=i era]nso\it[mai ales de ipoteza halucinant[c[s-ar putea s[vin[o clip[ ]n care to\i s[-l]jupoae, s[-i ia totul, sa-l scoat[din cas[,]n vreme ce el vede =i nu se poate mi=ca. Astfel se]nf[\i=a moartea lui mo= Costache: ca un furt total agravat cu paralizie integral[=i etern[. O mai mare pedeaps[dec`t s[ vezi asta =i s[ nu po\i face nimic nu i se p[rea c[ poate fi. Noaptea visa c[ vrea s[ fuga, dar e \inut ]n loc de noroae v`coase sau de o stranie]n\epenire a membrilor inferioare, ori visa c[se ceart[cu Aglae =i cu copiii ei. Visa c[ho\i]i legau picioarele cu fr`nghie, c[ pica de sus cu capul ]n jos. Mai des visa g`ndaci mul\i, mari =i negri. C`nd se culca dup[-amiaz[ vedea mereu un dric cu mul\i cai trec`nd peste el.

De=i la]nceputul lui noiembrie vremea se stric[, si ploi m[runte, fumegoase]ntristar[ora=ul, mo= Costache, devenit tare din fric[,]i puse]n g`nd s[ ias[ din cas[. Pentru asta avea nevoie de precau\ii mari, ca nimeni s[ nu-i fure banii. G[si ]ntr-un dulap un fel de p`nz[tare, cam ca aceea din care se face foaia de cort =i o d[du Otiliei s[-i fac[ ]n s[cule\ bine cusut cu un cordon la gur[. Tot Otiliei]i d[du]ns[rcinarea de a-i face]n spatele pantalonilor un buzunar interior]nchis cu trei nasturi. Lucrul Otiliei era foarte satisf[c[tor,]ns[spre mai mult[siguran\[b[tr`nul mai trase o cus[tur[ cu sibia=, str[b[t`nd chiar stofa.]n pung[r[sturn[m[run\i=ul de argint pe care-l \inea de

obicei]n cas[,]n cutia de tinichea, pentru nevoile zilnice, iar]n buzunar]ndes[pachetele cu h`rtii. Ca nu cumva s[se desfac[nasturii, prinse deschiz[tura de sus a buzunarului =i cu dou[ace de siguran\[, iar peste mijloc se leg[cu o curea lat[(nu purta niciodat[bretele). A=a ie=i]n ora= de mai multe ori mo= Costache. Seara,]ns[,]=i punea s[cule\ul sub pern[=i pantalonii sub saltea. V[z`nd c[ b[tr`nul pleac[de acas[, St[nic[se hot[r] s[-l p`ndeasc[, mai mult din curiozitate dec`t din vreun interes, =i avu norocul s[prind[momentul c`nd b[tr`nul ie=ea din cas[. De=i erau orele cinci, afar[era]ntuneric, =i cea\ a ud[ ]mpiedica vederea la distan\ e mari. }nvelit]ntr-un palton gros =i verzui de vechime, p[=ind m[runt, b[tr`nul mergea cu capul ]n jos, privind c`nd la dreapta, c`nd la st`nga. O lu[spre Sfin\ii Apostoli, apoi ie=i la pod, st[tu pu\in la]ndoial[. (“Te pomene=ti, ghiujul,]=i zise urm[ritorul, c[merge dup[aventuri erotice!”) O lu[pe Calea Victoriei]nspre Po=t[. (“Se duce la o banca, l-am prins”, g`ndi St[nic[.] Apoi urc[pe bulevard]n sus, trecu la statuia lui Br[tianu =i se opri]n fa\ a unei case cu etaj, peste drum de Ministerul de Domenii =i Agricultur[, privind ceva pe zid. („Ce dracu caut[ ]sta? — se mir[

St[nic[, te pomene=ti c[are vreun avocat!”) Dup[oarecare ezitare, b[tr`nul disp[ru ]n ]ntru. St[nic[ se apropie iute de cas[ =i v[zu c[ pe zid se afl[ firma unui doctor. (“Ei, comedie!”) F[r[ a mai sta la ]ndoial[, se urc[ ho\ e=te pe sc[ri =i ajunse la vreme, spre a vedea c[ b[tr`nul intrase chiar]n apartamentul doctorului =i nu]n alt[parte. (“]mi pun capul c[are o boal[ascuns[, din tinere\ e, =i se trateaz[!”)]nc`ntat de descoperire, St[nic[ nu mai a=tept[ ie=irea b[tr`nului =i se-ntoarse repede cu tramvaiul acas[, adic[la Aglae.

— Nu =ti\i unde se duce mo= Costache?]ntreb[el, a\ \[tor.

— Unde?

— La doctor! S[=ti\i c[are o racil[secret[!

— N-are nimic,]l asigur[Aglae,]l cunosc eu bine. Toat[via\ a a fost s[n[tos. A devenit grijuliu!

B[nuiala Aglaei era cea adev[rat[. }ncep`nd s[iubeasc[via\ a,

b[tr`nul voia s[ =tie bine ce boal[ are, =i fiindc[ avea impresia c[ doctorii adu=i ]n cas[ ]l min\eau, ]=i puse ]n g`nd s[consulte el un neprevenit.]n acela=i scop]ntrebase pe Felix ce doctor e mai bun =i mai ieftin. Doctorul la care intr[pl[cu b[tr`nului. Avea min[serioas[, u=or]ncruntat[, a unui om de cincizeci de ani, vorbea pu\in =i grav, dar cu mult[polite\e =i chiar bun[tate.

— De ce suferi dumneata?]ntreb[el pe mo= Costache.

— Nu-nu suf[r de nimic. V-r-r-reau s[=tiu, fiind]n v`rst[, dac[sunt s[ ]n[tos =i ce trebuie s[fac ca s[nu m[ ]mboln[vesc.

— Foarte frumos. Sunte\i prudent. V[rog, dezbr[ca\i-v[.

Doctorul examin[atent pe mo= Costache, dar f[r[am[un\imi exagerate. F[cu o ausculta\ie sumar[, palp[=i percut[ficatul, ascult[inima =i zise:

— N-ave\i nimic la examenul somatic, =i dup[toate aparen\ele sunte\i un om s[ ]n[tos. Doar un tonus mai accentuat al inimii.

— Va s[zic[, n-am nimic? vru s[se asigure mai bine b[tr`nul.

— Ai v`rsta, r`se doctorul, care e =i ea o boal[! Dar d[-mi voie, ad[ug[el, privind]n ochi pe b[tr`n, n-ai avut nici un accident, a=a, vreo pierdere de cuno=tin\[, dureri mari]n \east[?

Prins]n u=a]ntreb[rii, b[tr`nul m[rturisi:

— Ba-ba a-am c[zut jos de aprindere la cap!

— Ei, vezi? S[nu se mai]nt`mple! Trebuie s[ \ii diet[, s[ nu fumezi, s[ nu bei alcooluri, s[ duci un regim desconggestionant. Am s[-\i dau o re\et[, dar s[ =tii c[ totul depinde ]n primul r`nd de regim. De altfel, de acum]ncolo evit[sup[r[rile, distreaz[-te calm, f[r[irita\ii. Ai vreo avere?

— A-a-am ceva... pu\in... c`t ]mi trebuie am! se b`lb`i mo= Costache, pun`nd instinctiv m`na]n buzunarul pantalonilor.

— Cu at`t mai bine!

— +i... si n-am nimic? mai]ntreb[mo= Costache.

— Nimic, Domnul meu, zise bl`nd doctorul, dec`t un organism care trebuie menajat. Eu]nsumi, dac[a= comite o impruden\[, a= fi

primejduit s[fac o congestie. Deci m[sur], ca s[te folose=ti si mai departe de fizicul dumitale rezistent.

— +i... sa fumez n-am voie?

— Nu!

B[tr`nul ]=i str`nse bine haina la piept =i merse spre u=[, urm[rit de ochii calmi ai medicului. Acolo]=i aduse aminte c[trebuie s[pl[teasc]. Felix]i spusese c[doctorul ia dou[zeci de lei. Dup[mari c[ut[ri prin buzunare, mo= Costache scoase dou[piese de cinci lei, depuse una pe biroul doctorului, re\in`nd pe cealalt[ ]n podul palmei =i a=tept`nd un gest de aprobare. Dar medicul era impenetrabil. Atunci l[s[ ]=i piesa cealalt[ ]=i porni m[runt pe u=[afar[, f[r] s[priveasc[ ]napoi.

Doctorul d[duse b[tr`nului o re\et[, =i acum acesta, dup[oarecare]ndoieli, se hot[r] s-o fac[. Se l[s[ ]n jos pe bulevard =i se opri la o farmacie, peste drum de cinematograful "Minerva".

"Aici trebuie s[fie scump!" g`ndi mo= Costache, dup[ ce d[du c`teva t`rcoale prin fa\ a u=ii, impresionat de dulapurile baroce =i bocalele de por\elan. Merse mai jos, unde ]nt`lni o drogherie. Socotind c[drogheria vinde mai ieftin, intr[ ]n[untru. Droghistul regret[. I-ar fi f[cut una mai simpl[, cu prafuri, dar aci era un lichid de b[ut, pentru care n-avea toate elementele. Mo= Costache o lu[pe Calea Victoriei,]nspre Po=t[,]n Lipscani =tia o farmacie. Intr[, d[du re\eta =i fu invitat s[a=tepte. Farmacistul puse tocmai m`na pe flacon c`nd b[tr`nul, ]nsp[im`ntat,]ntreb[:

— Vreau s[=tiu]nt`i c`t cost[.

Farmacistul]l privi pu\in cam mirat, c[ut[ ]ntr-un repertoriu, f[cu o mic[socoteal[ ]=i declar[c[doctoria asta cost[doi lei =i cincizeci de bani.

— E-e-e prea scump! Mai ieftin nu se poate?

— Nu se poate, ce vorb[e asta? dumneata nu =tii c[aici pre\urile sunt fixe?

— A=a? Atunci, se r[zg`ndi mo= Costache, n-o mai fac.

Farmacistul]i arunc[re\eta =i se]ndrept[spre alt client. B[tr`nul

merse]ncet p`n[ ]n strada Sfin`ii Apostoli, unde era o alt[farmacie. Acolo]ntreb[pur =i simplu:

— C`t ar costa s[-mi faci re`eta asta?

— Doi franci =i optzeci! r[spunse farmacista, dup[oarecare contemplan a foi`ei.

Mo= Costache lu[re`eta, ie=i ]n strad[, st[tu pe g`nduri, apoi,]ncet-]ncet, se]ntoarse din nou]n Lipscani, la]nt`iul farmacist =i comand[ doctoria. Economisise treizeci de bani. La ]ntoarcere, observ[ lumina ]n mica bisericu\ de ling[ Societatea de tir =i, obosit, g[si cu cale s[ intre ]n ]ntru. C`teva babe d[deau acatiste =i se]nchinau lung pe la icoane, s[rut`ndu-le zgomotos. Un dasc[l mo\ia ]ntr-o stran[, sco`nd pe nas litanii f[r] sf`r=it. Mo= Costache, fascinat de sclipirea altarului =i de ]ng`natul c`nt[re`ului, se sim`i p[truns de evlavii =i ]ncepu s[ se ]nchine larg, cu m`na dreapt[,]n vreme ce cu st`nga ]=i pip[ia locul banilor. Se g`ndi c[Dumnezeu nu se putea s[nu-l vaz[pe el, care se g`ndea la viitorul Otiliei =i-i f[g[duise at``ia bani, =i mai ales n-avea s[-ng[duie ca el s[moara]nainte ca Otilia s[aib[un rost, fiindc[mai bun[dec`t banii e tot ocrotirea p[rinteasc[. De pild[, un om cu o experien[, ca el, ar fi depus suma la o banc[ =i ar fi preg[tit Otiliei, cu vremea, din dob`nd[, un adev[rat nou capital, f[r] s[se ating[de fond. Nu s-ar fi sup[rat nici unul, nici Aglae, c[reia i-ar fi r[mas capitalul, nici Otilia, care s-ar fi folosit de el. Mo= Costache ie=i u=urat din biseric[, dup[ce se]nchin[cu evlavie, merg`nd de-a-ndaratelea, =i se sim`i cu duio=ie bun. O bab[ ]mbrobodit[p`n[ peste gur[ ]ntinse m`na v[iet`ndu-se:

— F[-`i mil[ =i pomana[, s[-`i ajute Sf`nta Vinere de azi =i Maica Domnului!

B[tr`nul v`r]m`na ]n buzunar, sco`nd c`teva monede, ]ns[ v[z`nd c[n-are dec`t piese de zece =i dou[zeci de bani =i deloc de cinci bani, afar[ de o para, ru=in`ndu-se sa dea paraua, zise:

— Crede, babo, n-am m[runte!

— Eh, zise baba agresiv, n-ai, dumneata, boierule, s[n-ai! Dac[n-ave`i dumneavoastr[boierii, cine s[aib[, eu? D-ai-a nu v-ascult[

Dumnezeu. }nsp[im`ntat, mai mult de ideea c[cer=etoarea ar fi putut s[=tie c[are parale la el,]i d[du zece bani, pe care baba]i lu[nemul\umit[=i bodog[nind un “bogdaproste” mai mult dispre\uitor.

Mo= Costache pred[ ]n tain[doctoria Otiliei, rug`nd-o s[ i-o dea regulat, dup[ cum scrie ]n re\et[. Pretinse c[ era trebuitor s[ \in[ diet[ =i consult[ pe Felix, pun`nd mereu]ntreb[ri explicative, ce se]n\elegea prin diet[. Se f[cu chiar ceva mai]n\eleg[tor]n privin\ a cheltuielilor =i oferi pentru mas[o suma mai rezonabil[. }=i f[cu o voluptate de a]ntreba]n toate chestiunile privind s[n[tatea pe Felix =i pe Otilia, a=tepta ca fata s[-i]ntind[ ]nguri\ a la gura =i r`dea de pl[ cere c`nd aceasta]l]mbr[\i=. Totu=i, b[tr`nul punea pe recomanda\iile medicului un pre\ abuziv. Dup[ fiecare doz[ de doctorie a=tepta optimist, ]nchipuindu=-i c[ ea avea sa=-i fac[ un efect brusc, s[-i dea o t[rie nemaiavut[. Lacom din fire, ]n\elegea regimul ca un medicament. M`nca legume, dar multe, p`n[ la ]ndopare, crez`nd c[ele au o putere curativ[. Felix]ncerca s[-i explice c[dieta]i era recomandat[spre a odihni organismul =i c[, la v`rsta lui, nu mai avea nevoie de at`tea alimente. B[tr`nul se ]nc[p[\`n[. Auzise bine pe doctor c`nd ]i spusese c[ sunt “bune” pentru el legumele, zarzavaturile. Dac[ erau bune, trebuia sa m[n`nce c`t mai mult, “ca s[-i fac[efectul”. Efectul fu c[mo= Costache]ncepu s[se]ngra=e. St[nic[ ]l aprob[ ]n totul]n aceasta interpretare:

— M[n`nc[ , unchiule, daca \i-a spus doctorul, =tie el ce =tie. Poft[ de m`ncare s[ai, asta e totul. Uite, eu n-am!

— De-de ce n-ai?]ntreb[mo= Costache, interesat de toate chestiunile de s[n[tate.

— De ce n-am? izbucni St[nic[. N-am poft[de m`ncare, fiindc[ n-am poft[ de via[! La ce s[ tr[iesc, pentru cine s[ tr[iesc? Rostul omului e s[ aib[ o familie, s[ aib[ copii ]n care s[ retr[ie=ti, care s[-\i duc[ mai departe numele. Dumnezeu m[ pedepse=te, m[ os`nde=te la sterilitate sau poate]mi deschide ochii =i-mi zice: “St[nic[, fii brav, nu te l[sa r[pus de sentimentalisme, g`nde=te matur.” O s[ m[ g`ndesc p`n[am s-o fac]ntr-un fel.

St[nic]ntre\inea pe b[tr`n]ntr-o continu[teroare,]mp[rt[=indu-i decesuri:

— Mo= Costache, nu =tii una? Colonelul, colonelul Constantinescu, cel din sus de l`ng[Arionoaei, de la care ai cerut burghiul.

— Ei?

— Ei, a murit azi-noapte!

— De ce-a murit?]ntreb[ ]ngrozit b[tr`nul, sper`nd]ntr-un accident imposibil de repetat.

— De ce moare orice om cu constitu\ia lui. L-a lovit damblaua. Tr[snit, nu altceva. A stat la mas[p`n[ la unsprezece noaptea cu ni=te invita\i =i, c`nd s-a sculat, pac. M`ine ]l ]ngroap[. Las', c[ m[ duc eu s[ mai aflu c`te ceva.

St[nic[se ducea]ntr-adev[r=i venea cu alte =tiri:

— Anul [sta a fost nefast! zicea el sc`rbit. ]i car[ cu zecile, cu sutele. Tot copila=i =i b[tr`ni. Toamna face r[u grozav la pl[m`ni, la cap. A murit b[canul din col` de la care am luat untdelemn. Nici nu l-am v[zut bolnav vreodat[. A=a, din senin. Nu vrei s[vii sa-l vezi? Nu =tiu ce Dumnezeu o fi av`nd c[s-a f[cut ca un t[ciune la fa\,a, e de nerecunoscut. Spune nevast[-sa c[s-a luptat trei zile cu moartea.

Mo= Costache f[cea sfor\ri s[scape de evoc[rile lui St[nic[, dar acesta le d[dea drumul cu o viteza satanic[.

B[tr`nul ]ncepu s[ fie supersti\ios =i hipocondru, s[ se vaiete de dureri adev[rate sau ]nchipuite. I se p[rea c[-i pocnesc urechile, c[ nu mai are stomac bun, c[ inima i se opre=te deodat[, fiindc[ el n-o mai aude. Lu[ purgativele cele mai resping[toare, st`nd ore]ntregi cu greutate pe recipientul destinat u=ur[ruii lui,]n chiar mijlocul casei. G[sea pe cale deductiv[cauzele tulbur[rilor =i mijloacele de]ndreptare =i=i alc[tuise un meniu fantezist. Sf`r=indu-i-se doctoria, nu voi s-o mai repete, sub cuv`nt c[doctorul nu i-a spus, dar se decise s[vad[iar medicul, c`nd,]ntr-o noapte, vis[c[toate c[r[mizile din curte se v[rsau peste el]n sunetul muzicii militare.

— Ce s[mai fac, domnule doctor?]ntreba el pe medic.

— Cum, ce sa faci? Nimic! S[duci via\ a =ezat[.

B[tr`nul povesti toate suferin\ele lui. Doctorul z`mbi =i b[tr`ndu-l pe umeri]]ncuraj[:

— Nu e nimic. Mizerii de-ale v`rstei noastre. Ca s[ nu le mai bagi ]n seam[, plimb[-te, distreaz[-te, ]ntov[r[=e=te-te cu oameni tineri, stai ziua, c`nd e frumos,]n aer liber,]n Ci=migiu, la +osea, cu condi\ia s[nu r[ce-ti.

Mo= Costache ascult[recomanda\iile cu religiozitate, pu\in nemul\umit c[nu i se d[duse =i doctorii. Otilia, pus[la curent, se hot[r] s[distreze pe b[tr`n, =i a=a se ]nt`mpl[c[, prin amabilitatea nedezmin\it[a lui Pascalopol, mo= Costache =i Otilia se plimbau aproape zilnic cu tr[sura,]nt`lnindu-se foarte adesea =i cu mo=ierul. Felix se adumbri iar[=i, mai cu seam[ c[ Pascalopol, cu scopul distr[r]ii b[tr`nului, f[g] duise s[vin[din nou s[joace c[r\i. Cu spiritul ei feminin,]n care lipsa de orice prejudec[\i se alia cu supersti\ia, Otilia intui c[b[tr`nului ]i trebuia o atmosfer[ de ]ncredere ]ntr-un factor stabil. Intr[ ]n fosta odaie a mamei sale, unde l`ng[c`teva icoane =eeda o candel[ de argint, mereu nefolosit[, o cur[\[, o mut[ ]n sufragerie, unde mo= Costache ]=i stabilise domiciliul ca s[ fac[ =i economie de combustibil, o umplu cu untdelemn =i o aprinse. B[tr`nul se uit[surprins la ea, nu aprob[nimic cu vorba, dar nu protest[=i]ntr-o zi veni singur la fat[=i-i spuse]ngrijorat:

— S-a stins candela, trebuie s-aprinzi candela!

C`nd, prin consumarea untdelemnului, flac[ra atingea stratul de ap[ =i ]ncepea s[ sf`r`ie, Costache se ]nsp[im`nta ca de un limbaj cu]n\elesuri sinistre. Toate aceste mici mizerii psihice nu f[ceau din b[tr`n un ab[tut. Nu. ]n fundul sufletului era ]ncredin\at c[ sentin\ a doctorului trebuie interpretat[ ]n modul cel mai favorabil =i c[ un om nu poate s[ moar[, c`nd un medic spune c[e s[n]tos. De altfel, n-avea nici o cuno=tin\ de medicin[, nici o no\iune, m[car empiric[, despre boale, =i]n ceea ce i se]nt`mplase nu vedea dec`t “o sf`r`eal[”, un efect al c[ldurii sau al oboselii.]=i aducea aminte c[, copil fiind, se]mboln[visе de o boal[cu c[lduri (nu =tia anume ce), =i se f[cuse s[n]tos, =i=i]nchipuia c[acum, c[a luat doctoria, este iar[=i]n putere. No\iunea

mai complex[a uzurii organismului n-o]n\legea. Planurile pe care le rumega]n t[cere erau din ce]n ce mai vaste =i se]ntindeau pe zone mari de timp.

Felix]=i c[p[tase]n sf`r=it majoratul (atunci v[ zuse c[ Aglae f[ cea parte din tutel[ ), =i acum ]=i putea ridica singur veniturile capitalizate la o banc[ =i realizate de un avocat care ciupea cam mult ca onorariu, fiind cel pu`in onest]n linii generale =i de o solicitudine]ncercat[. Fusese trist, ca de-o izgonire, dar b[tr`nul se gr[bise s[-i arate convingerea c[ va sta mai departe la el, "tot cu at`t". Otilia nu se amestecase numai de ru=ine, =i Felix]=i chinuse mintea, ca s[se conving[c[nu poate fi =i alt motiv la mijloc, p`n[ce, leal, fata]i m[rturisise:

— Papa te speculeaz[pu`in. E o mic[ sl[biciune foarte ur`t[a lui, de care nu pot s[-i vindec, acum la b[tr`ne`e. Fiindc[ai r[mas, acum]i spun c[-mi pare bine.

Felix]ndr[znise s-o s[rute pe obraz.

Fiindc[tutelatul de p`n[ ieri nu f[cuse nici o obiec`ie asupra gestiunilor trecute, care ar[tau toate o complet[utilizare a creditelor, mo= Costache se socoti proprietarul de drept =i de fapt al cuielor, grinzilor =i c[r[mizilor =i]ncepu din nou s[le mi=te de la locul lor. Descoperi doi lucr[tori cam zdren\ro=i, cu priviri cam]ncurcate, cu care se ascunse]n od[ile din fa\ =i intr[ ]n lungi conferin`e arhitectonice, cu tot gerul ce se l[sase la ]nceputul lui decembrie. Ce voia s[ fac[? Se v[zu c`nd oamenii se puser[s[care mobilele din salonul din fa\ =i alt[odaie al[turat[=i s[le gr[m]deasc[ ]ntr-o]nc[pere din aripa lateral[. Mo= Costache d[duse na=tere unui plan economic, care consta]n]mp[r`irea prin pere`i de jum[t\i de c[r[mid[a dou[od[i din fa\, spre a le preface]n patru, =i divizarea s[lii de intrare printr-un paravan de lemn, pentru ca apartamentul din fa\ s[aib[o intrare separat[.]=i f[cuse socoteala c[ar fi putut]nchiria camerele ca mobilate cu m[car patruzeci lei pe lun[, lu`nd pe an aproape dou[ mii de lei chirie. Dou[ mii lei ]nmul`it cu zece (adic[cu zece ani) d[deau dou[zeci de mii de lei. Pentru Otilica, g`ndea el, era o sum[ bun[, ad[ug`ndu-se mai t`rziu =i venitul de la banii pe care i-ar fi depus la banc[. Oamenii

Începur[lucr[rile, murd[rind toat[casa, f[ur[zidurile desp[r]vitoare, dar, fie din cauza frigului, fie din aceea a materialului, pere[ri r[maser[uzi, p[ta[de un fel de bube ro=cate. Casa era trainic[,]ntr=adev[r,]ns[du=umeaua era a=ezat[pe grinzi de lemn, care, oric`t de tari, erau sl[bite de vechime. Greutatea nea=teptat[ a=ezat[ ]n mijlocul od[ii ]ndoi grinzile sau le f[cu s[ road[ pragurile de moloz pe care =edeau, ]nc`t dup[c`teva zile du=umeaua devenise concav[ =i elastic[, asemeni unei =ele, =i aderen\ a zidului cu tavanul se stricase, l[s`nd un intersti[iu curbat. Mo= Costache se]nfurie, declar[pe me=teri “pu-punga=i”. Se ivir[=i conflicte b[ne=ti, b[tr`nul descoperind cu indignare c[ i se cere mai mult dec`t crezuse el c[prevedea]nvoiala. Lucr[torii plecar[nemul\umi[,]njur`nd, iar mo= Costache decisese ca ]n prim[var[, c`nd o fi vreme bun[, s[g[seasc[al[me=teri mai cumsecade =i s[colaboreze cu m`nile lui. Sup[rat de pierderea pe care socotea c[ o sufer[ prin ]ndep[rtarea momentului comercial, b[tr`nul]=i munci capul s[g[seasc[aiurea o compensa[ie. Otilia]l surprinse la vreme, f[c`nd lui Felix, care asculta]ncurcat, ni=te propuneri:

— E-e bine s[fa=facem un contract pentru un an, doi,]n folosul dumitale, ca sa fii sigur c[nu pierzi odaia. Dac[vine altul s[\i-o ia, d`nd mai mult? Po-pot s[\i dau]nc[o odaie, al[turi sau]n fa[, ca s[stai mai bine, mai pl[te=ti patruzeci de lei.

Adev[rul este c[Felix pl[tea o pensiuie scandaloas[=i ar fi putut cu c`teva zeci de lei sa tr[iasc[foarte bine oriunde, dac[nu l-ar fi re\inut sl[biciunea pentru Otilia.

— Papa, papa, zise aceasta b[tr`nului, ru=inat[, dar cu glas de bl`nd repro=, din mil[pentru starea lui, de ce faci lucruri de astea, papa?]i iei at`ia bani lui Felix =i ]i mai pretinzi =i contract? ]n loc s[ stea aci ca oaspetele nostru? Mi-e ru=ine s[ vin la mas[, c`nd m[g`ndesc c[pl[te=te numai el.

B[tr`nul se ar[ta deocamdat[ plin de c[in\ a, cur`nd]ns[se porni iar pe chibzuiri. Aflase de undeva c[sunt b[nci care fac asiguri pe

via\ a,]n favoarea mo=tenitorilor. Pl[te=ti ni=te anuit[\i=i, cu]ncepere de la un anume termen, mo=tenitorul indicat poate ridica,]n caz de deces al asiguratului, o sum[de bani, i se p[ru o afacere admirabil[=i se]nv`rti prin cas[de satisfac\ie, la ideea combina\iei. S-ar fi asigurat pentru o sum[oarecare,]n beneficiul Otiliei, pentru viitorul c[reia era sincer preocupat, =i]n chipul acesta nu mai avea nevoie s[-i dea nici un ban direct. Banii i-ar fi folosit s[ ]nal\ e case de specul[cu apartamente mici =i ieftine, care aduc mai mult dec`t apartamentele mari. La banc[ ]ns[ ]i r`se]n nas f[r[nici o jen[:

— La v`rsta [sta, asigurare?

B[tr`nul plec[ mirat, ne]n\eleg`nd de ce un om la v`rsta lui nu se poate asigura. Atunci ]i intr[ ]n cap c[ avea prea multe lucruri ]n cas[ =i c[ trebuiau v`ndute. C`teva izbuti s[ le dea pe la cump[r]torii de vechituri. Dar c`nd un samsar ovrei veni chiar]n cas[, insist`nd s[ cumpere ]n total, ap[ru deodat[ Aglae, c-o falc[-n cer =i una pe p[m`nt:

— Da, ce faci aici, Costache?

— Cum, ce fac?

— Asta te-ntreb =i eu! Te-ai apucat sa vinzi lucrurile din cas[?

— +i ce dac[v`nd? Am s[dau socoteala cuiva?

— Am dat un pre\ a=a de bun! zise onctuos samsarul.

— Ie=i afar[de aici! zbier[Aglae la ovrei, ce-i aici, hal[de vechituri?

Samsarul fugi, iar Costache se]nfurie a=a de tare,]nc`t i se vedeau vinele str`nse pe frunte, ca nervurile pe o mare foaie de varz[.]ip[cu glas ascu\it,]ntrerupt de r[gu=eli, ridicol de groase:

— N-am eu voie,]n casa mea, s[fac ce vreau? Ce pofte=ti dumneata?

— Poftesc c[nu vreau s[arunci mobile vechi, de la p[rin\i, la un nesp[lat de samsar, care \i le ia pe nimic!

— +i ce te prive=te pe dumneata dac[le ia pe nimic?

— M[prive=te!

— Nu te prive=te!

— Ba m[prive=te, c[sunt sor[!

— +i dac[e=ti sor[, ai vreun drept sa m[epi... s[m[epitropise=ti?

— Am dreptul s[te]mpiedic, dac[nu mai e-ti]n toate min\ile =i faci prostii,]nv[\at cine =tie de cine.

Mo= Costache sim\i c[se sugrum[.

— Eu prost? Eu nu sunt]n toate min\ile? N-am eu voie s[fac ce vreau]n casa mea, cu lucru=oarele mele, nu pot eu s[v`nd ce vreau =i cui vreau? Tot am sa v`nd, =i cas[, =i lucruri, tot am s[v`nd =i n-am s[las nimic la nimeni. Mai bine le dau la un spital.

Aglae, cam speriat[de amenin\are, se]mbl`nzi.

— Nu \i-am spus c[n-ai voie s[vinzi, am zis c[la=i s[te trag[pe sfoar[mizerabilii [=tia de samsari. Dac[vrei s[vinzi, vinde, c[eu nu te-mpiedic, dar barim s[g[sim ni-te familii, prin vorb[, care s[cumpere cu pre\ mai ca lumea. Eu vreau s[-\i fac binele!

— N-am nevoie de binele dumitale! se]mpotrivi mo= Costache, pe jum[tate convins totu=i.

Din aceste conflicte r[s]ri]n capul b[tr`nului o idee nea=teptat[. Otiliei ]i a=ezase viitorul (a=a ]i) ]nchipuia, lu`nd inten\ia drept fapt), era]nc[ ]n putere =i s[ ]n[tos (cum zisese doctorul). S[r[m`n[ "toat[ via`a" singur,]nsemna s[se expun[dezol[rii, bolii, amestecului Aglaei. B[tr`nul se crezu ]n putere de a=i lua ceea ce numea el o "menajer[ ". Avea o veche cuno=tin[, pe care-o frecventa de pe c`nd era v[duv =i care]l mul\umea prin aerul de modestie material[. Se g`ndi c[ar putea s-o ia]n cas["ca pe o nevast[", ca s[-i]nchirieze od[ile, s[-i vad[de gospod[rie. La c[s]torie nu cugeta deloc, nu numai fiindc[ ]i era fric[de cheltuieli, dar fiindc[ ]=i zicea c[o femeie care tr[ie=te]n cas[e prin chiar aceasta o adev[rata so\ie. Ideea legalit[\ii era cu totul str[in[de mentalitatea b[tr`nului =i acesta era motivul pentru care nu adoptase pe Otilia, \in`nd-o totu=i]n familie cu fidelitate.]ntr-o buna zi, Otilia =i Felix se trezir[ ]n cas[cu o femeie, dup[ ]nf[\i=are mai degrab[simpl[, curat]mbr[cat[, cu p[rul str`ns bine ]ntr-un conci solidificat cu un mic pieptene =i cu ace. P[rea s[ aib[ vreo patruzeci-cincizeci de ani, era slab[ prin oase =i rotunjit[ pu\in din bun[stare, =i fa`a avea o antipatic[nuan[\ pergamentoas[. Femeia fu numaidec`t odioas[ celor doi, din cauza bl`nde\ei mieroase =i

interesate. Se amesteca în toate, suferind cu ipocrizie orice aluzie, ar[ta o solitudinē ridicol[pentru b[tr`n, care ns[ era a=a de mul\umit, nc`tr`dea cu toat[ ]ntinderea gurii. C`nd b[tr`nului se a=ez[ la mas[, “menajera”, c[reia ]i zicea Paulina, ] leg[ la g`t cu un =ervet]nnotat la ceaf[, ca pe copii.

— Vezi, a=a, observ[ea cu o bl`nde\ē cereasc[,]n care intra =i pu\in repro= la adresa altora, a=a nu mai cade =ervetul jos.

Otilia pufni de r`s, ]n indiferen\ā studiat[ a Paulinei, care alerg[ la buc[t[rie =i se-ntoarse cu Marina, c[reia ]i d[dea numeroase instruc\iuni, primite cu ochi dispre\uitori. Paulina adusesese lui mo= Costache ou[ fierte, =i acesta, lacom, ]ntindea m`na s[le ia, dar quasinevasta nu-l]s[. Ceru o farfurie mic[Marinei (“Repede, repede, madam Marina, Domnul nu trebuie s[a=tepte!”), o puse]naintea b[tr`nului, =i cu o linguri\ ]ncepu s[ r[stoarne con\inutul g[oacei. Ner[bd[tor, b[tr`nului se repezi s[v`re p`inea]n g[lbenu=, dar Paulina] opri cu un gest bl`nd, de infirmier[, ca s[-i pun[pu\in[sare, cernut[printre degete.

— Vreau =i piper, ceru mo= Costache.

— Piper nu e bine, suflete, zise Paulina,]i face r[u!

Marina, oprit[ ]n u=[, privea ca la panoram[, dar b[tr`nului era ]nc`ntat. Paulina nu se a=ez[la mas[dec`t dup[ ce mo= Costache ispr[vi de m`ncat, apoi ciuguli =i ea pe apucate, arunc`nd ochi aten\i asupra protejatului ei. Cu maniere bl`nde, adulate, femeia]ncerc[ ]n chip evident s[-i c`=tigi un fel de autoritate ]n cas[. Otilia ns[=i fu ]ndep[rtat[, cu multe semne de pref[cut[ delicate\ē, de a vedea pe mo= Costache, ]ntr-o diminea\[, sub cuv`nt c[“d`nsul” pierduse o parte din somn =i trebuia s[ se mai odihneasc[. Otilia sim\i c[ ]n cur`nd nu se va mai putea re\ine =i va da un br`nci nesuferitei intruse, ]ns[ domnia Paulinei fu scurt[. Dup[ ce se crezu instalat[ ]n simpatia b[tr`nului, Paulina]ncepu s[-l]ntre\in[ ]treptat cu nevoile ei:

— Lumea e rea, b`rfe=te, trebuie s[ne ferim. Sunt v[duv[, am =i eu nevoile mele. S[am =i eu o mul\umire, s[=tiu c[n-am]ngrijit

degeaba un om. S-au mai v[zut b[rba\i care au]n=elat femeile dup[ani de zile de r[bdare.

— +i ce vrei? o]ntreb[mo= Costache, intrigat, dup[c`teva insinu[ri de soiul acesta.

— Vreau =i eu o mul\umire c`t de c`t, acolo, cum s[zic, dac[nu altceva, s[m[treci la testament.

B[tr`nul rec[p[t[nervurile de foaie de varz[pe frunte =i r[gu=i complet:

— Ce testament? Eu nu fac nici un testament! N-am nimic de l[sat! Ce testament? N-am murit]nc[!

— Nu trebuie s[te superi, am zis =i eu a=a, =tiu eu c[dumneata e=ti un om bun.

Mo= Costache,]ngrijorat =i a=a de prea marea consuma\ie de alimente, se]nfrico=ase,]ns[nu =tia cum s[scape de Paulina. La=itatea lui]nn[scut[ ]i r[pea orice ini\iativ[. Privi deci cu mul\umire pe geam numai mimica unei scene pe care n-o putea auzi, =i]n care se vedea cum Marina, fioroas[, d[br`nci Paulinei afar[ din buc[t[rie =i o amenin\ cu f[c[le\ul. Menajera st[tu ]n cas[ doar at`t c`t s[-i ]nt[reasc[ la loc conciu], =i apoi disp[ru pentru totdeauna. Felix =i Otilia r`ser[, mo= Costache]i privea cu mina comic[a unui vinovat care]=i d[seama de negliobia lui,]n schimb St[nic[ ]nflori dincolo incidentul, din toat[seva imagina\iei lui.

— }i dau cuv`ntul meu de onoare c[ mo= Costache are un copil cu ea, am v[zut eu copilul, s[ nu v[ mira\i dac[ o s[-i lase ceva avere, de hat`rul progeniturii. De ce crezi c-a gonit-o Marina? A fost pus[la cale de Otilia =i de Felix, care n-au nici un interes s[fie concura\i. A b[tut-o m[r, am auzit chiar c[s-a internat]n spital.

Otilia, a=ezat[pe genunchii b[tr`nului, ]i m`ng`ia chelia de por\elan.

— Papa, z[u, tu e=ti b[tr`n =i n-ai nici o minte. Ce nevoie aveai s-o aduci]n cas[pe individa aia? Nu te]ngrijim noi, nu-\i facem toate gusturile?

B[tr`nul =edea cu o buz[l[sat[-n jos,]n cea mai perfect[poz[de c[in\].

— Las', c[am eu grij[de fe-feti\va mea, zise el, cu g`ndul la specula\iile lui fanteziste, am eu grij[.

— Papa, nu te mai]ngriji de mine, \i-am spus, eu n-am nevoie de nimic!

Spun`nd acestea, Otilia era cu des[v`r=ire sincer[, fiindc[uitase de banii de care vorbise Pascalopol c[s-ar fi depus pe numele ei.

Marina v`r] ]n cap lui mo= Costache c[ e bine s[ fac[ sfe=tanie ]n cas[ pentru gonirea duhurilor rele, fiindc[ de aceea se ab[teau at`tea necazuri de la o vreme. Nu mai c[lcase popa de nu \inea minte, ca la p[g`ni, ]n cele din urm[, ideea fu primit[ =i p[rintele veni ]ntr-o diminea\[, ]nso\it de un dasc[l =i de popa |uic[. Acest pop[ |uic[ fuse preot mai ]nainte la biserica p[rintelui, =i acum b[tr`nul r[m[sese supranumerar. Avea =aptezeci de ani, o barb[ascu\it[=i v`n[t[, ca o bidinea, =i bea mult[ \uic[, de unde =i porecla. Oc[ra, pronun`nd foarte des numele necuratului, se v[ieta chiar]n biserica, la lume, de b[tr`ne\ve =i dureri prin ]ncheieturi =i spovedea copiii, care-i r`deau sub patrafir,]ntreb`ndu-i dac[ au m`ncat fasole =i varz[acr[. C`nta morm[ind, sughi`\`nd, trec`nd repede de la cele mai grave registre la un schel[l[it]nfrico=at spre hazul credincio=ilor tineri. Babele]l mustrau de la obraz, dar]l venerau, =i de altfel =i el le certa,]mpro=c`ndu-le cu numiri nemaiauzite de sfin\i. P[rintele titular ]l ocrotea dintr-o omenie pe care o declara tuturor plin de emfaz[ =i de pref[cut[ ]ngrijorare pentru prestigiul bisericii. Sfin\ia-sa era un b[rbat ]nalt, rotund, ro=u la fa[, cu barb[ mare, alb[, r[sfirat[ pe tot pieptul. R`dea din tot p`ntecele, rezista la cele mai grozave insinua\ii p[g`ne, par`nd cu glume prudente loviturile, ferindu-se de a se compromite.

P[rintele, asistat de dasc[l, f[icu sfe=tanie, umpl`nd casa de fum de t[m`ie =i stropind pere\ii cu agheasm[. Popa |uic[scotea din c`nd ]n c`nd c`te un ison izolat, privind cu coada ochiului, s[ vad[ dac[ nu se preg[te=te ceva b[utur[. C`nd sfin\ia-sa stropi pe cei de fa\ cu

agheasm[(mo= Costache se]ndoi din =ale, plin de evlavie), d[du ochi cu St[nic[, pe care-l cuno=tea prea bine =i r`se cu]n\eles c[tre el.

— De unde mai ie=i=i, satan[?]]l]ntreb[p[rintele cu umoare, c`nd sf`r=i slujba,]n vreme ce=i tr[gea epitrafilul pe deasupra cozii.

— P[i ce, sfin\itule, obiect[St[nic[bisericos, eu n-am voie s[iau parte la sf`nta slujb[a sfe=taniei, sa m[-ngrijesc de suflet?

— Ba ai, cum s[n-ai, porc de c`ine, chiar te laud c[ te-ai dat =i tu pe brazd[ =i p[=e=ti c[tre cele bune. Te-a=tept la spovedanie =i la sf`nta]mp[rt[=anie.

P[rintele tutuia pe to\i, socotindu-i “fii duhovnice=ti”, iar cu cei mai intimi]=i]ng[duia porecla “porc de c`ine”. Mo=]uic[ ]ntreb[, plictisit de a=teptare, pe Otilia:

— Ascult[, g[inu=a taichii, n-ai cumva ni=te \uiculi[, c[nu =`ce m[ \ine-n g`t, de azi de diminea\?

+i, ca s[confirme suferin\a, b[tr`nul emise o tuse pe dou[ note, f[c`nd unison.

— Mo= Costache, zise St[nic[, trebuie s[dai=i dumneata un aperitiv, acolo, ni=te vin, ni=te mezeluri, a=a e obiceiul!

— Mai bine \uic[! m[rturisi inocent popa]uic[. Costache se uit[foarte]ncrunat spre Otilia, iar St[nic[for\ ] lucrurile:

— Scoate, unchiule, un pol, s[cinstim fe\ele biserice=ti. P[rintele titular auzi instruc\iunile date de St[nic[Marinei =i interveni cu precizuni:

— Ascult[, bre, porc de c`ine, spune-i s[cear[de la Cristache din vinul ceta de care-mi d[mie=i s[ia =i ni\elu= ca=caval. E bun cu vina\.

—S[ia =i ni=te \uic[, mo\ata taichii, s-o beau fiart[! se rug[popa cel b[tr`n.

Otilia, amuzat[,]i f[cu hat`rul.]n a=teptare, sfin\ii p[rin\i se a=ezar[pe scaune, dup[ce trimiser[pe dasc[l acas[cu obiectele biserice=ti.

— E bine, din c`nd ]n c`nd, c`te o sfe=tanie, zise p[rintele titular, ca s[ se afle ]n vorb[. S[ ne mai g`ndim =i la Cel-de-sus, care \ine toate]n sl[vita lui m`n[.

— +i s[bem =i oleac[de vin! ad[uga St[nic[.

— +i vinul e bun, porc de c`ine, par[p[rintele lovitura, c[e h[r[zit de Domnul, spre binefacerea =i bun[starea f[pturilor sale. }ns[cu m[sur[.

— Ninge al dracului, observ[p[rintele anex[, mi-a intrat z[pada =i-n gur[. N-a mai nins a=a de-acum cincisprezece ani, din 1895, c`nd a viscolit ]n noiembrie. Se vede c[ =i-a v`r`t dracu coada, s[m[r[gu=easc[pe mine!

— Bre, cuvioase,]l mustr[, cu pref[cut[indignare, p[rintele titular;]i-am spus s[nu mai pomene=ti pe ucig[-l-crucea. Ce p[catele, doar e=ti preot b[tr`n! Doar at`ta iertare s[ai pe l`ng[Domnul milostiv.

St[nic[deveni provoc[tor:

— A=a sunte]i dumneavoastr[. Pe al]i]i sf[tui]i s[nu bea, s[nu oc[rasc[, dar sfin]iile-voastre face]i tot ce pofti]i. Cum s[mai cread[lumea?

— Darul! zise popa]uic[, apuc`ndu=-i cu m`na toata mica lui barb[. Cre=tinul respect[ ]n mine darul dumnezeiesc, nu pe mine, care sunt p[c]tos.

—M[i, porc de c`ine, protest[ p[rintele titular, se vede c[ e=ti ]n m`nile satanei azi! M-ai auzit pe mine vreodat[hulind, lu`nd numele Domnului ]n de=ert? Cuvio=ia-sa e b[tr`n, s[racul,]=i mai d[ ]n petic, c[ci plini de p[cate suntem to]i. Zici c[beau, satano? Gust =i eu un p[h]rel de vin, c`t e ]ng[duit =i de scripturi, c[ci zice Solomon ]n *Pildele* lui: “De vei =eedea la masa celui puternic, ]n\elep\e=te m[n`nc[din cele ce]i se pun]nainte”.

Popa]uic[c`nt[ pe nas: “M[n`nc[miere, fiule, c[este bun fagurul, ca s[se]ndulceasc[g`tlejul t[u.” Apoi]ntreb[,]ngrijorat:

— Oare, t[iculi\[, mai st[mult cu]uica aia? C[mult nu mai am de tr[it]!

—Hei, cuvioase, nu ne e dat noua, p[c[to=ilor, s[=tim cit vom tr[i]i nu se cade s[m`niem pe Dumnezeu cu trufia noastr[. Domnul vede.

— Asta-i acum, observ[St[nic[ ]n liber-cuget[tor, crezi c[Dumnezeu st[cu r[bojul s[ne \ie socoteala vie\ii?

P[rintele f[cu un gest de oroare =i amenin\] pe St[nic[cu pumnul:

— “Pus-am guri mele paz[, c`nd a st[tut p[c[osul]mpotriva mea.”

Marina =i Otilia venir[cu proviziile =i le]ntinser[pe mas[. P[rintele arunc[ochii asupra aperitivelor, se]nchin[, f[cu semnul binecuv`nt[r]ii =i zise.:

— “Caut[, doamne Isuse Cristoase, preste m`nc[r]ile c[r]nrurilor =i le sfin\e=te pre ele, precum ai sfin\it mielul, carele \i-a adus \ie Avel, spre jertf[, a=ijderea =i vi\elul cel gras... c[ tu e=ti hrana cea adev[rat[, =i d[t[torul bun[t\ilor, =i \ie m[r]ire ]n[\]m, ]mpreun[ cu p[rintele t[u cel f[r[ de ]nceput, =i cu preasf`ntul duh, acum, =i pururea, =i]n vecii vecilor, amin!” Apoi se]nchin[din nou, plesc[i din buze =i puse m`na pe o bucata groas[de salam.

Popa]uic[, indiferent la m`ncare, str`nse paharul]n m`ini =i ]n a=teptarea \ucii c`nt[:

— “Nu fi be\iv, nici te]ntinde la sfaturi =i la cump[r]turi de c[r]nuri.”

— Bat[-te s[te bat[, porc de c`ine, a=a-i z[u, zise p[rintele, tr[g`nd pieli\ a altei felii de salam, “c[de vei da ochii t[i spre urcioare =i spre pahare, la urm[vei umbla mai gol dec`t pilugu”.

— He, he, he! r`se popa ]uic[, v[z`nd c[Otilia f[cea haz de glumele lor. R`zi, porumbi\ a taichii! ]\i mai aduci aminte c`nd te-am v`r`t]n cristelni\]? Phii! era =i atunci un ger al dracului. A fiert \uica aia? C[tare m[dor]ncheieturile! “Precum o\etul la ran[=i fumul la ochi nu folose=te, a=a boala, c[z`nd ]n trup, m`hne=te inima.”

— Da' dumneata, fiule, nu m[n`nci]? ]ntreb[ p[rintele pe mo= Costache. Bea coala din vinul [sta. Are porc de c`inele cela de Cristache un vin dumnezeiesc, de pus]n grijanie.

— Tata a fost cam bolnav, explic[Otilia, nu are voie sa abuzeze.

— A=a?! se mir[p[rintele, d`nd vinul din pahar pe g`t, n-am =tiut.]ns[a uza nu e a abuza. Vinul bun se d[=i la boal[, a=a =tiu din

b[tr`ni. Dec`tc[eu, ca duhovnic, nu m[pricep]n cele trupe=ti. S[dea Dumnezeu s[n[tate =i minte la cei p[c[to=i. Amin!

— Ascult[, fiico, mai e blestem[\ie de ceea cu scor\i=oar[?]]ntreb[popa |uic[pe Otilia, c[de-abia-i sim\ii gustul. Toarn[colea, s[am p[cate mai multe, ca s[m[smeresc Domnului c`nd m[va chema. “M[rturisi-m[-voi \ie]ntru al[ut[, Dumnezeuule, Dumnezeul meu!”

— Apropo de al[ut[, zise St[nic[, [sta e vin de chef cu l[utari, nu cu aperitiv. P[cat c[sfin\iile-voastre nu pute\i juca!

— Da’ de ce, porc de c`ine, s[ nu putem juca? “Salt[ =i te bucur[, Sioane”, zice Scriptura. La Sf`nta tain[a c[s[toriei nu d[n\uim? Orice petrecere cinstit[, cu suflet curat, este]ng[duit[omului. Mi se pare mie, St[nic[, de nu m[-n=el, c[e=ti de [=tia noi, care stric[legea,]mboln[vi\i de spurc[ciunea ateismului. “Zis-a cel nebun]ntru inima sa: nu este Dumnezeu.”

P[rintele mu=c[dintr-o bucat[de ca=caval, iar popa |uic[, partener obi=nuit]n astfel de nevinovate dialoguri sfinte, privi cu triste\e la cea=ca goal[de \uic[pe fundul c[reia se vedea un bob de piper =i arunc[ochii dezgustat la mezelurile de pe mas[, c`nt`nd: “P`ine ]ngereasc[ a m`ncat omul, bucate le-au trimis lor din destul”

— Asta a=a e, cuvioase, mare este mila Domnului! confirm[p[rintele,]nchin`ndu-se larg.

Popa |uic[, d[ruit de Otilia cu o alt[cea=ca de \uic[,]ntreb[pe fat[dac[mai are “|ambalul” cu care o auzise c`nt`nd o dat[. “|ambalul” era, dup[el, pianul. Mo= Costache, care alt[dat[ar fi fost foarte m`hnit de consuma\ia prea mare de vin =i de alimente, ]n casa lui, acum p[rea preocupat de alte g`nduri. }n cele din urma izbuti s[ ]ntrebe,]n =oapt[aproape, pe p[rinte:

— O-o-oare crezi c[este lumea cealalt[?]

— Nici vorb[, cuvintele m`ntuitorului ne-nva\; c[ci zice el: “Feric\i cei s[raci, c[ci a voastr[ este ]mp[r\ia lui Dumnezeu, feric\i cei care aici fl[m`nzi\i, c[ci v[ve\i s[tura =i celelalte, c[ci mult[este r[splata voastr[ ]n ceruri!”

— Atunci slab[speran\[s[intr[m noi]n rai, p[rinte, fiindc[suntem s[tui, observ[St[nic[.

— Taci, m[i porc de c`ine, c[ nu e vorba numai de s[turarea p`ntecului, ci de]ndestularea cu toate fericirile, =i ce muritor, satano, se poate l[uda c[e fericit =i f[r[lips[, c[ci ce-i omul? “Omul, ca iarba, zilele lui ca floarea c`mpului”. +i apoi, tu nu pui ]n c`ntar mare mila Domnului, care =i de =apte ori =apte de vom gre=i ne va]nvrednici cu milostivirea lui?

R[pus de marele efort oratoric, p[rintele d[du pe g`t un alt pahar de vin, =i apoi zise cu glas profund:

— “Miluie=te-m[, Dumnezeule, dup[mare mila ta, =i dup[mul\i-mea]ndur[rilor tale =terge f[r[delegea mea.”

Popa |uic[ ]i d[du replica d[sc[le=te:

— “Doamne, buzele mele vei deschide, =i gura mea va vesti lauda ta!”

+i numaidec`t b[u \uica. P[rintele, scutur`ndu= i f[r[miturile de p`ine de pe antereu =i privind la ceas, g[si c[e vremea s[plece:

— S[ne scul[m, cuvioase, s[mergem, c[s-a f[cut amiaz[. Domnul s[binecuv`nteze aceast[cas[.

Mo= Costache, foarte serios,]ntreb[:

— +i sufletul vede =i aude ca =i]n via\?

— Of, Doamne, zise p[rintele, silindu-se s[scape de precizuni compromi\[toare, acestea sunt taine]nfrico=[toare, de care nu se cade s[ne apropiem, dat[fiind pu\in]tatea min\ii noastre. De bun[seam[c[Domnul,]n mare mila sa, a]ngrijit de toate.

Popa |uic[chicoti ca un copil,]nec`ndu-se]n tuse:

— Oale =i ulcele, hi, hi, hi, ulcelu\e ne facem.

St[nic[, limbut, nu sl[bi pe preot:

— Stai, preasfinte, nu fugi a=a. Mo= Costache \i-a pus o]ntrebare foarte serioas[, pe care \i-o repet =i eu. Pe mama mea]\i spun c[\in la credin\ a str[mo=easc[=i vreau sa m[preg[tesc suflete=te, ca s[devin cre=tin adev[rat, nu a=a, numai de form[.

— S[-\i ajute Dumnezeu! aprob[p[rintele, g[sind c[nu e de demnitatea lui s[ironizeze convertirile.

— Ei, dar eu sunt om, am problemele mele capitale la care vreau s[r[spund, altfel cad \n bra\ele filozofilor atei.

— M`ntuitorul nostru a r[spuns la toate! declar[p[rintele, pu\in \ngrijorat de discu\ie.

— \nt`i s[-mi spui de ce nu e dreptate pe lume? De ce p[c[tosul se l[f[ie nepedepsit =i dreptul cade la fund?

P[rintele amenin\ amical, volubil pe St[nic[, vr`nd s[-l fac[prin glum[s[bat[\n retragere:

— Cum se cunoa=te, porc de c`ine, c[ nu calci \n casa Domnului! P[i, tu, fiu nevrednic, aici vrei s[ te catechisesc, \ntre pahare cu vin? Venit-ai tu la biseric[, s-ascu\i cuv`ntul dumnezeiesc, venit-ai tu la mine s[te spovede=ti? Atunci vedeai c[la toate e r[spuns. S[nu sco\i, m[i, spurc[ciuni din gur[, c[Dumnezeu are r[splat[=i pedeaps[\n ceruri pentru toate faptele bune =i pentru toate f[rdelegile. “Mare este Domnul nostru =i mare este t[ria lui, =i priceperii lui nu este num[r.”

— +i este lumea cealalt[? insist[, \n chip curios, Costache.

— Dac[ar fi, zise St[nic[, reedit`nd vechea discu\ie cu b[tr`nul, ar fi venit p`n[acum unul s[ne vesteasc[.

— Iart[-l, Doamne, c[nu =tie ce spune, se rug[p[rintele, teatral, ridic`nd m`inile spre tavan.

— Ascult[, preasfinte, e adev[rat c[Dumnezeu e bun?

— Tu zici, fiule! confirm[p[rintele, evit`nd orice participare la disput[.

— Apoi, dac[e a=a, cum \i explici, sfin\ia-ta, c[ne zbatem de mii de ani \n \ndoial[=i nu ni se d[nici o dovad[de nemurirea sufletului, c`nd ar fi a=a de simplu s[vin[bun[oar[unul care a murit, s[ne spun[, uite, este a=a =i pe dincolo? De ce tace Dumnezeu \n privin\a asta?

P[rintele lu[aere \ngrozite:

— Bine a zis psalmistul: “Fericit b[rbatul care n-a umblat \n sfatul necredincio=ilor =i \n calea p[c[to=ilor n-a st[tut, =i pre scaunul pierz[torilor n-a =ezut”. P[i bine, bre, porc de c`ine, ce fel de cre=tin

e=ti tu care nu cuno=ti elementele credin\ii noastre str[mo=e=ti? P[i ce dovad[mai vrei tu dup[ce m`ntuitorul nostru s-a jertfit pentru noi =i a]nviat din mor\i?

— Ei, =i cum e acolo?]ntreb[provocator St[nic[,]n vreme ce mo= Costache asculta cu mare interes.

— Las[, c-ai sa vezi tu,]mpieli\atule, cum e. “+i iat[, zice la Apocalipsa, voi veni]n cur`nd; =i r[splata mea cu mine este ca s[pl[tesc fiec[ruia dup[ fapta sa. Eu sunt alfa =i omega, ]nceputul =i sf`r=itul,]nt`iul =i cel din urm[“, =i celelalte. Haide, cuvioase, s[plec[m, c[ e t`rziu.

+i p[rintele porni pe u=[, urmat de popa |uic[, sp[rg`nd o disput[care nu-i pl[cea.

— Am vorbit =i eu a=a, declar[St[nic[p[rintelui]n poart[, ca s[stimulez pe b[tr`n, sa-l fac s[ se g`ndeasc[la cele sfinte, c`t despre mine, te asigur c[sunt cel mai bun cre=tin, de Pa=ti am s[vin s[m[grijesc.

— Taci, porc de c`ine, glumi p[rintele, c[ =tiu eu c`t]i face pielea. A=a sunte\i voi [=tia, oamenii noi. Cu s[n]tate.

Aglae se mir[c`nd afl[ de sfe=tanie =i se-ntreb[ dac[ e un semn bun, sau un semn r[u, dat fiind indiferentismul obi=nuit al b[tr`nului. }n orice caz, fu pentru ea un prilej de a c[lca din nou]n casa lui mo= Costache, sub pretext de a-l l[uda pentru ideea cea bun[. F[cur[o adev[rat[reuniune postmeridian[, la care luar[parte St[nic[=i Olimpia, Aurica, Titi. M`ndria cea mare a Aglaei era c[ Titi se-ndeletnicea din ce ]n ce mai asiduu cu o vioar[, cu care umplea de lamente oribile toat[ casa. M`nuia vioara cu pasiune, cu]nc[pa`nare, dar f[r[ nici o metod[, ]n vreme ce Aglaei ]i intrase ]n cap c[ va putea dovedi Otiliei c[ Titi al ei c`nt[mai bine dec`t “zdr[ng[ne=te” ea. Titi era ]nconjurat de at`ta simpatie geloas[din partea mame-sei =i surorilor,]nc`t, dac[ progresul lui ar fi fost ]n dependen\[ numai de asta, ar fi ajuns ]n cur`nd un Paganini. Din nefericire, nu avea nici o]ndem`nare =i nici de=tept[ciunea de a]nv[\a corect. Cineva]i recomandase un caiet de Klenck =i ni=te exerci\ii de Sitt, dar Titi se

plictisi iute de monotonia studiilor (care de altfel dezam[giser[=i pe Aglae) =i c[zu iar la ariile dup[ureche sau chiar dup[note,]ns[din motivele cunoscute, banale. Cu pasiunea lui pentru munca manual[, se consacr[tot mai obstinat unei adev[rate industrii. Ceru note de pe la prieteni, cu muzic[popular[, roman\e, chansonete pentru pian, vioar[sau voce, indiferent,]=i confec\ion[h`rtie de note cu ajutorul cunoscutului s[u pieptene cu cinci din\i, pe care-l ap[sa pe un num[r de foi de h`rtie sub care a=ezase h`rtia de carbon, copiind apoi, cum ]l t[ia capul, partea prim[. Titi putu c`nta dup[mari =i sf`=ietoare munci, spre satisfac\ia Aglaei, *Vals din V`nz[torul de p[s/ri, De ce nu vii, Colea-n gr[dini\], Coroana femeiasc[, C`t te-am iubit, Mimi d'amour, Malgre toi, Reviens, Valsul v`n[torilor, Si tu veux, Marguerite, Serenada lui Braga, Sous les ponts de Paris, Tu ne sauras jamais, Ochii c[prii, Serments de femme, C[lug[rul, Nu pot crede, Marsilieza* =i altele. Prin urmare, Aglae, care venise cu ceva de lucru]n min[, pretinse c[era bine ca Titi s[-l distreze pe mo= Costache, c`nt`ndu-i cu vioara. Titi nu se l[s[mult rugat =i]ncepu s[c`nte jalnic =i fals o roman\ de Em. Drossino, *Te duci*. Mo= Costache nu se ar[t[ deloc ]nc`ntat de produc\ie, de=i nu avea pricepere]n muzic[,]n schimb femeile ascultar[pe Titi cu religiozitate. Aurica]ncepu s-o fredoneze]n tov[r[=ia viorii, apoi intr[ ]n corul improvizat =i Olimpia, =i,]n sf`r=it, ca un fel de ]ncurajare a activit[\ii muzicale a lui Titi, Aglae ]ns[=i, care ]=i relev[ glasul p[ig[iat, tremolat, ]n contrast cu agresivitatea ei bariton[ de toate zilele. ]n cele din urma, Aurica izbucni ]ntr-un pl`ns zgomotos.

— Dar de ce pl`ngi =i tu a=a? zise Olimpia. Bea pu\in[ap[!

]ntristat[, b[ ]u un pahar plin de ap[, oft[=i declar[:

— A=a-mi vine c`teodat[, c`nd aud muzic[! C`nd v[d pe al\ii ferici\i, =i eu...

— Las[, o m`ng`ie Aglae, c[mai e timp =i pentru tine. S-o]ndura Dumnezeu.

Ca s[vindece triste\ea Aurichii, Titi o d[du]n *Issa-Issa* pe care-l execut[cu mare gravitate,]ng`nat de glasul satisf[cut al Aglaei:

— Dulce instrument e vioara! decide Aglae, pianul nu l-am putut

suferi niciodat[. }n aceste]mprejur[ri, Weissmann pic[ ]n cas[ ]n c[utarea lui Felix, care nu era acolo. }ndatoritor ca]ntotdeauna =i sociabil, studentul se interes[de s[n[tatea b[tr`nului, ]i lu[ pulsul, se pref[ cu a-l consulta =i a r[m`ne foarte mul`umit. Mo= Costache ]l privea cu mare stim[, ascult`ndu-l ca pe un oracol:

—]i-]iu diet[strict[, zise el, nici de fumat nu mai fumez.

Aurica se gr[bi s[ofere un ceai lui Weissmann, care]l primi f[r] mofturi.

— Sunte]i cam palid[, observ[studentul, ar trebui s[face]i o serie de injec]ii cu cacodilat sau cu stricnin[. V[surmena]i, sau ave]i nemul`umiri de origine sentimental[?

Aurica l[s[capul]n jos, cu exces de modestie.

— Ia s[-]i vedem pulsul, domni=oara! Hm! slab, abia perceptibil! Anemie mare. +tiu eu ce-ar trebui s[face]i!

— Ce?]ntreb[avid[Aurica, cu m`na r[mas[ ]nc[ ]n m`na lui Weissmann.

— Amor! zise Weissmann, cu cinismul lui profesional, amor practicat intensiv, ca o gimnastic[sanitar[, ca o disciplin[a nervilor. A]i avut leg[turi amoroase p`n[acum, ave]i cumva un prieten viguros?

— Vai! ce vorbe spune]i! se pierdu de ru=ine Aurica,]nc`ntat[totu=i de ineditul convorbirii.

— Dar ce-]i]nchipui dumneata, domnule, zise Aglae, c[fetele mele se poart[ca studentele dumneavoastr[, pe acolo pe la medicin[?

— +i cu toate astea, insist[Weissmann ne]n]eleg`nd sau f[c`ndu-se c[nu]n]elege, e absolut necesar. Virginitatea, de la o anume v`rst[, e o cauz[ de autointoxicare, ce poate duce la demen]a, la isterie. Ce v`rst[ave]i, domni=oar[?

— Ca un cavaler ce e-ti,]mi pui o]ntrebare la care nu se r[spunde. Dumneata c`t]mi dai?

— +tiu eu? Dou[zeci =i cinci, dou[zeci =i =ase! min]i Weissmann. Aurica fu]nc`ntat[de evaluare:

— Cam at`t, consim]i ea, v[d c[ te pricepi la v`rst[.

}n realitate, fa]a Aurichii era a unei femei slabe de patruzeci de

ani, de=i nu]mplinise aceast[v`rst[, pergamentoas[ sub stratul lucios de unsori amestecate cu pudr[ =i ]ncre\it[ ]n jurul ochilor. P[rul r[rit ]i era ]ngreuiat de prea multe chignoane. Umbre violete ]i ]nconjurau ochii, d`ndu-i]nf[\i=area tipic[a apa=elor, iar din\ii desf[cu\i]n r`s tr[dau nervozitatea dorin\elor.

— Ca s[-\i p[strezi mereu v`rst[asta, ai nevoie, pe de o parte, de exerci\iul func\iunilor dumatiale specifice, sunt clar, nu? pe de alt[parte, de]ngrijiri particulare. Bun! Ia s[vedem obrazul! Cu ce da\i dumnea-voastr[pe obraz!.

— Cu... lanolin!

— Banal, primejdios. Recomand seara cur[\irea obrazului cu ap[de trandafir, amestecat[cu alcool camforat, p[r\i egale, apoi face\i masaj facial ca s[activa\i circula\ia s`ngelui.

— Cum, domnule Weissmann?]ntreb[avid[Aurica.

— Uite a=a, stimat[-domni=oar[!]

Weissmann netezi de zece ori g`tul Auricii cu partea lateral[ a ar[t[toarelor, apoi ]i frec[ de c`teva ori b[rbia cu dosul palmei,]i ciupi de c`teva ori gu=a, ]i mas[ obrajii de la nas spre gura, de la nas spre t`mple, sub ureche, =i apoi]i frec[cu degetele por\iunea dintre spr`ncene.

— Apoi, iubit[domni=oara, proceda\i la gresarea obrazului cu crem[. Eu v-a= recomanda]ns[un lichid gras, compus din ulei de parafin[, ulei de ricin, ulei de migdale dulci, untdelemn =i ulei de mu=e\el. De dat u=or cu un tampon de vat[.

— Vai, c`te =ti\i, domnule Weissmann, va rog s[-mi scrie\i re\eta, ca s[n-o uit.

Aurica r[mase nu numai]nc`ntat[ de caracterul ]ndatoritor al lui Weissmann, dar, ca de obicei, se aprinse p`n[la marginea de a=-i]nchipui c[poate s[intereseze pe student,]l l[uda la toat[lumea c[e “cavaler” =i-i]ncredin\[pe to\i c[un astfel de t`n[r, oric`t de s[rac, avea s[fac[pa=i mari]n via\]. Fu de p[rere chiar c[trebuia ajutat.]n familia Aglaei nu exista nici o no\iune de antisemitism. “Cu ovreiu\ ]i faci treaba mai bine dec`t cu al t[u”, era un dicton general. C[s[torii

de evreice cu rom`ni,]ndeosebi cu ofi\eri, fiindc[era la mijloc dota, se f[ceau destul de des. Nu]ns[=i contrariul. Ca un ovrei sa se c[s]toreasc[cu o cre=tin[, asta p[rea un lucru curios, =i ce este curios e =i reprobat. Aurica]ncepu s[invite pe Weissmann, s[se intereseze de familia lui, =i]ntr-o buna zi, sub un pretext oarecare, merse chiar acas[la el, unde st[tu de vorb[cu m[tu=a studentului =i cu surorile lui. Mizeria nu o]nsp[im`nt[. G[si argumente ]n favoarea lui Weissmann, zic`nd c[cu at`t mai mare e meritul lui, cu c`t are de luptat cu s[r]cia,]n sf`r=it, ]ncepu, s[ profeseze pe fa\ o toleran\[ masiv[ fa\ de evrei. Aglae o ironiz[ ]nt`i, pe urma o]ntreba mirat[:

— Vrei s[te m[ri\i cu un ovrei? Nu e=ti s[n]toas[la cap! Mai]nt`i c[el nici nu se uit[la tine, =i e un b[ie\ a=. Dar s[zic c[s-ar uita. N-am nimic cu el, fiecare]ns[cu neamul lui. A=a ceva nu s-a v[zut niciodat[ ]n familiile noastre.

Dup[aceea, Aglae]=i v[zu de treab[si, solidar[cu orice se f[cea]n familia ei, pe c`t de ostil[ fa\ de ce se petrecea la al\ii, ]ncepu s[ ]ng`ne teoriile Aurichii. Aceasta g[si de cuviin\[s[cear[l[muriri la preot =i, cum]i era ru=ine de p[rintele ofician, apel[la popa]uic[, pe care-l convoc[la biserica]ntru m[rturisire. Era frig, afar[ ]ngea =i biserica era rece. Popa]uic[ ]=i t`r`ia pa=ii pe lespezi, st`rnind ecouri haotice =i tu=ea cu un abandon agresiv r`c`iturii din g`t.

— M-a omor`t iarna asta, t[iculi\[, bat-o Maica Precist[, m[-njunghie prin oase to\i diavolii. Doar cu \uiculi\[fiart[ ]i mai sperii pu\in. +i zici c[vrei s[te m[rturise=ti, g[inu=a tatii, ai ceva p[cate pe suflet?

— Orice om are p[cate, se t`ngui evlavioas[Aurica.

— Are, t[iculi\[, are, c[lucreaz[blestematul]l]mpieli\at, dar-argururile-n el, cum m[ ]junghie el prin genunchi!

Popa]uic[merse a=a tu=ind, chi\c[ind =i bodog[nind p`n[-n altar, de unde veni cu epitrafilul pe el, ale c[rui poale, a=ez`ndu-se l`ng[o stran[, le arunc[ ]n capul Aurichii,]ngenuncheat[ ]ng[el.

— Pai, ce s[te-ntreb, taic[, zise b[tr`nul, pun`ndu=-i pe nas ni=te ochelari lega\i cu foar[, ce s[te-n-treb, c[sunt b[tr`n =i nu mai am \inere de minte!

Popa |uic[deschise un agheasmatar =i, scuip`nd sonor ]n degete, r[sfoi filele, ajung`nd la *R`nduiala m[rturisirii*, apoi ]ncepu s[ fac[ cruci ]nspre icoana m`ntuitorului =i s[c`nte nazal:

— “Binecuv`ntat este Dumnezeuul nostru... Miluie=te-ne pre noi, doamne, miluie=te-ne pre noi” =i alte de acestea, pe care Aurica nu le distingea, fiindc[ descoperise, sub epitrafil, c[ pop[ |uic[ purta ]n picioare ni=te =o=oni umplu\i cu h`rtie =i cu sfoar[, f[r[ghete. “Dumnezeule, m`ntuitorul nostru, c`nta b[tr`nul, sub\ire, carele prin prorocul t[u Nathan ai d[ruit lui David, cel ce s-a poc[it, iertare pentru p[catele lui, =i ai primit rug[ciunea lui Manasi pentru poc[in\ele lui,]nsu\i =i pre robul t[u...”

— Cum te cheam[, g[inu=o?]]ntreb[popa |uic[, plec`ndu=i ochii pe sub epitrafil.

— Aurelia!

—,...=i pe roaba ta Aurelia, care se c[ie=te de p[catele ce a f[cut, prime=te-o cu obi=nuit[iubirea ta de oameni...”

P[rintele bolborosi mai departe vorbe ininteligibile, apoi tu=i]ngrozitor, blestem[to\i dracii din infern =i]ntreb[pe Aurica:

— +tii tablele legii, porumbi\ a taichii? c[a=a zice la carte, ca s[te=ntreb.

— +tiu, p[rinte, c[le-am]nv[\at la =coal[.

— Ei, atunci e bine, e bine de tot! Dar *Crezul*] =tii, porumbi\o?

— }l =tiu, p[rinte!

— +i asta e bine. Tot osul m[doare, nu mai merge dec`t s[ m[ frec cu gaz =i s[ beau ni=te rachiu de drojdie. Stai s[ v[d ce scrie aici, c[ mi=au c[zut ochelarii de pe nas. Spune-mi, puic[, n=ai m[rturisit str`mb? n=ai c[lcat vreo f[g[duin\[, care te=ai f[g[duit lui Dumnezeu...? a=, de unde s[faci tu de astea, g[inu=o, c[e=ti crud[! Spune-mi, nu \i=ai stricat fecioria ta cu... hm... vorb[tare, asta e pentru b[rba\i, bogheana taichii, stai s[vedem ce mai vine, mda! n=ai c[zut cu cineva din rudenii, sau cu vreo oarecare fa\[, sau cu cum[tra ta? n=ai umblat cu femeie de alt[lege, n=ai f[cut str`mb[tate vreunei fete=fecioare, bat[-te norocul s[te bat[, asta e tot pentru b[rba\i... ia

stai, uite colea, spune-mi, fiic[, n-ai b[ut buruieni ca s[nu faci copii?
sau nu \i-ai otr[vit p`ntecele ca s[lepezi copiii, sau, grea fiind, ai
umblat f[r[r`nduial[?

— Sunt domni=oar[, p[rinte, declar[Aurica.

— E=ti fat[-fecioar[, bat[-te norocul, zi a=a, nu cumva ai... ai...
ur`t[ vorb[... ai gre=it de fat[-mare sau c`nd ai fost logodit[... Ei, =i
dac[ai gre=it, g[si chiar popa |uic[justificarea, ce-i? Dumnezeu iart[,
c[b[rbatu-i porc; nu te]mpodobe=ti sau te sulimene=ti, sau cu alte
feluri de mirosoari te ungi, puind]n g`ndul t[u sa]n=eli pre mul\i tineri
spre r`vna p[catului?

— Dau cu pudr[, ca toate femeile, m[rtrurisi Aurica cu sentimentul
unui mare act spiritual.

— D[-i, t[iculi\[, s[tr[iasc[=i negustorul =i s[se bucure dracii,
he, he, he! Ei, p[i ce s[te mai]ntreb? Fasole m[n`nci, acritur[ ]n
zilele de post? Anul asta nu mi-a ie=it varza, s-a f[cut toat[neagr[=i
b[loas[ca melcul strivit.

Popa |uic[puse repede m`na ]n capul Aurichii =i ]ncepu s[ c`nte
din ad`ncul pl[m`nilor lui:

—Domnul =i Dumnezeul nostru Isus Cristos: cu darul =i cu]ndur[rile
iubirii sale de oameni, s[te ierte pre tine, Aurelio, =i s[-\i lase toate
p[catele. +i eu, nevrednicul preot =i duhovnic, cu puterea ce-mi este
dat[, te iert =i te dezleg de toate p[catele tale,]n numele Tat[lui, =i al
Fiului, =i al Sf`ntului Duh, amin. E un frig de te p[trunde la oase.
Gata, taic[, =i c`nd ai avea ni=te \uiculean[bun[, s[m[dezlegi =i pe
mine de tusea asta. +i s[faci =i ni=te m[t[nii, c[nu-i r[u, se mai
]mbl`nze=te necuratul.

— P[rinte, zise dup[oarecare codire Aurica b[tr`nului, care se
gr[bea s[plece =i sufla]n degete de frig, eu a= vrea s[mai m[rtrurisesc
ceva.

— Zi, t[icu\[, repede.

— Iubesc!

— Iube=te, porumbi\o, c[acum \i-e vremea, =i s[vii s[-\i]n
cununile.

— Vezi, c[iubesc un om care nu =tiu dac[se cade...

— Doar n-o fi]nsurat? Se-nt`mpl[=i de astea, c[ci coada lui satan nu se odihne=te o clip[.

— Nu e]nsurat, dar nu e de-o lege cu mine.

— Aha, o fi catolnic ori protestan\i de [=tia care n-au nici cruce la biserica[, b[itu-i-ar junghiuirile. Da' vezi c[sunt =i ei un fel de cre=tini =i se mai]ng[duie.

— Nu e cre=tin, p[rinte!

— Da' ce dracu e, Doamne iart[-m[? Turc?

— Este israelit!

— Vai de mine, se sperie popa |uic[, prost te-ncearc[necuratul!
Doar n-oi fi p[c[tuit cu p[g`nul?

Aurica t[g[dui din cap.

— Ce s[-\i spun, porumbi\o, a=a caz n-am prea]nt`lnit, ar fi bine s[ faci rug[ciuni, s[ te lumineze Cel-de-sus. Eu ]ns[ zic c[, dac[ ]l aduci pe p[g`n la legea cre=tineasca, se cheam[c[ai c`=tigat un suflet pentru rai. Dar altfel, greu lucru.

— Am s[-ncerc, p[rinte, s[=tii c-am s[-ncerc! promise vesel[Aurica.

De aci]ncolo, Aurica f[cu tot mai dese aluzii lui Weissmann, pe care-l invita de c`te ori g[sea c`te un prilej.

— Eu, zicea ea, n-am nici un fel de prejudec[\i. Dac[a= iubi un israelit l-a= lua de b[rbat, orice-ar zice lumea. Bine)n\eles, sper c[ar trece la religia noastr[, sau m[car sa nu mai \in[la a lui.

— +i ce-are de-a face religia]n toata chestia asta?]ntreb[Weissmann.

— Are! Dac[t`n[rul e cavalier,]mi]nchipui c[e vesel s[se lepede de tot ce poate fi o piedic[.

C`nd v[zu c[ studentul nu se arat[ deloc ]nc`ntat de ideea convertirii la cre=tinism, Aurica crezu c[e mai bine s[se]nl[ture problema religioas[.

— }n definitiv, declar[ea, fiecare om cu credin\la lui. N-a= avea nimic de zis, dac[n-ar fi o piedic[la c[s]torie. S-ar putea face numai

cununia civil[. Poate c[nu e tocmai bine, a=a se zice, sunt supersti\ii, ce vrei,]n care noi femeile credem, dar amorul calc[ ]n picioare orice.

— Eu, zise Weissmann,]ncep`nd s[ ]n\leag[ unde bate Aurica, nu proferez dec`t amorul liber. Orice alt[form[de amor mi se pare o r[m[=i\] din timpurile barbare.

Aurica pl`nse singur[ ]n odaia ei, interpret`nd spusele studentului ca o dorin\ de a r[spunde amorului ei,]ns[f[r[obliga\ii. Petrecu o noapte agitat[, erotic[, apoi c[zu]ntr-o stare sublim[, ca aceea pe care o]ncearc[oamenii preg[ti\i pentru sacrificii mari. Avea s[primeasc[,]n ciuda omenirii, amorul lui Weissmann, f[r[cununie, m[car cu jur[m`ntul unei fidelit[\i statornice.

— M-am g`ndit bine la ce mi-ai spus, zise ea studentului, am petrecut o noapte de chinuri, fiindc[, oricum, m[cost[s[fac pa=i gre=i\i,]ns[m-am decis...

Weissmann,]nsp[im`ntat, zise repede:

— Nu pot s[stau, venisem s[-l caut pe amicul Felix; am s[vin]n alt[zi, nu e nimic.

+i ie=i grabnic pe u=[afar[.

—S[nu te superi, zise el lui Felix, dar domni=oara Aurica este o fat[a=a periculoas[. Trece printr-o criza sexual[. Trebuie neap[rat s[profeseze amorul liber.

C`t[va vreme Aurica fu prada unei nebunii, mute, calme. Apoi c[p[t[ o fizionomie desperat[, patetic[, ]=i despleti p[rul ]n fa\ a oglinzii =i ]ncepu s[ c`nte lugubru *Te duci* de Drossino. Pe urm[se potoli, se vopsi =i mai violent pe fa\ =i=i]ncepu turneele pe Calea Victoriei.

Felix v[zuse =i la ea, ca =i la ceila\i mai b[tr`ni, unele fenomene care-l impresionase. Evolu\ia organismului se putea citi pe obrazul fiec[ruia la date fixe. Otilia, care era t`n[r[, avea schimb[ri ce]nc`ntau. Daca sl[bea, c[p[ta o siluet[ fin[, de ogar alb, dac[ se ]ngr[=a, fa\ a se lustruia, ochii se f[ceau mai p[trunz[tori, cre=terea ]i d[dea mi=c[ri feminine, l[s`ndu-i mereu aerul copil[resc. Dimpotriv[, Aurica se schimba]n chip sinistru, =i fiecare prefacere o arunca]nspre b[tr`ne\, cu toate fardurile ei. P[rul i se f[cea moale, mort, ca de peruc[,

gr[simea]i reconstituia prematur masca senil[a Aglaei, sl[birea]i scotea]n eviden\ oasele capului. Mu=chiulatura nu mai avea t[rie, c[dea f[c`nd unghiuri =i umbre, =i obrazii se umpleau de vini=oare. Mo= Costache, de=i b[tr`n, mai]mb[tr`nea. Fusesse, p`n[ ]nainte de boal[, un tip de chel, f[r[v`rst[. Acum, ]ngr[=`ndu-se, c[p[tase sub b[rbie f[ ]ci de bulldog =i toat[acea greutate a senilit[ ]ii inerte.

Pascalopol, \in`ndu-se de cuv`nt, veni]ntr-o dup[-amiaz[s[ ]joace c[r]i. Vechea reuniune, minus Simion, se re]ntocmi de ast[dat[ ]n sufragerie, de unde b[tr`nul nu voia s[se mi=te]n ruptul capului. Veni =i St[ ]nic[cu Olimpia, dar erau cam sup[ra]i, =i St[ ]nic[lu[pe mo=ier ca arbitru:

— Domnule, zise el, te rog s[-mi r[spund sincer, ce crezi dumneata, care este rostul familiei, este sau nu s[perpetueze rasa, s[produc[copii?

—]n genere, da.

— Ce=n\elegi dumneata prin, “]n genere”?

—]n\eleg c[a=a se petrece cu lumea obi=nuit[. Sunt]ns[oameni care muncesc cu creierul, care creeaz[, =i pe care]i putem scuti de greu[ ]vile familiei.

— Este =i nu este cazul, noi vorbim de familia normal[, pe care se bizuie patria.

— Atunci, consim]i Pascalopol, sunt de acord.

— V[ ]zu=i, doamn[? se]ntoarse St[ ]nic[spre Olimpia. Trage consecin\ele!

— Dar ce conflict ave]i]ntre dumneavoastr[a=a grav?]ntreb[z`mbind mo=ierul.

— Un conflict fundamental, care sap[temelie]ns[=i a matrimoniuului. Olimpia nu mai vrea s[procreeze!

— Se poate, doamn[? vorbi Pascalopol Olimpiei, cu repro= glume\.

— Boicot]n regul[! Sabotarea operei de]nmul]ire a na]iei.]n\eleg, foarte bine, l-a f[ ]cut pe Relu, am zis bravo, m-am bucurat. Dac[a murit, a murit, nu pot s[-l mai]nviez. S[ ]fac[altul, s[ ]fac[doi, s[ ]fac[zece, s[ ]fac[, domnule,]n fiecare an unul, c[asta e datoria femeii. Eu datoria mea mi-o fac.

— Ia mai taci din gur[, St[nic[, cu prostiile astea, Il must[r] Aglae, c[sunt =i fete tinere aici, ce te-a mai apucat =i cu copiii acum?! Se vede c[ai prea multe parale.

St[nic[se]nfrurie:

— M-a apucat, fiindc[eu sunt un sentimental, un individ cu patima familiei, cum am apucat de la p[rin\i. Vreau eu s[am cas[plin[, s[aud g[l]gia copiilor, s[-mi asigur nemuirea prin urma=i, s[-mi poarte =i mie cineva numele Ra\iu mai departe.

—Ei, =i ce vrei tu s[fac[Olimpia? Ce, este vina ei? Doar a f[cut o dat[un copil. Ti-a= spune ceva, dar m[sfiesc de tinerii [=tia.

— Astea sunt insinua\ii care nu se prind la mine, protest[St[nic[. Familia noastr[e cea mai prolific[. Nu e altceva dec`t rea-voin\ la mijloc.

Olimpia c[sc[, agasat[, f[r] sa priveasc[la barbatu-s[u, pe ale c[rui vorbe nu punea nici un temei niciodat[. Spuse doar:

— Nu mai \ipa a=a tare, c[m[doare capul!

]n sf`r=it, St[nic[ se potoli =i ]ncepur[ s[ joace. Aurica, cu o \igar[ ]n gur[, ]=i privea emancipat[ c[r\ile din m`n[. B[tr`nul nu voia s[ scoat[ bani, f[g]duind c[ ]i va depune oric`nd va fi nevoie. C[ut`ndu-se prin buzunar, Pascalopol trase batista afar[. Atunci se auzi pe jos rostogolirea unei monede. Mo= Costache s[ri cel dint`i, ca ars, =i]ncepu s-o caute pe sub mas[. O g[si]ns[Aurica (era o moned[de doi lei) =i f[cu gestul de a o]napoia lui Pascalopol de la care]=i]nchipuia c[picase. Mo= Costache f[cu]ns[ni=te ochi speria\i =i]ntinse m`nile.

— E-e-e a mea, a c[zut de la mine. D[-o-ncoace! Aurica st[tu nedumerit[, =i to\i urm[rir[scena, curio=i.]n sf`r=it, Pascalopol zise lini=tit:

— Nu e a mea, n-am avut]n buzunar nici o moned[. Eu le \in]n portmoneu. Probabil c[a c[zut de la Costache.

R`z`nd din to\i mu=chii fe\ei, b[tr`nul ]ntinse m`na =i apuc[moneda pe care o ascunse]n buzunar, nevr`nd s-o pun[m[car ca miz[.

Vorbir[ ]n timpul jocului de toate, ca de obicei. Aglae, v[z`ndu-l pe Titi c[st[deoparte, nemi=cat,]l]ntreb[cu inten\ie:

— De ce nu te mai duci =i tu s[c`n\i la vioara, stai a=a ca o statuie?

Titi]i m[rurisi c[se simte bine a=a, altfel s-ar plictisi. +eeda]n picioare l`ng[dulap =i, la observa\ia de imobilitate,]ncepu s[se legene.

— Nu =tiu cui o sem[na copilul]sta, zise Aglae. Dumnezeu i-a dat talente, picteaz[, c`nt[, dar e molatic, n-are curaj, barem s[am ceva mai mult[avere, nu mi-ar p[rea r[u. Aurica, la fel!

Veni vorba de muzic[, fiindc[Pascalopol]ntrebese pe Titi ce c`nt[. Aglae tun[ =i fulger[ ]mpotriva muzicii clasice, din care nu ]n\elege nimic, =i le ]mp[rt[=i c[-i place ca omul sa c`nte “cu inima, na\ional” Ghicind punctul sensibil, mo=ierul schimb[vorba, f[r[s[scape, c[ci Aurica]l]ntreb[de ce nu se-nsurase nici p`n[acum.

— De aceea stau bieteale femeii nem[ritate, zise ea cu necaz, din cauza egoismului dumneavoastr[, care prefera\i s[petrece\i cu femeii de teapa Georgetei, ca s[nu ave\i nici o grij[pe cap. Am sa m[fac =i eu ca Georgeta.

— E greu, observ[ironic St[nic[, ca Georgeta n-ai s[fii niciodat[.

— +i de ce, m[rog?]ntreb[atins[Aurica.

St[nic[rectific[observa\ia, f[c`nd cu ochiul lui Pascalopol:

— Pentru c[trebuie sa fii =i pentru asta n[scut[, s[ai natural. Tu e=ti din familie onest[, cinstea e zugr[vit[pe fa\ta. Tu nu po\i sa fii dec`t o bun[so\ie.

— A=a e! recunosc Aurica, arunc`nd o carte =i ]ncep`nd]n acela=i timp s[pl`ng[, tremur`nd din to\i mu=chii fe\ei.

— Pentru numele lui Dumnezeu, o sf[tui Pascalopol, nu-\i mai face s`nge r[u. Ascult[ un sfat de la mine, care sunt destul de ]n v`rst[fa\ de dumneata ca s[-mi pot permite s[-\i dau un consiliu. }n genere, omul preocupat prea mult de problema succesului nu izbute=te. B[rba\ilor le plac femeile care nu umbl[dup[ei, nep[s[toare. C`nd o mam[ face prea mare v`lv[cu inten\ia de a m[rita o fata, rateaz[chestia, fiindc[pretenden\ii se sperie. Mi s-a]nt`mplat foarte adesea s[ v[d b[rba\i, invita\i ]ntr-o cas[ pentru una din fete care voia cu orice chip s[ se m[rite, cer`nd pe alta =i lu`nd-o numai fiindc[li se

p[rea mai inocent[. }mi vorbi\i de Georgeta, o cunosc, cum s[nu, e o fat[foarte inteligent[, pe care foarte mul\i vor s-o ia de nevast[.

— Exact! zise St[nic[, uit`nd cu cine se afl[ =i g`ndindu-se c[Georgeta ar fi bun[pentru el.

— Ce vrei s[spui, }l]ntreb[mirat[Olimpia, nu cumva vrei s-o iei tu, ca s[-\i fac[copii?

St[nic[ ]i f[cu semn s[tac[, spre a nu]ntrepe pe Pascalopol.

— Foarte mul\i vor s-o ia de nevasta, continua mo=ierul, fiindc[nu cere nim[nui nimic =i e m`ndr[.

}n momentul acesta, Titi, care se leg[nase l`ng[dulapul lui, din ce]n ce mai nervos, deschise u=a =i plec[din odaie, v[dit]mbufnat.

— Dar ce are junele? se mir[Pascalopol. Nu l-a sup[rat nimeni cu nimic!

St[nic[se b[tu pe frunte:

— Nu =tii c[era mai-mai s[ia de nevast[pe Georgeta!

}n acela=i timp, Felix se cobora de sus =i intra]n sufragerie. Fu foarte uimit c`nd auzi numele Georgetei.

— Georgeta voia s[se m[rite cu Titi? Vezi, asta n-am =tiut! exclam[Pascalopol.

Felix se]nro=i, crez`nd c[ fusese vorba =i de d`nsul =i, pref[c`ndu-se c[are treab[, plec[de asemeni.

— }l vezi? zise St[nic[, cu aere confiden\iale, =i Felix a avut o combina\ie cu Georgeta, fat[fain[, mie-mi spui?!

Pascalopol b[tu palmele a mirare, r`se, apoi se pref[cu ad`ncit]n examinarea c[r\ilor de joc, ca sa nu mai st`rneasc[o discu\ie, pe care o ghici primejdioas[.

Dup[un r[stimp de t[cere, Aurica, lu`ndu-=i fizionomia seduc[toare, vorbi lui Pascalopol:

— Domnule Pascalopol, dumneata de ce nu te=nsori?

— Nu mi-a venit ceasul! glumi mo=ierul, ca s[scape de interogatoriu.

— Dumneata, un b[rbat a=a elegant! N-ai avut niciodat[o pasiune mare, nu te-a iubit nici o femeie? Dumneata trebuie sa fii idolul sexului frumos.

Pascalopol z`mbi, oft[c[tre tavan,]n chip de comentar la opiniile Aurichii, apoi arunc[o carte.

— Sex frumos, minciuni conven\ionale, zise St[nic[, numai b[rbatul e frumos, cu figur[nobil[. De ce m[doare pe mine inima, c-am pierdut pe]ngera=ul? C`nd se na=te un b[iat e bucurie, c`nd se na=te o fat[, e pacoste. Asta]n credin\a poporului e sf`nt.

— Tu e=ti frumos!]i zise ironic Olimpia.

— Chiar =i sunt, afirm[ ]ndr[zne\ St[nic[.

— Nu mi-ai r[spuns la]ntrebare, domnule Pascalopol! se t`ngui Aurica mo=ierului, care profitase de interven\ia lui St[nic[pentru a se preface c-a uitat de chestiune.

— Ce s[-i r[spund, domni=oara, la v`rsta mea nu mai am astfel de preocup[ri.

— A=a spui dumneata, dar eu =tiu bine c[vii aici mai ales pentru cineva, =tii dumneata pentru cine, doar pentru mine nu.

Pascalopol se afund[=i mai tare]n evantaiul de c[r\i.

— Dac[iube=ti pe Otilia, continu[implacabil[Aurica, de ce s[n-o iei de nevast[? Ar fi o ingr[ta[s[nu primeasc[, dup[c`te ai f[cut pentru ea.

Mo=ierul se]ncrunt[, apoi zise serios:

— De ce nu e=ti dumneata cuminte, domni=oar[Aurica, =i nu la=ii]n pace pe Otilia? +tii bine c[nu sunt dec`t un prieten b[tr`n, care n-are o familie, =i vine din c`nd ]n c`nd s[v[vad[pe to\i, cu egal[dragoste. Uite, nici n-ai pus cartea jos. Nu e a=a, cocoan[Aglae?

— Vorbe=te =i Aurica din capul ei, observ[Aglae.

— Ei, mam[, vorbesc =i eu ce v[d, spuse Aurica, plin[de parapon, dar simul`nd ging[=ia. Pe mine nu m-ai luat nici la mo=ie, nici ia Paris. N-am nici o preten\ie, eu nu mai cer nimic de la via[, at`ta zic, c[numai din prietenie nu face un b[rbat at`tea sacrificii. Din partea dumatile e frumos!

Pascalopol apuc[de bra\ pe Aurica =i-o mustr[ ]ncet, p[rinte=te:

— Taci din gur[, nu spune comèdii. Pe Otilia n-am luat-o eu la Paris, am]nt`lnit-o ]nt`mpl[tor acolo, unde a avut o burs[.

— Ei, burs[, la naiba, ia taci, Pascalopol, s[ri Aglae, c[m[faci s[r`d.

Mo=ierul juca comedia spaimei de a fi]ncol\it de to\i, de fapt foarte iritat. St[nic[, pricep`nd situa\ia, f[cu pe generosul =i arunc[ ]n convorbire alt[idee, care era =i ea o indiscre\ie:

— Nu =tii c[mo= Costache al nostru a fost la doctor, pe furi=, pe onoarea mea.]ne diet[, se]ndoap[cu doctorii, e lucru mare. +i a c[zut =i la eresuri. Au fost aci doi preo\i, de-au f[cut slujb[.

— Arat[mult mai bine la fa\a, constat[Pascalopol.

— +i nici nu mai fumeaz[! completa St[nic[.

Mo= Costache p[rea foarte mul\umit de aprecieri =i r`dea ca la fotograf, sim\indu-se mai s[n[tos c`nd i se spunea c[e s[n[tos.

— Hei, zise St[nic[, nu-l pl`ng eu pe mo= Costache, m[ pl`ng pe mine =i pe cei tineri. Dumnealui e de ras[bun[, om vechi, c[lit, cine a tr[it p`n[ la v`rsta asta]nseamn[c[a]nvins toate bolile, s-a ales dintre ceilal\i. Dumnealui o s[tr[iasc[o sut[de ani, o s[ne-ngroape pe to\i. Nu vede\i dumneavoastr[ce om e dumnealui? Uite, colo, fa\[, ca de prunc (St[nic[apuc[de b[rbie pe b[tr`nul, care se l[sa docil la demonstra\ie), uite, colo, f[lci (St[nic[ ar[t[ f[lcile), uita\i-v[, colea, din\i (Costache deschise gura), s[ spargi pietre-n ele, nu altceva (propriu-zis, b[tr`nul era cam =tirb), ia privi\i, mu=chi (St[nic[ ]l apuc[de bicep=ii sl[b[nogi), poftim, piept s[n[tos (]l lovi cu palma]n piept), picioare puternice, care n-au =tiut ce e tr[sura, tramvaiul (mo= Costache exulta de pl[cere), dar mai ales asculta\i ce aparat digestiv are (St[nic[ ]l lovi peste p`ntece).

Atunci se auzi un zorn[it grozav de monede, rostogolite pe du=umea. Mo= Costache]ng[lbeni, se ridic[repede de pe scaun =i se pip[i,]n culmea agita\iei,]n jurul curelei. I se rupsesse fundul s[cule\ului,]n care \inea banii de metal.

— Banii! Ba-ba-banii! se b`lb`i el =i se repezi sub mas[. St[nic[, Aglae, Aurica se aplecar[=i ei, cu capul pe jos,]ncep`nd s[caute cu febrilitate. Numai Pascalopol r[mase nemi=cat la locul lui =i=i aprinse o \igar[, fericit c-a sc[pat de interogator.

XX

Lili fusese a=a de tulburat[de]nt`nirea cu Felix, ]nc`t]ntreba mereu de el. Dintr-o familie]n care instinctul matrimonial lucra prin crize, f[r[amestecul culturii sentimentale, ea nu=i putea acoperi deloc dorin\a=i]ntreba des pe tat[-s[u de rosturile t`n[rului. Tat[1 ]ntreba pe St[nic[. Aceasta, foarte m`ndru de calitatea lui de mijlocitor, din care n[d[jduia s[trag[un profit, n[scoci un truc romantic. Lu[pe Otilia la o parte =i-i \inu aceast[cuv`ntare:

— Am s[-i comunic ceva foarte important,]n interesul lui Felix, la care nu m[-ndoiesc c[\ii, cum \inem cu to\ii. Contez pe discre\ia ta, fiindc[, dac[afl[cineva, sunt un om descalificat. Iat[despre ce e vorba. Felix s-a]nt`nit cu Lili, nepoat[-mea, =i a f[cut asupra ei o impresie extraordinar[. Din partea mea, cred c[=i lui Felix fata i-a pl[cut, dar nu]ndr[zne=te s[m[rturiseasc[din respect pentru tine. +tii, el \ine la tine. }ns[, ce vrei, dragostea e ceva ira\ional, un ce care pic[a=a, din senin, f[r[nici o logic[. Fata, cel pu\in, este moart[, bolnav[, la propriu, nu la figurat. A cheltuit ta'su o gr[mad[de parale pe doctori. Leacul ei nu poate s[-l dea doctorul, ci Felix. Dac[nu-l ia pe Felix, se pr[p[de=te Lili. S[zic c[Lili ar fi o fat[ur`t[, s[rac[, a=spune: s[moar[s[n[toas[. Dar e delicioas[,]n felul ei, bine]n\eles, cum tu e=ti]n felul t[u. +i e o alian\ minunat[pentru un viitor doctor. Tat[-s[u le d[tot ce trebuie, cas[,]ntre\inere, avere =i a=teapt[pe ginere s[-i fac[ ]n lini=te cariera. Pentru Felix e minunat. Ce crezi, c[numai m`ncare trebuie unui viitor doctor? Trebuie rela\ii, drag[, tr[sur[ la scar[, ca s[ epateze clien\ii. Viitorul lui Felix e ]n m`nile tale, fiindc[numai tu ai autoritate asupra lui. Dac[ ]l]ndemni tu =i-l dezlegi de orice obliga\ie, s-a f[cut treaba.

— Felix n-are nici o obliga\ie fa\ de mine, spuse rece Otilia, astea sunt inven\ii de-ale voastre. Am s[-i vorbesc.

— Ura! strig[St[nic[, tu e=ti geniul bun al familiei.

Otilia chem[,]ntr-adev[r, pe Felix la ea,]l puse s[stea pe sofa =i, ghemuit[dup[obiceiul ei,]l]ntreb[:

— }i place Lili, nepoata lui St[nic[? Ce zici de ea?

Felix r[spunse cu o indiferen\ natural[:

— Abia am v[zut-o o dat[, cum =tii, =i mi s-a p[rut dr[gu\].

— St[nic[pretinde c[fata s-a]mboln[vit, fiindc[te iube=te =i i-ai dat a]n\lege c[te-ai c[s]tori cu ea.

— St[nic[minte totdeauna. Habar n-am.

— E adev[rat c[St[nic[bate c`mpii, asta e convingerea mea nestr[mutat[,]ns[nu-i cu neputin\ ca fata, naiv[, s[-=i fi f[cut unele iluzii. Ar fi nedrept s-o faci s[suferi.

Felix prinse o min[a Otiliei:

— Otilia, de ce-mi spui toate astea? Vrei s[m[-nsori cu Lili? Mi-e indiferent[, am v[zut-o c`teva clipe =i nu sunt vinovat cu nimic.

— Nu vreau s[te-nsor cu Lili, }i-am spus numai ce pretinde St[nic[. Are aerul s[spun[c[eu sunt piedica]ntre tine =i eventuala Lili. Totu=i, judec`nd rece, fata e foarte dr[gu\ =i n-ar fi pentru tine o partid[rea. Pe\itoare eu nu sunt, a=a c[socotesc]nchis[chestiunea.

— Otilia, zise Felix, str`ng`ndu-i am`ndou[ m`inile, tu m[crezi c`nd }i spun c[te iubesc?

— Te cred.

— Te]ntreb foarte serios, profund: m[iube=ti?

— Da!

— Atunci pentru ce te por}i]n chipul acesta ciudat, de ce ai mereu aerul c[vrei s[te scapi de mine? }i-a= fi mult mai recunosc[tor dac[mi-ai spune sincer c[nu m[iube=ti.

— Nu pot s[-}i spun, fiindc[,]ntr-adev[r, te iubesc.

— Atunci... atunci, vrei s[ne c[s]torim?

— Mai t`rziu... da.

Felix lu[pe Otilia]n bra\e =i o n[p]di cu s[rut[ri, o]nv`rti prin odaie, o puse la loc, o bombard[ din nou cu s[rut[ri, ]n vreme ce fata ]=i ap[ra obrazii cu am`ndou[palmele.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Felix,]mi strici tenul. Trebuie s[stabilim o]n\elegere]n privin\ta asta.

Dup[ce Felix se mai lini=ti, Otilia zise, g`nditoare:

— Singurul lucru de care m[tem este c[eu nu sunt la]n[\imeea ta, din punct de vedere sentimental. Da, te iubesc, dar tu e=ti a=a de furtunos, a=a de]nsp[im`nt[tor de grav. Sunt u=uratic[, mi-e fric[, ai s[-mi spui mereu c[n-am afec\iune.

Singur[, Otilia medit[mult la Felix =i=i repet[pentru ea argumentul.]l iubea,]ntr=adev[r, pe t`n[r. Totu=i, sim\ea c[ Felix nu era pentru ea. ]l admira, ]i purta grij[ de sor[, dar \inuta ]nd`rjit[a acestuia]n via\ o]nfrico=a. De=i t`n[r, Felix avea priviri prea b[rb[te=ti. Otilia era o r`zg`iat[, con=tient[ de vi\iul ei, care se sim\ea bine c`nd o protejau oameni delica\i ca Pascalopol, care]i d[deau imposibilul, f[r[s[-i cear[nimic. Misiunea de tovar[=] eroic[, egal[nu era pentru Otilia, care voia s[fie socotit[copil=i s[nu]nt`mpine nici o rezisten\]. Otiliei ]i pl[cea s[ ]ngrijeasc[ pe mo= Costache =i pe Felix ca pe ni=te copii=i era credincioas[, at`ta vreme cit nimeni n-o constr`ngea. Ideea, ]ns[, c[ atunci c`nd s-ar fi plictisit n-ar fi fost liber[s[fac[ce voia, o]nsp[im`nta. Era sigur[ c[ Felix va fi totdeauna un om delicat, gata s[-i fac[ orice capriciu, dar =tia, v[z`ndu-i temperamentul aprins, c[el ar fi suferit dac[ea nu i-ar fi ar[tat]ncordare afectiv[, statornic[.

]n alt[zi, Otilia, primind capul lui Felix]n poalele sale=i r[ ]n\du-i]ncet p[ ]rul,]ntreb[:

— Felix, la ce]ii tu mai mult]n via\[,]n afar[de dragoste? de asta nu mai vorbim! Spune-mi cum vezi existen\ta.

Felix se m[rturis[:

— M-am analizat =i eu adesea =i pot s[-]i spun c[n-a= putea suferi s[ ]fiu al doilea,]ntr-o categorie de oameni. Nu trebuie s[crezi c[sunt ambivios sau m`ndru. Poate c[asta vine mai degrab[din cauz[c[am copil[rit singur, dat la o parte de al]ii. Nu pot suferi ideea de a nu]nsemna nimic]n via\[, de a nu contribui cu nimic la ea, de a nu-mi lega numele de ceva.

— Dac[ ]ii at`t la renume, de ce n-ai ]ncercat s[ faci altceva, s[ scrii, de pild[! Sau, ]n sf`r=it, s[te preg[te=ti pentru politic[?

— Din acela=i sentiment de nesuportare a]nfr`ngerii.]n art[, voin\ta

e un element secundar, totul depinde de talent. Cel mai lene= dintre poe\i poate face poezie mare, aproape f[r] s[vrea=i s[=tie. }n politic[, joac[mare rol norocul. Dac[a= =ti c[va fi r[zboi peste dou[zeci de ani, a=]mbr[\i=a cariera armelor, fiindc[a= avea prilejul s[m[ilustrez pe c`mpul de lupt[. Dar cine =tie asta? C`i Napoleoni nu putrezesc]n provincie, din lips[de prilej, =i c`i oameni necunoscu\i nu s-ar dovedi abili, ca Richelieu, dac[ ]nt`mplarea i-ar pune]n fruntea unei \[ri? De du=m[nia sor\ii mi-e fric[. Mi-e fric[s[r[m`n egal cu Titi, cu St[nic[, cu ceilal\i, s[m[confund cu ei, s[fiu, prin for\a]mprejur[rilor, silit s[m[aplec]n fa\lor. Trebuie s[m[deosebesc, neap[rat, prin ceva. Singura carier[ ]n care, pentru un om normal, cum m[socotesc, pot ajunge]n frunte, numai prin voin\[, este aceea =tiin\ific[. Dac[a= voi s[fiu poet, poate n-a= putea, dar mare medic =tiu sigur c[pot deveni, vreau neap[rat s[devin.

Felix str`nse pumnul, zic`nd aceasta, =i privi fix]nainte a lui.

— Atunci tu, Felix, \ii mai mult la cariera ta dec`t la dragoste. Ce rol ar juca femeia]n existen\ta?

— Femeia o]n\eleg ca tovar[=] a aspira\iilor mele, ca un scop]n acela=i timp al tuturor sfor\[rilor. Unei femei i-a=]nchina totul.

— Idealul t[ui, Felix, e foarte frumos, zise Otilia, netezindu-i parul, dup[ce i-l]ncurcase, e un ideal de t`n[r care va r[zbi]n via\]. Pot s[zic c[-l]n\eleg. }ns[, dac[femeia nu e la]n[\imea ta?

— Nu pricep, nu-i cer nimic.

— Felix, nu cuno=ti bine sufletul feminin. O fata admir[un t`n[r cu g`nduri serioase, dar se obose=te =i adesea prefer[oamenii mediocri. Are =i ea idealul ei, acela de a pl[cea c`t e t`n[r], de a str`nge pe b[rba\i]n jurul ei. Un ambi\ios e pu\in egoist, orice ai zice, =i vrea s[fac[din femeie o icoan[pentru uzul s[ui personal.

— A=adar, tu g[se=ti c[eu sunt un ambi\ios, care... te-a= face nefericit[?

— N-am vrut s[spun asta, Felix. Constat,]ns[, c[sunt mediocr[, ne]nsemnat[pe ling[tine. Voin\ta ta]mi inspir[respect. P`n[ acum r`deam de oamenii prea serio=i,]mi pl[ceau b[rba\ii *chic*. Nici nu =tiu cine e prim-ministru, at`t de pu\in m[intereseaz[lumea izbutit[. Noi

fetele, Felix, suntem mediocre, iremediabil mediocre, =i singurul meu merit este acela c[-mi dau seama de asta.

Felix se ridic[ ]n picioare am[r` t:

— Otilia, tu-mi scapi totdeauna printre degete, nu m[iube=ti. Vrei s[m[schimb, s[devin *chic*? Voi]ncerca!

— Ba nu]ncerca, fiindc[mediocritatea nu-]i st[bine. Te asigur c[te iubesc prea mult. Nu-]i interzic s[-]i faci din mine un scop]n via\[, f[a=a ca =i c`nd a= merita acest lucru. Dar eu nu-l merit,]sta e adev[rul.

— Te]ncredin\ez c[-l meri]i.

— Nu-l merit, Felix, ai s[vezi. C`nd tu vorbeai de ideal, eu m[ g`ndeam c[n-am =ters praful de pe pian. Ce vrei? Sunt o proast[. Ce-ai zice dac[a= concerta pu]in?

Otilia nu mai a=tept[r[spunsul, duse pe Felix de min[p`n[ ]n odaia cu planul, deschise capacul, sufl[ o dat[ ]n claviatur[, apoi ]ncepu s[ c`nte *Chant sans paroles* de Ceaikovski, fluiet`ndu-l totdeodat[. Dup[ aceea s[ri la fereastr[ =i privi ]n curte. Ningea cu smocuri mari de l`n[, a c[ror c[dere d[dea o senza]ie de]ncetineal[=i de pierire a oric[rui son. Pomii erau grei de z[pad[, =i materialele lui mo= Costache, c[ptu=ite cu bl[nuri albe, aveau aerul unor arhitecturi polare. Marina trecu prin curte, cu fizionomie de eschimos v[tuit[cu z[pad[p`n[ ]n g`t. Se auzir[zurg[l]ii unei s[nii.

— +tii ce? zise repede Otilia. Am gust s[m[plimb cu sania. Vrei s[m[ ]iei?

Felix consim]i bucuros, se]mbr[c[=i]n cur`nd se aflau ]ntr-o sanie ]ngust[, ]n spatele unui birjar m[t[h]los, care ocupa cu dosul lui tot vehiculul. Un copil ]ndr[zne\alerg[ strig`nd dup[ei, ag[\`ndu-se din c`nd]n c`nd de platforma dind[r]t. Muscalul ]l plesni cu biciul pe de l[ ]tur[, ]njur`ndu-l cu sete.]nveseli]i de clopo]ei,]mbr[ca]i]ntr-o re]ea alb[=i satisf[cu]i de u=ur[tatea saniei, caii vine]i alergau, juc`nd din picioare =i lu`nd pozi]iile academice ale cailor]n spume din compozi]iile lui G]ricault. Un c`ine mare, mops alerga ]naintea lor, l[tr`nd]nd[r]tnic =i apuc`nd cu necaz, c`nd putea, un ciucure al valtrapului.]nf[=ura]i p`n[ aproape de g`t]n p[ ]turi, Felix =i Otilia primiser[pe

cap =i pe umeri glugi de z[pad[. Fulgii c[deau at` t de de=i =i de mari, ]nc` t Otilia scoase limba afar[, ca s[culeag[c` \iva =i s[-i guste.

— }i place?]ntreb[ea pe Felix.

— Da! r[spunse t` n[rul.

Buna lui dispozi`ie era evident[, dar se ghicea c[ mul`umirea lui vine, mai cu seam[, din faptul c[se afl[al[turi de Otilia. }n schimb, fata se bucura de z[pad[, de frig, de plimbare]n sine =i f[cea semne amicale =i conspirative unor copii care urm[reau s[-i at`rne s[niu\`a lor de coada saniei. Ajunseser[la +osea. Z[pada era at` t de mare, ]nc` t cur[\itorii abia izbutiser[s-o]ngr[m[deasc[ ]n diguri mari, naftalinoase, de o parte =i de alta a drumului,]n jurul teilor. Otilia f[cu semn, cu degetul]mpuns]n spatetele dur de cojoace al birjarului, s[opreasc[, se d[du jos =i se arunc[pe spatete, cu voluptate,]ntr-un morman de z[pada. Piel`\a fe\ei ]i era ro=ie =i moale, ca a m[rului cre\esc, =i pe gur[ ]i ie=eau colaci mari de aburi, din cauza gerului. Distrat[ de acest fenomen, ]l chem[ pe Felix =i umfl`ndu= i obrajii]i f[cu o demonstra`ie de produc`ie de aburi. Felix]i sim\i mirosul delicat, amestecat cu acela astringent al z[pezii. Otilia merse apoi, t`r=indu= i =o=onii prin n[me\i, strig[ uhu unei bande care trecea ]ntr-un tren de s[niu\`e, trase de doi cai]nh[ma\i unul dup[altul =i se r[sturn[ ]n le=inuri simulate, c`nd pe un troian, c`nd pe altul. Era plin[de z[pad[, din cap p`n[-n picioare, prin p[r, ]n urechi, ]n ochi. C`\iva copii se str`nser[ ]n jurul ei, apoi fugeau, =i unul furios o bombard[ cu un bulg[re. Otilia se aplec[ =i ea =i arunc[ o bil[ de z[pad[, strig`nd:

— Punga=ule!

— Nu a=a, corect[Felix, ci pu-punga=ule!

R`ser[ am`ndoi. C`nd fur[din nou]n sanie, Otilia zise:

— Acum trebuie s[fie admirabil la mo=ia lui Pascalopol, pe c`mpul plin de z[pad[. S[alergi la nebunie, ca un *allegro* de piano, tras[de cai de curse.

Felix nu r[spunse nimic, ci numai z`mbi]ntr-un fel care i se p[rui Otiliei silit. Pe Calea Victoriei,]n apropierea casei mo=ierului, Otilia,

dup[o t[cere lung[, v`r`ndu=-i m`na sub bra\ul lui Felix, propuse cu timiditate:

— Ce-ai zice dac[am merge s[-i facem o vizit[lui Pascalopol? I-ar face foarte mult[pl[cere, fiindc[sunt sigur[c[se plictise=te.

Felix nu=-i putu masca suficient contrarietatea:

— Du-te tu singur[=i eu te-a=tept. Dac[i-ar face pl[cere prezen\ta, nu sunt sigur[n ce m[prive=te pe mine.

Otilia f[cu o mic[str`mb[ tur[ =i nu mai spuse nimic =i, cu toate rug[ min\ile lui Felix, nu mai consim\i s[ se opreasc[. Se ntoarser[, deci, acas[. De=i se intunecase, nu se vedea nici o lamp[ aprins[. Otilia, cam mirat[, intr[ n[ untru. Deodat[ se auzi un \ip[ t, =i fata ie=i palid[ =i jmb[r\i=[ tremur`nd pe Felix:

— Ce s-a]nt`mplat?

— Papa! pl`nse Otilia.

Felix se repezi n[untru =i i se p[ru c[vede ceva negru]ntins l`ng[ mas[. C[ut[ chibriturile, aprinse lampa =i descoperi pe mo= Costache, c[zut jos pe du=umea, dar gem`nd]ncet,]l ridic[cu greutate =i-l puse pe sofa, privit de Otilia, care =edea ling[u=[,]nsp[im`ntat[.

— Trebuie s-o trimit pe Marina dup[doctor. Otilia alerg[afar[=i o g[si pe b[tr`n[ dormind ]mbr[ cat[, ]n odaia ei. C`nd auzi c[i-a venit r[u lui mo= Costache, Marina, f[r[s[mai spun[nimic, somnoroas[, fugi repede]n curtea Aglaei,]n loc s[cheme doctorul =i astfel,]ntr-o clip[, toat[banda venea]n mar= spre locul]nt`mpl[rii. B[tr`nul nu era mort =i nici m[car incon=tient. Cu o singur[m`n[, greoi,]=i pip[i mijlocul, =i apoi =opti:

— Pascalopol!

Felix abia avu timp s[-i explice Otiliei c[b[tr`nul voia s[aib[al[turi pe mo=ier, c[odaia se =i umplu de Aglae, St[nic[, Olimpia, Aurica, Titi =i Marina.

Marina notific[, cam cu b[taie de joc:

— Otilia a zis s[m[duc s[chem doctorul!

— Fugi de-acolo, cu doctorul, \ip[Aglae, ce-i mai trebuie doctor, acum?

— S[fii s[n[toas[, completa St[nic[, dup[al doilea atac e bun de]ngropat. Nu vede\i c-a murit? Dumnezeu s[-l ierte! +i se]nchin[, foarte evlavios.

— Aduce\i o lum`nare, frate, s[fie cre=tine=te. Mo= Costache dezmin\i, prin gemete, decesul, spre v[dita dezam[gire a celor de fa\]. St[nic[, mai]n =oapt[, se sim\i]ndatorat s[dea speran\e:

— Orice-ar fi, nu scap[, mi-a spus mie doctorul.

— Mai bine s[-l ia Dumnezeu, fu Aglae de p[rere, dec`t s[-l chinuiasc[=i pe el cu vreo paralizie =i s[ne chinuiasc[=i pe noi.

]n vremea aceasta, Otilia alergase pe poart[afara =i avusese norocul s[g[seasc[ ]nc[sania cu care venise, fiindc[birjarul se d[duse jos s[cure\e re\eaua de z[pada cu o m[turic[.

— Alearg[repede, strig[Otilia.

Birjarul d[du un plesnet biciului =i sania alunec[nebune=te, umpl`nd toata strada de veselie zurg[l[ilor. Otilia,]ns[, era nemi=cat[, cu ochii pierdu\i]n gol.

Felix aduse pu\in[z[pad[=i o puse pe capul b[tr`nului, de=i =tia c[ e inutil. Mai degrab[, ar fi trebuit s[-l dezbrace, dar =tia c[ b[tr`nul avea bani cu el =i nu voia s[-l tr[deze. St[nic[propuse totu=i dezbr[-carea:

— Trebuia s[-i scoatem hainele, s[r[sufle, oric`t, suntem datori s[facem ce putem.

+i se repezi singur la mo= Costache s[-i trag[haina. Acesta scoase un morm[it grozav, sem[n`nd a r[cnet, care ]i ]nsp[im`nt[pe to\i, =i str`nse m`inile =i mai solid peste abdomen.

— Parc[l-ar durea p`ntecele! observ[St[nic[, privind cu aten\ie. (“E ceva la mijloc!” =i zise el.)

— S[fi\i cu ochii]n patru, comand[Aglae, s[nu piar[un ac din cas[. Noaptea asta st[m aici, c[n-o fi foc.

Foarte repede sosi Pascalopol cu doctorul =i cu Otilia.

— Ce mai caut[=i [=tia?! =opti Aglae, c[tre fetele ei,]nciudat[.

Doctorul se apropie de pacient, puse capul provizoriu pe pieptul lui, apoi se dezbr[c[, ceru lighean =i ordon[dezbr[carea bolnavului.

B[tr`nul protest[ cu gemete violente =i f[cu semn c[ voia ]nt`i s[ias[afar[to\i ceilal\i. Pascalopol explic[fran\uze=te dorin\a lui mo= Costache, ascultat foarte atent de St[nic[, =i doctorul rug[asisten\a,]n interesul reu=itei opera\iei, s[ias[pu\in afar[. St[nic[fu cel mai]mp[ciuitor.

— Ie=im, domnule profesor, cum nu, e]n interesul pacientului.

Aglae se retrase, arunc`nd o aluzie]ndeajuns de bine pronun\at[, ca s[se aud[:

— Ce mai e=i asta? N=are voie “familia” s[stea]n odaia bolnavului?

Doctorul l[s[s`nge bolnavului, chiar ]n regiunea capului, leg`ndu-l apoi cu un bandaj.]n urma acestei opera\ii, b[tr`nul se ]nvior[ sim\itor =i se v[zu c[ acum aceea=i m`n[=i acela=i picior erau prinse mai tare de paralizie =i c[vorba era mai]ncurcat[. Totu=i, mo= Costache se putea exprima satisf[c[tor =i se mi=ca.

— E tare, remarc[doctorul, scap[=i acum. B[tr`nul cercet[ cu ochii odaia =i c`nd se]ncredin\[c[nu mai erau alte persoane, afar[de cei doi, zise:

— Pa-pascalopol, vreau s[-\i dau banii pentru fe-feti\.

— Dac[crezi, zise acesta, cu oarecare indiferen\[, ca s[nu-l sperie, d[-mi-i.

— A=ajut[-mi!

B[tr`nul ]ncerc[ s[-=i trag[ cureaua cu m`na dar, neput`nd, rug[ din ochi pe mo=ier. Acesta, ajutat de doctor, ]l dezbr[c[ cu b[gare de seam[, p`ndit cu]ncordare de bolnav, =i g[si sacul =i buzunarul, din care scoase pachetul de h`rtii ]nf[=urat cu sfori. La cererea b[tr`nului, desf[cu pachetul =i ob\inu alte trei mai mici. B[tr`nul i le smulse din m`n[.

— Domnule doctor, mai m[fac bine?]ntreb[el.

— Cu]ngrijire, te faci.

B[tr`nul, atunci, nu f[r[ mari codiri, lu[ numai un pache\el de o sut[ de mii din cele trei =i-l d[du lui Pascalopol pentru fe-feti\]. Celelalte ]=i rezerv[ s[ i le dea mai t`rziu. Fiindc[nu se putea scula u=or din

pat, rug[pe mo=ier s[-i v`re s[cule\ul cu monede =i cele dou[ pachete de h`rtii sub salteaua care era aruncat[, pentru uzul lui, peste canapea. C`nd Pascalopol ispr[vi treaba, b[tr`nul, care p`ndea]ngrijorat, =opti cu spaim[:

— Ochii, ochii!

+i ar[t[cu m`na spre geam. Cei doi b[rba\i privir[ =i nu v[zur[ nimic, dar li se p[ru a auzi pa=i sc`r`nd pe z[pad[.

— Nu e nimeni, lini=ti Pascalopol pe mo= Costache, umbl[lume prin curte.]n sf`r=it, li se d[du voie celorlali s[ intre =i n[v[lir[ ]n odaie ca o clas[ de copii dup[ recrea\ie. Felix =i Otilia r[maser[ ]n pragul u=ii. Apoi, mo=ierul =i doctorul luar[ pe Otilia la o parte, ]nchiz`ndu-se c`teva minute ]n camera ei, =i vorbir[ acolo, ceva ce Felix nu putu =i nici nu cutez[ s[ afle. La plecare, doctorul d[du iar pe la bolnav =i recomand[ celor de fa\` aten\ie pentru pacient.

— Cum este, domnule doctor? spune\i-ne sincer!

— Este iar[=i]n afar[de pericol =i, cu lini=te, poate s[=-i revin[, de=i cu mai mult[greutate, fiindc[are membrele prinse pu\in.

St[nic[simul[entuziasmul, neurnat deloc de ceilali:

— Domnule doctor, sunte\i providen\`a noastr[, ]nc[ o data ali s[v`r=it o minune, red`ndu-ne pe bunul nostru unchi. V[ vom fi ]n veci recunosc[tori. (“Mama ta de pezevenghi, g`ndi St[nic[,]n sinea lui, te-a adus grecoteiul s[strici viitorul meu!”)

— B[tr`nul, explic[ Pascalopol doctorului, ]n tr[sur[, are o familie lacom[, care-l p`nde=te pas cu pas, ca nu cumva s[lase averea domni=oarei pe care ai v[zut-o =i care e fata lui vitreg[, din a doua c[s]torie.

— Delicios[fat[, caracteriz[doctorul pe Otilia, p[cat!

— M[silesc, zise Pascalopol, ca pentru el, s[-i fac binele, f[r[s-o jignesc.

Ceata veghetorilor nu mai avu veselia de data trecut[=i p[zir[pe b[tr`n ]n t[cere =i f[r[ s[ doarm[. A doua zi diminea\`a, v[z`nd c[ b[tr`nul tr[ie=te destul de lini=tit,]n patul lui, Aglae g[si c[era obositor

s[str[juiasc[toat[casa. L[s`nd pe Aurica]n odaie, lu[pe Titi, pe Olimpia =i pe St[nic[=i cercet[cu de-am[nuntul toate od[ile.

— Dec`t s[vin[cineva s[fure, mai bine s[le ducem dincolo lucrurile mai de pre\.

+i]ncepu scotocirea. C[rar[scaunele, tablourile, oglinzile — prin fa[, ca s[nu simt[b[tr`nul! Olimpia =i St[nic[luau lucruri m[runte =i le ascundeau pe cont propriu,]nghiontindu-se unul pe altul. Otilia v[zu cum Marina, St[nic[, Titi, Olimpia, Aglae treceau]n =ir, prin z[pad[, spre fundul cur\ii, de diminea\[, =i sufletul i se umplu de revolt[. Avu impulsivitatea de a deschide o fereastr[a geaml`cului =i de a \ipa, apoi se ]ngrozi c[ b[tr`nul a murit =i alerg[ ]n c[ma=[=i-n picioarele goale p`n[ ]n sufragerie, unde b[tr`nul dormea lini=tit, sfor[ind. Atunci se]ntoarse]n odaia ei, se]mbr[c[=i scul[dup[aceea =i pe Felix, pe care-l duse la geam.

— Vezi ce se]nt`mpl[aici? Ce zici?

Felix se umplu de indignare, la r`ndul lui,]ns[Otilia]l sf[tui s[tac[.

— Este inutil, dac[nu e papa, n-au dec`t s[=-i ia toate fleacurile. Nu trebuie s[simt[bietul papa, fiindc[, dac[afl[, se sup[r[=i moare pe loc.

Observa\ia i se p[ru lui Felix foarte cuminte. Banda oper[deci]n lini=te, p`n[ ce obosi, am`n`nd pe alt[dat[noul transport. Aurica pofitise =i la pianul Otiliei, dar mai mult din gelozie Olimpia declarase c[nu se cade, c[este o margine]n toate. Pianul era al Otiliei, de la mam[-sa.

— Unde st[scris asta? Are act? se r[\oi Aurica.

St[nic[interveni, tactic:

— Las[, frate, mai t`rziu o sa discuta\i asta. Pianul e al[turi de sufragerie =i se aude c`nd]l scoate\i. ("Pervers[familie!" o calific[ ]n g`nd el.)

B[tr`nul =eedea pe spate, nemi=cat, dar tr[gea cu urechea. I se p[ru c[ aude zgomote suspecte, =oapte, =i c`nd Otilia fu ling[el,]ntreb[:

— Cine vorbe=te a=a? Ce tot sc`r`\ie acolo, prin od[i?

— E v`ntul, papa.

— Nu intr[v`ntul]n casa mea. M[duc s[v[d.

+i f[cu sfor`area de a se da jos din pat. Otilia ]l opri cu bl`nde\`e =i se jur[ c[ nu e nimic. Deschise u=a de la odaia cu pianul, deschise pe aceea de la salon, acum aproape gol, =i afirm[ c[ nu vedea nici o schimbare. B[tr`nul se declar[mul`umit, provizoriu. Dup[ c`t[va vreme, b[nuiala]i reveni =i]ntreb[:

— Pia-pianul este]n odaie?

— Papa, =tii c[pianul nu zboar[!

— Sunt punga=i, las', c[=tiu eu!

— Nu, papa, pianul e]n odaie, cum l-ai l[sat.

— Du-te =i c`nt[ceva.

Otilia se duse =i c`nt[ aceea=i bucat[ de Ceaikovski, care i se p[ru, de data asta, lugubr[. B[tr`nul fu]ncredin`at definitiv.

— Ei, papa, ai v[zut c[este pianul? Unde credeai c[o s[plece?

— Dar ochii?]ntreb[mo= Costache.

— Care ochi?

— Ochii care m[priveau asear[, pe fereastr[!

Otilia crezu c[b[tr`nul a avut un mic delir =i nu r[spunse nimic. Dup[ o zi ]ntreag[ de neschimbare, dup[ ce Vasiliad ]nsu=i v[zu pe mo= Costache, trebui[ to\i s[ recunoasc[ viabilitatea bolnavului. A-l mai p[zi era plictisitor. B[tr`nul se mi=ca pe canapeaua lui, pe care nu voia s-o p[r[seasc[dec`t pentru unele trebuin`e, c`nd se l[sa ajutat de Marina, =i p[rea foarte mul`umit. Starea de euforie]i revenise, Aglae \inu un scurt consiliu de familie =i hot[r], sus\`inut[ cu aprindere de St[nic[, s[ supravegheze to\i pe b[tr`n cu r`ndul. St[nic[ fu de p[rere s[ nu mai intre nimeni ]n odaie la bolnav, ca s[ nu-l fac[ s[ b[nuiasc[ ceva =i apoi s[ se supere =i s[ fac[ testament, urm`nd ca Marina s[dea =tiri despre el =i s[vesteasc[atunci c`nd ar fi de trebuin`. Asta nu-l]mpiedic[pe St[nic[s[vin[mereu la b[tr`n, sa-l ]ntrebe de s[n[tate, sa-i povesteasc[ ]nt`mpl[ri de bolnavi scula\i de pe patul de moarte =i alte baliverne de astea. }l sup[ra]ns[prezen\`a Otiliei, care ]ngrijea de mo= Costache cu o lips[ de repulsie care st`rni

admira\ia lui Felix. Otilia era socotit[u=uratic[=i se dovedea devotat[. Mo= Costache privea pe St[nic[cu mult[du=m[nie =i se]n\epenea =i mai bine]n pat, c`nd ]l vedea, urm[rindu-l str`ns cu privirile.

Pascalopol mai f[cu]n cur`nd o vizit[ b[tr`nului,]l asigur[, c`nd putur[ fi singuri o clip[, fiindc[ St[nic[ nu-i sl[bea, c[ depusese banii la banc[ pe numele Otiliei. Arat[ b[tr`nului scrisoarea. Pascalopol spera c[mo= Costache]i va vorbi =i de ceilal\i bani, c[va consim\i s[-i dea. Totu=i, din delicate\e, nu pomeni nimic b[tr`nului =i g[si chiar de cuviin\[ s[ plece mai cur`nd, ca s[nu dea de b[nuit Aglaei. St[nic[ ]ntreb[afara pe Pascalopol:

— Ce-\i spunea b[tr`nul? Face testament? Are vreun g`nd?

— Nici n-am vorbit de asemenea lucruri,]l asigur[mo=ierul. Se poate? Ce amestec am eu?

“E =iret grecoiteiul. Cu [sta, cu Otilia =i cu Felix =i poate cu Georgeta, am cucerit lumea.”

— Ce \i-a spus Pascalopol?]l]ntreb[St[nic[pe mo= Costache.

— Ce s[-mi spun[? zise acesta sup[rat c[St[nic[se apropie prea mult de pat =i]mping`ndu-l cu mina. Ce s[-mi spun[?

— P[i eu =tiu? Dar el e =iret. Te]nva\ cine =tie ce prostii, a=a, ca s[te induc[ ]n eroare. Nu-mi inspir[ ]ncredere. Pentru orice ar trebui s[m[consul\i pe mine, c[sunt avocat, ce Dumnezeu! =i-\i fac toate gratis.

— N-am nevoie de avocat, i-o t[ie b[tr`nul.

St[nic[spiona pe Felix =i pe Otilia asupra plec[rii lor]n ora=.

— Azi ai cursuri, nu?]i zicea el lui Felix.

— Am! r[spundea Felix, f[r[s[b[nuiasc[nimic. Otilia, dimpotriv[, nu pleca de acas[, preocupat[numai de b[tr`n. St[nic[o]ndemna mereu:

— Ai s[te surmenezi, s[te]mboln[ve=ti, =i asta nu e bine chiar]n interesul b[tr`nului. Mai du-te =i te plimb[, c[v[d eu de mo= Costache.

}ntr-o zi St[nic[, din buc[t[ria Marinei, unde se ascunsese venind din fund, v[zu pe Felix plec`nd ]n ora=. Prin urmare nu mai era acas[ dec`t Otilia. Trecu din buc[t[rie tiptil prin fa\, intr[prin u=a gotic[si

trece prin toate od[ile p`n[ ajunse ]n dreptul sufrageriei. Privi pe gaura cheii =i constat[ c[ nu era nimeni afara de b[tr`nul]ntins pe canapea. Ie=i din nou afar[=i intr[pe din dos]n odaia cu pianul. Otilia era acolo rezemat[cu coatele pe capac, g`nditoare.

— Cum]i mai este lui mo= Costache?]ntreb[St[nic[.

— Tot a=a! zise sumbr[Otilia.

— +tii c[azi vine Pascalopol, dup[-mas[, parc[a=a mi-a spus, min\i St[nic[.

— Da? se sperie Otilia. Apoi, dup[o scurt[delibera\ie: N-ai vrea s[te duci]n ora= s[-mi cumperi o cutie de pudr[?

— Drag[, se ap[r[St[nic[, am toat[bun[voia, dar nu m[pricep]n lucruri femeie=ti. +i apoi =tii cum e Olimpia, c`nd o afla c[ m-am dus pentru tine, ]mi aprind paie-n cap. Du-te tu, repede, c[ eu p[zesc. Nu-l crezi pe St[nic[ capabil de devotament? ]mi pare r[u. Dup[ oarecare g`ndire, Otilia se hot[r].

— M[reped pentru o jum[tate de ceas, te rog s[stai aici sau s[rogi pe Aurica s[vin[.

St[nic[puse m`inile la piept, turce=te,]n semn c[merit[credin\[nestr[mutat[.

— Du-te f[r[nici o grij[.

Otilia]=i lua mantila pe ea =i plec[, urm[rit[din ochi de St[nic[. Acesta privi, cr[p`nd pu\in u=a, ]n curte, se ]ncredin\[ c[ nu mi=c[ nimeni, =i apoi intra ]n odaia lui mo= Costache. B[tr`nul]l supraveghea du=m[ne=te cu privirea. St[nic[merse la u=a dinspre salon, o cr[p[pu\in =i o]nchise la loc. Mai merse la geam, privi]n curte, se-ntoarse spre mas[, lu[un scaun =i-l a=eze[l`ng[ canapeaua b[tr`nului =i st[tu pe el. B[tr`nul]l contempla]ngrijorat.

— Ce mai faci, mo=ule,]ntreba St[nic[, mai bine, hai?

Mo= Costache]ntreb[=i el:

— +i ce pofte=ti?

— Vai de mine, se ap[r[St[nic[, p[i eu m[interesez de s[n]tatea dumitale =i]mi spui c[ce poftesc? Se poate?

St[nic[trase scaunul =i mai aproape de pat.

— Ce cau\i aici? se agit[b[tr`nul.

F[c`ndu-se c[ nu ]n\elege vorbele bolnavului, St[nic[ puse m`na pe marginea cear=afului, ridic`ndu-l]n sus, ca spre a controla salteaaua.

— E bun patul [sta, se inform[el, e destul de moale? De ce nu stai]n dormitor?

— La-las[-m[-n pace! Ce vrei?

St[nic[, netulburat, pip[i mai de aproape salteaaua, apoi v`r] brusc m`na sub ea =i trase pachetul cu bani. B[tr`nul holb[ ochii, sc[p] gura mare spre a spune ceva, se d[du jos printr-o sfor\are supraomeneasc[, pe marginea patului =i url[ gutural, pl`ng[tor:

— Banii, ba-banii, pu-punga=u!

Apoi deodat[se pr[bu=i la p[m`nt. St[nic[ v`r] bine pachetul sub c[ma=[, spre p`ntece, privi pe fereastr[=i ie=i prin salon si prin u=a gotic[.]n curte nu era nimeni =i nici pe strad[. Intr[calm]n curtea vecin[=i, g[sind pe Aglae =i pe Aurica, le zise:

—M-am]nt`lnit cu Otilia, care roag[ pe Aurica s[ se duc[ pu\in pe la b[tr`n, s[vad[ce face.

— Du-te, Aurico, consilie Aglae.

— Hai, c[merg =i eu, se oferi St[nic[, s[v[d cum]i mai merge.

G[sind pe b[tr`n mort, Aurica \ip[, St[nic[ se mir[, alerga s[ vesteasc[ pe Aglae, care veni cu toata banda, tocmai pe c`nd sosea =i Otilia, care se opri, galben[,]n prag. St[nic[s[ri la ea s-o]mbr[\i=eze =i s-o m`ng`ie:

— Otilia, Otilia, veri=oara mea scumpa, fii tare, fii la]n[\ime, era doar de a=teptat un astfel de deznod[m`nt. Apoi explic[ tuturor ]nt`mplarea:

— Otilia tocmai mi-a spus: stai aici =i p[ze=te =i cheam-o pe Aurica! Eu m-am dus s-o chem pe cumnat[-mea =i am venit cu ea. C`nd colo b[tr`nul era pe jos, ici. Se vede c[a avut nevoie de ceva =i s-a ridicat s[ia, =i pe urm[i-a venit r[u.

— Da, mam[, confirm[Aurica, eu am intrat]nt`i ]n odaie, =i c`nd am v[zut, m-am speriat =i am \ipat, am \ipat! Vai, cum m-am speriat!

— Dar eu, se l[ud] St[nic], crezi c[prin pu\ine emo\ii am trecut? Sunt zguduit. Chiar s[-mi da\i voie s[m[duc pu\in acas[s[-mi vin]n fire. Am =i de luat ni=te acte, c[am m`ine un proces. S[-mi dai cheia de la cas[, Olimpio.

+i astfel St[nic] plec[, spre mul\umirea Aglaei, c[reia i se p[rea c[prea scocto=te multe pe cont propriu. Otilia se ascunse]n odaia ei, ghemuindu-se pe sofa, cu pupilele pironite, cu o u=oar[umiditate]n ochii care nu puteau pl`nge, =i Felix n-o putea scoate din mu\enia ei. Aglae ocup[ casa, milit[re=te. ]n loc s[ ]ngrijeasc[ de mort, ordon[ tuturor s[ nu spuie ]nc[ nim[nui de cele ]nt`mplate =i puse pe Marina s[p[zeasc[la poart[ca s[nu vin[nimeni.

— S[vedem unde]i sunt banii, actele, dac[a l[sat vreun testament, zise Aglae, trebuie parale pentru]nmorm`ntare. ]n vreme ce cadavrul st[tea inert peste plapum[ =i ]ncepuse s[ ia tonuri ceroase, Aglae, Olimpia, Aurica =i Titi scocteau ]n toate p[r\ile, tr[geau sertarele, desf[ceau garderobul, c[utau prin sob[. Nu g[sir[ dec`t acte, contracte de]nchiriere, socoteli felurite, din care se putea deduce averea lui mo= Costache, =i pe care Aglae le f[cu pachet =i le lu[. Nici un ban, afar[de o b[ncu[, r[mas[uitat[pe sub h`rtii.]ntr-o cutie, Olimpia descoperi un inel cu multe pietre,]l trase repede pe deget, dar, fiindc[Aglae o v[zuse, justific[gestul:

— Mam[, inelul]sta]l iau eu, =tii c[n-am nici o bijuterie ca lumea =i mi-ai promis.

— Asta-i, protest[Aurica, tot tu toate =i eu nimic. Tu ce nevoie ai, c[e-ti m[ritat[!

Olimpia suport[observa\ia =i p[str[inelul.

— Unde sunt banii,]ntreb[agitat[Aglae, unde sunt banii lui? Doar n-a stat f[r[un ban]n cas[! Avea o pung[cu el, aia care i-a c[zut jos deun[zi. Dar trebuie s[fi avut bani.

Furioas[, Aglae tr`nti u=ile dulapurilor, trase covoarele, f[r[ s[ le mai a=eze la loc, desf[cu cutiile mari de la masa de joc =i de la cea din sufragerie. Peste tot cutii de chibrituri, ne]ncepute, pachete de tutun, creioane, meticulos str`nse, nimicuri.

— El \inea banii cu el, \i aduse aminte deodat[Aglae, cum nu m-am g`ndit?

+i se repezi \n sufragerie. Cum b[tr`nul era \n c[ma=, era v[dit c[nu avea cu el nimic. Pantalonii \ndoi\i pe un scaun, al[turi, aveau \n buzunare \nte, capete de creioane, chibrituri \i un degetar.

— Uite, degetarul pe care \l c[utam de-am \nnebunit. Se vede c[mi-a c[zut pe aici.

Aglae \l lu[\i-l puse \ntr-un mic buzun[ra=, pe care-l avea la bluz[. Neg[sind nimic \n haine, trase perna de sub capul lui mo= Costache, privi pe sub cear=af, apoi ridic[cu putere salteaua, r[sturn`nd cadavrul spre perete.

— Iac[s[cule\ul, strig[ea triumf[tor \i d[du drumul saltelei. Mo= Costache se cl[tin[pu\in, apoi \i relu[pozi\ia nemi-cat[. \n s[cule\ erau monede de argint, c`\iva napoleoni \i chiar c`teva h`rtii mototolite, vreo c`teva mii de lei \n total.

— El avea bani mai mul\i, zise cu necaz Aglae. Dup[cercet[ri infructuoase, \ncredin`\ndu-se c[\n cas[nu se mai afla nici un ban, Aglae suspend[perchezi\ia.

— Dac[o fi luat Otilia banii! Sunt sigur[c[i-a luat ea.

Aurica, nemul\umit[de concuren\a Olimpiei, lu[ap[rarea fetei:

— Nu, mam[, nu face p[cat, Otilia nici n-a fost acas[c`nd a murit b[tr`nul.

— Asta a=a e, recunosc[Aglae, doar s[\i fi dat chiar b[tr`nul banii, c[de luat cu sila nu era chip. S-o bat[Dumnezeu, dac[i-a luat.

Aglae declar[c[a obosit \i se hot[r] s[se duc[cu to\ii acas[spre a medita asupra evenimentului. B[tr`nul fu p[r[sit pe canapeaua lui, cu cear=aful ghemuit, cu plapuma c[zut[ pe jum[tate jos. Felix, observ`nd asta \i \tiind c[mor\ilor le trebuiesc date unele \ngrijiri pentru a putea fi pu=i \n co=ciug, spuse, cu toat[ging[=ia de care fu \n stare, Otiliei, cum st[cazul. Aceasta se ridic[de pe sofa[ua ei, decis[, calm[, chem[pe Marina \i, cu ajutorul ei, g[tir[pe mo= Costache \i-l a=ezar[cu solemnitate pe pat.

Aglae se tr`nti }nt`i pe canapea =i rug[lumea s[fac[lini=te, fiindc[vrea s[ ]nchid[pu`in ochii. Dormi un ceas, sfor[ind bine, apoi se scul[ =i se pl`nse c[-i e foame:

— M-am z[p[cit de tot cu boala asta a lui Costache, nici mas[regulat[n-am avut.

C`nd se a=ezau la mas[, pic[=i St[nic[,]n redingot[, cu un guler }ip[tor de]nalt, cu must[}ile foarte unse.

— Bine c-ai venit, zise Aglae, c[e]ncurcat[r[u. N-am g[sit nici un ban, numai m[run}i=.

— Ce vorbe=ti?! se pref[cu St[nic[uimit. | i-am spus eu c[lucra el ceva.

— Al}ii s[trag[foloasele =i eu s[cheltuiesc? Cine-l]nmorm`nteaz[, m[rog?

— Dumneata, fire=te!

— Eu?! se scandaliz[Aglae. Cu ce? Cu c`teva mii de franci, c`t mi-a l[sat el? S[-l]ngroape Otilia, tot spunea c[e papa al ei.

— S[fim calmi, mam[-soacr[, recomand[St[nic[. E obligat[moralmente =i e chiar interesat[s[fac[onorurile]nmorm`nt[rii ruda cea mai apropiat[care mo=tene=te,]n spe}\, dumneata.

— De ce eu? zise nedumerit[Aglae.

— Fiindc[dumneata iei tot, casa de al[turi, casa din +tirbey-vod[, pe care n-a v`ndut-o =i tot ce n-a mai v`ndut. Asta pu`in lucru este? Bani, dac[ au fost, i-o fi ]mp[r}it el din via}\, nu po`i s[faci nimic, dar }i-a r[mas fondul.

Aglae se]mbl`nzi:

— Dar dac[a l[sat vreun testament pentru Otilia? b[nui ea.

— Aici e aici, dar nu cred. }n cas[ai g[sit ceva? Nu. Mo= Costache nu era un om s[mearg[pe la tribunale, avoca}i =i altele de-astea. Dac[ar fi f[cut testament, ar =ti ori Otilia, ori Pascalopol.

— Du-te =i]ntreab-o tu, recomand[Aglae.

St[nic[merse imediat =i o g[si pe Otilia organiz`ndu=-i propria]mbr[c[minte de circumstan}\.

— Otilio, zise solemn St[nic[,]ncerc`nd s-o s[rute pe am`ndoii obrazii, iau parte la nenorocirea care te-a lovit =i te rog s[vezi]n mine un tat[, un frate scump, un prieten, ce vrei. Interesele tale sunt =i ale mele. +tiu c[tu e=ti prea ad`ncit[ ]n durerea ta ca s[ te g`nde=ti =i la lucruri mai pozitive, dar las[-m[pe mine, ca avocat, s[te pilotez. Te tulbur numai cu o]ntrebare: Ti-a l[sat mo= Costache vreun act, vreun, ca s[zic a=a, testament?

— Nu mi-a l[sat nimic, zise plictisit[Otilia, las[-m[acum. Nu mi-a l[sat, =i nici nu =tiu c-ar fi f[cut vreun testament. Mie nu-mi trebuie absolut nimic.

— Pianul e al t[u,]n orice caz,]=i d[du]n petic St[nic[, trebuie s[-l revendici.

— Las[-m[, te rog.

— Te las, te las, respect marile dureri!

}ntors, St[nic[g[si pe Aglae distribuind banii din s[cule\ ]n grupuri.

— Mam[-soacr[, te conjur, sunt lefter, avanseaz[-mi =i mie c`\iva sutari, sunt lefter! =i puse m`na pe un morman de piese.

— Ai r[bdare, St[nic[, ce Dumnezeu, s[ri\i to\i a=a? To\i banii [=tia se duc pe]nmorm`ntare. Doar n-o s[-l ]ngrop ca pe un cer=etor. Ne r`de lumea.

— Te-aprob, mam[, o l[ud[St[nic[, f[r[s[mai]napoieze banii,]ni organizez eu ceva feeric.

— Ce-a spus Otilia? se inform[Aglae.

— N-are nici un testament, =i eu o cred, fiindc[b[tr`nului ]i era fric[ s[ lase banul din m`n[. Eu m[mir c[nu s-au g[sit bani]n cas[.

— +i mie mi se pare curios!

— Foarte curios! se pref[cu St[nic[a medita. Aici e un mister mare. Odat[=i odat[am s[-i dau eu de rost. S[vede\i c[St[nic[e =i detectiv.

— Mai bine ai vedea ce e cu testamentul, dac[e sau nu. Dac[a l[sat averea la al\ii,]ia s[-l]ngroape.

— Numai Pascalopol =tie precis. M[duc dup[-masa numaidec`t s[-l]ntreb.

St[nic[se duse]ntr-adev[r la Pascalopol, care afl[cu surprindere moartea lui mo= Costache =i nu]ndr[zni s[ ]ntrebe dac[s-a g[sit ori nu bani sub saltea, ca s[nu se divulge. Confirm[inexisten\ta testamentului:

— Costache n-a l[sat nici un testament, e lucru sigur. A tot am`nat de azi pe m`ine, a=a c[, din nefericire, Otilia r[m`ne f[r[nimic.

— P[cat, regret[St[nic[, fata asta merit[mai mult. L-a iubit pe mo= Costache cum nu se mai poate mai mult. Dar o s[avem noi grij[de ea, ce Dumnezeu, o iau sub protec\ia mea.

— Nu cred c-are s[aib[nevoie, observ[ironic Pascalopol.

“Cred =i eu c[n-are nevoie,]i zise St[nic[, cobor`nd sc[rile, acum e liber[s[-i fac[de cap. Tr[ie=te cu Felix.”

C`nd Pascalopol veni s[ vad[ pe Otilia =i pe ceilal\i, Aglae se pl`nse c[nu e]nlesnit[=i n-are bani suficien\i pentru]nmorm`ntare. Mo=ierul scoase numaidec`t o h`rtie pe care Aglae o lu[f[r[nici o jen[, dar]ntreb[:

— N-ai g[sit nimic]n cas[?

— Nimic, afara de ni=te m[run\i=.

Pascalopol, dup[o scurt[medita\ie, explic[faptul:

— Probabil c[n-avea bani]n cas[.

F[cuse a=a dinadins, fiindc[se temea c[, sporind b[nuielile, ar fi putut s[le]ndrepte toate asupra lui Felix sau a Otiliei. }n sinea lui era foarte nedumerit de dispari\ia pachetului de h`rtii. Otilia povesti fa\ de to\i c[ b[tr`nul]i vorbise de ni=te ochi. Pascalopol =i-aduse aminte =i el de acela=i lucru, dar t[cu.

— V-am spus eu c[e mister mare, repet[St[nic[, dar nu m[las p`n[nu-l descop[r.

Aglae voia s[cheltuiasc[pu\in, dar s[satisfac[onoarea familiei, care =eedea toat[ ]n num[rul de preo\i =i de tr[suri. Se mul\umir[,]n materie de cler, cu p[rintele stavrofor =i cu popa]uic[. }n privin\ta tr[surilor,]nchiriar[zece =i ob\inur[zece]mprumut prin St[nic[, de la numeroasa familie a acestuia. Pascalopol]nsu=i trimise pe a lui =i

veni =i el cu alta. Cele peste dou[zeci de vehicule, printre care =i cupeuri,]n=irate pe strada de obicei cam pustie, fur[de un admirabil efect. Dou[scuturi negre a=ezate]n poart[purtau ini`vialele lui mo= Costache.

— Dar ce e aici, maic[?]]ntreba o b[tr`n[pe Marina.

— Ia, mort! crezu Marina c[explic[.

— T`n[r sau b[tr`n[?

— D-apoi cine mai =tie? Peste =aizeci de ani.

B[tr`n[d[du din cap:

— T`n[r, vai de mine, ce-a avut?

— Boala mor`ii, r[spunse plictisit[ Marina =i se duse dup[ preo`ii care tocmai veneau.

Popa]uic[era mai sup[rat ca oric`nd de uneltirile necuratului, asupra c[ruia \uica nu avusese un efect satisf[c[tor.

— To`i suntem muritori, t[iculi\[, fu consola`ia lui.

V[z`nd-o pe Aurica =i uit`nd unde se afl[,]i strig[tare:

— Ce-ai f[cut, g[inu=o, cu ovreiul,]l botez[m?

Aurica se f[cu ro=ie:

— Nu =tiu ce ovrei, p[rinte, poate gre=e=ti.

— Se poate, porumbi`a taichii, r[spunse din fericire popa ]uic[, c[ sunt b[tr`n =i m[omoar[junghiurile. Ca m`ine o s[m[duce\i =i pe mine.

Cum Aglae comand[=i muzica militar[, plecarea definitiv[de la domiciliul s[ua a lui mo= Costache fu impun[toare. Vecinii ar[tar[gelozie:

— Frumoas[ ]nmorm`ntare. +tiu c-a avut tr[suri =i vreme frumoas[. Boga`ii =i c`nd mor au noroc.

Aglae fu]nc`ntat[ de lumea numeroas[ care asist[, fiindc[ toate rubedeniile lui St[nic[, chiar cele mai bogate, care nici nu-l cuno=teau pe b[tr`n, venir[m[car pentru c`teva minute, din disciplin[ familial[. Asta ]i d`du consola`iune =i sentimentul intim c[ =i-a f[cut datorita. Dete =i o mas[ comemorativ[, la care fu rugat s[ r[m`n[=i Pascalopol. P[rintele f[cu elogiul b[tr`nului, declar`nd c[e lini=tit]n privin`a

destinului s[u duhovnicesc, de vreme ce l-a v[zut a=a de bine dispus,]nainte de a muri, spre cele biserice=ti. C` t despre moarte, ea e ]n voin\`a nep[truns[a Celui-de-sus =i nu se cade s[-l sup[r[m, ar[t`nd o durere afar[ din cale, dovedind nep[trunderea rosturilor lumii. C[ci Dumnezeu a dat ca trupul s[ se risipeasc[ ]ntru cele dintru care s-a alc[tuit, iar sufletul s[ se mute acolo de unde va fi luat ]nvierea cea de ob=te. Cel mai p[truns de evlavie se ar[t[ St[nic[. Atunci c`nd p[rintele,]nainte de a se atinge de paharul de vin, se]nchin[,]=i f[cu =i el cruce. M`ncar[ca =i alt[dat[, cu aceea=i l[comie, dar cu demnitate. Numai popa |uic[ ]=i d[du]n petic:

— Trupul]l ia p[m`ntul =i sufletul]l ia tartorul!

— Cuvioase!]i repro=[p[rintele.

— Domnul!]nchin[paharul popa |uic[, ne]n\eleg`nd.

Dup[oarecare codire, popa |uic[ ]ntreb[pe Pascalopol, pe care-l contemplase]ndelung:

— T[iculi\[, dumneata e=ti doftor?

— Nu, p[rinte. De ce?

— Credeam c[e=ti doftor, fiule, s[te-ntreb ce s[fac eu cu reumatismele astea care nu m[mai las[.

— Salicilat, fu de p[rere mo=ierul, =i b[i de pucioas[.

— Oare? se mir[b[tr`nul.

— D[cu gaz, opin[Aglae.

— D-ap[i c-am dat, arz[-l-ar focul =i de gaz, =i tot m[-mpunge]ncornoratul!

— Am auzit c[e bun camforul cu alcool, zise Olimpia.

— Ce e aia, bogheano?]ntreb[popa |uic[, ale c[rui cuno=tin\`e farmaceutice erau foarte reduse.

— }i d[de la farmacie; e ca o bucat[de zah[r, care se evaporiaz[dac[n-o }ii]ntr-o pung[cu boabe de piper.

— Ptiu, bat[-l gheena! se cruce popa |uic[. P[rintele ar[t[o sup[rare cu totul formal[, dup[obicei.

— Doamne, cuvioase, nu mai pomeni de cele rele, tocmai acum la praznicul unui r[posat.

Apoi p[rintele crezu de datorია lui s[se ocupe =i de Otilia, adres`ndu-se ]ns[ din respect, pentru presupusa durere, celorlal`i:

— Dar domni=oara, fiica r[posatului, c-am uitat cum]i zice...

— Otilia.

— A=a. Dar domni=oara Otilia ce-o s[fac[acum? O sa-i fie ur`t f[r] p[rintele dumisale. S[ fii tare cu sufletul, fiic[, cum am v[zut pe multe din sexul dumitale. Cel pu`in dumneata r[m`i cu rosturi, fiindc[ =tiu c[ r[posatul avea stare =i nu te avea dec`t pe dumneata.

To`i l[sar[ capul ]n jos, din felurite motive, =i Aglae nu mai ]ndr[zni s[ afirme c[ Otilia nu era fata lui Costache. Preotul, lu`nd t[cerea drept]ntristare, zise:

— Tinere`ea ]nvinge toate. Nu m[ ]ndoiesc c[ vei g[si la m[tu=a dumitale =i la toate rudele m`ng`ierea de care are trebuin`[cel orfan.

La aceste vorbe impresionante nu pl`nse Otilia, care privea mereu ]n farfuria din care nu lua nimic, ci Aurica, spre surprinderea tuturor. Otilia putu crede c[, ]nduio=at[ de soarta ei, pe care o socotea dureroas[, Aurica comp[timea. ]n realitate Aurica pl`ngea pentru propria ei condi`ie, deoarece vorbele p[rintelui]i trezise ideea c[e ca =i orfan[pe lume, “f[r[nici un sprijin”.

St[nic[ ]=i f[cu violen`[, st[p`nind o durere pe care n-o avusese o clip[.

— Ce-a fost a fost, declar[el, mor`ii din groap[ nu se mai scoal[. S[=i vener[m =i s[ avem ochii a`inti`i spre noua genera`ie care se ridic[.

— Cuvinte]n`elepte! Drept ai gr[it] aprob[p[rintele.

Apoi p[rintele v[zu pe Felix =i]ntreb[:

— Dar t`n[rul cine este, vreo rud[? Ce studiaz[?

— E student]n medicin[, r[spunse Aglae, ne vine cam rud[. I-a fost Costache tutor c`t a fost minor.

— Bravo, bravo, zise preotul, =i eu am un b[iat, pe care, de nu l-oi da la =coala militar[,]l dau la medicin[.

St[nic[nu se putu st[p`ni de a nu face mizerii morale p[rintelui, de=i]=i p[stra aerul smerit.

—De ce, sfin\ia-ta, ca preot, s[-l dai la armat[, la medicin[,]n loc s[-l faci tot preot?

P[rintele r[spunse cu foarte mult sim\ pozitiv:

— +i pentru preo\ie ca =i pentru orice meserie trebuie chemare. Iar fiu-meu nu mi se pare c[e bun de preot. Atunci eu sunt dator s[-l pun acolo unde poate fi folositor \rii. Cu ce tr[ie=te t`n[rul, daca e orfan, are func\ie?

— Nu. Are ceva avere de la p[rin\i!

— Frumos, frumos. E foarte cuminte c`nd p[rin\ii se ]ngrijesc de copiii lor, ca s[ nu r[m`n[pe drumuri s[cer=easc[pe la u=ile altora. Iat[, r[posatul s-a]ngrijit =i a l[sat domni=oarei avere frumoas[, case bune.

To\i l[sar[din nou capul]n jos. Otilia se scuz[c[nu se simte bine =i se ridic[s[plece. Pascalopol]i ceru]nvoirea s[-i spun[ceva =i o urm[afar[.

— Cine e Domnul?]ntreb[iar =i preotul, ned`ndu=i seama de repetatele lui gafe. Un unchi, desigur!

— E unchi! Unchi bun! declar[St[nic[cu clipiri ironice]n ochi.

Pascalopol comunicase Otiliei c[poate dispune de banii de la banc[=i o sf[tuia s[uzeze cu pruden\[=i s[nu plece numaidec`t din casa lui mo= Costache, spre a nu trezi b[nuieli.

— Asta am vrut s[-\i spun, deocamdat[,]ncheie el. +tii sentimentele mele fa\[de dumneata. Dac[nu altceva, poate s[-\i fiu oric`nd un prieten mai ]n v`rsta, un p[rinte lipsit de pedanterie. C`nd tr[ia Costache, te-am invitat la mine, f[r[ nici o jen[. Acum n-a= mai putea face asta, f[r[ voia dumitale. Prejudec[\i eu n-am, =i nici dumneata n-ar trebui sa ai, ca fat[ modern[. Sunt lipsit de orice ocupa\ie =i a= fi vesel s[-\i \iu de ur`t, s[te ocrotesc. E=ti liber[, ai bani, nu-mi datorezi nimic. Vei face dar cum vei g[si de cuviin\[. Dar s[=tii c[vechiul dumitale prieten \ine la dumneata ca]ntotdeauna =i te va primi cu bra\ele deschise oric`nd =i,]n orice condi\ii. Fericirea va fi numai a mea.

Pascalopol s[rut[m`na Otiliei =i-i f[cu un mic salut prietenesc cu m`na.

— E simpatic [nepoata dumitale, zise p[rintele lui Pascalopol, de treab[fat[.]mi pare foarte r[u de]nt`mplare.

— Ce nepoat[?]ntreb[mo=ierul, ne]n\eleg`nd.

— Domni=oara Otilia!

— Da, da! se-ncurc[Pascalopol.

— Dar, urm[p[rintele, nu-n\eleg ce fel de unchi e-ti. Fratele dumneaei parc[nu e-ti, atunci din ce parte?

— Dinspre mam[, spuse repede Aglae, =i, ca s[schimbe vorba, propuse preotului curios s[vin[ ]ntr-o zi s[fac[sfe=tanie =i]n casa ei, deoarece pretindea c[de la o vreme nu prea-i merge bine. B[nuia c[sunt de vin[gurile rele.

— Nu, t[iculi\], fu de p[rere popa |uic[, toate relele omului vin numai de la diavol. El e pricina a toat[neputin\`a =i vr[ ]m[=ia. S[ m[ chemi pe mine s[\i citesc blestemele Marelui Vasile, s[ vezi cum folose=te. Maic[, maic[, fuge dracul sf`r`ind, =i l[s`nd fum =i miros de pucioas[ ]nd[r]t, cum zici c[e doftoria aia. De apa sfin\it[plesne=te]mpieli\`atul. Iau colea busuioacul =i-l v`r]n agheasm[=i-l ard cu ea de-iese sufletul, maica ploii lui.

— Cuvioase, se rug[iar p[rintele, privegheaz[la cele ce spui.

— Las[, taic[, s[ ]nv[\ pe aceste fiice cum se izgone=te r[ul de la cas[; =i zic a=a: “Blestemu-te pre tine,]ncep[torul r[ut[\ilor =i al hulei,]ncep[torul]mpotrivirii, =i izvoditorul vicleniei ; blestemu-te pre tine, cel lep[dat din puterea luminii cei de sus =i surpat jos]ntru]ntunericul ad`ncului pentru]n[\are; blestemu-te pre tine =i pre toat[puterea cea c[zut[urm[toare voii tale; blestemu-te pre tine, duh necurat cu Dumnezeu Savaot, =i cu toat[oastea]ngerilor lui Dumnezeu, cu Adonai, cu Eloï, Dumnezeu cel atotputernic; ie=i =i te dep[rteaz[de la robul lui Dumnezeu, carele prin cuv`nt toate le-a zidit”.

V[z`nd c[ b[tr`nul e cam ame\it, p[rintele se ridic[de pe scaun:

— Hai s[mergem, cuvioase, c[e t`rziu =i lumea e m`hnit[, ca dup[ ]nt`mpl[ri de acestea.

Popa |uic[b[u restul de vin din pahar =i se porni cu regret spre u=[. Acolo se opri =i spuse din nou Aurichii:

— C`nd vei aduce la dreapta cale a credin\ei pe ovrei, vino, fiic[, cu el s[ te sfin\esc cu sf`nta tain[a cununiei.

— Ce tot spune? }ntreb[Aglae, intrigat[de misterioasele lui vorbe.

— Nimic, mam[, a=a vorbe=te el, nu =tii c[e b[tr`n =i glume=te?

C`teva zile Aglae nu mai c[lc[ prin casa lui mo= Costache, iar Felix =i Otilia ]=i continuar[ existen\a, ca =i cum nimic nu s-ar fi }nt`mplat. Apoi Aglae puse o femeie s[cur[\e casa, sp[l[pe jos, d[du afar[toate lucrurile. O parte le lu[la ea, altele le v`r[ ]napoi,]ngr[m[dindu-le]ntr-o odaie.

— Cu pianul [sta ce faci? }ntreb[ea pe Otilia. Otilia ridic[din umeri. Aglae se purta deferent, dar rece, ca fa\ de un chiria= care e pe cale s[se mute. }ntr-o zi }ntreb[iar]=i pe Otilia:

— Tu ce faci? ca s[=tiu! Po\i s[stai acum c`t vrei, dar s[=tii c[eu la prim[var[repar pu\in =i]nchiriez casa. Nici nu e de tine odaia de sus. M[mir de ce nu\i iei]n ora= o odaie mobilat[!

Din toate cuvintele Aglaei rezulta c[Otilia era socotit[ca o str[in[tolerat[. Otilia nu se a=tepta la alte purt[ri din partea Aglaei =i =tia c[nu trebuie s[fie]ngrijorat[de viitor. Ar fi putut pleca oric`nd,]ns[ascultase sfatul lui Pascalopol =i un instinct de iner\ie. }i era greu s[-l p[r]seasc[pe Felix, cu el]mpreun[avea sentimentul c[nimic nu s-a schimbat. Felix, de asemeni, nu se hot[ra s[plece, de team[s[nu se despart[de Otilia, =i nu]ndr[znea nici s-o mai }ntrebe asupra inten\iilor ei. A=tepta miracolul ca ea s[deschid[gura. Lui Felix, Aglae]i f[cu, ispititoare, o propunere:

— Dumneata, cum e=ti singur, ai nevoie de-o familie, altfel e greu. Ce pl[teai lui Costache, po\i s[-mi dai mie =i stai la noi sau, daca vrei, r[m`i acolo, unde nu te sup[r[nimeni =i po\i s[faci ce poft=ti.

— Am sa m[g`ndesc, zise Felix prudent, e posibil s[fac serviciul militar.

Otilia se hot[r] s[duc[provizoriu pianul la o prietena; nu din sim\ de proprietate, ci fiindc[fusese al mamei sale. O rug[pe Marina sa-i g[seasc[un camion. Marina, care era un fel de post telegrafic de interceptare, comunic[inten\ia]n casa Aglaei. Aglae nu protest[:

—S[=i-l-ia, e al ei!

Aurica }ncepu s[pl`ng[. Declar[ c[ pe ea a neglijat-o toat[ via\,a, c[ n-a avut o fericire }n via\[, c[ o fat[ f[r[ pian, }n ziua de azi, nu se poate m[rita. Mai curios era c[ nici nu =tia s[ c`nte.

— Drag[, zise agasat[Aglae, pianul nu pot s-o }mpiedic s[=i-l ia. E prea de tot. Trebuie s[=i c`=tipe =i ea o p`ine cu el.

Marina dest[inui Otiliei cele petrecute dincolo, si Otilia renun\ s[mai mute pianul.

— Uite, ar[t[ea instrumentul Aurichii, \i-l dau \ie, daca vrei.

Aurica holb[ochii de surpriz[, o s[rut[zgomotos pe Otilia pe am`ndoi obrazii =i-i m[rurisi patetic:

— Totdeauna te-am iubit pe tine, c[ai fost sincer[, =i n-am aprobat-o pe mama. Sper c[n-ai s[ne p[r[se=ti, cel pu`in a=a cur`nd. Te fericesc, }n fond, c[e=ti liber[=i po\i s[faci ce vrei. Dac[n-aveam eu familia pe cap, azi eram fericit[.

St[nic[nu spuse nimic Olimpiei de banii smul=i de la b[tr`n. Toate temerile lui mo= Costache trecuser[asupra sa. }inea banii sub c[ma=[, pe piele, nu f[r[primejdie, fiindc[Olimpia se uita foarte scrut[tor:

— Dar ce-ai tu acolo, St[nic[, de-\i st[c[ma=a a=a umflat[?

— Nimic, ce s[am, a ie=it ea a=a! =i St[nic[ ]=i }ncheia str`ns surtucul.

De c`nd avea bani, din care nu cheltuia nimic deocamdat[, Olimpia }plicitisea, iar c`nd Olimpia }ncepu s[=i tot pun[}ntreb[ri, care i se p[reau, pe drept sau pe nedrept, indiscrete, o ur[de-a binelea. C[ut[un pretext s[se scape de ea. }ncepu s-o certe:

— Madam, te rog s[nu m[spionezi. Eu sunt avocat, sunt mai mult ca un duhovnic. Cine-mi }ncredin\eam[un secret }n }nmorm`nteaz[ }n mine. Pricepi? Mie mi se }ncredin\eam[ acte, acte, madam, de care depinde onoarea indivizilor, averea lor. Dac[ dumneata umbli prin h`rtiile mele =i arunci, doamne fere=te, una pe foc, ai nenorocit un client =i m-ai nenorocit =i pe mine. }n lucrurile mele s[nu umbli absolut deloc. }i interzic formal. De altfel trebuie s[fac imposibilul s[=i mi g[sesc un birou, ca s[lucrez }n lini=te.

Ca s[simuleze lipsa de bani, St[nic[se f[cu c[cere]mprumut Aglaei o sut[de lei, se mul\umi cu jum[tate, min\i c[a mai c[p]tat din alt[parte =i=i lu[cu chirie dou[od[i, prin jurul Ci=migiului, mobil`ndu-le, =i pun`nd afar[o firm[aurit[: *St[nic[Ra\iu, avocat.* Absenta tot mai des de acas[=i, foarte adesea, lipsea chiar noaptea. Felix]l z[ri o dat[la bra\ cu Georgeta, foarte radios.

]ntr-o noapte, St[nic[veni acas[t`rziu de tot =i, cam a`\at de b[utur[, intr[ ]n dormitor cu o idee fix[, de mult nutrit[, =i cu dorin\i conjugale. Olimpia dormea, horc[ind u=or, cu plapuma pe jum[tate c[zut]. St[nic[se a=ez[pe marginea patului =i o b[itu posesiv cu palma pe um[rul gras. Olimpia s[ri]n sus.

— Ce-nseamn[asta, de m[sperii]n toiul nop\ii?

— Femeie scump[! declam[St[nic[. Olimpia se]ntoarse pe partea cealalt[=i c[ut[s[adoarm[din nou.

—]n definitiv, zise St[nic[,]ncerc`nd s-o ia]n bra\e, tu e=ti tovar[=a mea, tu e=ti prima mea dragoste.

— Dar ce ai, m[rog,]n noaptea asta? Ai chef de vorb[?

— Sunt un so\iubitor, sentimental,]ndulci St[nic[glasul,]ncerc`nd s[s[rute pe Olimpia.

— Fugi de-aici, e=ti nebun? Las[-m[s[dorm!

St[nic[se-nfurie:

— Ascult[, madam, scopul c[s]toriei este procrea\ia, =i c`nd o femeie nu procreaz[, decade din drepturile ei. De vreme ce nu-mi dai o familie, nu m[faci util patriei, m[la=i s[m[pierd]n negura uit[r]ii, f[r] urma=i, care s[-mi poarte numele, nu mai e=ti, de fapt, so\ia mea. Eu sunt un sentimental, un om bun; mi-am zis c[poate e=ti]n neputin\a fiziologic[de a-mi da un fiu, =i cum ai f[cut tot ce-ai fost]n stare, n[sc`nd un copil neviabil, am fost]nvins de caritate, de amorul spiritual pentru tine, de amorul steril. Dar v[d c[nu e a=a. Dumnezeu e=ti]nc[capabil[de a da fii =i te sustragi]ndatoririlor morale fa\ de societate. Sunt sigur c[ai recurs =i la droguri, ca s[distrugi sfor\]rile mele pentru crearea unei familii. Din momentul acesta, mi s-a luat de pe ochi o perdea, v[d limpede =i]nfr`ng sentimentalismul. Nemaifiind so\ia mea *de facto*, voi face ca, ]n cur`nd, s[nu mai fi nici *de jure*.

Zic`nd acestea, St[nic[ ie=i pe u=[, tr`ntind-o. Olimpia,]nc[somnoroas[, =i ne]n\eleg`nd bine ce urm[re=te St[nic[, ]=i ]nchipui c[ bate c`mpii, ca de obicei, c[sc[lene=[=i adormi ad`nc. A doua zi nu-l v[zu pe St[nic[ =i se mir[. Acesta nu veni nici la masa de pr`nz, nici seara, nici noaptea, nici dou[zile consecutive. Olimpia,]ngrijorat[, alerg[la Aglae =i se]ntreb[dac[nu i s-a]nt`mplat ceva lui St[nic[, plec`nd cu chef de acas[. Dar Aurica,]n turneul ei zilnic,]l v[zuse chiar cu o or[mai]nainte. Niciodat[St[nic[nu se sup[rase cu at`ta obstina\ie. Olimpia ]=i zise ]ns[ c[ o s[-i treac[ =i a=tept[ iar ]=i, c`teva zile, f[r[ca St[nic[s[apar[. Atunci,]ngrijorat[de at`ta nebulie, cum o socotea ea, descoperi cealalt[locuin\ a lui St[nic[=i-l prinse acolo:

— Ce este asta, St[nic[? glum[e asta, s[lipse=ti at`ta vreme de acas[?

St[nic[lu[un aer solemn:

— Doamn[, v-am spus c[ ]n urma]ncet[rrii de fapt a convie\uirii noastre, prin]ns[=i voin\ a dumitale, am luat m[suri s[ne desp[r\im legal.

— Se vede c[te-a ame\it cineva. Haide acas[=i nu te mai maimu\ [ri a=a.

St[nic[nu se]mbl`nzi, ]n ruptul capului, =i Olimpia se ]ntoarse, pl`ng`nd, la Aglae:

— E nebun? zise Aglae, sup[rat[. N-are ce m`nca =i face pe independentul? Ori a dat de bani?

De la St[nic[veni un fel de scrisoare-notificare,]n tonul acesta:

“*Stimat[doamn[,*

V[comunic =i]n scris, ceea ce v-am notificat prin viu grai, c[orice leg[turi]ntre noi au]ncetat, urm`nd ca s[ recurgem la desp[r\irea legal[. Motivul este imposibilitatea ]n care m[ aflu de a avea copii, care s[-mi p[streze numele, imposibilitatea, probabil fiziologic[, ]ntruc`t un copil s-a n[scut neviabil, agravat[=i de rea-voin\ =i dovezi jignitoare de repulsie fa\ de mine. De altfel, v[afla\i =i]n culpa de neurmare a so\ului]n domiciliul conjugal,]ntruc`t acest domiciliu se

afl[de mult]n strada... etc. Este]n interesul dumitale s[tran=[m
aceast[chestiune, f[r[zgomot, prin consim\[m`ntul ambelor p[r\i.

V[salut cu mult respect,
St[nic/ Ra\iu"

— N-am avut noroc cu copiii =i pace! se c[in[Aglae. Am s[m[duc
s[-i dau una, s[m[\in[minte. Sup[rarea are =i ea marginile ei. S[zic
c[i-ai f[cut ceva. Bine! Oamenii se ceart[=i se-mpac[. De ce nu l-ai
luat =i tu mai cu bini=orul?

— Dar, mam[, zise Olimpia, pl`ng`nd cu mult[abunden\[de
secre\ii nazale, dar nu i-am zis nici pis, pentru numele lui Dumnezeu,
asta pic[a=a, din senin. Nu m-am certat cu el aproape niciodat[. S[
=tii c[are pe cineva =i caut[pricin[de desp[r\ire. Sunt rudele lui
care-l tot]ndeamn[s[fac[o c[s[torie mai bogat[. Doar i-ai v[zut!
To\i cu tr[suri, cu diamante.

Aglae se duse la St[nic]:

— I-ascult[, omule! ce te-a apucat? Ne r`de lumea! N-am eu destul[
sup[rare, de la o vreme]noace, cu Simion, cu Titi, cu Costache, mi-a
mai venit =i asta pe cap? Ce-ai cu fata? spune-mi!

— Am explicat tot ce era de explicat!

— Fleacuri! Daca Olimpia \i-a spus ceva, ori \i-a f[cut vreo sup[rare,
spune-mi s[=tiu =i eu, s[=tie =i ea. Oamenii uit[, nu se du=m[nesc a=a,
f[r[sf`r=it. Ce fel de recuno=tin\[e asta? Te-am \inut aproape numai
eu, at`ta vreme, \i-am dat de m`ncare =i bani de buzunar, \i-am dat
cas[, \i-am dat tot ce-ai vrut, mai mult dec`t copilului meu, fiindc[
n-ai avut nici o meserie. Acum, fiindc[ai dat poate de bani,]mi pl[te=ti
cu mofturi?

St[nic[lu[o atitudine demn[:

— Doamn[, nimeni mai mult ca mine nu cultiva recuno=tin\ a. +tiu
tot ce-a\i f[cut pentru mine =i nu t[g[duiesc nimic,]n mine se d[o
lupt[dureroas[ ]ntre sentiment =i datorie. Sentimentul]mi d[br`nci
c[tre acea care a fost so\ia mea =i c[tre dumneata care mi-ai fost ca =i
o mam[, iar datoricia c[tre societate m[ ]ndeamn[s[caut fericirea
paternit[\ii, de care sunt privat de la moartea lui Relu. } \i voi p[stra

recuno=tin\ etern[, iar Olimpiei respectul ce datoresc unei femei care mi-a fost scump[. Dar nu insista, nu c[uta s[te folose=ti de sl[biciunea mea. Dumneata]ns[\i ar trebui s[m[ ]ncurajezi s[fac ce fac.

Aglae se exasper[:

—Eu s[te]ndemn s[la=i pe Olimpia, dup[ce te-am luat zdren\[-ros?!

— Doamn[! protest[cu dignitate St[nic[.

— Banditule!

Aglae =i Olimpia consultar[un avocat. Acesta le vorbi a=a:

— F[r[ ]ndoial[c[doamna e aceea care are dreptate =i so\ul caut[numai pricini de divor\. Motivele invocate sunt nereserioase,]n spe\[, fiindc[nu se pot controla. Dar ce pute\i ob\ine? Cel mult divor\ul s[se pronun\ e]n favoarea dumneavoastr[, c[ci alt[cale nu e. Nu pute\i tr[i cu un om hot[r`t s[divor\eze, care v[va c[uta mereu pricini de ceart[. A=a c[ ]n loc de a v[mai expune unor confrunt[ri penibile, e mai bine s[consim\i. Alt[cale, omene=te, nu v[d.

Bunul-sim\ al avocatului era evident, =i Olimpia se decide s[divor\eze. Bucuria lui St[nic[fu a=a de mare,]nc` t,]nduio=at, ceru]nvoirea s[=-i ia o ultim[oar[adio de la acelea care-i fuseser[mam[=i scump[so\ie. I se r[spunse c[va fi aruncat pe u=[afar[, cu sergentul, ceea ce]i d[du sentimentul c[e o victim[.

St[nic[se]mbr[c[din ce]n ce mai luxos =i, cer`nd deocamdat[ o tr[sur[ de la rudele sale, trecu m`ndru de c`teva ori pe strada Antim.

Felix a=tept[ca Otilia s[spun[ceva, dar fata t[cea ca =i mai]nainte. I se p[ru nedelicat s[mai deschid[vorba, acum c`nd doliul era ]nc[ proasp[t. Fata =eeda ]ncuiat[ ]n odaie =i p[rea c[ se plictise=te. }i era sil[ s[ ias[ ]n ora=, ]mbr[cat[ ]n negru, iar s[ ias[ altfel o ]mpiedica supersti\ia c[ f[cea un r[u. Se d[ duse jos o dat[, sa ]ncerce pianul, dar la prima not[ se ]nsp[im`nt[de ecoul gol,]nchise capacul =i renun\]. Acum]=i cercet[, st`nd]n mijlocul canapelei, toate nimicurile din odaie =i f[cea mormane, pe categorii. Intr[odat[la Felix, cu o fotografie a ei, f[cut[la Paris:

— Asta ai v[zut-o?

— Nu! E foarte reu=it[.

— |i-o dau \ie!

Felix st[tu o clip| nedumerit,]nfrico=at s[mul\umeasc[.

— Pentru ce mi-o dai? st[rui el.

— A=a... credeam c[\ii s[ai fotografia mea.

— O fotografie se d[cuiva de care te despar\i, ca amintire!

Otilia]=i l[s[m`inile sub\iri peste umerii lui Felix:

— Nu, nu, nu \i-am dat-o pentru desp[r\ire. Mi-a venit a=a s[\i-o dau!

Felix]i s[rut[m`na ajuns[ ]n dreptul gurii =i Otilia ]l atinse u=or cu buzele pe obraz. T`n[rul se]ntoarse =i apuc[de m`ini pe fat[, ]ntr-un gest mai viu. Aceasta se ap[r[ bl`nd:

— Felix, e p[cat acum, s[fim cumin\i. Mai bine spune-mi ce f[ceai aici?

Felix]i ar[t[groasele tratate. Otilia se uit[ ]n unul, r[sfoindu-l cu degetele ei sub\iri, =i zise:

— Trebuie c[munce=ti foarte mult!

— Da, vreau cu orice chip s[ies bine la examene!

— +i ai s[fii mul\i ani ocupat a=a?

— C`viva ani =i din ce ]n ce mai mult. Cu toate astea, adev[rata munc[ productiv[, =tiin\ific[ nu va ]ncepe dec`t dup[ce voi termina studiile. Am de g`nd s[m[specializez, s[devin un nume.

Felix privi cu hot[r`re calm[, neorgolioas[pe Otilia. Aceasta]=i trecu degetele prin p[rul lui:

— E foarte frumos ceea ce faci tu, te admir. C`nd m[ g`ndesc c[al\ii la v`rsta ta, chiar =i f[r[s[aib[viitorul asigurat, se \in de petreceri.

— Dac[ai =ti, Otilia, de ce energie sunt]n stare, de ce abnega\ie, dac[a= avea cui s[ ]nchin acest[for\! Numai munca goal[nu-mi ajunge,]mi trebuie dragostea.

— Dar dac[eu]i spun: nu te iubesc dec`t pe tine =i, orice s-ar ]nt`mpla, tu r[m`i prietenul meu adev[rat, ai putea s[-\i realizezi idealurile?

— Ce s[se]nt`mple?

— +tiu eu? Parc[putem s[facem tot ce ne trece prin cap?

— Putem! afirm[d`rz Felix.

Otilia]i]ncurc[p[rul:

— Po\i tu, acolo,]n studiul t[u,]n cariera ta b[rb[teasc[, dar sunt =i alte lucruri, care nu se pot,]n via\[.

— Ce anume?

Otilia schimb[vorba:

— C`i ani ai tu, Felix, acum? Dou[zeci =i unu =i ceva! Nu?

Felix consim\i cu capul. Fata]l str`nse, u=or, de g`t:

— Tu =tii c[eu sunt mai b[tr`n[ dec`t tine? Da,]sta este tristul adev[r!]

— +i ce are a face? Crezi c[... asta e o piedic[...]n...

— A=! n-am vrut s[spun asta! C`t e=ti de b[nuitor! Am spus doar c[ sunt b[tr`n[.

— La v`rsta asta? Dar ai fizionomia unui copil.

Otilia trecu]n fa\ a oglinzii =i se contempl[. Observa\ia lui Felix era]ntemeiat[. Otilia avea fa\ neschimbat[, de totdeauna, =i nu p[rea mai mult de optsprezece ani.

— Tu nu cuno=ti via\ a, Felix, relu[Otilia ideea, pentru o fat[, reu=ita]n via\[nu e o chestiune de studiu =i de energie. Admir inteligen\ a =i voin\ a ta de b[rbat, dar astea nu sunt bune =i pentru o femeie. Rostul femeii este s[plac[,]n afar[de asta nu poate fi fericire!

— Ai dreptate, a=a e, confirm[Felix, ea trebuie s[plac[b[rbatului energetic, ca s[-i dea gustul de a lupta.

— Nu =tiu cui trebuie s[plac[, =tiu]ns[c[o femeie ignorat[de b[rbat e un monstru. Prive=te la biata Aurica. Singura noastr[form[de inteligen\[, mai mult de instinct, e s[nu pierdem cei c`iva ani de existen\[, vreo zece ani cel mult. C`t crezi tu c[mai am de tr[it,]n]n\elesul adev[rat al cuv`ntului? Cinci, =ase ani! Pe urm[, am s[ cap[t cearc[ne la ochi, zb`rcituri pe obraz, o s[devin agitat[ca Aurica, imposibil[. C`nd ai venit tu eram o feti\[, =i acum, dup[at`t de scurt timp, sunt b[tr`n[. Tu nu te pricepi ]n lucrurile astea, Felix. Voi la dou[zeci =i unu de ani sunte\i copii, =i la treizeci de ani abia v[ ]nsura\i. C`nd voi avea treizeci de ani]ns[, pentru mine a]nceput declinul.

Pascalopol (nu te sup[ra c[-i pronunt numele) e cam de v`rsta tantei Aglae, =i el este elegant =i cu sufler t`n[r, =i te asigur c[place la multe femei, iar Aglae e o bab[. Succesul nostru]n via\[e o chestiune de vitez[, iubite Felix. Ah, ce r[u]mi st[negrul, m[ ]nvine\=te la fa\[.

Otilia d[du s[plece. Dar mai]nt`i]ntreb[:

— Tu e=ti ocupat, nu?

— Ai nevoie de mine? Sunt la dispozi\ia ta!

— Nu vreau nimic! Te-am]ntrebat dac[tu e=ti]ntr-o epoc[de studiu, c`nd trebuie s[cite=ti mult, s[lucrezi.

— Asta, da! m[rturisi Felix.

— Ei, bine, lucreaz[, e singurul mod de a-mi face pl[ceri! Nu uita c[mi-ai f[g[duit c[vei face carier[!

Otilia]ncepu s[ ]mpart[ ]n dreapta =i]n st`nga lucruri pe care nu le mai g[sea utile (=i aproape totul nu-i mai trebuia), =i Aurica avu totul cel mai mare din aceast[distribu\ie.

— De ce-\i]mpar\i lucrurile?]ntreb[Felix.

— Ce mai lucruri! Rochii vechi, sticle goale de parfum, ilustrate, m[nu=i, fleacuri de astea... O femeie nu are, propriu-zis, nimic, dec`t rochiile de pe ea. +i astea]nc[trebuie s[fie de ultima mod[.

Din prad[lu[=i Aglae. Purt`nd m[nu=ile =i ciorapii Otiliei, m`ndr[de acest mic desfr`u senil, nu ]nceta de a oc[r] pe fat[, din dou[ puncte de vedere: ]nt`i c[cump[ra numai lucruri scumpe, ca =i c`nd ar fi milionar[, al doilea c[ nu e str`ng[toare =i arunc[obiecte]n bun[stare. Plictisit[de doliu, Otilia,]ngenunchind]ntr-o sear[ ]nainte de culcare]n pat, se rug[ ]n g`nd astfel: “Papa, tu =tii bine c[eu te iubesc, dar negrul nu-mi st[bine. Tu m-ai l[sat totdeauna s[m[-mbrac cum vreau =i m-ai ap[rat de al\ii, de ce vrei ca acum s[-mi fie sil[de mine? Pentru tine n-are nici o]nsemn[tate dac[eu m[-mbrac]n alb sau negru. +i]ntr-un fel, =i-ntr-altul tot trist[sunt f[r] tine.”

Otilia]=i f[cu cruce =i se culc[, iar a doua zi arunc[doliul =i umbl[dup[jurnalele de mode.

— Na, zise Aglae, z[rind-o pe fereastr[, \i-am spus eu c[nu \ine

doliul! "Papa]n sus, papa]n jos." Toate numai maimu\ [reli. Se vede c [i-a dat Costache bani pe furi=, c [altfel de unde-ar avea?

In fond Otilia se plictisea =i ar fi voit s [ias [ ]n ora=]nso\it [de cineva. Se temea s [nu-l tulbure pe Felix =i-l]ntreb [ ]ntr-un chip cu totul vag:

— Ce de mai cite=ti! Ai s [te-mboln [ve=ti.

Se a=tepta ca Felix s [r [spund [: "Dac [vrei, pot]ntrerupe pu\in lectura". }ns [Felix confirm [:

— }ntr-adev [r, am mult de lucru!

— Atunci, zise Otilia, te las s [-i vezi de treab [.

La mas [, fata]l rug [s [-i vorbeasc [despre el, despre impresiile lui de la cursuri, ceea ce Felix f [cea, cu oarecare pruden\ [, nevoind s [fie pedant. Dar era grav]n pasiune =i nu putea s [-=i ascund [tulburarea sub frivolit [vi. Otilia]i spuse:

— Tu ai o profunditate care sperie o fat [. Dac [ai =ti ce proaste suntem noi fetele!

— Te sperii pe tine?

— Nu pe mine! Sperii pe orice fat [,]n genere, fiindc [fetele nu v [d departe =i n-au cultul m [re\iei, cum scrie]n c [r\i.

— M [ironizezi!

— Ah, nu! vorbesc de fetele comune, dac [ai urm [ri s [ai satisfac\iile m [runte. Sunt =i fete sublime. Dar fetele admir [pe oamenii ca tine =i merg dup [oameni ca St [nic [.

— Mi-e indiferent. Nu voi iubi niciodat [o fat [seac [. Te iubesc pe tine, care e=ti frivol [numai]n aparen\ [, dar]n fond e=ti inteligent [=i profund [.

— Sunt =i eu ca toate fetele!

Alt [dat [, Otilia chem [pe Felix l`ng [ ea =i-l supuse unui interogatoriu ]mbl`nzit cu]mbr [vi=[ri:

— Felix, stai aici, g`nde=te-te bine, =i numai dup [ ce te-ai g`ndit bine, atunci s [-mi r [spunzi. S [presupunem c [noi doi ne-am c [s [tori.

— De ce "s [presupunem"?

— Fii serios =i ascult [. C`nd un lucru nu e]nc [, se presupune. Ei

bine, s[presupunem c[ne-am c[s[tori, crezi tu c[am putea face asta a=a de cur`nd?

— Pentru ce nu?

— Pentru c[e=ti legat de studiile tale, fiindc[nu e=ti]nc[liber s[faci ce vrei! Un t`n[r ca tine are nevoie de oarecare libertate, c`t[va vreme, ca s[cunoasc[via\va. E firesc. Dac[ne-am c[s[tori acum, peste c`\iva ani, c`nd \i-ai face cariera, te-ai =i plictisi de via\va de familie.

— Niciodat[nu m[voi plictisi de tine!

— N-am zis de mine, am zis de via\va de familie. C`nd vei fi liber =i vei]ncepe s[arunci ochii]n jurul t[u, atunci ai s[te sim\i legat. O so\ie, a=a]mi]nchipui, fiindc[n-am nici o competen\[, trebuie s[fie totdeauna o ultim[alegere.

— Cau\i fel de fel de pricini, fiindc[nu m[iube=ti. }n loc s[-mi spui neted.

— Ba te iubesc. Nu m[-nterupe. +i eu, =i tu avem nevoie de pu\in[zburd[ ]ncie, =i\i spun sincer c[o c[s[torie numaidec`t mi se pare ceva pedant, paralizant, ceva gen Aurica. Putem s[ lungim logodna c`\iva ani, =i, cum nu putem sta]mpreun[aici, s[ne ia lumea la ochi, mergem la Paris, tu pentru medicina ta, eu pentru pian, st[m acolo, studen\e=te, p`n[ce ni se va na=te instinctul casnic. Felix drag[, te iubesc, dar vreau s[mi se mai zic[domni=oar[, e a=a de *chic*, s[mi se dea ciocolat[etc. Ia]nchipuie-\i — “Doamn[! stimat[doamn[!” (Otilia]ngro=[vocea, imitativ) — e oribil.

— Otilia, dar n-avem nevoie s[spunem la toat[lumea c[suntem c[s[tori\i, mai ales]n str[ ]n[tate, putem tr[i ca ni=te adev[ra\i boemi, s[ne facem de cap. }ns[c[s[toria e un leg[m`nt tainic, care ne d[ ]ncredere la am`ndoi.

— C`nd nu este]ncredere fireasc[, n-o poate da c[s[toria. Ai avut cazul celebrului St[ ]nic[.

— Dac[nu suntem c[s[tori\i, continu[Felix, nu putem sta nici al[turi unul de altul.

—De ce?

— Fiindc[... fiindc[eu te iubesc... fiindc[eu te iubesc cum trebuie

s[iubeasc[orice om normal, se]ncurc[Felix. +i nu voi consim[
niciodat[s[nu m[port leal cu viitoarea mea so[ie. Tu nu e-ti Georgeta!

— Nu sunt Georgeta, e sigur, dar iert pe Georgeta!

}n alt[zi, Otilia]mbr[\i=i iar [=i pe Felix,]n chipul ei copil[resc, =i-
]ntreb[:

— Felix, g`nde=te-te bine =i apoi r[spunde-mi. Dac[o fat[\i-ar
spune: am gust s[cutreier lumea cu tine, s[fac cele mai fantastice
meserii, s[ajungem dansatori]n Mexic \i-ai l[sa, iubind-o, rosturile
tale, ai renun\ la cariera ta, la studiile tale?

T`n[rul o privi mirat:

— E cineva, zise el, care s[-mi ceara, cu tot dinadinsul, a=a ceva?

— Nu, Felix. Am pus =i eu o]ntrebare nebun[.

Otilia risipise]ntr-at`t lucrurile ei, ]nc`t odaia r[m[sese aproape
goal[=i nu se putea]nchipui c[va mai putea sta mult,]n astfel de
condi[ii. }=i str`nse lucrurile]n dou[geamantane =i alerg[toat[
ziua prin ora=. Lui Felix]i l[murea c[nu mai voia s[stea mult[vreme
acolo, sub ochii Aglaei, care avea aerul c[o]vine de mil[.]l]ntreb[=i
pe el ce are de g`nd s[fac[.

— Dar asta, Otilia, depinde de tine. Dac[zici c[m[iube=ti, atunci
tu]mi vei spune ce s[fac. Dac[nu...

— Ai dreptate! Te iubesc, nu te]ndoi. Voi decide eu ce e de f[cut.

Afar[era prim[var[timpurie, =i z[pezile se topiser[inund`nd totul.
Vr[biile se l[sau]n band[s[culeag[ceea ce g[seau dup[moin[. Un
fior de energie trecea prin trupul lui Felix. }ntr-o sear[de la]nceputul
lui martie, Felix st[tu p`n[ t`rziu, citind. Auzea al[turi pa=i]n odaie,
zgomot de lucruri mi=cate. Apoi totul se potoli =i i se p[ru chiar c[
ghice=te stingerea l[mpii. T`rziu de tot, spre miezul nop[ii, auzi o
sc`r`itur[a u=i de al[turi, pa=i u=ori de picioare goale care merser[
p`n[ ]n dreptul u=i lui.

— Felix, se auzi glasul =optit al Otiliei, tu dormi?

— Nu!

— Stinge lampa.

Cu sentimentul unui lucru nea=teptat, Felix sufl[pe deasupra sticlei.

U=a se deschise =i se-nchise la loc, =i }n slaba lumin[aruncat[de flac[ra din sob[t`n[rul z[ri pe Otilia, cu picioarele goale, }n c[ma=a ei lung[de noapte. P[rea o p[pu=[m[rit[. Toat[convorbirea se urm[mai }n =oapt[.

— Drag[Felix, m-am g`ndit foarte bine, bine de tot. }n interesul meu =i al t[u, acum nu ne putem c[s[tori.

Dezolarea lui Felix se sim[i }n }ntuneric, }n destinderea mu=chilor. Otilia }l str`nse tare de g`t, apropiindu-se de el.

— Nu ne putem c[s[tori acum, am zis, dar mai pe urm[, da. Ca s[-i dau o dovad[c[te iubesc, am venit la tine. Putem fi b[rbat =i so\ie =i f[r[binecuv`ntarea lui popa |uic[.

Felix o lu[}n bra\e (era foarte u=oar[), o }n[bu=i }n s[rut[ri, primite f[r[}mpotrivire, apoi se a=ez[pe fotoliu, cu fa\la la pieptul ei:

— Otilia, =opti el, solemn, m-am }ncredin\at. Ceea ce faci tu acum, numai o fat[cu suflet fin putea s[fac[. Iart[-m[c[am pus la }ndoial[dragostea ta =i bunele tale inten\ii. Nu, nu trebuie s[m[la=i tu s[fiu nedelicat. De acum }ncolo cred c[vei fi odat[so\ia mea =i te voi a=tepta oric`nd.

Otilia }l s[rut[o data, ap[sat, apoi sari }n picioare.

— +tii ce? Vreau cel pu\in, dac[tu e=ti at`t de leal, s[dorm noaptea asta la tine. S[vad cum e }n patul unui b[iat.

Se arunc[}n patul lui Felix, ghemuindu-=i picioarele sub\iri }n poalele c[m[=ii, =i t`n[rul o }nveli bine =i apoi merse el }n su=i =i se-ntinse pe o canapea mica, l`ng[sob[.

— Otilia, =opti el, }n chip de “noapte buna”, sunt foarte fericit. Noaptea asta e solemn[}n existen\la mea.

Diminea\la Felix se scul[sprinten =i privi spre pat. Plapuma forma un cuib gol. T`n[rul }=i }nchipui c[ Otilia a trecut }n camera ei, se sp[l] repede pe fa\la, c`nt`nd, se piept[n[ =i ie=i }n geaml`c, s[bat[la u=a fetei.

— Otilio, Otilio?

Nu r[spunse nimeni. Trase clan\la =i v[zu c[u=a se deschide. }n[untru nu era nimeni, odaia aproape goal[, geamantanele lipseau.

Felix alerg[ca un nebun pe sc[ri, c[ut[prin toate od[ile =i o descoperi pe Marina]n buc[t[rie:

— Unde e domni=oara Otilia?

— P[i, nu =tii? A plecat din zori, cu tr[sura, cu geamantane cu tot. S-a dus unde-o fi urma ei.

Mult[vreme Felix st[tu]ntr-o prostra\ie total[, apoi, venindu=-i pu\in]n fire, sim\i nevoia s[alerge, colind[str[zile =i +oseaua, =i,]n sf`r=it, se hot[r] s[ mearg[ la Pascalopol. Acolo afl[ c[ mo=ierul era plecat la Paris cu “domni=oara”. Peste dou[ s[pt[m`ni primi o carte po=tal[ilustrat[cu aceste r`nduri:

“Cine a fost]n stare de a`ta st[p`nire, e capabil s[ ]nving[=i o dragoste nepotrivit[pentru marele lui viitor.

Otilia”

De atunci Felix n-o mai v[zu niciodat[pe Otilia. Afl[numai c[se c[s]torise cu Pascalopol, pe care-l ur] din nou. R[zboiul d[du lui Felix, peste c`iva ani, prilejul de a se afirma ]nc[ de t`n[r. Dup[ ]ncheierea p[cii fu aproape numaidec`t profesor universitar, specialist cunoscut, autor de memorii =i comunic[ri =tiin\ifice, colaborator la tratate de medicin[cu profesori francezi. Se c[s]tori]ntr-un chip care se cheam[str[lucit =i intr[, prin so\ie,]ntr-un cerc de persoane influente. St[nic[se]nsur[cu Georgeta, cu care nu avu,,fii”, dar avu protectori asidui, f[cu politic[; declar[c[simte “un ritm nou”, fu chiar prefect]ntr-o scurt[guvernare, =i acum este proprietarul unui blockhaus, pe bulevardul Tache Ionescu. Unele gazete de =antaj]l acuz[c[patroneaz[tripouri =i cercuri de morfinomani. Felix l-a]nt`lnit odat[, =i St[nic[, b[t`ndu-l pe umeri familiar l-a felicitat:

— Bravo, =tiu c[te-ai ajuns. Era =i de prev[zut. +tii c[Otilia nu mai e cu Pascalopol?

Felix nu]ndr[zni s[ ]ntrebe ce s-a f[cut, dar a=tept[totul de la limbu\ia lui St[nic[:

— A divor\at de Pascalopol, dup[ce l-a tocat, =i acum e prin Spania, prin America, nu =tiu pe unde, nevasta unui conte, a=a ceva. +i aia s-a ajuns.

Pe Pascalopol, Felix]l]nt`lni, o dat[, ]n tren, ]n drum spre Constan`a. Era b[tr`n de tot, uscat la fa\[, dar tot elegant, =i aproape nu mai sem[na cu cel de alt[dat[. F[lcile ]i tremurau c`nd vorbea. Fu Pascalopol acela care recunoscuse pe Felix.

— M[mai cuno=ti? Eu sunt Pascalopol! Dup[c`teva vorbe banale, mo=ierul scoase din buzunar o fotografie care]nf[\i=a o doamn[foarte picant[, gen actri\[\ intrè\inut[, =i un b[rbat exotic, cu floare la butonier[. Fotografia era f[cut[la Buenos Aires.

— Nu =tii cine e?]ntreb[Pascalopol pe nedumeritul Felix. Otilia! Speriat, Felix se mai uit[o dat[. Femeia era frumoasa, cu linii fine, dar nu era Otilia, nu era fata nebunatic[. Un aer de platitudine feminin[stingea totul. Avusese dreptate fata: “noi nu tr[im dec`t cinci=ase ani!”

— +i... =i de ce v-a\i desp[r]it?

— O! pentru nimic. Eram prea b[tr`n, vedeam c[se plictise=te, era o chestiune de umanitate s-o las s[-i petreac[liber[anii cei mai frumo=i. S-a c[s]torit bine =i-mi scrie, uneori. Pe dumneata te-a iubit foarte mult =i mi-a spus chiar c[, dac[ar =ti c[suferi, nu s-ar da]napoi de a m[ ]n=ela cu dumneata. Mi-a spus aceasta... dar n-a f[cut-o. A fost o fat[delicios[, dar ciudat[. Pentru mine e o enigm[.

Felix se]nchise]n biroul lui =i scoase vechea fotografie pe care i-o d[duse Otilia. Ce deosebire! Unde era Otilia de alt[dat[? Nu numai Otilia era o enigm[, ci =i destinul]nsu=i. Dinadins,]ntr-o duminic[, o lu[pe strada Antim. Prefacerile nu schimbaser[cu totul caracterul str[zii. Casa lui mo=Costache era leproas[,]nnegrit[. Poarta era \inuta cu un lan\, =i curtea toat[n[p[dit[de scaie\i. Nu mai p[rea s[fie locuit[. Cele patru ferestre din fa\[, de o]n[l]ime absurd[,]n[l]au rozetele lor gotice pr[fuite, iar marea u=[gotic[avea geamurile plesnite. Felix]=i aduse aminte de seara c`nd venise cu valiza ]n m`n[=i tr[sese de schel[l]itorul clop[el. I se p[ru c[\easta lucioas[a lui mo=Costache apare la u=[=i vechile vorbe]i r[ ]sunar[limpede la ureche:

“Aici nu st[*nimeni!*”

APRECIERI CRITICE

Pe autorul *Enigmei Otiliei* îl obsedează ideea paternităţii. Literatura lui se ordonează astfel în jurul acestei scheme universale, care reia un spirit speculativ ca al lui Călinescu n-a obosit să îl găsească nenumărate semnificaţii. Paternitatea e, de pildă, expresia nemijlocită a însuşi principiului creator; prin zămisirea de urmaşi se perpetuează viaţa şi capacitatea de gândire a biologului. Totodată, paternitatea presupune un întreg sistem etic, al răsputerii conţinute în calitatea de tată în cea de fiu. (...)

Paternitatea are şi expresia ei social-economică. Condiţiile naşterii şi ale creşterii îi determină fiecarei individ punctul de pornire în viaţă; descendenţa îl modelează într-un fel socialmente; omul poate moşteni, sau nu, stare, rang, avere; în statutul lui social se prelungeşte ceva din existenţa celui care l-a adus pe lume. Ideea de paternitate, atinge şi problemele esteticii. Artistul zămisleşte, dar nu în ordine naturală, e printr-una din operele sale şi se perpetuează prin ele. Reprezintă însă această o împlinire omenească echivalentă?

OV. S. CROHMĂLNICEANU, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, Editura Minerva, Bucureşti, 1972, p. 549

Toate romanele lui G. Călinescu constituie moduri de experimentare a romanului, indiferent că scopul urmărit conţine de autor poate fi altul. *Cartea năni* repetă *Dafnis şi Chloe*, punând într-o schemă date faptelor noi. Dar convenia, în loc să fie atenuată, este agravată. Între aceste fapte de viaţă contemporană (meciuri de box, cântăreţii cu trenul, cinematograful etc.) şi schemă este un contrast căutat şi atât de mare încât sugerează îndată caracterul experimental. Ce vom urmări în acest prim roman călinescian nu va fi adevărul psihologic ori social, deşi ambele pot să nu lipsească, ci adevărul unei estetici, practicarea unei teorii a romanului. Orice roman trebuind să fie clasic prin atitudinea faţă de realitate, e modern prin decor, care e istoric: aceasta fiind ideea de bază a lui G. Călinescu,

ne vom]nt`lni ]n *Cartea nun`ii* cu o]ncercare de a o ilustra.]n *Enigma Otiliei*, demonstra`ia vizeaz[ balzacianismul. At`t romanul educa`iei sentimentale, c`t`i cel social, al rapacit[ ]ii burgheze, c`t.]n fine, acela molieresc al avari`iei sunt posibil balzacieni, cu elemente ]ns[ din fra`ii Goncourt =i Zola (observarea morbidit[ ]ii, a biologiei degradate, ca]n *Cartea nun`ii*, ]n episodul cu m[ ]tu=i ori ]n *Scrinul negru* ]n descrierea aristocra`iei ce decade =i a bolii Catiei).]n *Bietul Ioanide* =i *Scrinul negru*, experimentul merge spre epicul pur =i spre senza`ional. Lipsa aerului vie`ii se simte]n toate. G. C[ ]linescu devine, mai ales]n ultimele c[r]i, un colec`ionar: de artificii, procedee, fapte de stil, documente artistice, formule narative. Ludicul atinge aici punctul de sus.

Nicolae MANOLESCU, *Arca lui Noe*. Eseu despre romanul rom`nesc, vol. 1, Editura Minerva, Bucure`ti, 1980, p. 263-264

]n *Melancolia* lui Diirer, celebra gravur[, G. C[ ]linescu remarc["privirea indirect[(=i "noroas[("), pe care o denun[ ]n propria-i adolescen[ ] formativ[=i c[ ]reia]i opune dubiile medita`iei mature, dar tot prin acea privire a *Melancoliei*, metamorfozat[. E aici un joc de ipostaze =i contradic`ii scump nu numai poetului din G. C[ ]linescu. Oricum, privirea indirect[, piezi=[, ca atitudine liric[, e o idee profund[=i plin[de semnifica`ii. Mai cu seam[ dac[ avem ]n vedere voca`ia fundamental[a lui G. C[ ]linescu, de a considera lumea (]n care cuprinde]ns[=i persoana sa) sub specia comicului, deci abolind melancolia: el se situeaz[pe sine, un liric]n universul integrator, nu ca poet, ci]n *postur[* de poet. O disimulare piezi=[, ce determin[acea mefien[ ] aproape general[a criticii fa[de poezia c[ ]linescian[, b[ ]nuit[de inautenticitate. Doar c[, pe aria]ntreag[a lirismului c[ ]linescian, mimetismul, pastia, imita`ia se reveleaz[ ca forme ale posturii, ale disimul[ ]rii, ale "privirii indirecte". Ele nu reflect[ o s[r] ]cie, ci o cazn[, o impozi`ie, o deliberare din ad`ncime, o estetic[ ce se manifest[ implicit prin elogiul me=te=ugului (virtuozit[ ]ii), inspira`iei luciferiene (condeil arde "ca fosforul lui Mefistofel"): "Azi suflu me=te=uge=te /]n spuma grea diafan[, / +i strofa adesea plesneste/Ca sticla vene`ian[". Suntem pe calea alexandrinismului, manierismului c[ ]linescian.

Ce este *Enigma Otiliei* (1938), dac[nu un roman comic? D`ndu`i impresia unei juc[ ]rii perfecte, de =uruburi =i arcuri, care de la prima declan`are a mecanismului merge ca un ceasornic, epicul apare aici prea pur, prea tehnic, f[r] alt[ motiva`ie dec`t gratuitatea sa estetic[ ] prea evident[; aceast[ ] tehnic[ ] pur[ ] ca un joc se aplic[ ]ns[ pe un material realist, instabil ca ]ns[ =i via`a =i totu=i captat,

Încorsetat de recea voluptate a autorului. Stilul a fost redus la funcția comunicării directe, elementele artistice ale prozei au dispărut — la un scriitor atât de bogat în valori imagistice, v[edite =i] în romanul anterior, *Cartea nunții* (1933) —, resorturile psihologice înseși r[em`n`nd ascunse (dar cu rezultate precise) în materialitatea faptic[ă], schematizat[ă], esențializat[ă] p`n[ă] la caricatur[ă] — o caricatur[ă] în[ă]c[ă] romantic[ă]. *Enigma Otiliei* nu te angajează[ă] afectiv, nu te absoarbe într-o altă realitate, care s[ă] anuleze pe a ta proprie, ci te atrage, te amuză[ă], te farmecă[ă], te subjugă[ă] estetic, îți d[ă] o pl[ă]cere pur intelectuală, gratuită, ludică, joc din ce în ce mai plictisitor, mai steril, c`nd e reluat. Comicul tehnic al romanului ad[ă]ug`ndu-i-se comicul propriu al eroilor: toți sunt personaje de comedie caragialesc[ă], av`nd ticurile, resorturile mecanice ale eroilor caragiale=ti, numai că — deosebindu-se de autorul *Scrisorii pierdute* — humorul călinescian s-a eliberat de veninul satiric, de căușitul nemilos al zeflemistului, care avea o atât de vie conștiință a moravurilor. Caragiale e un nervos =i un îndurerat social (nu moral), în timp ce G. Călinescu e un cinic jovial. Prin faptul că se aplică aceluși tipuri, aceleași epoci (cu o diferență poate de o generație =i, bineînțeles, într-o viziune despoliticianizantă), cu aceeași tendință de a împinge comicul la delir, la absurd, humorul lui Călinescu se înrudește cu cel caragialesc. La ambii autori putem vorbi de amestecul de “mof” =i de straniu uman în postură comică, la ambii putem observa inaptitudinea pentru tragic (la Gogol, comicul e tragic). Dar nici humorul lui Caragiale nu seamănă cu humorul s[ă]n[ă]tos, care sporește sentimentul vitalității în lector, ca la Creangă, la G. Brătescu ori la Al. O. Teodoreanu. Pe c`nd însă la Caragiale distingem humorul morbidității sociale, la G. Călinescu, aici, se poate vorbi de un humor al morbidității biologice: humor terăiar la Simion, comic luetic la Titi, reacții mecanice de natură endocrină la Aurica (insatisfacție sexuală), ori la Aglae (histeria).

Ca tip de erou balcanic, bucureștean, Stănică Rău, personajul exemplar al romanului, merită să fie considerat o creație de prim rang, pe linia epicii românești, în galeria noastră națională, alături de Dinu Păturică =i Lică Trubaduru. Ceea ce sporește semnificativă sa este o anumită simpatie a autorului față de *versatilitatea* (cum o numește) structurală a unui personaj mimetic, capabil de judecări moral-valabile =i chiar de transpoziții sentimentale în lume ale moralului, de-acelele lui r[em`n`n permanent imorale — ca =i cum autorul ar prețui în canalia inteligentă eforturile, echival`nd inteligența activă, bună, cu o muncă ce trebuie răsplătită. În cadrul “balzacianismului” (interese de afaceri, de succesiune) din *Enigma Otiliei*, cel mai îndreptățit să =i însușească banii avarului Giurgiuveanu este singurul care muncește pentru însușirea lor, prin inteligența dedicată acestui scop: Stănică Rău. Această interpretare a lui Stănică poate fi temeinic sprijinită

pe ideile din eseul *Domina bona* (1947), unde pentru C[linescu "labilitatea (lui Caragiale) vine din inteligen[", Conul Leonida fiind apreciat drept o "minte dialectic[", deoarece "sare iute peste contradic[ii". Incoeren[a eroilor lui Caragiale o consider[C[linescu drept "o tensiune a spiritului", deci "un fond", =i el zice despre Ca\avencu, burlesc memorabil.: „Ca expozi[ia ideilor este extravagant[nu import[, fundamental este c[eroul tr[ie=te mari senza[i ideologice”, c[ci "a profera cuvinte incoerente nu]nseamn[a fi =i f[r] fond”, iar despre mentorul *Junimii*: "Maiorescu e credincios unei "idei" =i nu poate]n\elege =i pe cealalt[" =i "o astfel de obstina[ie]mbun[t[\e=te fiin[a etic[,]ns[o s[r]ce=te de experien[e morale, pentru ca tot lui Maiorescu s[-i fie retras[excelen[a fiin[ei etice liniare,]n favoarea meandrelor labile ale "experien[elor morale": "Un T[nase Scatiu superior, subtil, u=or melancolic, energic cu delicate[ie este Titu Maiorescu".

I. NEGOITESCU, *Istoria literaturii rom`ne, vol. 1, Editura Minerva, Bucure=ti, 1991 (indicat pe foaia de titlu corect: 1992), p. 184-185*

De la romanul liric, C[linescu], a trecut la romanul obiectiv, de tipologie, balzacian, cu *Enigma Otiliei* (1938), unde idila]ntre Otilia M[rculescu =i Felix Sima, student medicinist, cedeaz[locul intrigilor avocatului St[nic[Ra\iu, ginerele Aglaei Tulea, pentru dob`ndirea mo=tenirii rentierului Costache Giurgiuveanu, tutorele Otiliei. Cu acest roman, C. realizeaz[ romanul citadin cu cea mai bogat[ galerie de caractere din literatura rom`n[. Costache Giurgiuveanu este avarul afectuos fa\[de pupila sa, incapabil de a face ceva pentru ea. St[nic[Ra\iu, ginerele Aglaiei Tulea, e aristivul intrepid, decis s[se]mbog[\easc[printr-o lovitur[(smulge banii lui Costache, pricinuindu-i astfel un atac de apoplexie). Felix e t`n[rul ]ndr[ gosit labil, ezit`nd s[ia o decizie ferm[, Leonida Pascalopol, b[rbatul matur, generos =i altruist,]n stare s[ ]n\eleag[capriciile unei femei (se va c[s]tori cu Otilia, spre a-i acorda apoi libertatea), Simion Tulea, so\ul subordonat de so[ie, alienat din rosturile lui, Titu, fiul s[u, un apatic r[mas prea mult sub tutela matern[, Weismann, colegul lui Felix, medicul dotat cu sim\ practic, doctorul Vasiliad, un sceptic. La fel de interesant[e galeria temperamentelor de femei. Aglae e femeia voluntar[, mama care =i nenoroce=te cu autoritatea ei familia, Olimpia, fiica sa, nevasta plat[, predestinat[p[r]sirii, Aurica, fata care nu se poate m[rita, invidioas[, Otilia, exponent[a misteriosului =i atr[gtorului etern feminin cu instinct practic. S-au recunoscut romancierului,]n afar[de]nsu=irea de a observa umanitatea sub latura moral[=i a face classifica[ie caracterologic[, puterea de a zugr[vi]n detaliu un mediu, dup[metoda aceleuia=i Balzac, evocarea Bucure=tiului

dinainte de primul război mondial, ca și viziunea picturală a imensității Bărganului, loc de repaus pentru gentilomul cu suflet de artist, Leonida Pascalopol.

Cele două romane erau suficiente pentru a atesta virtuțile de prozator ale criticului, experimentator și al nuvelei (“*Iubita*” lui Bălcescu, *Catina damnatului*, *Noi vrem pământ, Necunoscutul*) când, după un manifest literar clasicist (*Sensul clasicismului*, 1946) C. a întreprins o nouă aventură românească neașteptată, situându-se în fruntea romancierilor din perioada postbelică. Tema din romanul *Bietul Ioanide* (1953), scris între 1947 și 1949, a fost, definiția autorului însuși, scrierile “cum trăiesc spiritele academice vremurile furtunoase”.

Dictionarul scriitorilor români (coordonatori: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu), Editura Fundației Culturale Române, București, 1995, p. 514-515.

Romanul *Enigma Otiliei* (numit inițial *Prinții Otiliei*), publicat în 1938, ridică de la bun început probleme privind încadrarea lui într-un curent literar. Structura, compoziția, personajele, arhitectura narativă, o serie de pasaje lirice demonstrează cu pregnanță că romanul este, în același timp, clasic, romantic și realist, dar nu lipsesc nici elemente baroce. Dacă aceste apartenențe ar fi comparate, evaluate, s-ar putea trage ușor concluzia că romanul aparține totuși realismului critic, sau realismului balzacian. În perioada interbelică, tehnicile balzaciană, proustiană, stendhaliană dobândiseră un mare prestigiu grație Hortensiei Papadat Bengescu, lui G. Călinescu sau lui Camil Petrescu, însă nu poate fi vorba aici de o “modă” sau de o așezare la modele universale. Prozatorii noi tri le-au folosit în maniere insolite, fără ostentație, ca simple necesități stilistice orientate de forma mesajului pe care opera voia să-l transmită.

Romanul *Enigma Otiliei* se înscrie firesc în primul rând în sfera realismului critic balzacian, fiind un roman care oferă cititorului o imagine amplă a societății bucureștene de la început de secol XX. Tematic, opera ar putea fi înscrisă în rândul creațiilor care prezintă “istoria unei moșteniri”, dar intenția auctorială pare să fie aceea de a realiza mai multe studii de caz. Firul narativ demonstrează astfel că personajele lui Călinescu sunt concomitent “tipuri” dar și individualități. Legătura cu realitatea este evidentă atât în construirea, cât și în evoluția eroilor.

Autorul omniscient și omniprezent și creionează de la început eroii și aceștia vor evolua, în stil clasic, cu o consecvență caracteristică perfectă. Mai mult decât atât, destinul eroilor este implicit o urmare a calităților și defectelor pe care ei le etalează în cuprinsul cărții. Moș Costache Giurgiuveanu se definește din primele

pagini ca un avar =i astfel se va comporta p`n[ c`nd moare. Felix Sima este ambiviosul profesional de la Inceput =i totul se va centra, In cazul lui, In jurul voinei de a deveni un medic celebru, dorin\ [pentru care va accepta cu stoicism =ederea In spa\iul meschin oferit de cele dou[familii din strada Antim.

Firul nara\iunii Incepe, dup[precizarea autorului, In iulie 1909 =i are In principal, ca spa\iu de desf[=urare, casa lui mo= Costache. Ra\iunile epicului implic [In s[=i alte spa\ii, astfel c[se p[trunde In sfera familiei Tulea, In casa lui Leonida Pascalopol, la mo=ia acestuia din B[r[gan, In casa Georgetei sau a lui St[nic[Ra\iu. Mediile sunt diferite: negustori, afaceri=ti, industria=i, curtezane, parveni\i, ceea ce d[imaginea ampl[a unei societ[=vi care se Inchin[zeului ban. Aproape In fiecare loc este prezent St[nic[Ra\iu, cu debitul s[u verbal exagerat =i cu In dr[zneala-i calculat[, de=i ie=it[din comun.

Personajul martor este Felix Sima. Acesta este fiul doctorului militar Iosif Sima de la Ia=i. R[mas orfan (ji moare In t`i mama, apoi tat[1]) este sub tutela lui mo= Costache, un fel de unchi prin alian\ [. T`n[rul, In c[minor, vine la Bucure=ti pentru a=i continua studiile, iar prima Intrevedere cu tutorele s[u este de-a dreptul ilariant[. C`nd ajunge In strada Antim, unde locuia mo= Costache, b[tr`nul avar In t`mpin[ cu afirma\ia stupefiant[: “...nu, nu st[ nimeni aici, nu cunosc...”. Interven\ia Otiliei ] salveaz[ pe t`n[rul timid, aflat aproape In pragul dezn[dejdiu. Din prima sear[eroul are In fa\ a ochilor persoanele care]i vor zbuciuma pu\inul timp p`n[ la majorat. ]l cunoa=te pe rafinatul Leonida Pascalopol, prietenul lui Costache Giurgiuveanu =i protectorul Otiliei, apoi “clanul” Tulea, familia Aglaei, sora b[tr`nului avar care avea un so\ senil =i trei copii: Olimpia, c[s[torit[cu St[nic[Aurica, o fat[b[tr`n[, obsedat[de matrimoniu, =i Titi, In tr-un fel, retardat mintal.

In casa lui mo= Costache se Infirip[idila plin[de inedit dintre Felix =i Otilia. Casa lui Giurgiuveanu are o via\ ciudat[pentru c[totul se coordoneaz[zg`rcei b[tr`nului: interiorul slab luminat, mobilele adunate de ocazie, pere\ii scorji\i, sc[rile care sc`r\ie. Totul necesit[repara\ii, iar acestea nu se fac din avari\ie. Casa este In tr-o puternic[antitez[cu camera Otiliei, plin[de lucruri scumpe =i de bun-gust, toate furnizate de generosul Pascalopol.

Felix devine martor al celei mai spectaculoase scene: jocul de c[r\i care adun[In jurul mesei cele mai bizare caractere: mo= Costache, Aglae — avizi dup[c`=tig, Pascalopol blazat =i dezinteresat, =i Aurica — anost[, uneori absent[ la ceea ce e In jur. Spectatorii jocului sunt: Felix, Otilia, care e mereu In preajma lui Pascalopol, =i Simion Tulea, inofensiv =i taciturn. Jocul de c[r\i este un bun prilej pentru etalarea g`ndurilor mal\ioase ale Aglaei care ironizeaz[, jigne=te cu premeditare at`t pe Otilia c`t fi pe Felix. Felix observ[avari\ia b[tr`nului unchi, cochet[ria

Otiliei, r[utatea =i meschin[ria Aglaei, devenind]n timp un interiorizat. Spre a se salva,]=i]ntre\ine un jurnal]n care are curajul s[-i noteze]n special st[rile afective legate de frumoasa Otilia. Fa[\ de Pascalopol, eroul=maritor are sentimente contradictorii:]l respect[, se revolt[ ]mpotriva lui sau]l ur[=te,]n conformitate cu aten\ia pe care i-o acord[Otilia acestui elegant mo=ier.

Otilia este asemenea unui copil zburdalnic, plin de canoare =i sensibilitate. C`nd cei doi tineri merg la mo=ia lui Pascalopol, lui Felix i se clarific[ multe din atitudinile stranii ale Otiliei, ]n care vede un amestec ciudat de copil[rie =i maturitate. R[m`ne]ns[consternat c`nd, f[r] a spune ceva, Otilia pleac[ pentru c`teva luni la Paris,]nso\it[de Pascalopol. Aceast[perioad[este pentru Felix un lung moment de fr[m`ntare pe care ]ncearc[ s[-l traverseze vizit`nd-o pe Georgeta, curtezana unui b[tr`n general. Revenirea acas[ a Otiliei se face firesc, totul reintr[ ]n normal, iar declara\iile de dragoste sunt mai pronun\ate, de=i tot at`t de pure =i frumoase ca mai]nainte.

Idila celor doi este un fenomen candid, opus vie\ii meschine a clanului Tulea, secondat de St[nic[Ra\iu, care manifest[un v[dit interes pentru ceea ce face Costache Giurgiuveanu cu banii. To\i sunt interesa\i dac[b[tr`nul a f[cut vreun testament Otiliei. ]ntr-un fel, ei ]=i potolesc interesul ]n momentul ]n care b[tr`nul]ncepe s[construiasc[o cas[,]n gr[dina imobilului din strada Antim. Construc\ia pare s[fie nefast[pentru b[tr`n deoarece, ]n timp ce=i inspecta materialele, el sufer[ un prim accident vascular. "Familia", interesat[ "*s[ nu ias[ un ac din cas[*", pune st[p`nire pe locuin\ [=i]l p[ze=te pe b[tr`n a=tept`nd s[moar[. Dar Mo=Costache]=i revine]n urma congestiei =i]ncepe s[se intereseze mai mult de s[n]tate =i de suflet.]ncearc[chiar s[-i aduc[ ]n cas[o femeie, pe Paulina,]ns[, c`nd aceasta]i cere s[o treac[ ]n testament, Costache refuz[, iar femeia pleac[.

Casa lui mo= Costache este spionat[sistematic de St[nic[. Acesta apare =i dispare f[r] motiv, colport`nd diverse =tiri dintr-o cas[ ]n alta. C`nd Giurgiuveanu are a doua criz[, St[nic[profit[de scurta absen\ a Otiliei =i a lui Felix =i]i fur[b[tr`nului banii de sub saltea. Din aceast[ cauz[ avarul moare. Familia ]l ]ngroap[ cu oarecare fal[ spre a nu fi de "r`sul lumii".

]ntr-o situa\ie dilematic[r[m`ne Otilia, pentru care mo= Costache nu apucase s[ depun[ la banc[ dec`t o sut[de mii de lei =i care refuz[c[s]toria cu Felix, pe motiv c[ea ar constitui o piedic[ ]n calea realiz[rii sale profesionale.]ntr-una din zile, Otilia p[r]se=te casa =i din acel moment Felix nu o mai vede niciodat[.

Dup[mai mul\i ani, Felix se re]nt`lne=te cu Pascalopol, mult ]mb[tr`nit, care]i spune c[Otilia e]n Spania, c[s]torit[cu un conte.

Felix ajunge a=a cum visase, un doctor de renume, profesor universitar =i realizeaz[=i o c[s]torie fericit[. Rev[z`nd-o]ntr-o fotografie oferit[de Pascalopol,

lui Felix]i e cu neputin\ [s] o recunoasc [ ]n femeia cu tr[s[turi fine pe Otilia cea plin[de ciud\ \enii =i copil[roas[din anii tinere]ii.

O ascensiune spectaculoasa are Stanic[Ra]iu care, devenit bogat, gra]ie banilor fura]i de la mo= Costache, o p[r[se=te pe Olimpia, se c[s[ore=te cu Georgeta =i ajunge om politic.

Romanul are, oarecum, o construc]ie simetric[, deoarece,]n final, eroul observator Felix se re]ntoarce pe strada Antim =i revede casa lui mo= Costache, l[sata]n paragin[, amintindu=] de replica b[tr`nului, acum adev[rat[: “*Aici nu st/ nimeni*”

Marele talent =i modernitatea lui C[linescu se relev[ ]n primul r`nd ]n modul cum romancierul ]=i construie=te personajele. Acestea sunt definite ]n spiritul realismului balzacian, deduc`ndu-se caracterul =i preocup[rile lor din modul cum se]mbrac[, dup[mediul ambient, dup[preferin]ele pentru jocuri de societate sau]ntruniri familiale. Pe de alt[parte, imaginea personajului este =i mai veridic[atunci c`nd sunt prezentate =i p[rerile celorlali eroi despre ei]n=i=i.

Cele mai multe impresii sunt legate de Aglae Tulea.]n timp ce Otilia o accept[a=a cum este, f[r[s[aib[resentimente pentru toata r[utatea ei, Felix tr[ie=te uneori sentimente de abandon =i vrea s[se rup[de acest mediu]nchistat =i ostil: “]l obosea,]l nelini=tea aceast[lume f[r[instinct de rudenie, aprig[,]n care un om nu se putea]ncrede]n nimeni =i nu era sigur de ziua de m`ine. ]i fur[ odio=i to]i, =i Costache, =i Aglae, =i ceilal]i =i un g`nd]i st[ruia]n minte, s[fug[c`t mai repede din aceast[ cas[.” ]n maniera sa plin[ de franche]e, St]nic[ o reprezint[ pe Aglae astfel: “*Asta n-are nimic sf`nt. B[rbat, frate, to]i-s fleac pentru ea. Ambiv]oas[=i veninoas[*”.

Weissmann o define=te deosebit de bine]ntr-o singur[propozi]ie: “*Este bab[absolut[, f[r[cusur]n r]u*”.

C[linescu realizeaz[concomitent tipuri =i individualit[.i. Aproape toate personajele ilustreaz[tipologii, cu dou[excep]ii: Pascalopol =i Otilia. Pe Leonida Pascalopol]l unicizeaz[strania dragoste pentru Otilia, despre care spune: “*...n-am prea stat ca s[disting, ce e patern =i ce e viril]n dragostea mea*”.

Otilia e mai mult un simbol al feminit[ ]ii dec`t un personaj. Eteric[, sensibil[, capricioas[, este totu=i matur[, av`nd un mod filozofic de a-i privi pe oameni =i de a observa via]a, societatea. +i ea, ca =i Felix, sunt martorii r[ut[ ]ii =i ai l[comiei umane.

Romanul lui C[linescu are =i accente romantice. Prozatorul descrie cu mult[sensibilitate B[r]ganul, hele=teul de la mo=ia lui Pascalopol, o turm[de bivoli]n c`mpie etc. Descrierea hele=teului]l define=te pe C[linescu drept un intelectualist, expresia sa artistic[apropiindu-se de lirica lui Ion Barbu sau de prozele lui Geo

Bogza: "P[*m`ntul sc*]pat de str`nsoarea vegeta\iei era negricios =i colbos,]nc`*t caii intrau cu picioarele ]n el ca-ntr-un lichid fumeg*]tor. O perdea groas[ =i scund[ de s\lcii se rezema ]n jos pe orizont, =i din cauza netezimii solului toat[ ]ntinderea avea ]nf\i=area unui sm`rc, cu deosebirea c[adev[ratul hele=teu era mai]ntunecos =i mai lucios. Smocurile rare de buruieni]nfipte ca ni=te gheare]ntoarse]n sus sem]nau cu ierburile din iconografia bizantin[. +i, ca =i acolo, un soare uria=de aram[se l]sa]nro=it pe zare. Priveli=tea era sinistr[=i grandioas[." Surprinz[toare este aici apropierea dintre termenii populari =i cei neologici (**colbos**, **hele=teu**, **smoc =i iconografia bizantin[**, **sinistr[**, **grandioas[**, **sol**).

Romanul lui G. C[linescu *Enigma Otiliei* reprezint[tipul de roman total, at`*t ca form[ artistic[ c`*t =i din punct de vedere al con]nului. El este o fresc[a societ\ii rom`ne=ti de la ]nceput de secol XX, c`nd se pun]n mi=care energii pentru ocuparea unui loc comod =i important]n contextul social.**

Istoria dialectic[a literaturii rom`ne (coordonator Gheorghe Cr[ciun, Editura Magister (imprimare: Editura Cartier =i Prut interna\ional), Chi=in]u, 1997, p. 415-418.

a) *Enigma Otiliei* este un roman social, realist, fiindc[tema, eroii, conflictul, subiectul sunt luate din via\a societ\ii bucure=tene de la]nceputul secolului al XX-lea.

Ideea este c[o societate parazitara nu are sensul de a exista.

Subiectul este istoria unei mo=teniri. Costache Giurgiuveanu, un b[tr`n avar, agonise=te de-a lungul vie\ii o avere, care intr[ printr-un concurs de ]mprejur[ri ]n m`na unui escroc Stanic[Ra\iu. Solu\ia este realist[, fiindc[cel mai adaptat la o "so\ietate f[r[de prin\ipuri =i f[r[de moral[" este Stanic[Ra\iu, arivistul brutal, f[r[scrupule, t`lharul. Calificativul "t`lhar" pentru Stanica Ra\iu pare dur dar este exact, fiindc[ ]n momentul c`nd]i fur[banii lui Costache Giurgiuveanu, el provoac[moartea acestuia. Costache Giurgiuveanu este avarul, iar Aglae Tulea, sora lui, este varianta sa feminin[. Clanul Tulea, adic[Simion, Titi, Aurica, Olimpia tr[iesc parazitara. Otilia este snoaba, Pascalopol este rafinatul. Felix Sima este ambi\iosul. Eroii alc[tuiesc dou[grupuri sociale, care se confrunt[. Pe de o parte clanul Tulea, cu Aglae Tulea, St[nic[Ra\iu, Olimpia, Aurica, Titi lupt[s[ ]n m`na pe avere, iar de cealalt[parte Costache Giurgiuveanu, Otilia, Felix Sima, Pascalopol, lupt[ca s[-i]mpiedice. Eroii sunt tipici =i ac\ioneaz[ ]n]mprejur[ri tipice.

Caracterul realist al romanului se exprim[prin critica institu\iilor sociale =i a

moravurilor. Familia, ca celul[a societ[\\ii, este v[zut[ ]ntr-o ipostaz[jalnic[. Clalnul Tulea cu Aglae dezumanizat[, cu Simion internat la ospiciu, cu Titi ratat, cu Olimpia alungat[de Stanic[Ra\\iu cu Aurica nem[ritat[, ne d[o imagine a degrad[r\\ii familiei. Chiar nucleul Costache Giurgiuveanu, Felix Sima). Otilia are o situa\\ie precar[, iar mariajul dintre Pascalopol =i Otilia este meschin =i ipocrit. Eroii sunt egoi=ti, dau prioritate capriciilor, tr[iesc pe conceptual *carpe diem'* =i nu sunt dispu=i s[fac[sacrificiu. C`nd Simion se alieneaz[ este ]ndep[r\\tat f[r[ mil[. C`nd Costache Giurgiuveanu este atacat de paralizie, Aglae]i ocup[casa, dar nu aduce un medic ca sa-l]ngrijeasc[. Este o analiz[=tiin\\ific[, balzacian[a unei lumi de arivi=ti,]n care toate inten\\iile, motiva\\iile comportamentului sunt dominate de bani. Chiar Felix Sima este un ambi\\ios, care parvine prin =tiin\\[, prin profesia de medic. El se deosebe=te de ceilal\\i prin calit[\\i morale, prin concep\\ia despre lume =i via\\[, prin faptul c[este un om de valoare, activ social =i nu un parazit.

b) *Enigma Otiliei* poate fi interpretat ca un roman de problematic[, fiindc[dezbate problema paternit[\\ii. To\\i eroii]=i definesc caracterul, comportamentul,]n func\\ie de acest[problematic[.

Costache Giurgiuveanu este realizat pe dualitatea dintre avari\\ie =i dragostea patern[, fiind o replic[la romanul **Mara** de Ioan Slavici. Raportul dintre avari\\ie =i paternitate este bine exprimat, c`nd Costache Giurgiuveanu sf[\\ituit de Pascalopol transform[ averea sa alc[\\uit[ din imobile, localuri, ]n bani spre a-i depune la o banc[ pe numele Otiliei. Din cauza avari\\iei nu-i d[ lui Pascalopol dec`t o sut[de mii, iar dou[sute de mii le va \\ine pentru el =i-i vor fi furate de St[\\nic[Ra\\iu.

Aglae Tulea, sora lui Costache Giurgiuveanu, este caracterizat[prin dualitatea *paternitate =i dezumanizare*. Ca mam[ ]=i asum[rolul paternit[\\ii, fiindc[Simion este alienat, dar ca avar[ajunge la un comportament inuman. Pe ea n-o intereseaz[s[=i ajute fratele, ci]i ocup[casa ca s[pun[m`na pe avere.

St[\\nic[Ra\\iu este demagogul paternit[\\ii. Face teoria familiei, ca Ric[Venturiano al lui Caragiale, dar]l las[pe Reli=or, b[\\iatul bolnav, s[moar[, fiindc[n-are nici un interes s[fie prea legat de clanul Tulea.]i va propune Otiliei s[se c[s\\toreasc[cu el, ca s[pun[m`na pe averea lui Costache Giurgiuveanu. Dup[ce-l fur[=i-l omoar[pe Giurgiuveanu o va p[r[\\si pe Olimpia =i se va c[s\\tori cu Georgeta. Este drumul descris de Nicolae Filimon, care]i d[lui Dinu P[\\turic[o tovar[=] de via\\[necinstit[, vicleana, o aliat[pentru afacerile cele mai murdare.

Cei doi orfani, Otilia =i Felix, caut[s[se ocroteasc[unul pe cel[\\alt. Felix]i propune Otiliei s[se c[s\\toreasc[cu el dorind s[=i asigure existen\\a. Otilia va

¹ Bucur[-te de ziua de azi! (lat. - n.red.).

opta pentru Pascalopol, fiindcă nu se consideră o parteneră de viață pentru Felix. Coordonata paternitate și nu iubirea îi determină opțiunea.

Pascalopol este realizat pe dualitatea dintre paternitate și iubire. El o cunoaște pe Otilia de mică, a crescut pe genunchii lui, a considerat-o un fel de fiică iar Otilia îl consideră un fel de tată. Și va asuma o parte din rolul paternității și-i pune pe numele ei la bancă o sumă de mii de lei înainte ca Giurgiuveanu să-i dea acești bani. Și face toate capriciile. O duce la Paris. Când Otilia va cunoaște un argentinian bogat, el îi va reda libertatea.

c) Problema iubirii poate determina interpretarea romanului ca un roman de dragoste, în sensul că aduce povestea unei iubiri. Otilia este o eroină romantică, excepțională, fiindcă, deși trăiește într-un mediu corupt și menține candoarea, puritatea, este ca un nufăr, care crește alb pe balta plină de mociroși a societății burgheze bucureștene. Tema, eroii, conflictul, subiectul au în acest context o structură afectivă. Felix, care o iubește, citește în ochii ei limpezi și plini de seninătate candoarea și este contrariat de bătăfele puse în circulație de clanul Tulea.

Iubirea este problematizată ca într-un roman expresionist. Când Felix o sărută cu patimă pe Otilia, aceasta îl învață să se comporte delicat. Când îi analizează palma și vede că va avea apte copii se sperie. Reacția ei devine o motivație pentru a-l respinge pe Felix. Când Otilia, sufocată de grosolăniile clanului Tulea, pleacă cu Pascalopol la Paris, Felix derutat, are o scurtă aventură cu Georgeta și-i pare că a trădat-o pe Otilia.

Otilia este delicată, frumoasă, voluntară, instruită, dar independentă ei, felul în care și exprimă personalitatea este elementul de disjuncție, de incompatibilitate dintre eroi. Raportul ambiguu dintre ea și Pascalopol, dar mai ales discuția francă a lui Pascalopol, care-i spune că va lupta cu armele lui pentru Otilia, îl tulbură pe Felix și nu ține cum să acționeze, ca să o scoată din influența mediului malefic burghez. El vrea să aibă o discuție decisivă cu Otilia, vrea să aibă certitudinea că Otilia îl iubește, că se va căsători cu el. Răspunsul fetei este echivoc. "De tine depinde totul". În esență Otilia este prinsă de mreaja conceptului *carpe diem*. Ea vrea să câștorească, să strălucească prin saloane, să se bucure de viață, să nu muncească, să n-ai răspunderea unei mame.

Teoria raportului dintre bărbat și femeie, pe care o face Pascalopol, când caută să explice atitudinea dezumanizată a Aglaei Tulea, grosolănia, brutalitatea, arivismul, de care dă dovadă, este un mod indirect de a-i spune Otiliei: "eu ți se iubesc, fiindcă sufletul meu e vacant, fiindcă n-am iubit pe nimeni".

Teoria dragostei fcută de Aglaea Tulea este a unei ariviste: "Dragoste! Fleacuri!

Pe vremea noastr[nu mai era asta. Dup[nunt[vine =i dragostea". Aceasta explic[=i]mpietrirea sa l[untric[.

Aurica este obsedat[de problema dragostei, ca fiind singurul mijloc de a se realiza. Ea n-are o profesie, un rol social, vegeteaz[=i exprim[soarta tragic[a fetei b[tr`ne ]ntr-o situa\ie precar[. "Dac[ n-ai noroc, degeaba. Po\i s[ fii frumoas[, po\i s[ ai zestre, po\i s[ ie=i ]n lume =i b[rba\ii nu se uit[ la tine. Pentru asta trebuie s[ te na=ti. Mai sper =i eu c`t[va vreme =i pe urm[, adio". Ea reprezint[ratarea sub aspectul erotic.

Iubirea este o problem[, care determin[diferen\ierea eroilor, ca =i problema paternit[\ii. Pentru Felix iubirea este o comuniune de interese, idealuri, aspira\ii, modul de a organiza o familie, o via\ stabil[.

Pentru Otilia iubirea este un sentiment delicat ca o floare, care are nevoie mereu de un decor schimbat spre a=i etala frumuse\ea, ca s[=i]mplineasc[capriciile, s[nu aib[r[spunderi, copii, s[nu munceasc[.

Pascalopol]i exprim[iubirea ca o ocrotire patern[a Otiliei, calcul, experien\[, subordonarea problemelor personale fa\ de Otilia.

St[nic[Ra\iu consider[iubirea o afacere, un mod de a=i realiza planurile arivistice. Ca =i Dinu P[uric[, el vede]n Georgeta cocota de lux, de care are nevoie, ca ajutor]n organizarea localurilor cu jocuri de noroc =i trafic de narcotice.

Dezbaterea problemei iubirii nu are acuitatea din romanele lui Camil Petrescu, ci este mai mult un sistem de diferen\iere =i de caracterizare a eroilor.

d) *Enigma Otiliei* pune]n dezbatere =i problema moralei, ceea ce d[romanului o dimensiune clasicist[, ca =i problema paternit[\ii. Morala nu este v[zut[ca o problem[teoretic[, ci implicat[ ]n modelul de existen\[, ca o coordonat[a jocului de-a via\a =i de-a moartea. Dac[tipizarea, caracterul critic al romanului contureaz[dimensiunea realist[, tr[s]turile general umane ale eroilor, caracterul moralizator dau dimensiunea clasicist[. Lipsa principiilor morale face din Costache Giurgiuveanu un avar, din St[nic[Ra\iu un t`lhar, din Aglae Tulea o brut[, din Georgeta o cocot[ de lux, din clanul Tulea o pseudofamilie, din societatea burghez[ un infern social. Este prezent =i conceptul de lume ca joc, definind elementele de baroc din structura romanului. C`nd Felix Sima vine]n casa lui Costache Giurgiuveanu]i g[se=te pe cei din clanul Tulea juc`nd table. C`nd clanul Tulea ocup[casa lui Costache Giurgiuveanu,]n loc s[-l ajute ei joac[, fumeaz[=i-i fac o situa\ie imposibil[. Elementul de baroc const[ ]n faptul c[tema, eroii, conflictul, subiectul sunt structurate pe conceptul de *fortuna labilis*¹ exprimat prin cuvintele rostite de Costache Giurgiuveanu: "Aici nu st[*nimeni*", cuvinte, care sunt reluate ca o concluzie, ca un laitmotiv epic,]n finalul romanului, d`ndu-i un aspect rotund, clasic.

¹ Soarta schimb[toare

Caracterul dual al eroilor creează acest aspect de joc. Eroii par a juca un rol. Acest caracter teatral prezent în poziția lui I. L. Caragiale îl găsim în scena ocupării casei lui Costache Giurgiuveanu marcat în punctul culminant al luptei pentru avere. Fiecare personaj își expune poziția, problemele, se autocaracterizează. Scriitorul folosește modelul dialogului divergent din piesele americane, construind un fragment de text dramatic:

“*Aglae*: Am început să am junghiuri reumatice, ce n-aveam mai înainte. Eu cred că toate astea sunt din supărare, nimic nu măbătărește mai mult ca supărarea. Iau iod dar nu văd nici un folos cu toată reclama. Mi spunea o damă să mă duc la băi la Pucioasa. Odată îmi odată, când oi scăpa de necazurile astea, tot am să mă duc.

Stănică: Parcă am născut ceva bun, ceva rar. Mi vine un miros cunoscut în nări de la bufetul ăsta și nu ătiu ce.

Aurica: Dacă n-ai noroc, e degeaba. Poți să fii frumoasă, poți să ai zestre, poți să ieși în lume și bărbății nu se uită la tine. Pentru asta trebuie să te naști. Mai sper și eu că ăta vreme și pe urmă, adio. Nu mai sunt nici bărbăți cavaleri, ca înainte. Azi te invit, ies cu tine în lume și apoi se face că nu te ătiu.

Stănică: Am păzit odată un unchi trei zile și trei nopți în ir, pănă am picat toată jos de oboșală și bolnavul nu mai murea. Când ne-am sculat a patra zi l-am găsit rece!

Tită: Am să-l copiezi în format mai mic și am să-l tratez numai cu creion numărul 1.

Vasiliadă: Am clienți care mă scoală noaptea... ca să mă duc să constat decesul...”

Condiția morală, modelul de gândire, amprentă psihică se conturează bine pentru fiecare erou în cadrul grupului social. Societatea ne apare ca o sumă de ariviți, ca ipostaze ale prototipului, ca în piesele lui I. L. Caragiale, unde idiotul ca Agamă și Dundanache stă în vârful ierarhiei ariviților.

e) *Enigma Otiliei* este un roman de sinteză, fiindcă pe structura realistă a romanului găsim grefate elemente de clasicism, romantism, baroc, expresionism.

Structura realistă este realizată prin tipurile sociale variate, prin “feliile de viață” bucureștene, prin tehnica de colaj, prin caracterul critic. Tehnica de colaj constă în introducerea listei scotelilor lui Costache Giurgiuveanu descoperită de Felix Sima, prin care acesta află furturile din banii săi făcute de tutore. Găsim textul scrisorii pe care o primește Costache Giurgiuveanu și-l determină să-și vândă localurile, găsim textul adresei pe care Stănică Rașu o trimite Olimpiiei sau textul redactat de Pascalopol către bancă pentru a-i deschide un cont Otiliei. Această

prezen\ de limbaje diferite, plurilingvismul caracterizeaz[textul realist]n proz[=i o g[sim la Honoré de Balzac, la Nicolae Filimon sau Marin Preda. Descrierea ampl[a casei lui Costache Giurgiuveanu este tot realist[=i asociaz[romanele lui Balzac.

Elementele romantice nuan\ez[textul =i-l scot din bezna patimilor ariviste. Romantic[este ruinarea casei lui Costache Giurgiuveanu, caracterul excep\ional al Otiliei, al lui Felix, precum =i structura afectiv[a eroilor, a subiectului, a conflictului dintre Otilia =i Felix,]ntre Aglae =i Otilia,]ntre Felix =i Pascalopol.

Problematizarea, analiza psihologic[, antiteza, contrastul, conceptul de *fortuna labilis*, tehnica sferoidal[, tehnica algoritmic[, nuan\area aduc acest[interferen\ de stiluri apar\in\nd unor curente estetice diferite.

Finalul romanului cu “aici nu st[*nimeni*” exprim[parc[ ]mplinirea unei pedepse cuprins[ ]n versetul: “=i urma lor de pe p[m\nt o va =terge”, silindu-l pe cititor la o medita\ie =i la o concluzie moralizatoare.

Emil ALEX{NDRESCU, *Analize =i sinteze de literatur[rom`n[*, Editura Moldova, Ia=i (anul edit[rii neprecizat), p. 286-290.

Personaje din “Enigma Otiliei”

AGLAE TULEA

Este, de fapt, =efa clanului Tulea, mama Olimpiei, Aurichii =i a lui Titi.

Portretul Aglaei este fixat de la]nceput, cu detalii precise ce indic[tr[s[turile ei morale: “Era o doamn[cam de aceea=i v`rst[ cu Pascalopol, ]ns[ cu p[rul negru piept[nat bine ]ntr-o coafur[ japonez[. Fa\`a]i era g[lbicioas[, gura cu buzele sub\iri, acre, nasul]ncovoiat =i acut, obrajii br[zda\i de c`teva cute mari, acuz`nd o sl[bire brusc[. Ochii]i erau bulbuca\i ca =i aceia ai b[tr`nului, cu care sem[na pu\in =i avea de altfel aceea=i mi=care moale a pleoapelor. Era ]mbr[cat[ cu bluz[ de m[tese neagr[ cu numeroase cercule\e, str`ns[la g`t cu o mare agraf[de os =i sugrumat[la mijloc cu un cordon de piele]n care se vedea prins[de un l[ ]n\i=or urechea unui cesule\ de aur.”

Vulgar[=i rea, “o viper[”, cum o calific[Otilia, ea dirijeaz[ofensiva]mpotriva fetei, pe care o vrea c`t mai departe de Costache, a c[rui moarte n-o afecteaz[deloc, urm[rind numai banii.

Pascalopol]=i d[seama de pericolul ce o p`ndea pe Otilia. “Ei bine, cocoana

Aglae, condus[de St[nic[[sta, care e un escroc =i umbl[dup[procopseal[, e capabil[s[declare c[Costache s-a smintit =i e iresponsabil, aduc`nd m[rturia doctorului. "Pentru bani cape\i orice declara\ie".

Acreala, l[comia de bani, de avere, spiritul c[rcota=, invidia maladiv[, r[utatea sunt tr[s]turi ce alc[tuiesc tipul "babei absolute".

Cu sentimente ciudate fa\[de so\=i copii, nesincronizate niciodat[, e obsedat[de g`ndul c[ Otilia va fi adoptat[ de Costache: "C`t tr[iesc eu niciodat[. Doar mai sunt legi]n \ara asta, mai sunt tribunale. }l dau pe m`na parchetului pe Costache, asta-i fac. L-a ame\it stricata asta. Cine =tie ce-o fi]ntre ei."

Femeie de mare energie,]=i concentreaz[for\ele, dintr-o r[utate structural[, spre denigrarea tuturor: a fratelui b[tr`n =i bolnav, neajutorat, a tinere\ii fermec[toare —]n cazul Otiliei =i a lui Felix — a generozit[\ii =i rafinementului lui Pascalopol. E denaturat[de aviditate.

Grija =i dragostea pentru copiii ei n-o umanizeaz[pentru c[este dominat[de r[utate =i vulgaritate. Ea este]nfr`nt[ pentru c[ nu dob`nde=te nici banii lui Costache, pe care-i furase St[nic[, iar destinul ei familial e]n total declin: Olimpia e p[r]sit[de St[nic[, Aurica r[m`ne fat[ b[tr`n[, Titi se va "leg[na" din ce]n ce mai des, iar Simion este internat]ntr-un ospiciu.

Scena]n care ea]=i p[ze=te fratele bolnav de teama pierderii averii, o face grotesc[:,— Aici e casa fratelui meu, =i eu sunt unica lui sor[. Nimic nu se mi=c[aici]n cas[=i nimeni nu s-atinge de nimic. Trebuie s[st[m aici s[p[zim, n-o s[l[s[m]n cas[un bolnav f[r[sim\ire, care nu vede, n-aude, cu str[ini]n cas[."

Dup[ce St[nic[trage pachetul cu bani de sub salteaua lui Costache, provoc`nd moartea acestuia, Aglae dovede=te lipsa oric[rei urme de umanitate:

"Ocup[casa milit[re=te. }n loc s[ ]ngrijeasc[de mort, ordon[tuturor s[nu spuie]nc[nim[unui de cele]nt`mplate =i puse pe Marina s[p[zeasc[la poart[ca s[nu vin[nimeni.

— S[vedem unde]i sunt banii, dac[a l[sat vreun testament, zise Aglae, trebuie parale pentru]nmorm`ntare. }n vreme ce cadavrul st[tea inert peste plapum[=i]ncepuse s[ia tonuri ceroase, Aglaia, Olimpia =i Titi scocteau]n toate p[r]ile, tr[geau sertarele, desf[ceau garderobul, c[utar[prin sob[."

Antipatia autorului este evident[. Personajul, construit clasic, reprezent`nd esen\a caracterului sau, intr[intr-o serie tipologic[care repugn[. (M.P)

COSTACHE GIURGIUVEANU

Este personajul central al romanului, c[tre care converg toate energiile, din motive =i interese diferite (Otilia =i Felix pentru c[ ]l iubesc =i-i ocrotesc, Pascalopol pentru c[i-e mil[de el =i e tutorele Otiliei, membrii clanului Tulea pentru c[vor s[-i ia averea).

Costache este unchiul lui Felix, cumnat cu tat[ ] acestuia care murise de un an, tutorele lui Felix pentru administrarea bunurilor r[mase de la tat[ ] s[u, doctorul, dar =i tutore al Otiliei, fiica nevastei sale, decedate.

Costache Giurgiuveanu [ntruchipeaz[tr[s]turile clasice ale avarului, diminuate oarecum prin duio=ie patern[ ]. Prin el se continu[tipologia avarului din literatura rom`n[(Hagi Tudose — B. +t. Delavrancea) =i universal[(Gobseck, Goriot, Grandet — Balzac), G. C[linescu alc[tuind prin Costache un personaj complex.

Scriitorul]l descrie]nc[din primele pagini,]n momentul c`nd Felix sose=te seara, ]n casa acestuia. Chipul lui Giurgiuveanu este prezentat prin privirile lui Felix. Cobor`nd cu]ncetineal[scara ce sc`r`ia cu “p`r`ituri grozave”, Felix v[zu mirat “un omule\ sub\ire =i pu\in]ncovoiat”.

De la aceast[imagine global[, *portretul fizic* se alc[tuie=te prin acumulare de detalii,]ngro=at cu o past[dens[, alc[tuind o imagine grotesc[: “Capul ii era atins de o calvi\ie total[=i fa\va p[rea aproape sp`n[ =i, din cauza aceasta, p[trat[. Buzele ]i erau ]ntoarse ]n afar[ =i galbene de prea mult fumat, acoperind numai doi din\i vizibili, ca ni=te a=chii de os. Omul, a c[rui v`rst[desigur]naintat[r[m`nea totu=i incert[ , z`mbea cu cei doi din\i, clipind rar =i moale,]ntocmai ca bufni\ele sup[rate de o lumin[brusc[, dar privind]ntreb[tor =i v[ditu contrariat”...avea “glasul r[gu=it” =i “b`lb`it”.

Tehnica balzacian[a dezv[luirii caracterelor prin descrierea exterioarelor =i interioarelor e folosit[din prima pagin[a romanului. Exteriorul casei lui Costache Giurgiuveanu e prezentat]n detalii semnificative, suger`nd calitatea =i gustul estetic: imita\ii, inten\ia impresiun[rii prin grandoare, vechimea =i starea dezolant[ a cl[diri: geamurile p[trate erau acoperite cu h`rtie translucid[pentru “a imita vitraliile de catedral[; ferestrele erau de o]n[l\ime “absurd[“, acoperi=ul “c[dea cu o strea=in[lat[“, “totul era]n cel mai antic stil”; zid[ria era “cr[pat[=i scorojit[; din cr[p]turile casei” “ie=eau]ndr[zne\ buruienile” (aspect dezolant, cre]nd impresia de cas[p[r]sit[). Aten\ia e apoi centrat[pe un detaliu al casei, u=a, descris[ ]n am[un\ime. Aspectul ne]ngrijit, degradarea cl[diri trimit la conturarea imaginii despre proprietar, la esen\ a caracterologic[: decrepitudinea =i avari\ia:

„... ” u=a, de forma unei enorme ferestre gotice de lemn umflat =i descleiat de c[ldur[sau ploaie =i bubos de vopsea cafenie, se]ntindea de la cele dou[trepte de piatr[, tocite]n modul convexit[\ii, p`n[ aproape sub strea=in[ . Nici o perdea nu acoperea ochiurile de geam, pline de un praf str[vechi, pe care se vedea bine urmele pic[turilor de ploaie =i ale melcilor f[r] cas[ . Neav`nd alt chip de ales, t`n[rul ap[s] clan\ a moale =i d[du s[ trag[ u=a. Dar spre spaima lui, u=a cea uria= [ se mi=c[ aproape de la sine, c[z`nd spre el cu un sc`r`it]ngrozitor. Intimidat, a=tept[ca lumea din cas[, intrigat[de zgomet s[n[v]leasc[jos, dar nu se]nt`mpl[

nimic. T`n[rul intr[ atunci, ]ncerc`nd s[ ]nchid[c`t mai bine infernala u=[ =i abia ]n[untru f[ cu uimitoarea descoperire c[ m`nerul de os al unui probabil clop`el interior at`rna]n sal[. Dar nu]ndr[zni s[sune numaidec`t, ]ntruc`t]l mir[anticamera. Ea era de o]n[ ]ime considerabil[ocup`nd spa`iul celor dou[caturi laolalt[. O scar[de lemn cu dou[sui-uri laterale forma un soi de piramid[ ]n v`rful c[reia un Hermes de ipsos destul de gra`ios, o copie dup[un model clasic, dar vopsit detestabil cu vopsea cafenie,]inea]n locul caduceului o lamp[de petrol cu glob de sticl[ ]n chipul unui astru. Lampa era stins[,]n schimb o alt[lamp[plin[de ciucuri de cristal, at`rnat[ de ]naltul tavan, lumina tulbure ]nc[pea. Ceea ce ar fi surprins aici ochiul unui estet era inten`ia de a executa grandiosul clasic]n materiale at`t de nepotrivate. Pere`ii care, spre a corespunde inten`iei clasice a sc[rii de lemn, ale c[rei capete de jos erau sprijinite pe doi copii de stejar, adulter[ri donatelliene, ar fi trebuit s[ fie, de marmur[ sau cel pu`in de =tuc, erau grosolan tencu`i =i zugr[vi`i cu =ablonul =i cu m`na, imit`nd picturile pompeiene =i]ndeosebi porfirul prin naive stropituri verzi =i ro=ii. }ns[sistemul de perspective =i festoane]n loc s[fie tratat pe]ntregul c`mp al anticamerei, printr-o optic[ fals[ de zugrav, era t[iat ]n dou[ sec`iuni corespunz`nd fiec[ruii cot, indic`nd astfel]n chip sup[r[tor lipsa de coeziune a planurilor.]n sf`r=it, tavanul imita prin zugr[veli casetoanele unui plafon roman. Acest sistem de decora`ie, precum =i cr[p[turile lungi =i neregulate ale pere`ilor, d[deau]nc[perii un aer de ruin[=i r[ceal[.

Teama, fiorul sunt sugerate evident prin aceste am[nunte semnificative,]n care epitelele (*umflat, desleiat, str[vechi, tocite*) =i elementele auditive, contureaz[o atmosfer[lugubr[=i misterioas[, un aer de ruin[romantica.

B[tr`nul Costache are un comportament bizar, fie din pricina senilit[ ]ii, fie simuleaz[ uitarea din team[, din instinct de ap[rare, fa\ de cei care-i v`nau averea; ca =i b`lb`iala lui care poate fi =i un defect de vorbire, dar =i un mijloc de ap[rare, un mijloc de a c`tiga timp. Aflat la o v`rst[ ]naintat[, mo= Costache manifest[=i alte "bizarerii" care-i dau individualitate:]i freac[m`nile cu "un r`s prostesc", are un sup[r[tor glas "stins", "r[gu=it", dar are duio=ii =i tres[riri de suflet impresionante: pe Otilia, "fe-feti`a" lui (pe care o iubea ]n felul s[u], mo= Costache "o sorbea umilit din ochi =i r`dea din toat[fiin`a lui sp`n[c`nd fata ]l prindea ]n bra`ele ei lungi".

Con=tient c[sora lui, Aglae, ca =i nepo`ii (Aurica, Titi) la care se adaug[ escrocul non=alant, abil =i jovial, St[nic[ Ra`iu — to`i vor s[-l fure, s[-i ia averea, p`ndindu-l =i dorindu-i moartea c`t mai devreme, Costache Giurgiuveanu tr[ie=te drama neputin`ei proprii, b[tr`n =i neajutorat, dar =i ne]nduplecat c`nd e vorba de bani.

De=i are îndatorirea de a asigura existen\ta Otiliei (banii Otiliei de la mama ei îi folosea în afacerile proprii), el am`na mereu reglementarea situa\iei Otiliei. Vorbe=te mereu de inten\iile lui de a o înfia, de a-i face o cas[, de a-i pune bani pe numele ei, dar am`n[tot timpul, pentru c[mania lui de a \ine banii e mai puternic[. De aici teama, suspiciunea c[va fi pr[dat. }i crede în siguran\ numai sub du=umea, sub saltea, =i nu se poate dezlipi de ei. El va fi victima at`ta a propriei suspiciuni, c`t =i a lui St[nic[, care-i gr[be=te moartea, fur`ndu-i banii. Are un sf`r=it tragic.

Caracterul personajului se dezv[luie sub privirile celorlalte personaje.

Felix]n\elege c[avari\ia lui este mai mult o manie (mania de a \ine banii), dar “o iube=te mult pe Otilia =i se g`nde=te mereu la ea”.

Otilia vede în “papa” — “un om bun”;]ns[are “ciud[\eniile” lui, “cam avar”. }n acord cu zg`rcenia lui, b[tr`nul m`nca “cu l[comie, v`r`nd capul în farfurie”. Iubirea pentru Otilia se manifest[ =i se observ[ în gesturi, reac\ii elocvente; mo= Costache nu protesteaz[ niciodat[ c`nd Otilia]l mustr[, st[ca un copil în fa\ta ei.

La primul atac cerebral, Pascalopol v[zu cu uimire cum b[tr`nul “cu n[dragi de stamb[, cu p[tura pe umeri, \inea str`ns la subsuoar[cutia de tinichea cu bani, iar]n m`ini inelul cu chei”. Pascalopol manifest[, ]n generozitatea =i delicate\ea firii lui ]n\elegere fa\ de Costache, consider`ndu-l “un om cam slab, cu ciud[\eniile lui, dar bine inten\ionat”. }n raport cu mo= Costache se definesc moral celelalte personaje pentru c[el de\ine mo=tenirea care-i polarizeaz[pe to\i. (M.P)

FELIX

Student la medicin[, el]nsu=i fiu de doctor, a venit în Bucure\i,]ntr-o sear[de la]nceputul lunii iulie 1909, cu pu`n ]nainte de orele zece, ]mbr[cat în uniform[ de licean. Fix`nd din prima pagin[a romanului timpul =i locul,]n stil balzacian, scriitorul]=i descrie personajul: “...un t`n[r de vreo optsprezece ani, ]mbr[cat în uniform[ de licean, intra în strada Antim, venind dinspre strada Sfin\ii Apostoli cu un soi de valiz[ ]n m`n[, nu prea mare dar desigur foarte grea, fiindc[obosit o trecea des dintr-o m`n[ ]ntr-alta. (...) Uniforma neagr[ ]i era str`ns[bine pe talie, ca un ve=m`nt militar, iar gulerul tare =i foarte]nalt =i =apca umflat[ ]i d[deau un aer b[rb[tesc =i elegant. Fa\ta]ns[îi era juvenil[=i prelung[, aproape feminin[din pricina =uvi\elor mari de p[r ce-i c[deau de sub =apc[, dar culoarea m[slinie a obrazului =i t[ietura elinic[a nasului corectau printr-o not[voluntar[ ]nt`ia impresie”.

}n continuare, scriitorul omniscient alc[tuie=te o adev[rat[fi= biografic[: “Se numea Felix Sima =i sosise cu o or[mai]nainte în Bucure\i venind din Ia=i,

unde fusese elev în clasa a VIII-a a Liceului Internat. Sfârșise liceul, trecând în examenul de capacitate, și acum venea în București la tutorele său, Costache Giurgiuveanu. Acest Giurgiuveanu, căruia obișnuia din familie a-i zice “unchiul”, era cumnat al tatălui său care murise de un an. Doctorul Iosif Sima, fost medic militar, apoi demisionat, nu mai avea de mult rude apropiate de sânge. Singura lui soră, soția lui Costache Giurgiuveanu cel căutat, murise și ea de mult. Văduvul însuși de vreo zece ani, doctorul își trimise băiatul mai mult în pensionate și în internate. După o lungă boală plictisitoare, se stinse și el cu satisfacția copilului mare și cu viitorul oarecum asigurat. În afară de un oarecare depozit în bani, doctorul lăsa lui Felix o casă cam veche dar solidă și rentabilă în strada Lupușanu. Pentru administrarea acestor bunuri, fusese indicat ca tutore “unchiul Costache”, cumnatul său”.

Evoluția profesională a lui Felix Sima este ascendentă. Dotat cu calități intelectuale, cu o tenacitate și o voință de a se realiza, la care a contribuit, desigur, și calitatea dobândită de “orfan”, Felix devine “profesor universitar, specialist cunoscut, autor de memorii și comunicări științifice, colaborator la tratate de medicină cu profesori francezi”. O sensibilitate de o mai mare acuitate, precum și nevoia de afecțiune se prefigurează din copilărie, când a rămas fără mamă de când era în vârstă primară.

Trimis de tatăl său într-un pensionat, copilul trăiește intens clipa înstrăinării de casă și a necunoscutului: “Toată noaptea Felix fu chinat de o agitație nemaiavută, care-i sfârșea somnul. Nu era nici durere propriu-zisă, nici frică, ci acel zbucium al necunoscutului pe care-l ai în noaptea dinaintea plecării pentru totdeauna într-o țară îndepărtată.”

Avea un simț de disciplină înnăscut, sentimentul valorii lui personale.

Drumul devenirii sale profesionale se împletește cu cel al dragostei.

Când sosește în casa lui Costache Giurgiuveanu, apariția Otiliei “îl dădu un sentiment inedit, demult presimțit”. Criza adolescenței, criza erotică în drumul spre maturizare, prin care trece Felix este descrisă prin acumulări succesive. Felix parcurge drumul de la simpla atracție până la acuitatea trăirii sentimentului iubirii caste: “Pentru întâia oară Felix era prins de brâu cu atâtă familiaritate de o fată și pentru prima oară, luând act de izbucnirea unei simțiri până atunci latente, încearcă și acul geloziei, văzând cum Otilia generalizează tratamentul.”

Dar comportamentul imprevizibil al Otiliei îl chină și-l derutează. Încearcă fără de ea o atracție care “deveni din ce în ce mai tiranică; noaptea, chipul Otiliei îl urmărea în tot timpul”. Simte nevoia imperioasă a prezenței fetei; are insomnii, simțurile vibrează. Neputând sta cu Otilia, =eada cu lucrurile ei; din obiectele, dezordinea camerei, reconstituia mișcărilor ei. Se simțea mai aproape

de Otilia aici]n odaie, dec` t l`ng[ea]ns[=i, tr[ind acut incertitudinea iubirii. Familiaritatea cu Pascalopol, prezen\ a permanent[a acestuia]l indispuneau =-l f[ceau s] suferu.

Numeroase pagini descriu cu luciditate st[rile psihice =i fizice prin care trece Felix, ale suferin\elor primei experien\ e erotice, ale iubirii dint` i, adolescentine: nelini-te =i incertitudine, adora\ie =i dezn[dejde, gelozie =i fericite.

“Avea crize de sensibilitate =i reverie. }n vreme ce Otilia r[scoala valurile pianului, el se plimba cu m`nile ]n buzunar, oprindu-se din c`nd]n c`nd ]n fa\ a oglinzii. Se privea sever, l[s`nd buzele]n jos]ntr-o am[r]ciune patetic[. Se sim\ea frumos. Singur[tatea lui, faptul de a nu avea p[rin\i,]l umplea de o exaltare vag[a destinului s[u] propriu. Se]ntreba, inundat de frazele muzicale care veneau de jos, ce avea s[devin[: medic mare, savant, autor celebru, om politic. Se vedea trec`nd, ]n ritmul muzicii Otiliei, ]ntr-o tr[sur[ deschis[, nemi-cat, f[r] z`mbet, privind rece]nainte a lui. A=a]=i]nchipuia purtarea omului mare. Alteori, dimpotriv[, reveria]i de-tepta fl[c]ri de dezinteresare. O vedea pe Otilia amenin\at[de bandi\i, care aveau mai to\i fizionomia lui St[nic[. Ochind, flegmatic de pe fereastr[, dobor a pe r`nd pe to\i vr[=ma=ii, ]n vreme ce Otilia, tremur`nd,]l stre`ngea cu bra\ele ei sub\iri de g` t. Sau fugea c[lare de du=mani neidentifica\i spre p[duri care se]ndoiau moale p`n[ la p[m`nt, \in`nd]n bra\ele pe Otilia. Generozitatea lui se-ntindea =i asupra lui mo= Costache, c[ruia, ruinat,]i oferea un azil, de dragul Otiliei, =i chiar asupra lui Pascalopol pe care-l visa bolnav, senil, readus la via\ ]n sfur[rile lui de medic.”

Chinurile prin care trece c`nd Otilia, plecat[ la Paris cu Pascalopol, nu-i r[spunde la scrisoare, sunt revelatoare. }ndr[gostit, vis[tor =i reflexiv, sim\ea nevoia prezen\ei ei feminine. T[cerua Otiliei ]i umple sufletul de multiple tr[iri: m`nie, gelozie, face fel de fel de ipoteze,]l cuprinde o frenezie nebun[“de a merge pe jos]n frig”, p`n[ la B[neasa, fericirea, =i nesiguran\ a se zbat ]n sufletul s[u] t`n[r =i pur.

Clipele caste, petrecute noaptea, st`nd de vorb[ ]n camera Otiliei,]l umplu de fericire, pentru ca apoi s[fie torturat de tulbur[toare]ndoieli.

Fa\ de Pascalopol are sentimente contradictorii: =i gelozie, =i simpatie.

Nici Pascalopol, nici Felix nu sunt siguri de iubirea Otiliei. Experien\ a erotic[,]mplinit[fiziologic prin cunoa=terea Georgetei,]l maturizeaz[, privind altfel imaginea Otiliei =i comportamentul ei. Chipul ei r[m`ne]ns[, pentru totdeauna,]nv[luit]n mister, o imagine derutant[, de vis, amestec de onestitate, cochet[rie, puritate, iubire incert[.

Finalul deschis al romanului]nt[re=te impresia de vis tulbur[tor al iubirii adolescentine =i proiecteaz[un personaj complex — martor =i actor. (M.P)

OTILIA

Chipul adolescentinai Otiliei este de la început o apariție angelică, descris în mod expres de scriitor, din momentul sosirii lui Felix în casa unchiului său, așa cum o observă tânărul. Mai târziu, o voce cristalină, auzită de sus, apoi, “un cap prelung și tânăr de fată, încărcat cu bucle, căzând pe umeri”.

Privirea tânărului coboară apoi asupra vestimentației, care sugerează suplețea, delicatețea, firea deschisă a feței, o apariție romantică tulburătoare: “fata, subîratic, îmbrăcată într-o rochie foarte largă pe poale, dar strânsă tare la mijloc și cu o mare coleret de dantelă pe umeri, își întinse cu franchețe un braț gol și delicat.” Alte detalii completează portretul Otiliei, așa cum o vede Felix la intrarea în casă: “Fata purta și-aibă optsprezece-nouăsprezece ani. Fața mătăslie, cu nasul mic și ochii foarte albaștri, arăta și mai copilăroasă între multele bucle și gulerul de dantelă. În trupul subîratic, cu oase delicate de ogor, de un stil perfect, fără aceeași biciune supțiră și pistrăuă a Aureliei, era o mare libertate de mișcare, o stăpânire desvârșită de femeie. Moș Costache o sorbea umilit din ochi și rădea din toată fața lui spână cănd fata îl prindea în brațele ei lungi. Fata avea, era limpede, toată inițiativa.”

Prezența Otiliei înviorează și luminează atmosfera lugubră, apăsătoare a casei. Ea răspândea în jurul ei grație, inteligență, delicatețe, tumult de pasiuni cănd cănta la pian: “Ajungând în capătul scării, începu să coboare cu o repeziune de pisică, abia urmată de Felix. Din slăva de jos a scării intrară într-o odaie aproape goală în care se afla un pian cu coadă cam vechi, cu capacul ridicat. Cele două ferestre ale odii erau deschise. Mormane de note muzicale, de reviste de mod erau aruncate pe jos în jurul negrului pianoforte. În fața instrumentului era un simplu scaun de lemn ca de tavernă cu tăietură în chip de inimă. Otilia se repezi la el și, aezându-se aproape călare, începu să alunge degetele subiri asupra clapei.”

— Asta o tii? întrebă ea pe Felix.

Cănta o compoziție foarte la mod pe atunci, prin sentimentalitatea ei, putând descifra cu ușurință la pian și la vioară, și îndemnarea și finețea Otiliei depășeau cu mult banalitatea buclii.

— Ah, zise Otilia, lășându-se și o clipă mînilor pe genunchi, ce sentimentală sunt!

Apoi înfigând din nou degetele în clape, începu să cânte *Rapsodia ungară* de Liszt, indicând cu mult vigoare prăvăle grave, dar cănd intră în zona furtunoasă a compoziției, trânti deodată capacul peste claviatură și sări în picioare.”

Camera Otiliei o definește întrutotul pe fată, înainte ca Felix să o vadă: “o masă de toaletă cu trei oglinzi mobile și cu multe sertare, în fața ei se află un

scaun rotativ de pian” — sunt detalii semnificative ce stimulează imaginația; motivul oglinzilor, o metaforă [ce-ar putea vorbi de firea imprevizibilă, care scapă în elegerii imediate, prin apele oglinzilor, dar =i ca element indispensabil cochetăriei feminine; prin dezordinea tinerească a lucrurilor ce inundă camera se intuiește firea exuberantă, dezinvoltă; lucrurile fine (rochii, pantaloni, pantofi), jurnalele de modă franțuzești, cărțile, notele muzicale amestecate cu plămășiile alcătuiesc universul de viață cotidiană, spirituală, „ascunzi=ul feminin”, cum spune scriitorul.

Amestecul de copilărie =i adolescență, cu instinct feminin sigur, naiv =i plin de candoare, „părea că =tie multe =i intimidă pe bărbăți”: mo= Costache, Pascalopol, Stănică, Felix însuși “n-ar fi îndrăginită s[ă] contrarieze pe Otilia”. Ea are efecte tonice asupra lui Pascalopol, față de care se manifestă cu gesturi materne, cu o franchețe a gesturilor, cu atât mai tulburătoare, îi potrivește cu grija acul din cravată, îi scutura u=or umerii, atârnată pe marginea scaunului, sau s[ă]rind de pe scaunul lui mo= Costache pe cel al lui Pascalopol. Ea este feminitatea în procesul ei de formare, remarcabil surprinsă de scriitor.

Nelini=tea adolescentină, bucuriile ei dezvăluite sunt surprinse cu finea observație: “îmi vine uneori să alerg,...să zbor...”

Firea imprevizibilă =i visătoare, tumultul tinereții sunt cuceritoare (aleargă prin iarbă) în picioarele goale, se dă în leagăn, doarme în fân, cântă nebune=te).

Vitalitatea, exuberanța =i sinceritatea deconcertantă a tinereții formează o imagine pură, de un farmec aparte: îl țin =te în goană pe Felix prin curte, tropăie pe scară, fluieră, dansează.

În conturarea Otiliei, cel mai complex personaj al romanului, scriitorul folosește tehnica modernă a perspectivelor multiple =i a observației psihologice. Ea se reflectă diferit în cei din jurul său: mo= Costache “O sorbea umilit din ochi =i râdea din toată fața lui spână”; pentru Pascalopol este “o mare =tregărire”, “un temperament de artist”, “o rîndunică”, închisă în colivie, moare”; “o ființă gingașă care merită ocrotirea”, “o floare rară”, “o fată mândră =i independentă”.

Otilia evoluează între adolescentul Felix =i bărbatul experimentat cu o noblețe rafinată, cuceritoare.

Nici Pascalopol, nici Felix nu sunt siguri de iubirea Otiliei. Aceea =i feminitate =i franchețe a gesturilor manifestă =i față de Pascalopol, “trece =ndu =i brațele subiri în jurul gâtului”, spre indignarea clanului Tulea. Pentru Aglae =i Aurica, purtările Otiliei sunt asemeni “fetelor fărâșcate =i fărâșcate p[er] rină.”

=i față de Felix are griji materne, dorind ca acesta să =i facă o carieră strălucită; amesteca o seriozitate rece, blazată, cu cele mai teribile copilării.

Ea însă =i se analizează cu luciditate: “Ce ținră de v[est]ea mea îmi închipui că m-ar iubi pe mine a=a cum sunt? Sunt foarte capricioasă, vreau să fiu liberă! ...mă plictisesc repede, sufăr =nd sunt contrariată.”

Ea are nevoie de afec\iunea patern[, statornic[=i generoas[a lui Pascalopol: “Ah! cum a=vrea s[am o tr[sur[luxoas[, cu doi cai frumo=i! [...] S[fiu actri[, s[am admiratori”, care ji lipsesc din copil[rie... O intui\ie feminin[sigur[, un spirit practic, ra\ional sunt dezv[luite de ea]ns[=i;,... eu sunt o z[p[ci\[, eu sunt pentru oamenii blaza\i, care au nevoie de r`setele tinere\ii, ca Pascalopol...; eu te iubesc ]n at`tea feluri,]nc`tu nu pot s[ analizez acum c`t te iubesc ca frate =i ca iubit[.”

C[l[toria la Paris,]mpreun[cu Pascalpol, o maturizeaz[, devine mai sigur[, mai con=tient[de ea]ns[=i, schimbare pe care Felix o percepe. Se simte inferior: “]n ochii Otiliei mocneau judec[\i despre via[\ =i despre el, hot[r`ri]ndelung meditate, ironii... seriozitatea ei]l paraliza.”

Este, poate, o prefigurare a finalului, a op\iunii Otiliei, care r[m`ne o enigm[ a feminit[\ii. Eroina se ]nscrie altor personaje feminine remarcabile din romanul rom`nesc — Sa=a Com[ne=teanu din *Via\la la \arf* de Duiliu Zamfirescu, Olgu\va din *La Medeleni* de Ionel Teodoreanu, Adela din romanul cu acela=i titlu de G. Ibr[ileanu. (M. P)

ST{NIC{ RA|IU

Personaj central al romanului, ginerele Aglaiei Tulea, c[s[torit cu fiica acesteia, Olimpia, este un Dinu P[turic[modern,]ncadr`ndu-se]n tipologia arivistului.

La antipodul celorlal\i din familia Tulea, dezinvolt]n orice mediu, abil =i perseverent, cu o verv[imperturbabil[, urm[re=te consecvent banii. Avocat f[r] procese, energia, febrilitatea nu se consum[ ]n munc[; el circul[ ]n diferite medii, afl[, =tie totul, a=teapt[“ceva” care s[-i modifice modul de via[\ peste noapte, s[-l]mbog[\easc[. Autorul]nsu=i precizeaz[: “extraordinarul sim\ pentru tot ce se petrecea]n umbr[pe raza intereselor lui]l f[cea nelini=tit =i c[ut[tor ca o pisc[ ]n preajma unei fripturi”

Agresiv, f[r] nici un scrupul, cu o mare disponibilitate de adaptare =i supravie\uire, inteligent =i escroc, fanfaron =i abject, intrigant =i instabil, urm[re=te cu tenacitate s[ob\in[bani prin orice mijloace. C[s[torit cu Olimpia, insist[cu asiduitate pentru a lua casa c[p[tat[drept dot[, “smulge” c`teva tablouri de la Simion, cere cele trebuitoare mobil[rii casei de la Aglae, tapeaz[de bani pe oricine poate. Ideea de familie, pe care o cultiv[, nu-l]mpiedic[s-o p[r]seasc[pe placida lui nevast[, Olimpia, =i s[se]nsoare cu Georgeta, femeie u=oar[,]ntrez[rind o leg[tur[mai favorabil[intereselor sale: “A=a se]nt`mpl[ c`nd te]nsori din sentiment. Pe mine sentimentul, bun[tatea m-au omor`t. Dar am s[fiu forte, de aci]nainte nu mai admit nici o sl[bi\une. Nu se vine angajamentul, o redau pe Olimpia c[minului p[r]rintesc” ... “Mie mi-ar trebui o femeie de lume, consumat[, inteligent[”.

Stanic[este licheaua simpatic[, e primit bucuros de toate rudele. Scriitorul, omniscient, noteaz[despre el: "Adev[rul era c[St[nic[avea sim\ familial =i c[familia lui]mp[rt[=ea acest sentiment". }n discu\iile cu el, expresiile "unchiu-meu", "m[tu=-mea", "mo=u-meu", "sor[-mea" apar ca o not[a fanatismului.

Cinic, pune la cale =i urm[re-te clipa prielnic[pentru a g[si banii]ngropa\i de Costache, teroriz`ndu-l pe b[tr`n cu discu\ii despre testament, avere, insinu`nd clanului Tulea, la fel de interesat, o eventual[ posibilitate de dovedire a iresponsabilit[\ii acestuia. }n acest scop, ]l supune pe mo= Costache unor controale medicale, aleg`nd un anume medic. Fur[banii lui Costache, bolnav, provoc`ndu-i astfel moartea f[r] s[aib[vreo remu=care. F[r] nici un sim\ moral, este un artist al intrigii, care ascult[pe la u=i, cu afaceri dubioase, care are curajul s[se aventureze =i]n politic[.

"Se]nsur[cu Georgeta, cu care nu avu "fii", dar avu protectori asidui, f[cu politic[; declar[c[simte "un ritm nou", fu chiar prefect]ntr-o scurt[guvernare =i acum este proprietarul unui blockhaus, pe bulevardul Tache Ionescu. Unele gazete de =antaj]l acuz[ca patroneaz[tripouri =i cercuri de morfinomani".

Conturat astfel, el a fost asociat tipurilor de arivi-ti ca T[nase Scatiu din *Via la \ar[* de Duiliu Zamfirescu =i Gore Pirgu din romanul *Craii de Curtea-Veche* de Mateiu Caragiale. (M-P)

Constan\{a B{RBOI, Silvestru BOATC{, Marieta POPESCU, *Dic\ionar de personaje literare*, ed. a II-a, Editura Nova 2001, Bucure-ti, 1976, pag. 31-33, 88-91, 161-164, 326, 326,-329, 278-380.

Cuprins

XIII	3
XIV	24
XV	53
XVI	77
XVII	97
XVIII	134
XX	215
XIX	173
REFERINȚE CRITICE	255

G. C[linescu

ENIGMA OTILIEI

Volumul 2

Ap[rut: 1997. Format: 70x108^{1/32}
Coli tipar: 12,25 Coli editoriale: 11,53 Tiraj: 5000 ex.

Casa de editur[«LITERA»
str. B.P Hasdeu nr. 2, Chi=in[u, MD 2005, Republica Moldova
Culegere =i tehnoeditare: *Vitalie E=anu*
Corector: *Nadina Marciuc*
Redactor: *Eugen Lungu*
Editor: *Anatol Vidra=cu*

Tiparul executat sub comanda nr. .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movil[, nr. 35,
Chi=in[u, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie =i Comer\ul cu C[r\i